

© 18956

Přídavné číslo: 21

Příloha k č. 605114/

~~PŘÍSNĚ TAJNĚ~~

EV. ČÍS. 293

Stupeň utajení zrušen
RMO č. 22/1999.

VOJENSKÁ MYSL

VOJENSKÝ HISTORICKÝ ÚSTAV

Za archivem č. 64

2

1958

VYDÁVÁ MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

OBSAH

Vojenskopolitická část

Kapitán Miroslav Blahout:
Politická práce mezi nepřátelským vojskem 3

Otázky války a vojenské vědy

Plukovník Karel Pernica:
Vliv charakteru prostoru válčiště na operace 19

Operační umění a taktika

Podplukovník Emanuel Gramiš:
Význam a použití druhých sledů a záloh
v obranné operaci vševojskové armády 29

Major Miroslav Nedvěd:
Činnost vojsk v dotyku a rozsah úkolů, které
plní ve prospěch vojsk provádějících útok
z chodu 39

Plukovník Břetislav Křivský a plukovník
Štefan Feja:
Ústupový boj divise a provedení odchodu 45

Podplukovník Štefan Galbavý:
Zabezpečení nepřetržitě a účinně letecké
podpory pozemního vojska při vysokých
tempech operace 58

Plukovník Alois Šoba:
Boj protiletadlového dělostřelectva s řízenými
rychlými a s letouny s nadzvukovou
rychlostí 69

Plukovník Martin Dzúr-Uličný:
Některé otázky týkající se nutnosti reorga-
nizace velení v tylu 76

Diskuse

Diskusní příspěvek

- k článku „K činnosti dělostřelectva při ná-
silném přechodu vodního toku z chodu“
(VM 5/56) 80
- k článku „K některým otázkám obrany
v soudobých podmínkách“ (VM 6/57) 84
- k článku „Protiatomový manévr vojsk“
(VM 6/57) 86
- k článku „Některé problémy plánování po-
užití atomových výbušných zbraní“ (VM
1/58) 88
- „Některé připomínky k řízení zdravotnic-
ké služby v poli“ (k čl. VM 1/58) 92
- „Protitankový rajón nebo protitanková
záloha?“ 96

Na pomoc vojenskovědecké práci

Major Petr Hlavatý, kapitán Jindřich
Průša:
Způsob doplňování armády za soudobých
podmínek vedení války a organizace zálož-
ních výcvikových útvarů 98

Některé aktuální vojenskopolitické a vojen-
ské otázky kapitalistických států 114

Informace o obsahu zahraničních vojenských
odborných časopisů 118

СОДЕРЖАНИЕ

Военно-политическая часть

Капитан Мирослав Благот:
Политическая работа среди войск противника 3

Вопросы войны и военной науки

Подполковник Карел Перница:
Влияние характера театра военных действий
на операции 19

Оперативное искусство и тактика

Подполковник Эмануэл Грамиш:
Значение и использование вторых эшелонов
и резервов в оборонительном бою общевой-
сковой армии 29

Майор Мирослав Недвед:
Деятельность войск в соприкосновении с про-
тивником и объемом задач выполняемых
в пользу войск проводящих наступление
с хода 39

Полковник Бржетислав Крижиски
и полковник Штефан Фея:
Отступательный бой дивизии и проведение от-
хода 45

Подполковник Штефан Галбавы:
Обеспечение непрерывной и действитель-
ной авиационной поддержки наземных
войск в условиях высоких темпов операции 58

Полковник Алоис Шоба:
Бой зенитной артиллерии с управляемыми
снарядами и с самолетами сверхзвуковых
скоростей 69

Полковник Дзур-Уличны Мартин:
Некоторые вопросы касающиеся необходи-
мости реорганизации управления в тылу 76

Дискуссия

Дискуссионные замечания

- к статье «Некоторые замечания к дей-
ствиям артиллерии в бою за реку с хода»
(BM 5/56) 80
- к статье «К некоторым вопросам обороны
в современных условиях» (BM 6/57) 84
- к статье «Противоатомный маневр войск»
(BM 6/57) 86
- к статье «Некоторые проблемы планиро-
вания использования атомного взрывного
оружия» (BM 1/58) 88
- «Некоторые замечания к управлению ме-
дицинской службы в боевых условиях»
(к статье BM 1/58) 92
- «Противотанковый район или противотан-
ковый резерв» 96

В помощь военно-научной работе

Майор Петр Главаты, капитан Йиндржих
Пруша:
Способ пополнения армии в современных
условиях ведения войны и организации
резервных обучаемых частей 98

Некоторые актуальные военно-политические
и военные вопросы капиталистических стран 114

Справка о содержании зарубежных специаль-
ных журналов 118

VOJENSKÝ HISTORICKÝ ÚSTAV
PRAHA 3 - ŽIŽKOV, U PAMÁTNÍKU 2
Pořadné číslo: 21

JEN PRO GENERÁLY A DŮSTOJNÍKY
ČS. LIDOVÉ ARMÁDY

VOJENSKÁ MYSL

Časopis ministerstva národní obrany

Ročník osmý

2

MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

PRAHA 1958

1895-1896

1895-1896

1895-1896

1895-1896

1895-1896

1895-1896

VOJENSKOPOLITICKÁ ČÁST

POLITICKÁ PRÁCE MEZI NEPŘÁTELSKÝM VOJSKEM

Kapitán Miroslav Blahout

K rozboru politické práce mezi nepřátelským vojskem není možno přistoupit bez analýsy správného uplatňování politické linie komunistické strany vlastního státu a současně bez zachycení vnitřních sociálních rozporů ve vojsku nepřítele. Tyto zásady platí ovšem i pro politickou práci mezi vlastními vojsky. Rozkladná činnost morálky příslušníků jednotek má však ve své práci řadu podstatných zvláštností, a proto ji nelze s běžnou politickou prací ztotožňovat.

Komunistické a dělnické organizace mají v imperialistických armádách zakázáno svou činnost. To znamená, že ve většině nepřátelských armád bude mít rozhodující úlohu naše rozkladná práce. Buržoasie však brání všemi prostředky ideologického boje pronikání proletářských idejí a sama v duchu svých potřeb ideologicky vojska zpracovává. Stupeň ideologického zpracovávání buržoasních armád je vysoký. Pronikání našich názorů bude narážet na sílu vžitých buržoasních idejí, způsobu myšlení a zvyků na sílu maloburžoasních tendencí. Tyto názory budou zvláště utvrzovány při úspěchu nepřítele.

Ideologické zpracovávání vojáků nedosahuje ve všech armádách stejných výsledků. Rozdílnost je způsobena růzností stupně rozvoje a účinností práce dělnického hnutí v dané kapitalistické zemi, je způsobena určitou silou národních tradic a zvyků, psychickými zvláštnostmi příslušníků nepřátelské armády a četnými dalšími fakty. O konkrétním určení politických otázek nelze proto dost přesně hovořit. Není a nebude tu žádné závaznosti a pravidelnosti. Složitosti v průběhu války, složitosti rozkladné práce odpovídá zásada, že pořadí ideologických otázek, jejich forem znášení v různé situaci, v různé armádě a v různé zemi nemůže být dané jednou provždy. I když budeme největší pozornost věnovat spojeneckým, řekl bych okrajovým armádám nepřátelské koalice při využití nacionálního cítění a smýšlení, nemůžeme zapomínat na práci v hlavních imperialistických armádách. Při tom každé období války vynáší i u nepřítele do popředí různé ideologické a politické problémy. Tato zákonitost je výsledkem vztahů mnohostrannosti ideového obsahu a konkrétních historických okolností, které vyvolávají nejen zájem, ale i potřebu využít té nebo oné stránky politiky strany, toho nebo onoho způsobu ideologické práce mezi nepřátelskými vojsky.

To od nás předpokládá provádět soustavný rozbor faktů běžného vojenského života i idejí, které uvnitř jednotek nepřítele existují, a vydělit, co je správné a co je ideologicky falešné. Naše pravda musí vyrůstat z hlubokého proniknutí a znalosti života nepřítele, tvůrčího úsilí aplikace obecných marxistických zásad v nové situaci a v promyšlených odpovědích na námítky buržoasní ideologie. Proto musíme velmi dobře znát nálady a názory, musíme je studovat, abychom mohli stanovit správnou taktiku a me-

tody přiblížení k vojákům a civilnímu obyvatelstvu protivníka v každém konkrétním případě. Ten, kdo nepočítá s konkrétními náladami a názory vojsk nepřítelů, bude pracovat bez úspěchu, protože nejlepším prostředkem přesvědčování nepřátelských vojáků je jejich vlastní zkušenost a slovům věří jen potud, pokud nejsou v rozporu s jejich potřebami a zkušenostmi.

Z toho vyplývá, že politické práci mezi nepřátelským vojskem nejde jen a především o propagování určitých politických názorů v celku a o odhalování jejich sociálních a ideologických kořenů. Hlavním úkolem nezůstává jen potřeba propagandisticky vyvracet ideologii nepřítelů, ale především jde o vytváření nedůvěry a nespokojenosti, o podlamování akční jednoty nepřátelských vojsk cestou drobné a nenásilné agitační práce při využití běžných životních problémů vojáka. Hlavní svým charakterem bude agitační práce provázená propagačními prostředky. I metody agitace budou rozličné. Nelze přece přesvědčovat nepřátelská vojska, aby se vzdala, aby přebíhala na naši stranu nebo aby povstala proti svému důstojnickému sboru, ale je možné jim vysvětlovat, jak je nutné bojovat za návrat do vlasti, za prosazení zásady míru, vysvětlovat naše politická hlediska na jejich vojenské problémy a otázky jejího života, při čemž je výhodné využívat takových metod a forem, kterých používají orgány jejich ideologického zpracovávání a které odpovídají jejich psychice. Proto budeme využívat takových forem, které bychom nikdy u vlastních jednotek nepoužili. Svědčí o tom řada zkušeností, především čínských soudruhů z korejské války. Např. byl připravován různý materiál, v kterém bylo použito alkoholu ve formě zvlášť připravených dárků, využívalo se různých fotografií žen stejně jako obrázků „svatých“, vždy s nenásilně formulovanými agitačními hesly. Úspěchů dosáhly i takové formy, jako bylo vrácení mrtvých vojáků s přiloženými dopisy nebo ideologické působení na příslušníky jejich rodin.

V různých situacích bude tato agitace různá. Může dojít k období, kdy přestaneme přesvědčovat a kdy bude převažovat předkládání ultimativních požadavků nebo kdy se bude používat různých způsobů vyhrožování a zastrasování, nebo dokonce mohou vzniknout i případy, kdy budeme vojska nepřítelů vědomě klamat. Takové situace v příští možné válce budou mít své uplatnění zejména při bojích v obklíčení, ve střetném a v jiných druhích boje.

Zvláštní pozornost je nutno ještě věnovat vztahu konkrétní bojové situace a problémům propagandy mezi nepřátelskými vojáků. Zdánlivě se sice jeví tyto složky jako dvě odlišné věci, obě jsou však podřízeny cílům a úkolům politiky strany a obě jsou zaměřeny k porážce nepřítelů. To znamená, že mezi nimi existuje určitý vztah daný jejich zaměřením a obsahem. Nesledují vždy a v každém okamžiku společné cíle a úkoly. Práce na rozkládání morálky nepřátelských vojsk je součástí politického boje a neprovádí se jen za války. Má vždy aktivní a útočný ráz bez ohledu na válečnou situaci. Přesto ve válce, v období ozbrojeného zápasu nejpřednější formou boje je ozbrojený boj, který nese plnou odpovědnost za výsledky války. Nelze ho ničím nahradit, ani rozkladnou činností. Ta sice respektuje bojovou situaci, napomáhá jí, v mnohých případech je podřízena cílům vojenských operací i jednotlivých bojů, ale přesto nevyčerpává svůj obsah jen v souvislosti s konkrétním bojem. Není bojové situací podřízena, ale

bojová situace tvoří rámec, tvoří konkrétní prostředí, které je třeba v rozkladné práci plně respektovat a z ní vycházet. Souběžně s tím plní relativně samostatné úkoly.

K pochopení celého problému je nutno si uvědomit, co je obsahem a smyslem rozkladné činnosti, nebereme-li v úvahu mezinárodní propagandu. Skládá se z těchto hlavních složek: z rozkladné práce nepřátelské fronty, z demoralizační činnosti mezi civilním obyvatelstvem v týlu nepřítelů, z konsolidační činnosti námi obsazeného přifrontového území nepřítelů a z politické práce mezi zajatci.

Smysl této práce je v tom, aby si vojáci nepřítelů nebo jeho civilní obyvatelstvo čím dále zřetelněji uvědomovali neslučitelnost svých zájmů se zájmy buržoasie. Proto speciální propaganda vytváří předpoklady pro posilování třídních rozporů, správné hodnocení všech politických otázek, při využití národnostního a psychického zaměření nepřátelských vojáků. Chceme, aby naše činnost vedla jen k formálnímu plnění rozkazů, k deserti, k marodérství, k přechodu do zajetí a k vypovězení poslušnosti. Tyto požadavky se nám nepodaří vždycky splnit, ale i vytvoření pochybností, narušení důvěry vytváří předpoklady pro další úspěch.

Přes toto určení je možno vlastní práci mezi bojujícími nepřátelskými vojáky podle blízkosti k bojové situaci, podle jejího zaměření a cílů, které si před sebe staví, rozdělit co do významu na skupiny jednak operačně taktického, jednak strategického zaměření. Nelze to chápat jako mechanické rozdělení s pevnou dělicí hranicí, neboť ta činnost, která se dnes bude jevit jako taktické opatření, může ve svém souhrnu být podstatnou částí opatření strategického významu. Obě součásti tvoří jednotu, a pokud je lze od sebe oddělit, lze je oddělit jen metodicky.

Tento článek nebude řešit celý problém rozkladné práce. Má užší cíl. Seznámí s některými zkušenostmi z Veliké vlastenecké války a s některými závěry, které vyplývají pro příští možnou válku.

Rozbor některých zkušeností z organizace politické práce k rozkladné činnosti nepřátelské armády ve Veliké vlastenecké válce

Vracíme se v tomto pojednání ke zkušenostem z Veliké vlastenecké války z toho důvodu, že mnoho těchto zkušeností bude mít svou platnost i v soudobé válce. Hluboké poznání těchto zkušeností, principů, obsahu a metod k rozložení morálního stavu nepřítelů, přestože má své oprávnění ještě v dnešní době, vyžaduje sice ovládnout tyto zkušenosti, ale zároveň naučit se, jak jich tvůrčím způsobem použít. Každé mechanické přenášení a uplatňování zkušeností by tu bylo svrchovaně škodlivé, protože jiná situace vyžaduje i nové řešení. Žádná válka nebyla opakováním válek předchozích a nebude tomu ani ve válce příští, protože bude probíhat za změněných sociálně ekonomických a morálních situací.

Není tu možné opomíjet, že se v rozličných politických nebo vojenských podmínkách musí projevit rozličné formy boje. Jedny se stávají v dané etapě války hlavními a druhé v souvislosti s tím se samy mění ve vedlejší. Pokoušet se odpovédět na otázku o určitém prostředku ano nebo ne a nepřihlídnout ke konkrétní situaci na daném stupni vývoje znamená opouštět zásady marxismu. Z tohoto hlediska je třeba posuzovat i rozbor zkušeností z Veliké vlastenecké války.

Rok po přepadení Sovětského svazu německou armádou v červnu 1942 se schází ke svému jednání byro ÚV KSSS, aby mimo jiné zhodnotilo dosavadní rozkladnou činnost, která ukázala neuspokojivé výsledky.

Jednání potvrdilo, že političtí pracovníci jsou nedostatečně na tento úkol připraveni, zejména co se týká poznání nepřítele, nemluvě vůbec o znalosti speciálních problémů nepřátelských jednotek, které stály proti vlastním útvarům. Vzhledem k tomu, že znalost byla jen všeobecná, musela mít všeobecný, povrchní a deklarativní ráz propaganda mezi nepřátelskými vojsky. To vyplývá ze základního nedostatku. Speciální propaganda vycházela z obecně platných thesů a brala v úvahu současnou situaci, nevycházela z konkrétního řešení a rozboru stavu nepřátelských jednotek. Strnulost myšlení, lpění na mnohdy vývojem zastaralých nevhodných thesů a pouček, které byly odtrhávány od živého obsahu, vedla k praxi, jako by správnost dané poučky zaručovala její účinnost. Tento myšlenkový a politický konservatismus byl velmi vážným a hlavním nebezpečím, které v podstatě znamenalo neúspěchy demoralizační činnosti. Místo přesvědčování na základě znalosti faktů a jejich využívání existovalo všeobecné odsuzování a nadávání „fašistických uchvatitelů“. Místo rozborů faktů a z nich vytvořených závěrů o nespravedlnosti války a útočnosti z pozice fašistického Německa se abstraktně vykládalo o rozdílech mezi německými imperialisty a normálními řadovými Němci, což mělo vést k posilování rozporů mezi buržoasií a pracujícími.

Shrnutím dospíváme k závěru, že byla nesprávně a násilně spojována obecná pravda marxismu s konkrétními podmínkami dané situace. Bez znalosti konkrétnosti bylo vedení a provádění politické práce mezi německými vojáky náhodné, opíralo se o okamžité a povrchní pozorování při využití všeobecných marxistických pravd, což mnohdy vedlo k nesprávnému hodnocení situace, a proto i k nesprávnému výběru obsahu a forem demoralizační činnosti.

Mezi stejně závažné příčiny malých výsledků patřilo z druhé strany silné nacionálně šovinistické zpracovávání vojáků německé armády.

Proto učinilo byro ÚV KSSS v tomto směru své závěry a usneslo se:

1. Je nutné diferencovat činnost a neobracet se k německé armádě všeobecně stále stejnými formami. Zaměřit se k určitým jednotkám za použití získaných, ověřených a vyhodnocených fakt. Tato fakta musí být většině vojáků nepřítele známa.

2. Dovedně využívat rozporů mezi vojáky a veliteli, mezi řadovými a privilegovanými jednotkami za účelem narušování důvěry k velení a tím i k narušování jednoty koalice fašistických ozbrojených sil.

3. Stejný cíl sledovat směrem na všemožnou podporu nacionálních rozmlísek mezi Němci, Italy a Rumuny. Využít k tomu fakt o hospodářském plundrování Rumunska a Italie a o úloze rumunské a italské armády jako nástroje německého imperialismu.

4. Byla vytvořena Rada vojenskopolitické propagandy, která měla centralisovat rozkladnou činnost morálky nepřítele při zachování dosavadní organizační struktury. Ta se ukázala i přes uvedené nedostatky schopna dobře plnit úkoly červnového zasedání.

Na hlavní politické správě Sovětské armády se pro tuto práci vytvořila tzv. sedmá správa. Na politických správách frontů a politických odděleních

armád se rovněž tvořila sedmá oddělení. Na politických odděleních divisi byl pro tuto práci organizačně vyčleněn starší instruktor.

Úkolem sedmého oddělení frontu bylo instruovat a kontrolovat činnost PO armády a divisi v této oblasti. Bylo v něm pododdělení, které se věnovalo výhradně politické práci mezi civilním obyvatelstvem. Organisovalo společně s průzkumnými orgány činnost politické rozvědky a spolupracovalo při řízení agentury v nepřátelských vojskách. Konečně jedním z hlavních samostatných úkolů bylo připravovat protifašistické kádry ze zajatců.

Úkolem sedmého oddělení armády bylo organisovat a provádět operativní tiskovou propagandu proti protistojícím jednotkám. Vydávalo a řídilo distribuci letáků a jiných tiskovin. Pracovalo se zajatci s cílem využít jich k organisování speciální tiskové propagandy. Kontrolovalo práci instruktora politického oddělení pro práci mezi nepřátelským vojskem.

Instruktor politického oddělení prováděl ústní propagandu prostřednictvím zákopových reproduktorů. Pečoval o rozšiřování letáků dělostřeleckým střelivem neb vojskovým průzkumem. Pracoval mezi vojsky předních jednotek, aby je získal pro práci megafonisty.

V předcházející části této studie jsme dospěli k poznání, že náš ideologický vliv je tím účinnější, čím více odráží důkladnou znalost života nepřítele, neboť tím vytváří předpoklady hlouběji odpovídat a řešit otázky, které klade rozvoj života jednotek nepřítele. Proto jeden z hlavních úkolů politické práce ve válce je poznávání nepřítele. Záleží v hledání vztahů mezi lidmi navzájem i vztahů k celé společnosti, jež jsou skryty za objektivní jevovou formou věcí, v hledání třídních protikladů.

Abychom skutečně znali věc, je třeba obsáhnout, prozkoumat všechny její stránky, všechny vztahy a spojitosti. Nikdy toho sice ve válce nedosáhneme, avšak jen požadavkem všestrannosti se můžeme vystříhat omylů.

Proto byla ve Veliké vlastenecké válce zvláštní pozornost věnována organisování politického průzkumu, který zahrnoval tyto hlavní požadavky:

1. Ověřit si morální stav protistojících jednotek. Tu je nutné sledovat všechny společenské vztahy a celou složitost vzájemného působení společenského systému a konkrétního válečného prostředí. Z toho vyplývá mimořádnou pozornost věnovat charakteru třídních a národnostních rozporů. Shromažďovat v tomto směru fakta všech druhů. Zejména se zaměřit na kompromitující materiál důstojnického sboru, který potvrzuje charakter společenských vztahů. S tím souvisí získání fakt o zvůli a násilí vůči řadovým vojákům. Sem patří i zprávy z týlu nepřítele, především z míst, odkud pochází většina příslušníků jednotek.

2. Zaměřit se na znalost morálně politického stavu obyvatelstva přifrontového území.

3. Zkoumat obsah a formy ideologického zpracovávání nepřítele, a to nejen všeobecně, ale konkrétně a především v období před útočnou operací. To znamená zaměřit se na opatření argumentačního materiálu, čítajíc v to materiál použitý v poslední době, a na způsob jeho vysvětlování.

4. Vliv naší propagandy na příslušníky nepřátelských jednotek. Prostředků ke splnění těchto úkolů je mnoho. Mezi nejpoužívanější prostředky politického průzkumu patří:

- a) Výsledky agenturního průzkumu a informátorů v týlu nepřítele, které přinášely nejúplnější a také nejpravdivější zprávy. Těch bylo možno bez

dalšího ověřování použit. Nedostatkem bylo, že těchto zpráv bylo málo a nevyplnily požadavky rozkladné činnosti nepřítele. Dokonce tyto zprávy přicházely o několik dní opožděně. Byly založeny na spolupráci se zpravodajskými orgány, a tedy všech nebylo možno použít.

b) Výsledky zajatců a přeběhlíků, které se uskutečňovaly různými formami. Byly to individuální nebo kolektivní výsledky, ale i anonymní ankety, které plnily dobře úkol co do množství zpráv. Všeobecně se dá říci, že zprávy získané kolektivními formami výsledku byly v celku nepravdivé, mnohdy až provokativní a vyžadovaly až dvojnásobného ověření, mezi které bylo nutno zařadit i ověření vlastními orgány.

Proč tomu tak bylo? Především proto, že tu velikou úlohu měla jednak síla veřejného mínění, jednak trval vliv celého buržoasního systému výchovy. Na prvním místě stál individualismus, který je z jednoho hlediska výrazem existenčních podmínek člověka v buržoasní společnosti, v zpeněžování společenských vztahů, ale je i výrazem živelné vzpoury člověka proti těmto podmínkám. To vytváří předpoklady, aby se při jakékoli nepřítomnosti mravní a ideové energie stal nositelem násilí a moci, a na druhé straně v zajetí, v osamění, kdy nepůsobí síla veřejného mínění, mohl se stát nositelem zbabělosti a strachu. Proto bylo dosaženo co do kvality zpráv o nepříteli největších úspěchů výsledky jednotlivců.

c) Třetím zdrojem zpráv je studium ukořistěných dokumentů, fotografií a zeměna osobních dopisů a deníků, kde nebyla zřejmá tak všeobecnost a oficiálnost.

d) Konečně má k objasnění celé situace v nepřátelských vojskách přispět výslech obyvatelstva přifrontového území, zprávy partyzánů, odpolslouchávání rozhlasových relací odbojových skupin a jejich přímá informace.

Politický aparát studuje potom všechny zprávy získané průzkumem. Přidrží se pravdivých a odkládá lživé. Zároveň rozřídí a hodnotí jednotlivé zprávy. Důraz klade na vyhodnocení vnitřních vztahů jednotek nepřítele. Takový postup je předpokladem úspěšné rozkladné činnosti morálky nepřítele, neboť rozlišuje hlavní rozpory od rozporů vedlejších a nepodstatných a dovolu je získat celkovou politickou a konkrétní situaci.

Koncem roku 1943 nastává základní přelom ve válce. Byro ÚV KSSS se znovu schází a mezi jiným hodnotí činnost demoralisace fronty nepřítele a vytyčuje požadavky pro provádění speciální propagandy.

Toto jednání dospívá k těmto závěrům. V celku je plněno usnesení přijaté v červnu 1942. Přestože se rozkladná činnost zlepšila, má u německých vojsk doposud slabé výsledky. Německá armáda je pod vlivem velmi důmyslné a důkladně prováděné nacionálně šovinistické propagandy, která vytváří podmínky nevěřit ničemu a odmítat všechno, co je organizováno ze sovětské strany. Jiná situace je ve spojeneckých armádách německého fašismu. V nich je činnost ideologického zpracování vlastním velením podceňována, a proto tam nemá naše ideologie vážnějšího nepřítele. Úspěch má speciální propaganda potud, pokud se zabývá rozpory mezi německou armádou a spojeneckými armádami a zdůrazňuje plundrování jejich zemí fašistickým Německem. Všeobecně pěstovaný nacionalismus se stává hlavním zdrojem rozporů uvnitř bloku fašistických armád a obrací se proti německé armádě.

Hlavní rozpor v tomto období byl ve skladbě nepřátelské armády. Proto usnesení obrací pozornost politického aparátu na podporu vzájemné nedůvěry mezi armádami fašistického bloku a stanoví úkol těchto rozporů využívat. Těžiště práce položit mezi Rumuny, Maďary, Slováky a Italy. Ukazovat nadřazenost německé armády, rozebírat neplnění slibů a požadavků jejich národů, využívat fakt z týlu o národně osvobozené boji i úlohy jejich vládnoucí třídy.

Kromě toho bylo třeba vojákům nepřátelské armády ukazovat, že ve válce došlo ke změně v poměru sil ve prospěch Sovětského svazu. Proto také charakter současného boje bude vyjádřen sérií porážek vojsk fašistické koalice. Další odpor má význam jen potud, pokud prodlužuje životnost fašismu a fašistickým pohlavárům. Z toho vyplývá potřeba vysvětlovat nepřátelským vojákům, že jejich zájmy nejsou totožné se zájmy vládnoucích tříd, že proto nemohou být zainteresováni na cílech války, kterých chce dosáhnout buržoasie. Očekávalo se, že nastane období hromadných odchodů do zajetí. Tolik stručně prosincové zasedání byra ÚV KSSS.

Rozbor některých zkušeností z organisování speciální propagandy v útoku

Řešení odlišných situací odlišnými metodami je princip, který musí političtí pracovníci dodržovat i při organisování demoralizační činnosti v útoku. Uznáváme nejrozmanitější formy boje a zevšeobecňujeme je. Odmítáme jednou provždy dané recepty a vyžadujeme věnovat bedlivou pozornost probíhajícímu boji, který podle toho, jak se situace vyvíjí, jak vzrůstá uvědomělost vojsk nepřítele a jeho civilního obyvatelstva, jak se v jeho řadách projevují politické nebo vojenské krize, vyvolává čím dál nově a čím dál rozmanitější způsoby útoku a obrany našich idejí v boji s buržoasní ideologií. Proto se naprosto nezříkáme jakýchkoli forem boje. Nemezujeme se jen na formy ideologického boje, jež se vyskytují jen v daném kamžiku, neboť uznáváme nevyhnutelnost vzniku nových, neznámých forem, jakmile se daná sociální konjunktura změní.

Příští možná válka nám přinese nové formy, které můžeme dnes pouze předvídat, které si však nemůžeme ověřit. Přesto neztratily svůj význam zkušenosti z druhé světové války, je třeba se k nim vracet a zobecňovat je.

Před každou útočnou operací v druhé světové válce bylo organisováno shromáždění nebo jiná forma zasedání pracovníků speciální propagandy. Úkolem tohoto jednání bylo především seznámit s úkoly útočné operace z vševojskového hlediska a pak s úkoly a posláním speciální propagandy v dané operaci.

Druhá, neméně důležitá část činnosti přípravného období záležela v přípravě materiálně technické báze. Sem patřila starost o přípravu prostředků, jako jsou tiskárny, rádiové vozy, reproduktory, letáky na první den útoku a příprava dalšího materiálu.

Vlastní práce musela zachovávat určité zásady. Nebylo ji možno organisovat jen na hlavních směrech, neboť by mohlo dojít k vyzrazení zámyslu. Začínala mnohem dříve než vlastní útok a byla prováděna v celé šířce nepřátelské fronty. Se začátkem útoku byla daleko neintenzivnější a zvláště operativní. Každá akce měla přinést do řad nepřátelských vojáků jistou desorganisaci, pochybnost o správnosti některých názorů jejich propagandy. Tento požadavek předpokládal nejen rozličnost forem, ale i obsahu se zřetelem na řešení hlavních problémů nepřátelských armád.

V průběhu průlomu nepřátelské obrany bylo úkolem oslabit vůli nepřítele bránit se a přesvědčovat ho o nesmyslnosti odporu. Za tím účelem se zesilovalo zastrašování protivníka o síle úderu Sovětské armády, zdůrazňovaly se ztráty nepřítele, předkládal se materiál o zbabělosti a neschopnosti důstojnického sboru a další argumenty.

V průběhu druhé světové války se staly případy, kdy byla narušena zásada pravdivosti k dosažení momentálního, svým charakterem operačního úspěchu při využití rozporů mnohonárodnostních armád. Na příklad v době operace na Krymu byly vydávány letáky německým vojákům bránícím Těrechov, že Rumuni opustili posice na Sivaši a že německým vojskům hrozí obklíčení. V touž dobu byl vydán leták Rumunům, že Němci opustili posice a nechali Rumuny na pospas osudu. To mělo veliký vliv na vytvoření poráženecké psychosy v jednotkách Rumunů. Většina rumunských jednotek se vzdala a přešla do zajetí a Němci ustoupili. I když měla tato akce úspěch, nelze ji vydávat za zásadu, nýbrž zařadit ji mezi několik výjimek vynucených objektivní situací, která bude mít čas od času své uplatnění. Na druhé straně nelze tento moment ani opomíjet. Bude se ho jistě využívat i v příští válce, zejména v akcích taktického a operačního významu, pomůže-li oslabit obranyschopnost nepřítele.

Při obklíčení je nutné přesvědčit vojáky, že není východiska z tohoto obklíčení a že je třeba kapitulovat. Vyvolat a hlavně znásobit u nich takový psychologický stav, který charakterisuje strach, paniku a kapitulantství. S tím souvisí řada prostředků, které zdůrazňují beznadějnost situace. Může k tomu přispět prostý leták stejně jako rozhlasová relace, která vojákům nepřítele ujasňuje celkovou situaci na frontě a jejich vlastní situaci.

Uvedu příklad. V roce 1944 bylo v rajóně Mogilev obklíčeno několik divíí. K rozkladné činnosti bylo využito dvou silných zvukových stanic. Jejich prostřednictvím byly obklíčeným dávány praktické pokyny, jak se dát do zajetí a jak vyvážnout ze situace, která jinak znamenala téměř jistou smrt. Nejúčinnější byly relace samých zajatců, protože se těšili větší důvěře. Mimo to byly rozšiřovány letáky, které názorně ukazovaly situaci obklíčených jednotek a znovu vyzývaly k odchodu do zajetí. Dokonce se tu volily takové formy rozkladné činnosti jako propuštění několika desítek zajatců-antifašistů s úkolem agitace mezi vojsky nepřítele. Výsledek byl dobrý. Zajatci se vrátili zpět, nikoli sami, ale s celými jednotkami. Byl to důsledek vyvolání masové psychosy vzdání se, důvěry ke kamarádům, což vedlo k přesvědčení o výhodnosti dát se do zajetí.

Proč vtiskujeme organisaci rozkladné činnosti útoku tento charakter a uvedené formy? Protože každé kapitalistické armádě dávala sílu nejen bojová technika, ale i ideologická příprava jejich příslušníků, nejen její organisovanost a technická vyspělost, ale i její vědomí mělo důležitou úlohu ve válce. U německé fašistické armády vystupuje do popředí její fanatická oddanost zásadě osudové pospolitosti nebo nutnost všesvětové vlády. Toto ilusorní vědomí bylo také jednou z hlavních příčin, proč sovětská vojska způsobila německým uchvatitelům více ztrát na mrtvých a raněných než na zajatcích. Prvky „falešného“ vědomí vedou také k chabrosti v bojové situaci.

Máme však za to, že všechny tyto činitele síly kapitalistické armády lze podlomit. Metodou, která k tomu nejvíc přispívá, je metoda přesvědčování. Jde o to vysvětlit nepřátelským vojákům, že nám záleží na každém

životě, že u nás i v zajetí existuje zásada veškeré úcty k člověku a nesnížování jeho lidské důstojnosti.

Naproti tomu je třeba ukázat neotřesitelnou morálku, obětavost a statečnost naší armády v boji. Jinými slovy je třeba nepříteli zasazovat drtivé údery v bojích směřujících k jeho zničení. To znamená, že morální stav nepřítele je určován z naší strany součinností politické práce uvnitř jeho jednotek s rozhodným úderem na nepřátelské uskupení, který má prvotní důležitost!

Z toho důvodu by bylo cenné sledovat rozkladnou činnost v tomto směru z psychologického hlediska. Hroucení morálky není dílem jenom politické práce, nýbrž především výsledkem objektivně vzniklé bojové situace. Ta s sebou přináší ohrožení morálky vnitřním napětím probíhajícím u každého vojáka, které vyplývá z hlubokých duševních konfliktů. Musí se tu projevit takové jevy, jako jsou konflikty svědomí, vypořádání se s různými pověrami, strach a panika, které mají svůj kořen v přirozenosti člověka, prostě duševní a tělesné deprese všech druhů. Přestože i sem svým vlivem zasahuje politická práce, protože je prvotní v boji o myšlení vojáků nepřítele, nelze opominout solidní zkoumání těchto problémů z psychologického hlediska.

Z dosavadního rozboru je zřejmé, jakou důležitost má práce s antifašisty, protože nejlepším klíčem k zemi nepřítele je jeho nepřátelské vojsko a jeho lid. Proto šlo o to připravit na rozkladnou práci příslušníky politické emigrace a zajatce antifašisty ve dvojím směru. Za prvé pro činnost u jednotek a v týlu nepřítele, která měla charakter ilegální práce. Za druhé jako spolupracovníky rozkladné činnosti, která je organizována prostřednictvím speciální propagandy z naší strany.

Roku 1941 a později znovu roku 1944 vydává hlavní politická správa Sovětské armády pokyn, aby politická oddělení frontů organizovala speciální školy pro přípravu těchto pracovníků. Výběr musel být velmi pečlivý již pro krátkost přípravy. Tu se využívalo informací komunistických a dělnických stran. Cílem školení bylo, aby si tito pracovníci uvědomili své poslání a úkoly, aby se seznámili s obsahem a metodami ilegální práce u jednotek a v týlu nepřítele. Stejně dobře se museli seznámit s obsahem a metodami speciální propagandy.

O jakou činnost v ilegalitě šlo a jakých zásad muselo být dbáno, již vcelku známe. Šlo o udržení tohoto hnutí v nejprísnějším utajení při zachování akceschopnosti. To mohlo být organizováno jen ve spolupráci s některým ze stranických funkcionářů a za vedoucí úlohy komunistické nebo dělnické strany. Proto charakter této práce s sebou přináší i několik zvláštností. Vedle přísného utajení jmen jednotlivých ilegálních pracovníků, kolportérů tiskovin, rozrážela se síla ideového působení o omezenost organizačního zakotvení. Pracovalo se systémem trojek, dvojek a v některých případech, na příklad v armádě, systémem jednotlivců. V každém případě byla zachována zásada centrálního řízení, při čemž při vyzrazení nesměla být dána možnost vyzrazení a rozbití více než jednoho organického celku. Tyto celky byly bez vzájemného spojení, jejich jednotliví příslušníci neznali příslušníky jiných takových celků, k ověřování totožnosti a k instruktážím pro další činnost se používalo různých hesel, číslic, schránek a také i různých metod v provádění osobní agitace, aby utajení těchto pracovníků bylo zachováno. To znamenalo jednak navenek projevovat sou-

hlas s oficiálními názory buržoasní propagandy, jednak po individuálním prozkoumání jednotlivých vojáků vyvolávat pochybnosti o tom, co jim bylo předkládáno k věření. Zásadně nejde o rozvinutí socialistické propagandy a agitace v plně šíři, o dosažení protichůdného přesvědčení, nýbrž především o dosažení nedůvěry, nespokojenosti a určitého kolísání v přesvědčení vojáků.

Forem je mnoho. Každá situace bude vyžadovat jinou metodu ovlivňování a přesvědčování. Stejně tomu bylo s obsahem ideologické práce, který v různých etapách války a v jednotlivých bitvách vyzvedal do popředí některou ze složek marxistické ideologie a politiky a jinou opomíjel. Bylo tomu tak proto, že charakter věci a jevů je vždy určován hlavní stránkou daného problému. Ta se musí projevit současně v rozporu, který má v dané situaci dominující postavení. Obsahu tohoto rozporu musí odpovídat i obsahová složka naší ideologické práce.

Rozbor některých zkušeností tiskové propagandy a agitace

Důležitým úkolem v rozkladné práci je řídit tisk. Při práci s nepřátelským vojákem je to prostředek, s jehož pomocí má možnost politický aparát naší armády každý den mluvit s vojákem nepřítele a má možnost působit na jeho vědomí. Tohoto prostředku bylo v plné míře ve Veliké vlastenecké válce využito. V tiskárnách byla shromážděna a vydávána spousta agitačního a propagačního materiálu. Mezi nejpoužívanější prostředky patřily noviny, letáky a tzv. propustky do zajetí. To nemohly politické orgány provádět bez technického zabezpečení. Politické správy frontů měly stálou pojezdnou tiskárnu o denní kapacitě 150 000 letáků. Sedmé oddělení politických oddělení armád mělo také k dispozici menší pojezdnou tiskárnu. Výkonnost této tiskárny byla 20 000 letáků denně.

Uvedme si zkušenosti z tiskové propagandy 1. běloruského frontu. Redakčně vydavatelské oddělení, které řídil náčelník politické správy a které podléhalo sedmému oddělení, mělo k dispozici pojezdnou tiskárnu. Tato tiskárna byla rozložena na šesti vagonech, z nichž tři tvořily tiskárenské vozy, dva sklady a jeden byl upraven jako obytný vagon. Mimo toto vybavení na vlaku měli pracovníci tisku k dispozici ještě dvě pojezdné tiskárny stejného vybavení na autech.

Celý tento aparát řídil náčelník redakčně vydavatelského oddělení a jeho pracovníci byli dva instruktoři-redaktoři, jeden malíř a jeden překladatel. Od roku 1943 v něm pracovali ještě čtyři antifašisté. Dá se říci, že to bylo velmi rozsáhlé a málo pružné a pohyblivé pracoviště, které bude dnešním podmínkám sotva vyhovovat.

K dosažení operativnosti se pracovalo systémem několika skupin, které měly zvláštní úkoly na určitém úseku fronty. Za tím účelem bylo redakčně vydavatelské oddělení zesilováno pracovníky sedmého oddělení politické správy. Tak na příklad v červnu 1944 v době, kdy šlo o likvidaci tzv. vitebského uskupení, byla do tohoto prostoru poslána speciální skupina sedmého oddělení fronty. Byla jí k činnosti kromě jiných prostředků přidělena tiskárna. Během dvou dnů vydala tato skupina 50 000 letáků různého charakteru, např. „Vitebsk obklíčen“, „K vojákům obklíčeným u jihozápadního Vitebska“ nebo „Masové vzdávání na jiných frontách“ a velmi mnoho dalších. Výsledky se projevíly. Do zajetí přešlo asi 10 000 nepřátel.

Přestože tato operace potvrdila správnost speciálních operativních skupin, nelze tvrdit, že výsledek je jen výrazem působení uvedených letáků. Kromě nich měla rozhodující úlohu situace jednotek nepřítele, síla úderu Sovětské armády a řada dalších jevů, k nimž svou částí přispěla rozkladná činnost politických orgánů Sovětské armády.

Zajímavé je sledovat obsah letáků ve Veliké vlastenecké válce. Stručně si je rozebereme.

První skupina letáků, které byly všeobecného obsahu, informovala o politických událostech. Byly to ty události, které fašistická propaganda buď skrývala nebo z třídních důvodů překrucovala. Z nich se vojáci nepřítele dovídali o politice sovětské vlády, byly jim vysvětlovány vztahy k německému lidu a k německé buržoasii. Rozebíral se v nich charakter a cíle války. Byly v nich zveřejněny mnohé dokumenty mezinárodního významu. Mezi ně např. patřilo zveřejnění deklarace moskevské konference ministrů zahraničních věcí v říjnu 1943 a téhož roku byla publikována resoluce z jednání šéfů vlád v prosinci v Teheránu. Patřilo sem hodnocení mezinárodní situace, jakož i zveřejnění některých rozkazů vrchního velení Sovětské armády.

Druhá skupina byla zaměřena proti hitlerovské klice a proti fašistickému velení. Proto byly v této skupině letáků odhalovány zločiny hitlerovské klice proti národům celého světa i proti samému německému národu. V nich se objevovaly dokumenty o zvěli a násilí proti dělnickému hnutí, byly přinášeny zprávy z koncentračních táborů. Dále byly uveřejňovány zločiny na území Sovětského svazu a ostatních okupovaných zemí v souvislosti s odpovědností všech vojáků za tyto zločiny.

Třetí skupina propagovala sílu Sovětské armády, zejména tu, kterou nepřátelská propaganda tajila. Z nich se vojáci na příklad dověděli o obklíčení a zničení 6. německé armády a 4. tankové armády u Stalingradu a o krachu německého útoku u Kurska. Tu našly uplatnění pravidelné zprávy sovětské informační kanceláře o situaci na východní frontě a zároveň na frontách v Africe, Itálii a o úspěších partyzánského boje.

Čtvrtá skupina se zabývala vnitřní situací v Německu a zároveň situací ve fašistické koalici. Tu byl ukázován skutečný stav na konkrétních faktech, po případě i dokumentovaný vhodnou fotografií. Byla rozebírána tíživá hospodářská situace v zápolí spolu se ztrátami, které byly způsobeny bombardováním. Zdůrazňovala se fakta o narůstání rozporů mezi německým fašismem a jeho spojenci, což vytvářelo podmínky pro rozklad tohoto bloku a na frontě podporovalo vzájemnou nedůvěru. Zároveň se ukazovalo na úspěchy partyzánského a národně osvobozenického boje v zemích spojenců německého fašismu. To všechno za jedním cílem: přesvědčit vojáky o nespravedlnosti války z jejich strany.

Konečně poslední skupina propagovala zajetí jako jediné východisko z uvedené situace. Byla tu vysvětlována rozdílnost mezi životem v zajetí v buržoasní a Sovětské armádě. Byly ukazovány podmínky života a v souvislosti s tím i přednosti pro vojáky, kteří dobrovolně přeběhnou na sovětskou stranu. Zvláštní pozornost byla věnována rozboru způsobů přechodu. Obvykle byly spojovány s formou propustek do zajetí, které bylo nutno dát některému ze sovětských vojáků, aby je přivedl na určené místo.

Proč se právě tyto obsahové složky letáků projevovaly jako nejdůležitější? Protože odrážely a v mnohých případech řešily zejména u spojenec-

kých armád fašistické koalice problémy, které všeobecně žily uvnitř jejich jednotky. Zároveň odpovídaly cílům, kterých chtěla dosáhnout demoralizační činnost Sovětské armády.

Největší účinnost měly skupiny tiskovin, které využívaly nacionalismu k posilování rozporů a vzájemné nedůvěry mezi armádami fašistické koalice. Hlavní poučení tkví v tom, že v mnohonárodnostních armádách je předním úkolem politické práce uvnitř jednotek nepřítele oslabit společné zájmy a rozbít jednotu vojenské koalice a těžiště položit do okrajových armád koalice nepřítele.

Rozbor některých zkušeností z provádění ústní speciální propagandy

Ústní propaganda a agitace, nebereme-li v úvahu zavedení agentury členů politické emigrace a protifašistů do nepřátelských jednotek, prováděla se většinou rozhlasovými prostředky. Rozhlas, jak jej nazval Lenin, jsou noviny bez papíru a bez vzdáleností. Tento fakt s sebou přináší řadu zvláštností a předností ve srovnání s tiskovou propagandou. Nejvýznamnější výhody jsou tyto:

1. Vytváří možnost ideově působit současně s vývojem situace a využívaje daného stavu. To znamená, že proti tiskové propagandě, která působí s určitým časovým zpožděním, je provádění této propagace bezprostřednější, čímž jsou vytvořeny všechny podmínky pro to, aby byla daleko operativnější. Je tu možno reagovat na vzniklou situaci okamžitě, zároveň informovat a hodnotit vzniklé události na frontě v souvislosti s vnitřní a mezinárodní politickou situací. Rozhlas se může největší měrou podílet na udržení psychologického stavu vojsk nepřítele, který byl způsoben rozhodným úderem našich vojsk.

2. Vytváří daleko menší risiko pro vojáky nepřítele, protože nezanechává žádné vnější stopy. Nevytváří možnost, aby čtenář našich tiskovin byl přistižen při jejich čtení nebo rozšiřování a potom trestán. Není nutno se schovávat, vyslechnout relace je možno všude bez jakéhokoli nebezpečí důkazů a podezření ze strany velitelského sboru. Je to tedy pro vojáky nepřítele forma daleko přijatelnější.

3. Je-li rozšiřování tiskovin podmíněno výhodným počasím, aby nedošlo k jejich znehodnocení, nemůže mít na vysílání žádný vliv povětrnostní situace, ani roční a denní doba. Lze ji uskutečnit vždy a zaručuje požadavek nepřetržitosti politické práce mezi vojáky nepřítele.

4. Leták nemohou číst všichni, protože ne všichni se k němu dostanou a ne všichni ještě číst umějí. Rozhlas však zabezpečuje možnost působit na všechny vojáky, jsou-li v dosahu slyšitelnosti.

5. Sama forma podání je tu rozdílná, daleko přirozenější. Živé slovo je mnohem přitažlivější, a to tím více, čím přesvědčivěji řeší zájmy a potřeby příslušníků nepřátelských vojsk. S tím souvisí i daleko větší důvěra k lidem, kteří jsou v kolektivu známi. Proto jako hlasatelů i k samostatnému vystoupení je možné a výhodné použít nových zajatců.

Využití rádiových stanic bylo různé. Jedna z vžitých a osvědčených forem záležela v tom, že se rádiové stanice Sovětské armády naladily do sítě protivníka a vysílaly jeho řeči zprávy různého politického obsahu. Toto vysílání bylo zaměřeno proti rádistům, neboť v německé pěší divisi bylo až 30 rádiových stanic, většinou na poslechu.

Zvláštní poslání měly týlové vysílače. Na příklad byla zřízena a plně využítkována rozhlasová stanice Svobodné Německo, vybudovaná v roce 1943, jejímiž redaktory byli členové německé politické emigrace a část zajatců-antifašistů.

Jaká byla struktura programu vysílaných relací přímo prováděných na frontě? Zásadně se každé vysílání řídilo za prvé oznámením v ruštině vojákům v rajónu vysílání, že bude probíhat vysílání zpráv pro nepřátelské vojáky. Za druhé k dosažení pozornosti k poslechu rozhlasových relací předcházela hudební vložka, zpravidla reprodukce některé ze známých německých písní. Konečně třetí v pořadí bylo vysílání obsahově různých zpráv a komentářů jazykem nepřítele.

Hodnotíme-li organizaci zvukových přenosů a chceme-li dospět k určitým poučením, nejvýhodnější dobou pro vysílání se ukázala noc. To z několika důvodů. Je lépe slyšet, ztěžuje kontrolu vojáků nepřítele a dovoluje nepozorované přípravy k vysílání, protože noc je přirozenou maskou. Přes tyto klady by bylo nevhodné volit místo vysílání v blízkosti velitelských stanovišť, palebných postavení dělostřelectva a ostatních důležitých obranných prvků. Zkušenosti potvrdily zásadu, že je lépe být co nejdále, pokud to situace dovolí, od uvedených objektů obrany. Je to z toho důvodu, že se vysílací stanice většinou staly předmětem dělostřeleckého nebo i jiného postřelování. S tím souvisí další požadavek, který žádá, aby akumulátory, mikrofony byly dány do krytů a reproduktory byly umístěny ve vzdálenosti 150 až 200 m před místy vysílání nebo do strany od nich. Nejpoužívanější uložení těchto prostředků bylo na předním násypu zákopů nebo v neutrálním pásmu.

Jaké závěry vyplývají pro dnešní dobu

Zbývá odpovědět na otázku, jaké politické úkoly, jaké organizační formy zabezpečení a jaké technické prostředky v oboru speciální propagandy přinese pravděpodobně příští válka.

Požadavky na politickou práci jsou podmíněny dvěma základními odlišnostmi proti válečným letům 1939/45. Je nutno počítat se změnou politické struktury ve světě a není možno opominout veliký rozvoj výrobních sil, způsobený rozvojem jaderné fyziky. Ten vytváří zcela oprávněný předpoklad, že příští světová válka, uskuteční-li se, bude zápasem za plného využití zbraní hromadného ničení.

Obě tyto skutečnosti budou mít podstatný vliv na provádění speciální propagandy. Jestliže současný politický vývoj bude mít především vliv na obsah rozkladné práce, bude všeobecný rozvoj technických prostředků ve značné míře mít vliv zejména na způsoby provádění této činnosti. Bude-li ovlivněn obsah i formy provádění, dá se předpokládat, že dojde i ke změnám v systému a organizaci politického aparátu, k upřesnění jeho úkolů a zaměření.

Vzhledem k tomu, že se na mnoha těchto problémech v současné době intenzivně pracuje, lze v tomto článku jen nastínit některé základní tendence, které budou v budoucnosti daleko podrobněji rozpracovány.

Jestliže v letech druhé světové války stály proti koalici fašistických zemí spolu kapitalistické státy — USA a Velká Británie — se Sovětským svazem, bojoval přes rozdílnost společenských systémů pracující lid těchto

zemí solidárně proti fašismu. To znamená, že vládnoucí vrstvy západních států maximálně v tuto dobu riskovaly výši finančních zisků nebo ztrát, snad územní ztráty, ale měly plnou podporu lidu. Kdyby došlo k válce proti zemím socialistického tábora, riskovala by buržoasie samu ztrátu svého třídního panství, neboť rozpor mezi prací s kapitálem by se jevil jako hlavní nejen v zahraniční, ale i ve vnitřní politice. Je tomu tak z toho důvodu, že by proti sobě vystoupily ve světovém měřítku v otevřeném konfliktu v podstatě dvě hlavní společenské třídy, buržoasie a proletariát.

Vliv komunistických a dělnických stran v kapitalistických zemích roste. Souběžně s tím roste i stupeň uvědomělosti a organisovanosti dělnické třídy a stále se upevňuje spojenectví s rolnictvem. Tento proces vytváří předpoklady pro vznik revoluční situace uvnitř vlastních kapitalistických zemí. Na druhé straně válka vždy soustřeďovala hlavní pozornost buržoasie na řešení rozporů se státem protivníka na válečné akce a opomíjela řešení rozporů uvnitř své vlastní země. Opomíjela toto řešení přes to, že každá válka byla vedena na účet pracujících, jejich postupným zbídačováním. Dá se předpokládat, že tomu nebude ani jinak v příští možné válce. Narůstání subjektivních podmínek proletářské revoluce zvyšováním vlivu komunistických stran, uvědomělosti a organisovanosti dělnického a rolnického hnutí na jedné straně a narůstání revolučnosti jako následku nestálého prohlubování zbídačování pracujících vytváří všechny podmínky pro to, abychom se setkali v příští válce s řadou národních, proletářských revolucí, které by ve svém souhrnu znamenaly konec kapitalismu.

Tím dospíváme k dvěma závažným poznatkům. Za prvé pro buržoasii je nejpříjemnější řešit tuto situaci cestou minima času a maxima techniky, protože není schopna vést boj s proletariátem zároveň na vnitřní i mezinárodní frontě. Tomu odpovídají zásady bleskové války za použití zbraní hromadného ničení při jednoznačném přeceňování momentu překvapení. Za druhé, jestliže se válka jevila v minulých letech, jako by z ní politika vymizela, vyzdvihují právě uvedená fakta její politický cíl a smysl v současné době do popředí a příští střetnutí se bude jevit čím dále tím více jako politická záležitost.

To potvrzuje nutnost mít na zřeteli v rozkladné činnosti jako přední politický úkol podporu třídních rozporů při využití národnostních, koloniálních a rolnických požadavků na vládnoucí vrstvě. Protože armáda je organisovanou silou buržoasie a slouží jí jako nástroj její politiky, snaží se armádu izolovat od každého revolučního hnutí a od jeho idejí. Proto je možné se dnes setkat s „teorií původce války“, aby byla dokázána „mírumilovnost“ buržoasie a aby byla skryta pravá příčina války. V jiném případě se propagují „teorie“ tzv. preventivní války s cílem předejít připravované napadení armádami socialistického tábora. Mimo to ve vítězných armádách druhé světové války je zachována tradice obhajoby demokracie a civilisace. V současné době ve jménu osvobozenického zápasu a likvidace „bolševického násilí“ je ideologicky připravována celá západoevropská a americká společnost, nemluvě o armádě, proti expansi bolševického nebezpečí a násilí, při čemž hlavním prostředníkem je vyzdvihování osobní svobody, svobody obchodu a podnikání.

Ideologická příprava vojáků západoevropských států a armády USA využívá i ostatních buržoasních idejí a způsobů k ovlivnění vědomí příslušníků své armády. Jsou to nacionalistické a kosmopolitické ideje různého

stupně a zaměření, náboženské ideje, různé formy „dobré zábavy“ a školení a řada dalších.

Vzniká otázka, jak tuto situaci řešit. Je možno prostředky naší propagandy mít na tyto ideje vliv? Ano, je to možné, ovšem ani zdaleka ne na všechny. Z hlediska potřeby a k pěstování nespokojenosti a nedůvěry by ani nebylo správné se také všemi idejemi buržoasní propagandy zabývat. Budeme používat jen těch idejí a těch forem rozkladné práce, na něž budou vojáci nepřítelů nejcitlivější, které budou přijímat a které nám pomohou splnit naše úkoly a dosáhnout našich cílů.

Nelze opomíjet ani další politický moment v mezinárodním měřítku. Ve značné části lidstva různých sociálních vrstev zakotvila myšlenka míru. Úspěšná práce mírového hnutí v nynější době nám bude pomáhat, dojde-li k válce, k vytvoření veřejného mínění k obnově mírové spolupráce bez vzájemných anexí a bude mít svůj podíl na rozrušení jednoty zápolí a armád v poli, na oslabení obranyschopnosti nepřítelů.

Při této úvaze nelze zapomínat na rozdílnost v politickém vývoji a politické situaci každé země. Nelze stejně hodnotit Francii s Německem, Itálii s Velkou Británií, o Spojených státech nemluvě.

Zvláštní pozornost si zasluhuje skladba armád bloků západních zemí. Nerovné a rozdílné postavení, úloha jednotlivých armád bude zdrojem vzájemných rozporů, které budou mít rozdílné motivy. Privilegování armády USA, zdůrazňování její úlohy jako četníka, uskutečňování záměrů americké zahraniční politiky, založené na zásadě světovlády, v poslední době vyzdvihování armády Německé spolkové republiky, rozdílné materiální postavení příslušníků těchto armád, různorodost stupně ideologického zpracování se musí stát jedním z ústředních problémů rozkladné činnosti a nutí soustředit pozornost do okrajových armád NATO.

Vzhledem k tomu, že atomová válka přímo předpokládá hromadné ničení materiálu a bojové techniky, značné ztráty na lidských životech v několika okamžicích, přivádí naši práci k nutnosti využívat závěrů psychologie.

Zbývá odpovědět na otázku, zda se v současné době politický aparát Sovětské a naší armády na tyto úkoly připravuje a s nimi počítá. Je možno na ni odpovědět kladně. Činnost různých oddělení speciální propagandy je v podstatě v míru prací mobilizačního charakteru, protože tyto orgány jsou jen zárodkem aparátu a svou skutečnou činnost rozvinují teprve za války.

Speciální propaganda předpokládá politickou práci v čas potřeby v těchto čtyřech směrech:

1. organisování, řízení a zpracovávání obsahu, forem a způsobů vedení rozkladné činnosti proti nepřátelskému vojsku;
2. organisování a řízení a zpracování obsahu a forem speciální propagandy mezi obyvatelstvem nepřítelů, zejména mezi obyvatelstvem přifrontového území;
3. propagandistická práce mezi válečnými zajatci;
4. konsolidační činnost mezi obyvatelstvem dobytého území.

Za tím účelem zpracovává politický aparát již v současné době řadu závažných politických úkolů, které vytvářejí předpoklady pro úspěch speciální propagandy. K takovým úkolům patří: studium morálně politického stavu vojsk a obyvatelstva možných válčičů. Zabývá se problémy zpracování a odhalování způsobů ideologického zpracování velitelů a vojáků

hlavních imperialistických armád. Pozornost je zaměřena na studium a rozbor forem a metod tzv. „psychologické války“ hlavních imperialistických států a armád. Shromažďuje se konkrétní materiál ke kompromitování vedoucích vojenských činitelů a funkcionářů hlavních imperialistických států a armád již v míru. Zvláštní úlohu v dnešní době zaujímá upevňování svazku sovětských vojsk za hranicemi Sovětského svazu s místním obyvatelstvem.

Velká pozornost je věnována rozvoji technických prostředků k provádění demoralizační činnosti za války. Za tím účelem je vytvořena zvláštní skupina inženýrů, kteří stále pracují na technickém zlepšení propagandistických prostředků. Na příklad v budapeštských událostech bylo přímo na ulicích vyzkoušeno rozhlasové zařízení a způsob informování obyvatelstva.

Z dosavadního rozboru je zřejmé, že Sovětská armáda tento závažný problém nepodceňuje a že ho má stále na zřeteli. I velení naší armády přistoupilo k řešení tohoto úkolu.

* * *

Celý článek zdůrazňuje, kromě jiného, význam podrobné znalosti nepřítele, který je zdůrazňován i v úkolech soudruha ministra na letošní výcvikový rok. Někteří naši důstojníci ještě nevěnují vážnou pozornost studiu cizích armád, studiu jazyků pravděpodobného nepřítele a tím méně se zabývají principy pro rozložení morálky nepřátelských vojsk. V mnohých případech tyto požadavky považují za nedůležité, za věci, které vyžadují nadměrně mnoho času a které nemají přímo vliv na kvalitu plnění výcvikových a výchovných úkolů. Náš úkol je příprava armády na válku. Správně se rozhodnout nelze bez důkladné znalosti nepřítele, bez znalosti zásad jeho bojové činnosti. Správně nelze využít ani prostředků speciální propagandy, neznáme-li její cíle, úkoly a zaměření. Tento článek měl přispět k orientaci o těchto problémech, měl naznačit některé principy a způsoby politické práce mezi nepřátelskými vojsky. Neřešil však tyto úkoly všechny a ani nemohl pro rozsáhlost tematiky celý problém vyčerpat. Rozbor dílčích otázek zasluhuje daleko podrobnějšího studia života nepřítele. Proto je naprosto opodstatněný a v současné době velmi aktuální úkol rozkazu ministra národní obrany na letošní výcvikový rok poznávat nepřítele. Věnujme studiu těchto problémů veškerý možný čas.

OTÁZKY VÁLKY A VOJENSKÉ VĚDY

VLIV CHARAKTERU PROSTORU VÁLČIŠTĚ NA OPERACE

Plukovník Karel Pernica

Veškeré lidské počínání je prostorově a časově omezené, protože prostor a čas je jedním z určujících prvků veškerého dění.

Studium rozboru a času je kromě společensko-ekonomických vztahů jedním z předpokladů chápání základů soudobé vojenské vědy, protože každý boj a každé zničení armád nepřítele probíhá v určitém časovém období a v určitém prostoru společně se společensko-ekonomickými vztahy. Prostor a čas měly nepřímý vliv nejen na organizaci, ale i na výzbroj a výstroj armád. Cílem každého ozbrojeného zápasu je zničit brannou moc nepřítele v co nejkratším čase a co možná na nepřátelském území, aby válečné náklady byly co nejmenší. K dosažení tohoto cíle využívaly ozbrojené síly všech věků technických vymožeností daného stupně rozvoje ekonomických sil státu.

Agresor má zvláště v počátečním období války výhodu času a prostoru, protože si určuje nejen dobu zahájení války, ale i prostor, kde soustředí své hlavní síly k provedení rozhodujícího úderu. Hlavní období války, které rozhoduje o dalším průběhu války, bývá časově i prostorově omezeno, při čemž není podmínkou velikost prostoru a času, ani vzájemný vztah velikosti obou těchto činitelů k délce a velikosti těchto činitelů v počátečním nebo konečném období války.

Příští válka bude charakterisována širokým použitím nejen rychlých tankomechanizovaných vojsk, ale i širokým použitím letectva, bezpilotních prostředků, zbraní hromadného ničení a pravděpodobně i atomovým pohonem, který zabezpečí dosud neznámou rychlostí ovládnutí prostoru nejen na zemi, ale i ve vzduchu. Teprve v budoucí válce budou plně využity všechny tři rozměry prostoru.

Technika umožňovala vést války nejen v týchž dosud známých prostorech, ale umožňovala rozšíření války i na prostory podružné, na oceány, na celý svět. Zásada co nejrychleji zničit nepřátelské armády, ovládnout prostor nepřítele, zamezit mu postavit nové armády zásobené materiálem vyrobeným v hlubokém týlu státu stala se rozhodující nejen pro sestavení válečných plánů, ale i pro organizaci a výzbroj armád.

Působení ekonomického potenciálu na průběh a výsledek války a na způsoby jejího vedení se postupně zvětšovalo s rozvojem závislosti armády na bojové technice. Soudobé moderní armády vyzbrojené velmi dokonalou technikou jsou plně závislé na ekonomickém potenciálu státu, který vede válku.

Jednou z nezbytných předpokladů vedení války je velikost a hodnota vlastního ekonomického potenciálu a znalost ekonomického potenciálu nepřítele. Ekonomický potenciál není věc abstraktního rázu, ale věc konkrétní, která je rozmístěna v určitém prostoru. Ekonomický potenciál není

věc neměnná - statická, jednou provždy daná, ale věc neustále se vyvíjející. Otázku ekonomického potenciálu nutno studovat nejen ve spojitosti s prostorem, ale i s časem. Jedině stát nebo koalice, která ovládá veliký prostor s bohatými nalezišti surovin, může využít vliv prostoru na ekonomický potenciál rozmístěním průmyslových center přímo k nalezištím surovin.

Srovnání průmyslových center se surovinovou základnou určuje stupeň závislosti ekonomického potenciálu na velikosti prostoru, výhody a nevýhody při válečném konfliktu.

Z hlediska soudobé války, která je vedena proti celému týlu válčícího státu nebo koalice, je velikost prostoru ovládaného státem nebo koalicí nespornou výhodou, protože čím větší ovládaný prostor, tím zpravidla větší pravděpodobnost nálezů strategických surovin, po případě větší rozptýlenost nalezišť a tím současně rozptýlenější úder nepříteli. Z hlediska výrobního a dopravního je přílišná rozsáhlost prostoru do značné míry nevýhodou, protože decentralisace a doprava ztěžují racionální využití všech ekonomických zdrojů. Jedině ten stát nebo koalice, který provedl decentralisaci výroby k místům těžby, tuto nevýhodu rozlehlosti prostoru do určité míry odstranil. Kromě toho podstatně snížil vedení strategických úderů na ekonomická střediska. Např. SSSR v průběhu socialistické industrialisace.

Celkový charakter a surovinové bohatství prostoru jako takového prostoru je prvním a základním kritériem hodnocení prostoru. Druhým kritériem je stupeň rozvoje těžby surovin a stupeň rozvoje průmyslové základny státu opírajícího se o tyto zdroje. Třetím kritériem hodnocení prostoru z hlediska strategického je možnost převedení ekonomického potenciálu daného prostoru na vojenskoekonomický. To je zvláště důležité při hodnocení prostoru zabraného u nepříteli v průběhu války. Čtvrtým kritériem hodnocení prostoru je jeho čistě vojenský ráz, tj. do jaké míry svým celkovým charakterem a rozlohou ekonomického centra usnadňuje nebo ztěžuje vedení operací. Všechna uvedená kritéria jsou přímo závislá na počtu a vyspělosti obyvatelstva daného prostoru, na stupni společensko-ekonomického vývoje. Podle toho jaká část prostoru je studována, může se stát, že na jednom úseku studovaného prostoru vzhledem k rozdílným společensko-ekonomickým zřízením budou různé hodnoty hodnocených kritérií.

Ekonomický charakter válčiště má vliv na vedení války a jednotlivé operace, zvyšuje nebo snižuje nároky na dovednost vedení armády, na její vybavení a zpětně působí na vojenskoekonomický potenciál státu. Např. armády státu s vysokým ekonomickým potenciálem, bojující v prostorech málo rozvinutých nebo zaostalých, jsou odkázány více na dovoz všech druhů materiálu a potřeb z vlastního zápolí, protože prostor válčiště skýtá jen v nepatrné míře ty nejnutnější potřeby. Tím pochopitelně vzrůstají požadavky na vojenskoekonomický potenciál vlastního státu.

Ekonomicky vyspělý prostor usnadňuje zásobování armád, protože ty mohou čerpat z místních zdrojů, a to nejen zemědělských, ale i průmyslových. Tím se ulehčuje úloha vojenskoekonomického potenciálu vlastní země a naopak postupným zabíráním takového prostoru nepříteli se zhoršuje jeho vojenskoekonomický potenciál a tím i celá strategická situace. Tento prostor může však mít záporný vliv na vedení operací, protože tempo

operací pro značný počet velikých a středních sídlišť může dostat dlouhodobý charakter.

Zbraně hromadného ničení se vyznačují především mohutným prostorovým účinkem. Jejich použití na ekonomická centra nepřítelů může podstatně, v některých případech i absolutně vyřešit otázku dalšího vedení války. Při hodnocení bojeschopnosti každého státu nutno především se zabývat těmito otázkami:

- do jaké míry je ekonomická základna centralisována,
- do jaké míry dosavadní decentralisace ekonomické základny umožňuje po zničení hlavních ekonomických center pokračovat v boji, tj. převádět narušený a snížený ekonomický potenciál na vojenskoekonomický,
- jaké jsou časové a prostorové možnosti zničení hlavních ekonomických center,
- do jaké míry a v jaké době mohou zasáhnout prostředky a síly případného spojeneckého státu prostorově vzdálené ve prospěch státu napadeného,
- jaká odvetná opatření lze předpokládat ze strany napadeného a v jakém časovém rozmezí.

Zvláštní otázkou nakonec zůstává statické vyhodnocení charakteru prostoru, doby operace a účinku. Každý prostor se od sebe liší, má své specifické možnosti, a proto nelze k jeho hodnocení přistupovat šablonovitě, ale tvůrčím způsobem. V mnohých případech teprve provedená operace a její zhodnocení dokončí úplný obraz vlivu prostoru na operaci a na její časové provedení.

Soudobé moderní bojové prostředky, které byly vynuceny vzrůstající velikostí prostorů, na nichž jsou války vedeny, relativně zmenšují rozměry prostoru a snižují potřebná časová údobí ke splnění hlavních strategických úkolů. Požadavek zvládnutí prostoru v co nejkratším čase si vynutil změnu v bojové technice a organizaci armád.

Studium charakteru předpokládaného válčisti je proto spoluurčujícím prvkem celkové organizace ozbrojených sil na daném válčisti. Pomáhá spoluřešit otázky, zda má být postaven větší počet divisí, početně slabších, ale vysoce manévrovacích nebo méně divisí, s větší palebnou silou, avšak méně přizpůsobených manévru. Vyřešení tohoto základního problému s ostatními otázkami na něj působícími (strategický cíl, ekonomický potenciál, charakter ozbrojených sil nepřítelů a jeho pravděpodobný strategický cíl) určuje:

- potřebu divisí,
- velikost a složení divisí,
- ráz divisí (pěší, tankové, mechanisované),
- palebnou sílu divisí,
- požadavky na manévrovací schopnost divisí.

Po vyřešení tohoto organizačního problému možno přistoupit k řešení dalších závažných otázek, které vyplývají z předcházejících závěrů, jako

- rázu manévru (do hloubky nebo do šířky),
- hloubky úkolů,
- směrů hlavních a podružných úderů.

Soudobé moderní bojové prostředky svým mohutným účinkem a možností rychlého soustředění palby nejen z hloubky, ale i podél fronty mohou vytvořit dostatečně široké a hluboké pásy zničení a umlčení. Tato skutečnost vede ke snaze

- co nejrychleji využít úderu moderních bojových prostředků k hlubokému proniknutí,
- co nejrychleji ucpat mezeru, která vznikla v sestavě po úderu soudobých bojových prostředků.

Je tedy snaha obou válečných stran obdobná a nutí pokračovat ještě intenzivněji ve vývoji nejen účinnějších zbraní, ale i pohyblivějších a rychlejších dopravních prostředků. Jestliže v první světové válce hromadná dělostřelecká palba mohla vytvořit mezeru sice značné šířky, ale poměrně malé hloubky (do 5 až 8 km), bylo ucpání této mezery poměrně snadné a zálohy mohly být soustředěny blízko předpokládaného úderu nepřítele (15 až 20 km), takže měly dost času a možností vzniklou mezeru ucpat. Také jejich pochodová rychlost jim umožňovala včas reagovat na poměrně velmi pomalý postup útočící pěchoty (do 10 km za den).

Prodloužení účinné palby polního dělostřelectva během druhé světové války na 15 až 20 km do hloubky nepřátelské obrany a další její prodloužení letectvem přinutilo vytvářet hlubší pásma obrany a tím i průlomů, která byla rychleji překonávána mechanisovanými svazky (15 až 30 km za den). Účinek a donos palby vynutil rozmístění záloh mimo její dosah ve větší hloubce. Neustále je hledán způsob, jak nejrychleji překonat vzdálenost záloh k místu průlomů. Vznik motorisovaných a mechanisovaných svazků, i když vnucuje boji pohyblivější ráz, tuto otázku plně neřeší. Vývoj zbraní a dopravní techniky pokračuje dále a je určován základním požadavkem překonat co největší prostorové vzdálenosti v co nejkratším čase. V současné době rychlost dopravních a bojových vozidel není již tak plně závislá na vyřešení technického problému rychlosti vozidla (ten je řešitelný) jako spíše na možnostech využití rychlosti v daném terénu. Tento problém bude postupně řešen jiným způsobem, zvláště využitím vzdušné dopravy. Přesun terénem vyžaduje

- větší počet pochodových os,
- větší průchodnost vozidel,
- rychlejší a pohyblivější bojovou techniku (větší dostřel a větší účinek při současném snížení váhy materiálu),
- vyspělejší řidiče a jejich větší počet.

Postupné zkracování časového limitu si vynucuje jinou organizaci práce v přípravě rozhodnutí, a to na všech velitelských stupních. Větší pohyblivost vojsk vyžaduje

- rychlé zhodnocení situace,
- rychlé vydání rozkazů,
- větší iniciativu podřízených při současně větší jejich informovanosti o zámyslu staršího náčelníka,
- více pozornosti přesunům nepřítele a možnostem jejich rušení,
- manévrem znemožňovat provedení manévru.

Při plnění jakéhokoli úkolu nutno počítat s velikostí potřebného času a s jeho vlivem na činnost vlastních vojsk a vojsk nepřítele. Čas nutno hodnotit z hlediska

- potřeby času na přípravu rozhodnutí,

- potřeby času na vyhotovení rozkazů a jejich doručení podřízeným,
- potřeby času podřízených na ujasnění úkolu a vykonání příprav k provedení úkolu,
- potřeby času na kontrolu a vlastní vykonání úkolu,
- potřeby času na skloubení manévru všech druhů vojsk a spolupůsobících svazků (svazů).

V závislosti na tom, jaký je časový předpoklad do splnění úkolu, bude se měnit práce nejen velitelů a štábů, ale i příprava vojsk při provedení předběžných pohybů, které mají zabezpečit splnění úkolu. Kromě toho čas bude téměř vždy určovat nebo spoluurčovat způsob a formu plnění uloženého úkolu.

Technický rozvoj činí svět menším, při čemž se podstatně mění úloha jednotlivých dopravních prostředků. Rozvoj techniky a průmyslu zvýšil úlohu ekonomického a vojenskoekonomického potenciálu. Mezinárodní organizační směr imperialistických a kapitalistických států je usměrněn na vytváření velkých politicko-hospodářských bloků, které by lépe mohly vést válku. A vzhledem k závislosti na hlavních imperialistických státech tuto válku vést podle jejich příkazů.

Největší válčiště za druhé světové války bylo německo-sovětské. Na 10 000 000 km² zápolilo okolo 36 000 000 vojáků rozhodujících o tom, zda svět bude vržen zpět do doby středověkého otroctví nebo zda zvítězí myšlenka pokroku, svobody a míru.

Na tomto válčišti byla provedena celá řada strategických operací ohromného, dosud nevídaného rozmachu. Jednou z těchto operací byl 5. sovětský úder v Bělorusii v roce 1944. Tato operace byla provedena na hlavním strategickém směru Moskva—Berlín.

Z rozboru tohoto příkladu vyplývá:

- strategická operace provedená na hlavním strategickém směru nemusí mít svůj směr hlavního úderu naprosto totožný se směrem hlavního strategického směru,
- před provedením strategické operace na hlavním strategickém směru mohou být provedeny strategické operace na podružných strategických směrech, které vytvářejí podmínky pro pozdější provedení operace na hlavním strategickém směru (operace 1., 2. a 3. ukrajinského frontu během 2. úderu a operace leningradského a volchovského frontu během 1. úderu),
- podružný strategický směr je zpravidla delší než hlavní.

Strategická operace na hlavním strategickém směru (5. úder) byla provedena v jedné třetině délky hlavního strategického směru, zatím co strategická operace na podružném strategickém směru (2. úder) byla provedena jen na jedné čtvrtině celkové hloubky tohoto směru. Hlavní strategický směr jak fašistického Německa, tak i SSSR byl zvolen na státně politické centrum státu, zatím co podružné strategické směry byly zvoleny na průmyslové prostory, surovinové základny a státní politická centra spojeneckých armád.

Hlavní i podružný směr nemusí zahrnovat celou hloubku válčiště, a to v tom případě:

- a) jsou-li státní a hospodářská centra vyvrácena dříve, než se dospěje na konec válčiště,

b) lze-li předpokládat zničení armády nepřítele ihned po zahájení války a útočník má převahu sil a prostředků a tak znemožní mobilisaci nových strategicky mocných záloh (Francie r. 1939—40, kdy její armády byly zničeny dříve, než bylo možno uvažovat o nějaké obraně na jihu Francie a ji realizovat).

Každé válčiště obsahuje jeden nebo více strategických směrů. V dřívějším pojetí válčiště i strategicky důležitých směrů byl směr částí, třeba hlavní částí válčiště. Takovéto chápání strategicky důležitého směru není správné, protože by zahrnovalo jen omezenou část válčiště, dovolující provedení strategické operace s cílem zmocnit se některého strategicky důležitého objektu. Strategický směr musí zahrnovat několik operačních směrů a musí umožňovat provedení několika postupných operací vyšších svazů spojených jedním zámyslem.

V soudobých podmínkách světových válek a možné války mezi táborem socialismu a kapitalismu v době, kdy proti sobě stojí na jedné straně téměř celá Evropa a Asie a na druhé straně zbytek světa se všemi oceány, nemůže být strategický směr jen podstatná část válčiště. Strategický směr může nebo musí být podstatná část několika válčišť, a to jak suchozemských, tak i kombinovaných.

Při určení strategického směru nutno brát v úvahu

- objekty strategického významu (průmyslové i surovinové) obou válčících stran,
- obranné objekty a opevněné prostory obou bojujících stran,
- strategicky důležité základny ozbrojených sil, tj. jak sil pozemních, tak, a to zvláště, leteckých a námořních,
- nástupové prostory předurčené k rozvinutí ozbrojených sil vlastních nebo nepřítele,
- důležité politická a administrativní střediska státního významu,
- nejdůležitější objekty komunikační (železniční, letecké, zvláště pak mořské kanály a průlivy),
- velká strategická uskupení nepřátelských ozbrojených sil (jen jsou-li na směru).

Každý strategický směr se skládá z několika operačních směrů, na kterých probíhá řada hlavních i podružných operací. Operační směry zpravidla na sebe navazují, a to buď přímo v podélném nebo šikmém směru. Operační směr musí umožňovat provedení řady sražení a manévru operačních svazů rozličného rázu. Kapacita operačního směru a jeho ráz je spoluurčujícím prvkem při volbě

- druhu operace,
- rozmachu operace,
- charakteru a složení svazů a svazků na něm operujících,
- manévru v průběhu operace,
- způsobu navázání jedné operace na druhou,
- druhu a způsobu operační součinnosti jak v rámci svazů na operačním směru operujících, tak i se svazy na sousedních směrech.

Při rozboru válčiště je jedním z hlavních požadavků určit jednotlivé operační směry a vyhodnotit je. Různý ráz jednotlivých operačních směrů bude spoluurčovat i ráz operací, které by na daném směru mohly být provedeny. Tak např. je-li na operačním směru nebo v jeho sousedství

mohutná ekonomická základna, nutno již předem předpokládat, že v tomto prostoru dojde k obkličovací operaci, a možno předem zhruba vyhodnotit, kolik a jakých svazů nebo svazků bude k jejímu provedení třeba. Tento údaj, který vznikl jen na podkladě rozboru prostoru, bude v konkrétním případě, tj. v okamžiku, kdy dochází k předpokládané operaci, doplněn. Dřívější rozbor umožní rychlejší rozhodnutí, protože stačí prostorový rozbor doplnit konkrétními údaji o hodnotě sil a prostředků nepřítele, operujících v daném prostoru. Oba tyto údaje pak určí, kolik sil a prostředků, jejich okruh a hodnotu nutno v konkrétním případě použít.

Ráz prostoru v pásmech jednotlivých operačních směrů předurčuje i možnost vedení velkých výsadekových operací. Kromě toho dává možnost spoluurčovat rozmach obranných i útočných operací.

Kapacita operačního směru spoluurčuje

- šířku útočného (obránného) pásma svazu,
 - množství sil a prostředků, které je možno nebo nutno zasadit.
- Geografický povrch operačního směru spoluurčuje
- hloubku jednotlivých operací,
 - tempo útoku vlastní útočné operace nebo předpokládané u nepřítele,
 - a tím i nepřímo dobu trvání operací.

Ekonomický charakter operačního směru spoluurčuje

- charakter operací,
- formu manévru,
- rozvoj nebo úpadek vojenskoekonomického potenciálu vlastní země nebo nepřátelského státu (koalice).

Z toho možno utvořit tento závěr:

Charakter geografického povrchu válčisti + ekonomické základny na válčisti + kulturní vyspělost válčisti má přímý vliv na charakter operací a jejich rozmach. Strategický požadavek hlavního velitelství obsadit, zničit ekonomická centra nepřítele a uchránit nebo evakuovat vlastní ekonomická centra přímo diktuje, jaké operace, v kterém prostoru a v jakém časovém období nutno provést.

Při posuzování a hodnocení prostoru z hlediska nutnosti nebo možnosti provedení určitého druhu operací nutno současně vycházet i z předpokladů nepřítele, který zpravidla bude soustřeďovat většinu sil a prostředků k obraně ekonomických a politických center. Operace v takovýchto prostorech mohou nabýt zvláštního rázu v závislosti na zámyslu uchování nebo zničení ekonomických a politických center v plánech obou válčících protivníků. Kromě toho musí bránící se strana počítat se ztížením operací v těchto prostorech, které nastanou podle požadavků hlavního velení a vedení států o evakuaci buď celého ekonomického nebo politického centra nebo jeho podstatné části. (Evakuace Paříže v obou světových válkách, evakuace Donbasu v průběhu Veliké vlastenecké války, evakuace Východních Prus 1944.) Vliv evakuace určitého prostoru se nejvíce projeví v časovém plánu operací, a to obou válčících stran. Obránce se bude snažit získat co největší časové rozpětí, aby evakuace mohla být provedena co možná v plném rozsahu, naproti tomu útočník se bude snažit v co nejkratší době dokončit operaci, aby evakuace nemohla být provedena. Protichůdné požadavky obou válčících stran budou mít vliv i na úpornost bojů a na množství zasazených sil a prostředků. (Boj o Stalingrad, boj o Ruhrskou

pánev, boj o Berlín za druhé světové války.) Dále nutno počítat se ztíženými přísunými a odsunými k frontě a se ztíženým plánováním a prováděním manévru vzhledem na evakuační transporty.

Rozměry válčiště a jeho přírodní vlastnosti musí dovolovat bojovou činnost mohutných svazů. Je naprosto jasné, že soudobá výzbroj armád a zbraně hromadného ničení kladou zvýšené požadavky na vlastnosti válčiště, které musí nejen dovolovat použití velkých mechanizovaných a tankových svazků na několika směrech, ale umožňovat rychlé soustředění rozptýlených sil k bitvě, široký manévr během bitvy, ale i rychlé rozptýlení sil a prostředků soustředěných k bitvě.

Při studiu válčiště nutno si všimnout těchto hlavních bodů:

- všeobecného rázu válčiště, tj. rázu státních hranic, stavu jednotlivých území, jejich významu, přírodních vlastností válčiště (ráz povrchu, půdy, geologický ráz, hydrografie, rostlinný porost, klimatické podmínky),
- opevněných prostorů a základů,
- prostorů, o kterých lze předpokládat, že budou do zahájení války nebo v jejím průběhu opevněny nebo jich bude využito jako základů strategického významu,
- jaké množství ozbrojených sil může pojmout nebo jaké množství vyžaduje vzhledem ke své rozloze a vzhledem na množství ozbrojených sil možných protivníků,
- do jaké míry umožňuje nebo znemožňuje použití jednotlivých druhů vojsk a ozbrojených sil,
- do jaké míry umožňuje nebo ztěžuje provedení manévru, po případě jakou formu manévru vyžaduje,
- dopravních možností, tj. železnic, mořských přístavů, vnitrozemských vodních cest, možností vzdušné dopravy a kapacity všech těchto dopravních prostředků a zařízení,
- třídního a z toho vyplývajícího politického stavu obyvatelstva, jeho počtu, rozmístění a možnosti doplnit bojující armády, státního zřízení,
- ekonomických podmínek, tj. národního hospodářství jako celku (průmyslu, zemědělství, financí, obchodu, zahraničních úvěrů a zahraničního obchodu),
- zdravotních a veterinárních podmínek,
- podrobného rozboru jednotlivých strategických a operačních směrů a objektů.

Z toho, co bylo uvedeno, je patrné, že při studiu válčiště jsou studovány otázky ekonomického, vojenskoekonomického i vojenského potenciálu.

Centrální postavení velmocí, vojenského bloku nebo koalice, dává plnou možnost využít všech dopravních prostředků (silnic, železnic, vodních a mořských cest, leteckých spojů a rychle upravených terénních cest) k rychlému manévru vojsk a k plynulému zásobování bojujících jednotek. Klasickým příkladem je boj Sovětského svazu proti interventům, kdy nepřítel byl postupně ničen na jednotlivých směrech. Naproti tomu okrajové postavení velmocí nebo vojenského bloku ztěžuje využití dopravních zařízení a tím i provedení rychlého manévru.

V prostoru kapitalistického tábora je mnoho velkých a malých vodních ploch, které dovolují jen lodní a letecký transport, což pochopitelně snižuje možnost využití plné kapacity jednotlivých směrů vojsky, protože dopravní

spoje jsou málo výkonné, dlouhé a lehce zranitelné. To má vliv nejen na přísun a použití svazů a svazků, ale ztěžuje i plynulé zásobování zasazených jednotek, přísun záloh a doplňků. Vodní cesty mohou být částečně nahrazeny vzdušnými dopravními spoji, avšak kapacita vzdušné dopravy je malá a zranitelnější než doprava po moři.

Přesto rozlehlé vodní plochy skýtají možnost širokého manévru v celosvětovém měřítku a je nutno vyčlenit značné síly a prostředky na zabránění nebo ztížení tohoto manévru. Podstatnou nevýhodou je nutnost navázání suchozemské komunikační sítě na síť námořní nebo vzdušnou, která na jednotlivých válčích, zvláště asijských, není vždy v plném souladu zvláště s námořní dopravní sítí.

Široké vodní plochy světových moří odjakživa nutily hlavní imperialistické velmoci k zajištění námořních dopravních cest budováním opěrných bodů a základen, které měly zajišťovat bezpečnost lodní přepravy. V souladu s imperialistickými cíli a úsilím o světovládu se počet a hodnota opěrných bodů a základen nejen rozrostly, ale i prostorově rozšířily, a to jak v globálním pojetí, tak i v pojetí rozměrů jednotlivých základen. Vytvořená síť základen vyžaduje vytvoření nové součásti operačního umění, které musí zabezpečit likvidaci základen v co nejkratší době, aby nemohly plnit svou úlohu zvláště na začátku ozbrojeného zápasu. I v tomto souboji měl prostor a čas podstatný vliv na rozvoj nejmodernější vojenské techniky.

Geografický povrch válčiště není v žádném případě stejnorodý. Na válčišti se střídají různé terénní celky, které mohou mít na prostu rozdílný ráz. Ráz povrchu válčiště má přímý vliv na průběh operací, zvláště na tempo operací. Kromě toho ráz povrchu válčiště spoluurčuje požadavky na výzbroj a výstroj vojsk.

Rovinatý terén umožňuje dosažení vysokých temp útoku, usnadňuje použití všech druhů vojsk a přímo vyžaduje plní armády plně mechanisované.

Naproti tomu hornatý nebo horský ráz povrchu válčiště snižuje tempo operací, a to nejen svou nepřístupností, větší fyzickou námahou vojsk a větším opotřebováním materiálu, ale i snazší organizací obrany. Jestliže rovinatý terén umožňuje rozvinutí mechanisovaných svazů a svazků do hloubky i do šířky bez ohledu na množství a jakost komunikací, hornatý nebo horský terén činí svazky nezávislými na množství a jakosti komunikací. Proto se mechanisace armád v takovémto terénu plně neuplatňuje.

Ozbrojené síly bojující na daném válčišti zpravidla jsou přizpůsobeny rázu jeho povrchu při plnění svěřených úkolů. Protože však povrch válčiště je různorodý, nelze vytvářet pro každou jeho část jiné svazky a jinou organizaci s jinou výzbrojí, poněvadž by takovéto řešení ztěžovalo ekonomické využití sil a prostředků. Je nutno proto odstranit rozpor mezi vhodností svazků k boji v jednotlivých terénních celcích s požadavkem ekonomického využití svazků. Tak např. velehorská část válčiště by vyžadovala speciálních horských divisí, rovinatá část válčiště tankových a mechanisovaných divisí, horská část válčiště střeleckých divisí. Ze zkušenosti víme, že nejen část válčiště, ale i jednotlivé operační směry zpravidla střídají ráz povrchu. To by znamenalo postupné střídání svazků podle toho, v jaké části válčiště podle rázu jeho povrchu právě bojují. Takovéto střídání by vedlo nejen ke ztrátě času a ke ztrátě nepřetržitosti boje, ale i ke značnému chaosu. Otázkou zůstává proto, jak organizovat svazky a svazy, aby

jich na předpokládaném válčišti bylo co nejekonomičtěji využito, a to v jakémkoli geografickém povrchu. Protože se operační směry zpravidla vyhýbají vysokohorským celkům, možno se zříci typu horských divísí. Zůstává otázkou, jak skloubit dosavadní typy divísí, tj. střeleckých, mechanisovaných a tankových a jak jich využít. Je možno vytvořit jeden typ divise, který by nahrazoval všechny tři uvedené typy, nebo je možno vytvořit typ motorisované střelecké divise v náhradu za střelecké a mechanisované divise a ponechat typ tankové divise. Která z uvedených variant bude nejvýhodnější, určí kromě studia pravděpodobného nepřítele i studium geografického povrchu předpokládaného válčiště.

Při řešení organizačních otázek a otázek výzbroje a výstroje je nutno si uvědomit, že rovinatý povrch válčiště vyžaduje zpravidla většího počtu kanónů, mohutných a značných přepravních prostředků, kdežto horský povrch válčiště vyžaduje větší počet houfnic, minometů a speciálních menších přepravních prostředků, ale zato větší počet ženijních strojů. Dovedné skloubení všech těchto požadavků dává předpoklady k vytvoření nejen jednotného typu divise, ale i jednotného typu výzbroje a výstroje.

Různorodý geografický povrch válčiště na jednotlivých operačních směrech i v pásmu jednoho operačního směru vyžaduje, aby velitelé a štáby všech stupňů podrobně studovali vliv geografických podmínek na rychlost přesunů a na tempo útoku. V každém případě nutno odstranit šablonovitost chápání tempa útoku a rychlosti přesunu. Tak např. nelze v hornatém terénu určovat stejné tempo útoku jako v terénu rovinatém. Obdobně nelze ani jednotně stanovit rychlost přesunu, protože horské silnice s velkým počtem zatáček podstatně snižují rychlost přesunu, zvláště pásových vozidel. Vzhledem k ztíženému postupu prvních sledů a k zmenšení rychlosti přesunu dělostřelectva, záloh a druhých sledů v horském nebo hornatém terénu nutno plánovat zmenšené tempo operace a co možná vystříhat se častého zasazování silných druhů sledů. To znamená vytvářet operační nebo bojovou sestavu tak, aby odpovídala tomuto požadavku. Nutno si uvědomit jednu zásadu, a to: čím větší druhý sled, tím delší proudy a tím těžší manévry při jeho zasazení. Je-li tato skutečnost komplikována malým počtem špatných horských komunikací, bylo by stěží možno zasazení mohutného druhého sledu v krátkém časovém rozmezí provést.

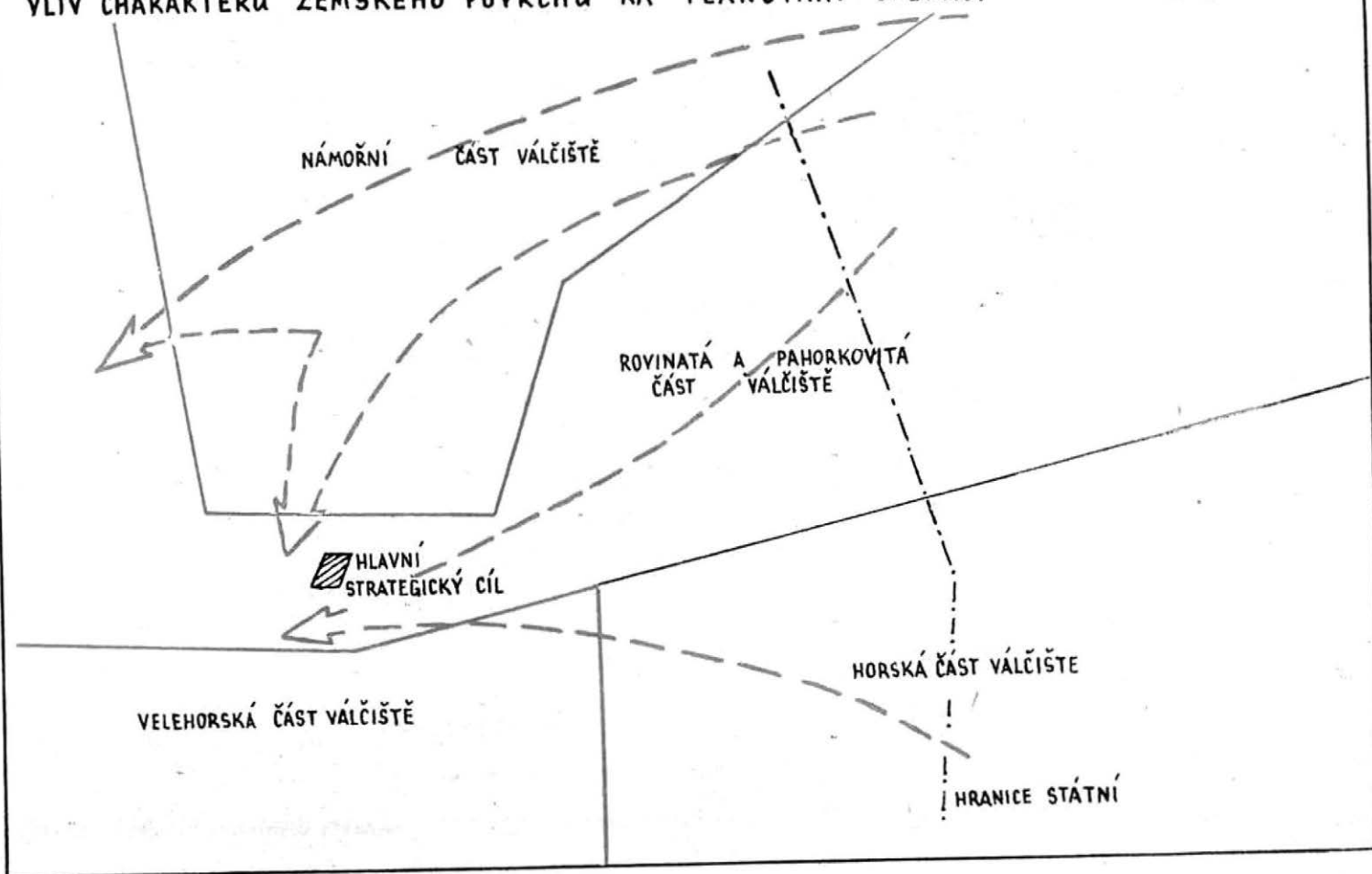
Při plánování útočných operací na jednotlivých operačních směrech a při plánování útočných operací na jednom operačním směru nutno brát v úvahu:

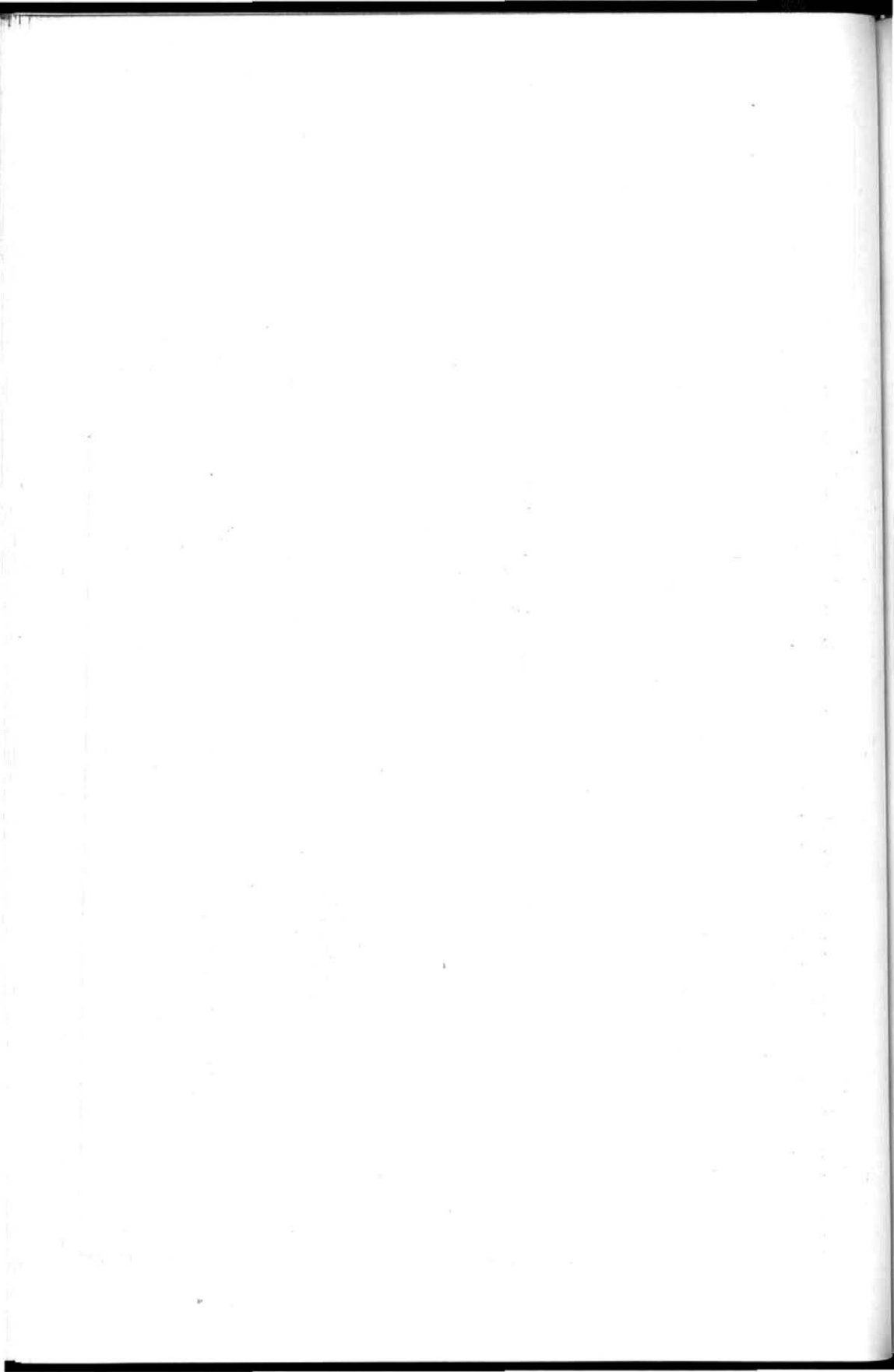
- ráz geografického povrchu a jeho vliv na tempo operace na každém operačním směru zvlášť,
- ráz geografického povrchu na sousedních operačních směrech a jeho vliv na tempo útoku sousedních svazů, s kterými má být dodržena operační součinnost,
- vliv geografického povrchu části operačního směru, na kterém je prováděna útočná operace, na tempo v jednotlivých obdobích operace a tím i vliv na operační součinnost,
- vliv geografického povrchu v jednotlivých obdobích operace na operační učlenění svazu.

Jedině důkladný rozbor geografického povrchu spojený s důkladným rozбором jeho vlivu i na činnost nepřítele může vytvořit reálné podmínky pro správné plánování operace a pro správnou organizaci součinnosti.

VLIV CHARAKTERU ZEMSKÉHO POVRCHU NA PLÁNOVÁNÍ OPERACÍ

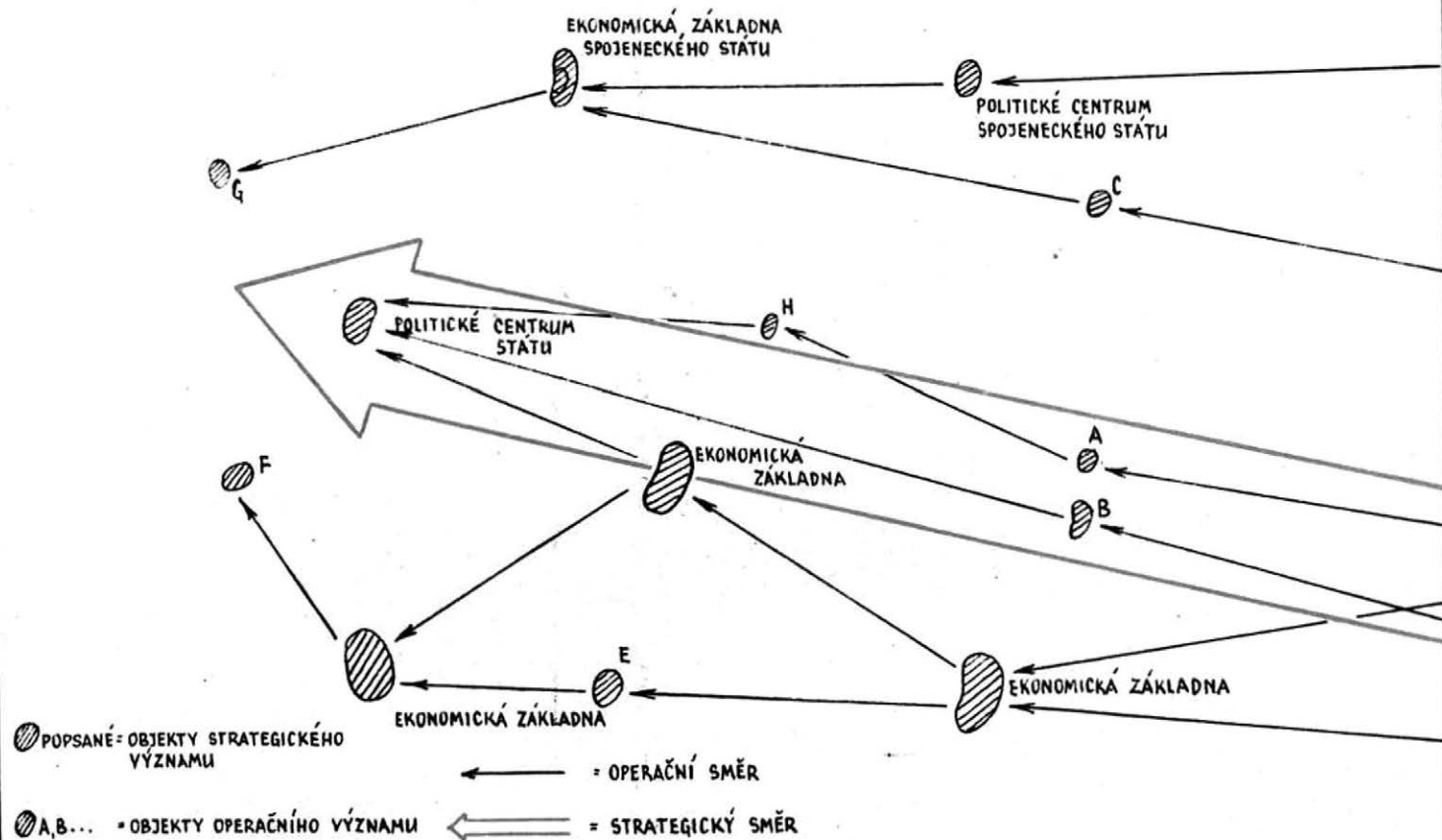
Příloha 1

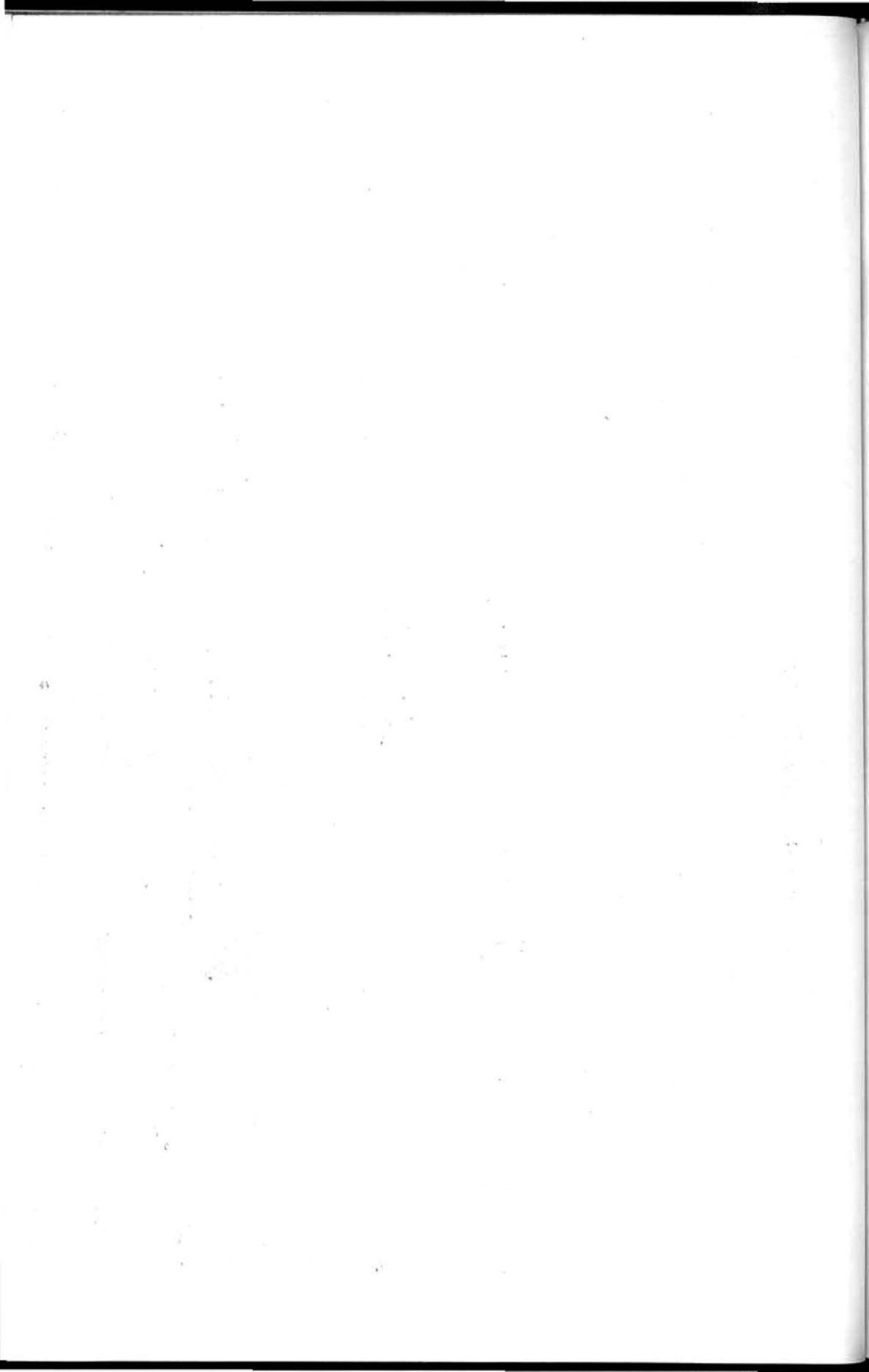

VZÁJEMNÁ SOUVISLOST STRATEGICKÉHO A OPERAČNÍCH SMĚRŮ

Příloha 2

OPERAČNÍ UMĚNÍ A TAKTIKA

VÝZNAM A POUŽITÍ DRUHÝCH SLEDŮ A ZÁLOH V OBRANNÉ OPERACI VŠEVOJSKOVÉ ARMÁDY

Podplukovník Emanuel Gramiš

Charakteristickým rysem soudobého boje je jeho manévrový ráz a náhlé změny v průběhu vedení operací, které nemohly být v celém rozsahu předem předvídaný. Hlavním faktorem těchto náhlých změn jsou zbraně hromadného ničení, které umožňují rychlou změnu v poměru sil na libovolném úseku fronty a dosáhnout překvapení, což může do značné míry ovlivnit zámysl vševojskového velitele. Proto v soudobé bojové činnosti vojsk, ať v útočné nebo v obranné operaci, nabývají většího významu ty prvky operačního učlenění, které umožňují s úspěchem čelit nepředvídaným rychlým změnám situace a zabezpečují udržení iniciativy. K dosažení tohoto cíle je nutno v obranné operaci vytvořit dostatečně silné druhé sledy a zálohy a včas podle konkrétní situace provést jimi manévry na ohrožené směry.

V dřívějším pojetí druhých sledů a záloh byl podstatný rozdíl v tom, že druhý sled byl usměrněn na plnění předvídaného úkolu v rámci obranné operace armády, kdežto vševojsková záloha se vytvářela jen tehdy, když operační učlenění armády bylo v jednom sledu nebo když druhého sledu bylo již použito. Požadavky soudobého boje vyžadují mnohdy, aby byl vytvořen takový druhý sled, který by byl s to plnit úkol druhého sledu nebo zálohy anebo oba úkoly současně. Vzhledem k tomu mizí v soudobých podmínkách charakteristický rozdíl mezi druhým sledem a vševojskovou zálohou, jejíž vytváření není nutné, protože široký manévr za použití zbraní hromadného ničení nedává možnost přesně určit všechny úkoly, které se v průběhu obranné operace vyskytnou. Může tedy být druhého sledu použito nejen k plánované činnosti, ale i k činnosti neplánované, tak jak to konkrétní situace na bojišti bude vyžadovat.

Obranná operace vševojskové armády bude vždy charakterisována tím, že nepřítel bude mít převahu sil a prostředků a převahu v počtu zbraní hromadného ničení. Tato skutečnost vyžaduje, aby druhé sledy a zálohy byly především usměrněny k přehrazení směrů, kde v původní obranné sestavě bylo vyčleněno málo sil a prostředků, nebo směrů, kde nepřítel silným úderem zbraní hromadného ničení vytvořil mezeru k rychlému pronikání do hloubky naší obrany. Požadavek aktivity obrany může být splněn jen tehdy, když proti čelu úderného uskupení vojsk nepřítele bude dostatek sil k jeho zastavení. Z toho vyplývá, že jak druhé sledy, tak i zálohy vševojskové armády musí plnit dva úkoly, a to pevnou obranou jednotlivých pásem a postavení v hloubce zabránit dalšímu pronikání nepřítele při současném provedení úderu na hlavní úderné uskupení nepřítele. Vševojsková armáda ve složení pěti až šesti divisí, bránící jeden operační (po případě jeden operační a jeden taktický) směr stěží bude mít k dispozici dostatek sil a prostředků, aby oba úkoly mohla plnit současně. Proto bude velitel armády

nucen plánovat vytvoření nových sledů a záloh, a to již dříve, než bude použito druhého sledu nebo zálohy. Na příklad armáda brání pásmo 80 km široké s hlavním úsilím na prvním pásmu obrany, kde jsou v obraně tři motorisované střelecké divise. Druhý sled ve složení tří motorisovaných střeleckých divisí brání dvěma divisemi druhé pásmo obrany a těmito divisím se podařilo zastavit nebo zpomalit útok nepřítele. Veliteli armády zbývá jedna divise, kterou chce provést úder proti hlavnímu uskupení nepřítele. Jakmile se velitel k provedení tohoto úderu rozhodl, musel současně vydat rozkazy pro vytvoření nového druhého sledu, a to buď vytažením celého svazku z pasivního úseku fronty nebo vytažením jednotlivých útvarů od několika svazků. Rovněž bude vytvořena tanková záloha z tankového pluku některého svazku, který brání pasivní úsek fronty, po případě zálohy jiných druhů vojsk (příloha 2 a 3).

V soudobé obranné operaci vzrůstá úloha a význam tankových záloh majících nejlepší předpoklady pro rychlé přehrazení prostorů napadených zbraněmi hromadného ničení, protože do těchto prostorů bude nepřítel vést úder svými tankovými jednotkami. Nebylo by proto účelné používat tanků, které jsou organizačně u motorisované střelecké divise, výhradně k obranným (pasivním) úkolům, nýbrž zpravidla převážné části tanků, zvláště tankového pluku motostřelecké divise, použít k zastavení a ničení útočících tanků nepřítele. Tankové zálohy může být v tomto případě použito v součinnosti s dělostřeleckou protitankovou zálohou, a to tak, že dělostřelecká protitanková záloha bude zasazena čelně proti tankovému uskupení nepřítele a tankových záloh divisí bude použito k provedení úderu do boku tohoto uskupení.

Aby vševojsková armáda mohla na přehrazovaném operačním směru vést nejen pasivní obranu, ale hlavně obranu vysoce aktivní, tj. provádět protizteče a protiúder, musí jí být přidělen takový počet divisí, který by zabezpečil splnění obou úkolů. Rovněž musí být armádě přidělen dostatečný počet posilových prostředků. Toto přidělení může být uskutečněno nejen před zahájením obranné operace, ale i v jejím průběhu, kdy velitel fronty podle vytvořivší se situace přidělí veliteli armády svazky a posilové prostředky k provedení silného armádního protiúderu. Tato zdánlivě nevýhodná varianta má rozhodující výhodu diktovanou rázem obranné operace. Jestliže dříve mohla armáda o třech střeleckých sborech (devět divisí) provést protiúder svým druhým sledem (střeleckým sborem), byl tento protiúder mnohdy proveden zbytečně velkými silami anebo nebyl proveden vůbec. Proto měl front poměrně značné síly a prostředky rozložené do šířky frontového pásma, které byly vázány na organickou příslušnost k jednotlivým armádám. Dnešní organizační struktura armády umožňuje veliteli fronty rozmístit tyto síly a prostředky v hloubce na předpokládaném směru hlavního úderu nepřítele. Tím se do značné míry zjednodušuje manévra a rychlost zásahu na ohrožené směry. Kromě toho menší počet svazků neznamená, že protiúder bude proti dřívějšímu slabší, neboť tento nedostatek se v současné době vyvažuje hromadným použitím zbraní hromadného ničení. Přidělí-li velitel fronty veliteli armády nové svazky v průběhu obranné operace, musí ho včas o tom informovat, aby velitel armády mohl se svým štábem pro tyto svazky napláňovat boj.

Protože se soudobá útočná operace nepřítele vyznačuje vysokými tempy útoku a velikou manévrovostí, je nutno v obranné operaci na všech stup-

ních vytvářet značný počet druhých sledů a záloh v celém prostoru předpokládaného úderu nepřítele, aby bez ztráty času mohly být rychle provedeny přesuny do míst zasazení, za předpokladu, že zbraněmi hromadného ničení bude na nejdůležitějším směru změněn poměr sil. Vševojsková záloha při vytvoření druhého sledu nebude nutná, neboť velitel armády použije k nahrazení ztrát po úderech zbraněmi hromadného ničení těch svazků (útvárů, jednotek), které jsou k ohroženým místům nejbližší. Vševojskovou zálohu si může velitel armády vytvořit v průběhu obranné operace, a to tehdy, jestliže byly vyčerpány druhé sledy (příloha 4).

Druhé sledy a zálohy budou v obranné operaci plnit řadu velmi důležitých úkolů. Uvedu z nich ty nejdůležitější:

- nahrazení ztrát svazků, způsobených úderem nepřátelských zbraní hromadného ničení;
- vyplňování mezer mezi svazky (útvary), které vznikly v průběhu operace a kterých by nepřítel mohl využít k rychlému proniknutí do hloubky naší obrany;
- přehrazení směrů a prostorů, kde nepřítel použil zbraní hromadného ničení;
- provádění izolace a likvidace vzdušných výsadků;
- provádění protiztečí nebo protiúderů;
- ochrana boků a týlů svazků.

Zásadou při rozmisťování druhých sledů a záloh v operačním učlenění musí být: pomocí záloh a druhých sledů vytvořit na ohroženém směru, tj. na směru výhodném pro nepřítele, převahu sil a prostředků a tak zabránit jeho úspěchu a vytvoření nebo udržení iniciativy na tomto směru.

Možnosti vševojskové armády a nutnost jejího zesílení tanky a protitankovým dělostřelectvem

Vševojsková armáda brání zpravidla pásmo široké 60 až 100 km, tj. brání jeden operační (po případě jeden operační a jeden taktický) směr. Možnosti motorisované střelecké divise v obraně na směru předpokládaného hlavního úderu nepřítele dovolují přehradit pásmo 15 až 20 km, na podružném směru 20 km i více. K obsazení prvního pásma obrany v šířce 80 km bude třeba dvou až tří motorisovaných střeleckých divisí. K obsazení druhého pásma obrany jedné až dvou divisí. Bude-li úsilí položeno na druhé pásmo obrany, bude k obsazení prvního pásma obrany třeba njeméně dvou divisí a k obsazení druhého pásma obrany dvou až tří divisí. Z toho, co bylo uvedeno, vyplývá, že k obsazení taktické hloubky obrany bude třeba čtyř až pěti motorisovaných střeleckých divisí, a to bez ohledu na to, zda úsilí obrany, bude k obsazení prvního pásma obrany třeba njeméně dvou divisí není s to plně zabezpečit manévry velitele armády v průběhu obranné operace. K provedení manévru je nutné, aby velitel armády měl k dispozici jednu až dvě divise, rozmístěné v prostoru armádního pásma obrany. Celkem tedy počet divisí vševojskové armády pro obrannou operaci nesmí být nižší než pět a může dosáhnout až sedmi divisí.

V obranném pásmu vševojskové armády širokém 80 až 100 km možno předpokládat útok 1,5 polní armády nepřítele. Bereme-li v úvahu organizační typ polních armád NATO, mohou být armády tvořeny z různých

armádních sborů (amerických, německých apod.), což je velmi důležité pro určení možností a hustot tanků a protitankového dělostřelectva vševojenské armády v obranné operaci. Na příklad budou-li v pásmu armády útočit 1,5 polní armády s americkými sbory a divisemi, může celkový počet tanků dosáhnout 4471. Bude-li proti naší armádě útočit jedna německá a půl americké armády, dosáhne celkový počet tanků 3356. Tyto propočty jsou provedeny s novými organisacemi nepřátelských svazků.

Podrobný propočet je uveden v tabulce.

Předpoklad:

- složení americké armády: — 2 as o 2 pd, 1 od a 1 lop,
— 1 as o 3 pd, 1 od a 1 lop;
- složení německé armády: — 2 as o 2 pd a 1 td,
— 1 as o 3 pd a 1 td.

Tabulka počtů tanků

Americká armáda

Svazky	Tanky		
	těžké	střední	lehké
7 pd	—	644	231
3 od	—	864	90
3 lop	—	153	216
Zesílení			
6 ttpr	414	—	—
3 lop	—	153	216
Celkem	414	1814	753

Německá armáda

Svazky	Tanky		
	žké	střední	lehké
7 pd	—	567	—
3 td	—	675	210
—	—	—	—
Zesílení			
6 ttpr	414	—	—
—	—	—	—
Celkem	414	1242	210

Celkem:

- americká armáda má 2981 tanků, 1,5 armády 4471 tanků,
- německá armáda má 1866 tanků, německá a půl americké armády má dohromady 3356 tanků.

U americké pentamické divise se počítá 92 tanků středních a 33 lehkých, u obrněné divise 288 tanků středních a 30 lehkých (jen průzkumný prapor).

U německé pěší divise se počítá 81 tanků středních a u tankové divise 225 tanků středních a 70 lehkých.

Rozdílný počet tanků u polních armád NATO přímo určuje organické složení vševojskové armády a počet posilových prostředků. Velitel frontu současně s vydáním úkolu pro obrannou operaci musí veliteli armády upřesnit druh a složení předpokládaných polních armád nepřítele a podle toho určit organické složení armády a její posilové prostředky. Vidíme tedy, že se stanovení počtu motorisovaných střeleckých divisí i posilových prostředků v žádném případě nebude provádět šablonovitě, nýbrž že musí vycházet z konkrétního složení a uskupení nepřátelských armád.

Vševojsková armáda ve složení šesti motorisovaných střeleckých divisí má celkem 1116 tanků u divisí a 65 tanků v těžkém tankovém pluku. Počítáme-li se zesílením jedním těžkým tankovým plukem, bude celkový počet tanků v armádě 1246. Armáda v tomto složení bude mít k dispozici celkem 1266 protitankových hlavních (510 tarasnic — 6×85 , 432 BzK 82 mm — 6×72 , 108 K 85 mm — 6×18 , zesílení dvě ptdb = 206). Celkem tedy bude mít armáda 2512 tanků a protitankových hlavních.

Vezmeme-li poměr tanků u 1,5 americké armády a všech protitankových prostředků naší armády, vyjde nám 1,8 : 1 ve prospěch nepřítele, ve srovnání jedné německé a půl americké armády s naší armádou bude poměr 1,3 : 1 ve prospěch nepřítele.

Tento celkový poměr tanků a protitankových prostředků je jenom hrubým přehledem toho, co má nepřítel a velitel naší armády k dispozici. Při organizaci a plánování obrany je však nutné, aby velitel armády vždy uvážil, kolik tanků nepřítele bude útočit proti našim svazkům na 1 km fronty a jaké síly a prostředky protitankové obrany bude nutno vyčlenit, aby byl útok nepřítele zastaven. Při podrobnějším propočtu nám vyjde, že nepřítel může na jednom kilometru fronty průlomu dosáhnout hustoty až 80 tanků na 1 km na celou hloubku operace, z čehož tato hustota může při průlomu taktické hloubky dosáhnout počtu 40 až 50 tanků na 1 km.

Z těchto poměrů sil je patrné, že nepřítel bude mít převahu a že v průběhu obranné operace bude nutno uskutečňovat široký manévry tankovými i dělostřeleckými protitankovými zálohami na ohrožené směry k vyrovnání poměru sil. K tomu bude možno použít tankových a protitankových dělostřeleckých záloh svazků, které se brání na méně ohrožených směrech.

V uvedeném poměru sil nejsou zahrnuty ztráty způsobené údery nepřátelských zbraní hromadného ničení, které mohou na protitankových prostředcích dosáhnout 270 až 360 hlavních, vycházíme-li z předpokladu, že 1,5 polní armády bude mít zpravidla k dispozici 45 až 60 atomových pum a granátů (raketových střel) a že každý úder vyřadí asi 6 protitankových prostředků (tanků). Z toho vyplývá, že velitel armády bude nucen v průběhu obranné operace nahradit ztráty divisí prvního sledu ze svých tankových nebo dělostřeleckých protitankových záloh, nebo plánovat jejich zásah ve prospěch napadených divisí. Protože se dá předpokládat, že 50 % prostředků hromadného ničení použije nepřítel za dělostřelecké a letecké přípravy, bude velitel armády nucen nahradit ztráty a provádět manévry svými zálohami ihned po dělostřelecké a letecké přípravě.

Jestliže ještě v průběhu Veliké vlastenecké války a těsně po válce byl prováděn zásah protitankových prostředků velitele frontu až v průběhu obranné operace, bude v současných podmínkách velitel frontu nucen znovu vytvořit zálohy vševojskové armády, po případě provést manévry svými protitankovými prostředky rovněž hned po zahájení útoku nepřítele. Je proto účelné, aby měl dostatek sil a prostředků (zvláště protitankových a tankových), aby jimi mohl zesílit vševojskovou armádu prvního sledu, která byla nejvíce napadena zbraněmi hromadného ničení, nebo provést manévry do pásma té armády, kde nepřítel vede hlavní úder. Kromě opatření velitele frontu musí velitel armády plánovat vytvoření nových záloh manévrem sil a prostředků z pasivních úseků fronty.

Podle situace a úkolu bude výhodné u armády vytvářet jednu až dvě dělostřelecké protitankové zálohy, tankovou zálohu, jednu až dvě ženijní

zálohy a chemickou zálohu. Rovněž na ženijní a chemické zálohy se vztahují zásady uvedené pro protitankové a tankové zálohy, hlavně co se týká jejich znovuvytváření a manévru z pasivních úseků fronty.

Vůdčí myšlenkou velitele armády při organizaci a plánování obranné operace musí být vytváření silných druhých sledů a záloh, hlavně tankových a protitankových. Jejich včasné a důsledně promyšlené použití v průběhu obranné operace do značné míry ovlivní úspěšné splnění úkolů obranné operace.

Velitel frontu v průběhu obranné operace zesiluje armády prvního sledu, brání se na směru hlavního úderu nepřítele svými prostředky, nebo provádí těmito prostředky zásah ve prospěch těchto armád.

Použití a činnost druhých sledů a záloh v průběhu obranné operace

a) Náhrada ztrát vzniklých použitím nepřátelských zbraní hromadného ničení

Je-li v obranném boji a v obranné operaci správně a nešablonovitě zvolen protiatomový manévr a obranný systém jednotlivých pásem a postavení je volen na základě zámyslu velitele armády pro obranu a na základě zvolené varianty protiatomového manévru, budou pravděpodobné ztráty po úderech nepřátelských zbraní hromadného ničení nižší než při dosavadním systému obrany. Avšak ani tato skutečnost nezabavuje žádného velitele povinnosti plánovat náhradu ztrát po úderech zbraní hromadného ničení, a to jak v rámci svého svazku nebo svazu, tak i ve prospěch podřízených.

Jen tam, kde se projeví hlavní úder nepřítele nebo jsou způsobené ztráty tak velké, že přesahují možnosti svazku, může být náhrada poskytnuta z prostředků velitele armády. Při tom je nutno počítat s tím, že velitel armády nebude ze svého druhého sledu vyčleňovat malé jednotky k náhradě ztrát u svazků prvního sledu. Na příklad u divise, která brání první pásmo obrany, byly v průběhu dělostřelecké a letecké přípravy nepřítele vyraženy celkem čtyři roty od různých praporů a dva dělostřelecké oddíly z různých plukovních dělostřeleckých skupin. V tomto případě nenahradí velitel armády ony ztráty tím, že vyjme čtyři roty a dva dělostřelecké oddíly ze svého druhého sledu a přidělí je divisi a ta praporům. Taková náhrada ztrát by byla formální a málo účinná. V daném případě náhradu dvou dělostřeleckých oddílů poskytne velitel armády tím, že převezme některé palby divisní dělostřelecké skupiny a ta zase převezme palby vyražených oddílů. Pokud jde o náhradu motorisovaných střeleckých jednotek, poskytne ji velitel divise svými prostředky, zpravidla přehrazením vzniklých mezer silami svého druhého sledu a záloh.

V průběhu obranné operace může dojít k případům, že divise brání první pásmo obrany, na kterém je položeno úsilí, je masovým úderem zbraní hromadného ničení téměř celá nebo z větší části vyražena. V tomto případě zaujme velitel armády některou ze svých divisí druhého sledu obranu na tomto směru na jednotlivých obranných postaveních a příčných postaveních a vyžádá u velitele frontu náhradu. Rozvinutí a zaujetí obrany divise z druhého sledu armády bude chráněno včasným zásahem tankové a dělostřelecké protitankové zálohy armády do uvedeného prostoru. Zbytek boje neschopné divise může velitel armády použít k vytvoření nových zá-

loh. Na příklad zůstalo-li z této zasažené divise 60 bojeschopných tanků, vytvoří z nich velitel armády novou tankovou zálohu (příloha 4).

Hlavním motivem vedení obranného boje a operace není náhrada vzniklých ztrát, nýbrž včasné zabránění nepříteli využít úderů zbraní hromadného ničení k rozvíjení úspěchu do hloubky naší obrany. Nejvhodnějším prostředkem k zastavení pronikání nepřítele do prostorů shozu atomových zbraní jsou tankové zálohy, které díky svým bojovým vlastnostem mohou jednak rychle a v jakémkoli terénu provést manévry do napadených prostorů, jednak mohou vytvořit pevnou a odolnou obranu. Proto musí být v plánu boje jednotlivých svazků, jakož i v plánu obranné operace armády předvídáno připravení a vybudování jednotlivých postavení pro rozvinutí tankové zálohy, a to v prostorech jednotlivých postavení tak, aby jejich zásah navazoval na ostatní obranný systém, který nebyl zbraněmi hromadného ničení narušen. Kromě toho je výhodné použít tankových záloh k provedení úderu do boku, a to buď samostatně nebo v součinnosti s motorizovanými střeleckými svazky. Tím se dosáhne, že nepřítel narazí nejen na silnou obranu v prostoru, kde provedl napadení, ale bude do značné míry překvapen úderem do svého boku. Zásahy tankových záloh musí být důkladně naplánovány v souladu se zásahy dělostřeleckých protitankových záloh.

Z toho vyplývá, že v obranné operaci bude nutno tvořit silné tankové zálohy nejen na stupni armády, ale také na stupni divisi. Organizace motorizované střelecké divise, která má dostatek tanků v motorizovaných střeleckých plucích, umožňuje využít tankových pluků divise (nebo jejich větší části) k vytvoření tankové zálohy divise. Bude proto lépe vyčleňovat do rotních protitankových opěrných bodů protitankové dělostřelectvo a tím ušetřit tanky jakožto vysoce pohyblivý a úderný prvek pro manévry na ohrožené směry. Při hodnocení tankových a dělostřeleckých protitankových záloh nutno brát v úvahu, že tankové jednotky mají větší předpoklady pro okamžité zahájení boje na libovolné terénní čáře a v jakékoli bojové fázi než dělostřelecké protitankové zálohy, které jsou mnohem zranitelnější. Dalším důležitým činitelem je doba potřebná k rozvinutí a k zahájení boje tankovou a protitankovou jednotkou. Nepřítel se bude snažit co nejrychleji proniknout do prostoru shozu zbraní hromadného ničení a využít vltom k rozvinutí úspěchu do hloubky naší obrany tankovými svazky. Proti tomuto rychlému manévru nepřítele nutno na straně obránce využít stejně rychlého prostředku — tanků.

Bude účelné, aby manévry tankových záloh velitelů divisi byl naplánován podle celkového plánu obranné operace a podle opatření proti zbraním hromadného ničení. Po provedení dělostřelecké a letecké přípravy a po provedení úderů zbraněmi hromadného ničení bude jasné, kde nepřítel povede hlavní úder. K tomuto prostoru bude zpravidla již hned po zahájení útoku nepřítele proveden manévry záloh velitele armády a zároveň manévry sil z prostředků z pasivních úseků fronty.

Vůdčí myšlenkou velitele armády při nahrazování ztrát a přehrazování napadených prostorů musí být včasné zasazení záloh do ohrožených a napadených prostorů. Toto včasné zasazení záloh umožní veliteli armády dosáhnout překvapení pro nepřítele, což povede ke zpomalení tempa jeho postupu a tím k získání času k provedení manévru dalšími zálohami z hloubky nebo zálohami velitele fronty.

b) Provedení protiztečí a protiúderů

Úspěch obranné operace vševojskové armády závisí na výsledku boje o taktickou hloubku obrany. Podaří-li se v průběhu obranné operace zastavit útočícího nepřítele v taktické hloubce obrany, jsou vytvořeny podmínky pro provedení armádního protiúderu. Protiúder bude velitel armády provádět většinou sil a prostředků svého druhého sledu, který může být rozmístěn na druhém pásmu obrany, za druhým pásmem nebo na třetím pásmu obrany. Na provedení armádního protiúderu bude mít vliv i ta okolnost, zda armáda má hlavní úsilí na prvním nebo na druhém pásmu obrany.

Je-li úsilí obrany na prvním pásmu obrany, bude velitel armády zpravidla provádět protizteč částí svého druhého sledu s cílem obnovit určité postavení v prvním pásmu obrany nebo obnovit původní přední okraj. Tyto protizteče budou prováděny v průběhu prvního dne obranné operace. Kromě protizteče může velitel armády provést většinou sil svého druhého sledu protiúder ve prospěch prvního pásma obrany.

Je-li úsilí na druhém pásmu obrany, jsou možnosti k provedení protizteče menší. Může však být provedena protizteč k obnovení předního okraje druhého pásma obrany částí sil druhého sledu armády. Při úsilí na druhém pásmu obrany bude zpravidla proveden protiúder nebo budou vytvářeny podmínky pro provedení frontového protiúderu, k němuž se část druhého sledu a záloh armády připojí.

Armádní protiúder může být proveden první den obranné operace, nebo může být zahájen první den obranné operace večer a prováděn v noci z D 1 na D 2. Protiúder armády bude zpravidla vycházet z příčných postavení do boku a do týlu hlavního úderného uskupení nepřítele. Boční směr vede nejkratší cestou k obnovení předního okraje obranného pásma a vytváří podmínky pro vytvoření vnějšího obklíčení v terénu připraveném k obraně, nebo výchozího prostoru pro přechod do protiútoků (příloha 5).

Použití zbraní hromadného ničení dovoluje a usnadňuje provedení protiúderu čelního, tj. na čela hlavních sil útočícího nepřítele. Čelní protiúder může být proveden v těchto případech:

- armáda má k dispozici dostatek zbraní hromadného ničení, které umožňují rozdrčení hlavního úderného uskupení nepřítele a tím i provedení čelního protiúderu,
- druhý sled armády po rychlém proniknutí nepřítele do hloubky naší obrany časově nestací provést manévr na plánované čáry rozvinutí,
- armáda se brání s hlavním úsilím na druhém pásmu obrany a síly a prostředky divísi bránících toto pásmo nejsou plně upoutány do boje, takže armádě zůstávají síly k aktivnímu zásahu. Kromě toho bude mít armáda k dispozici jeden volný svazek (rozmístěný na třetím pásmu obrany), který v součinnosti s volnými silami na druhém pásmu obrany vytvoří dostatečně silné uskupení. Tento případ však předpokládá dostatečný počet atomových úderů,
- byla-li úspěšně provedena protipříprava na nepřátelské uskupení, které se připravuje prolomit druhé pásmo obrany.

Výhodou čelního protiúderu je rychlé využití úderů zbraní hromadného ničení a rychlé zničení hlavního úderného uskupení nepřítele. Tím odpadá složitý manévr na obklíčení hlavního uskupení nepřítele, manévr na jeho

zničení a manévr na zabezpečení zničení obklíčeného nepřítele proti silám vně obklíčení. Další výhodou čelního protiúderu je mnohem kratší čas k jeho provedení, takže lze dosáhnout většího překvapení pro nepřítele. Čelní protiúder může být kombinován s bočními protiztečemi svazků bránících se na bocích nepřátelského vlonu. Kromě toho je výhodou čelního protiúderu, že bude zpravidla prováděn pod ochranou svazků bránících druhé pásmo obrany a pod ochranou již rozvinutých záloh velitele armády, čímž odpadá nutnost vysílat zajišťovací jednotky na čáru rozvinutí a tím současně klesá i možnost prozrazení protiúderu (příloha 6).

Boční i čelní protiúder bude zpravidla prováděn s rozvinutím sil z chodu. To vyžaduje vhodnou volbu prostorů rozvinutí, dostatečnou hustotu dělostřelectva a úměrný počet zbraní hromadného ničení na zálohy a druhé sledy nepřítele, a to nejen na směr protiúderu, ale i na jeho bocích, zvláště pak na jednotky a svazky přesunující se do prostoru vlonu k jeho rozšíření.

Před provedením armádního protiúderu bude zpravidla tanková a dělostřelecká protitanková záloha vyčerpána. Avšak v průběhu provedení protiúderu, zvláště pak v jeho konečné fázi, bude nutno zpevnit dosažené čáry a prostory, aby bylo nepříteli zabráněno likvidovat náš úspěch. Proto současně s rozhodnutím velitele armády k provedení protiúderu a k zasazení uvedených záloh je nutno vydat pokyny k vytvoření nových záloh, a to z pasivních úseků fronty nebo z prostředků přidělených velitelem frontu.

Podle počtu zbraní hromadného ničení pro obrannou operaci a podle toho, kolik těchto zbraní bylo použito v protipřípravě a v průběhu obranné operace, může nastat případ, že se veliteli armády nebude dostávat několik atomových úderů, které by zabezpečily provedení protiúderu, zvláště pak napadení přicházejících záloh nepřítele. V tomto případě velitel frontu buď převezme některý z úkolů armády nebo dodatečně, na vyžádání velitele armády, přidělí armádě chybějící počet atomových zbraní.

Provedení protiúderu může být ztíženo nutností likvidovat taktický nebo operační vzdušný výsadek nepřítele. Úlohu protivýsadkové zálohy zpravidla plní některý útvar ze svazků druhého sledu armády. Při provedení armádního protiúderu bude velitel armády povinen rozhodnout, zda má být vzdušný výsadek likvidován do zahájení protiúderu nebo zda má být izolován po dobu jeho provedení a likvidován až po jeho skončení. Je pochopitelné, že se velitel armády bude snažit likvidovat tento výsadek do zahájení protiúderu, zvláště tehdy, když výsadek bude shoden do prostoru, kterým se bude protiúderné uskupení přesunovat. V tomto případě může být k likvidaci výsadku použito části protiúderného uskupení. Ta pak po likvidaci výsadku přejde do druhého sledu (zálohy) protiúderného uskupení. Ve zvláště složitých případech, kdy půjde o silný vzdušný výsadek nepřítele, může být změněn prostor rozvinutí protiúderného uskupení a směr protiúderu; k likvidaci výsadku může být použito záloh velitele frontu.

Zbraně hromadného ničení, rychlé tempo útoku a široký manévr mohou způsobit složitou situaci v průběhu obranné operace, a to v tom případě, kdy nepřítel bude zastaven v prostoru druhého pásma obrany, velitel armády se rozhodl provést protiúder a vydal rozkazy k přesunu protiúderného uskupení na čáru rozvinutí. Nepřítel však v této době s pomocí zbraní hromadného ničení a s použitím výsadku prolomil druhé pásmo obrany. V tomto případě může dojít buď ke střetnému boji protiúderného uskupení s pronikajícími čely nepřítele nebo ke spěšnému zaujetí obrany na někte-

rém postavení v hloubce a na příčných postaveních. Který z uvedených způsobů bude zvolen, bude záviset na konkrétních podmínkách a na vzájemném poměru sil protiúderného uskupení a jednotek, kterým se podařilo prolomit obranu na druhém pásmu a proniknout do hloubky obrany.

Z toho vyplývá, že provedení protiúderu bude rozhodujícím okamžikem v průběhu armádní obranné operace a bude zpravidla rozhodovat o jejím konečném výsledku. Důležitou otázkou při provedení protiúderu je otázka velení. Bude mít mimořádný význam proto, že protiúder bude zpravidla prováděn v době, kdy vojska povedou boj s útočícím nepřítelem, který bude ještě mít případné úspěchy a v některých případech nebude ještě zastaven. To znamená, že velitel armády na jedné straně povede a bude řídit obranné boje a na druhé straně bude připravovat protiúder. Tato otázka může být řešena tak, že velitel armády se svým štábem bude řídit přípravu a provedení protiúderu, zatím co svého zástupce pověří řízením obranných bojů nebo, podle důležitosti a situace, naopak. V žádném případě však nemůže nechat protiúderné uskupení v síle dvou až tří svazků bez velitelského mezistupně.

Protože svazky, které budou začleněny do protiúderného uskupení, budou zpravidla z větší části přiděleny veliteli armády během obranné operace, a to podle toho, do jaké míry byly vyčerpány organické svazky druhého sledu armády, bude výhodné, aby velitel frontu zároveň s rozhodnutím o přidělení svazků armádě vyčlenil štáb motorisovaného střeleckého sboru a velitele sboru, kteří by podléhali veliteli armády. Vytvořené velitelství sboru, který bude provádět protiúder, může zahájit plánování v době, kdy velitel frontu rozhodl, že stáhne svazky z pasivního úseku fronty a přidělí je veliteli armády k provedení protiúderu. Tento způsob velení může do značné míry ulehčit plánování a řízení protiúderného uskupení (motorisovaného střeleckého sboru), jakož i celé řízení obranné operace armády.

Z á v ě r

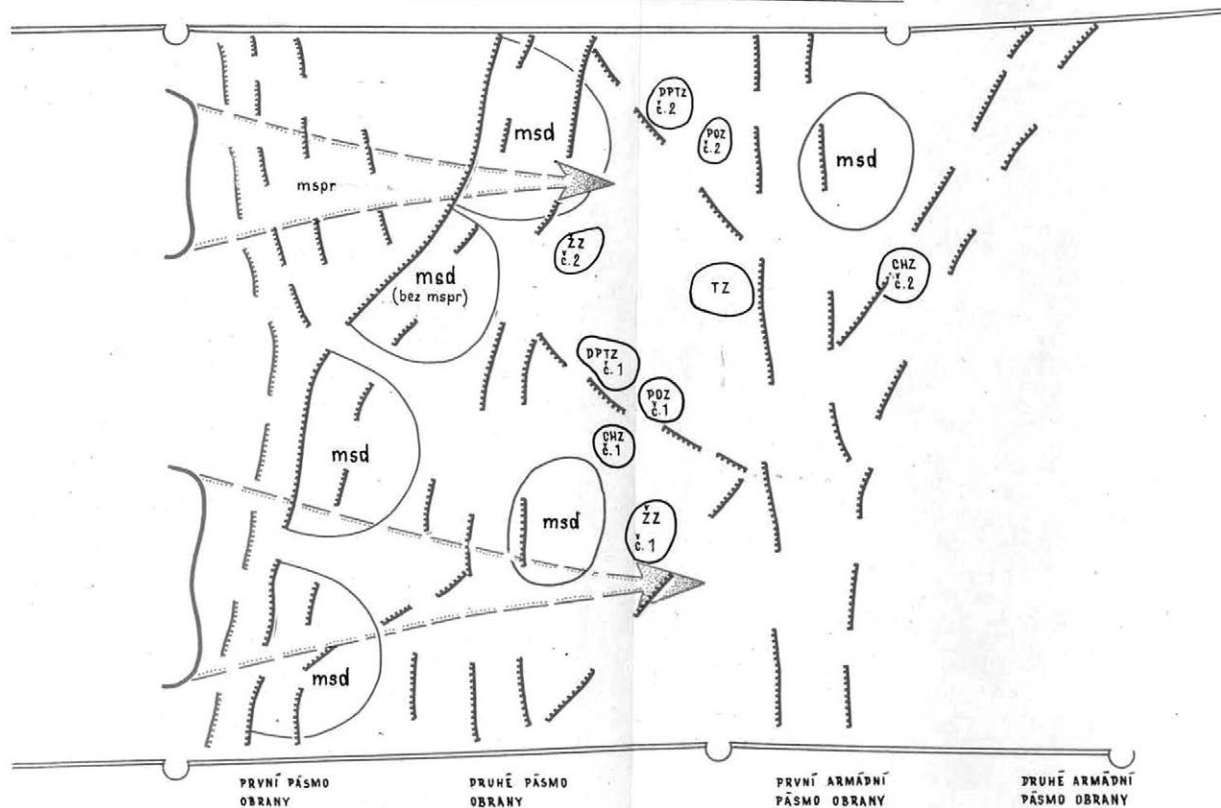
Obranná operace vševojskové armády v soudobých podmínkách se vyznačuje především vysokou aktivitou a odolností. Pružnější organizace usnadňuje uskutečňovat široký manévr silami a prostředky, hlavně pak druhými sledy a zálohami.

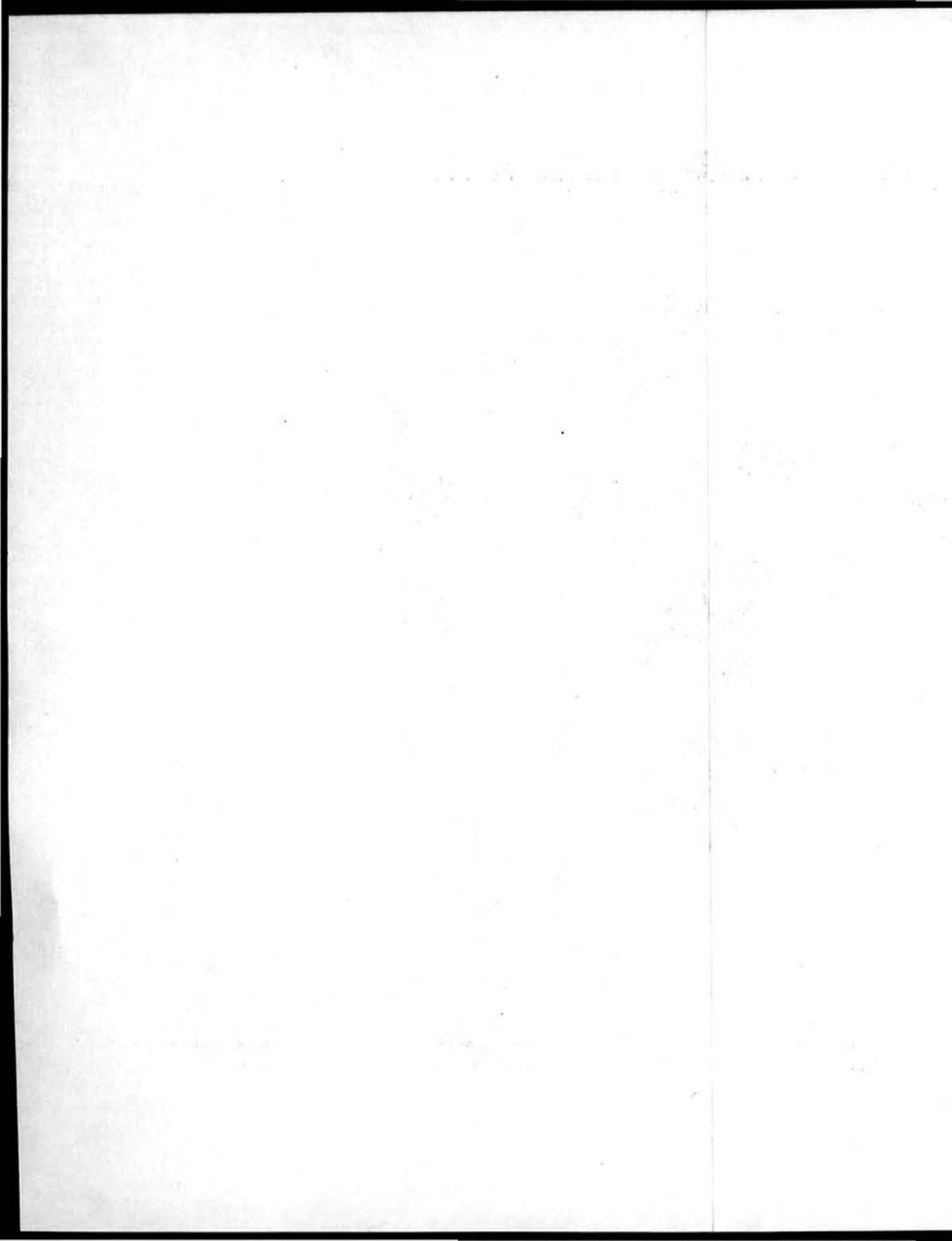
Soudobá obranná operace bude charakterisována tím, že nepřítel bude mít převahu v silách a prostředcích, hlavně co se týká zbraní hromadného ničení. Proto bude nutno vytvořit dostatečně silné druhé sledy a zálohy, hlavně tankové a protitankové, a provádět jimi dovedný a včasný manévr na ohrožené směry s cílem likvidovat úspěch nepřítele.

Nejmarkantnějším projevem aktivity obrany jsou protizteče a protiúderu prováděné včas, rychle a s překvapením pro nepřítele. Protiúderu nutno provádět z chodu, a to nejen do boku hlavního úderného uskupení nepřítele, ale podle vyvinuvší se situace i proti čelům útočícího uskupení.

VARIANTA UČLENĚNÍ VŠEOVJSKOVÉ ARMÁDY V OBRANNÉ OPERACI

PŘÍLOHA 1

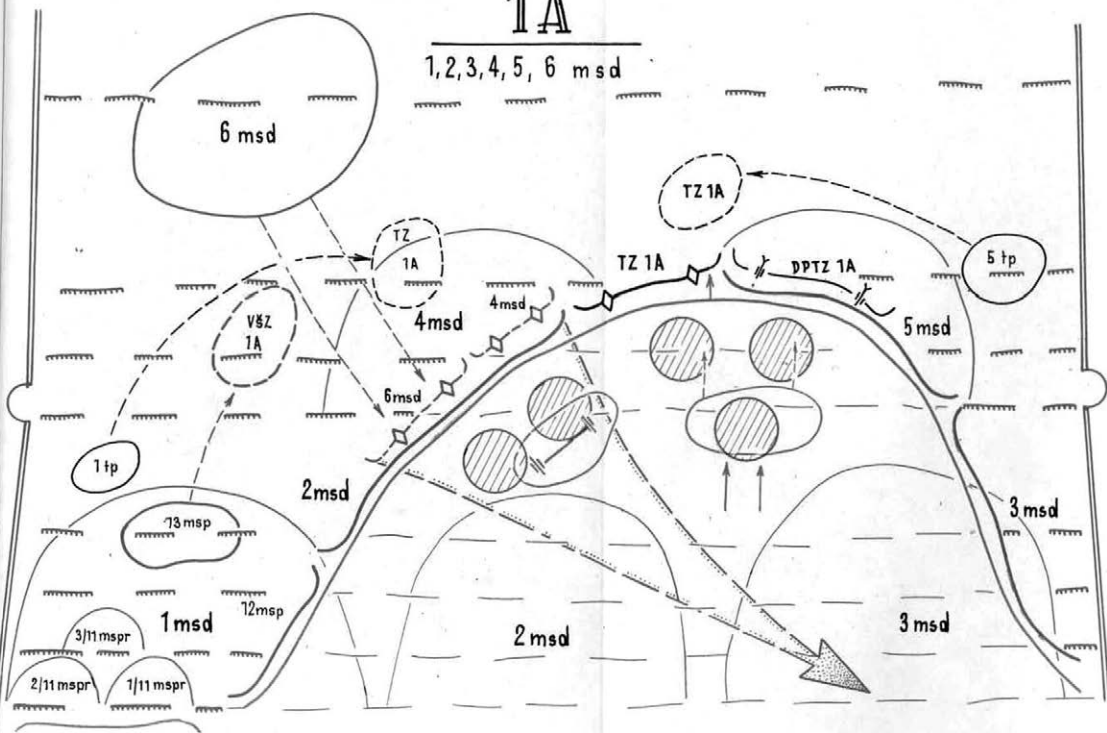

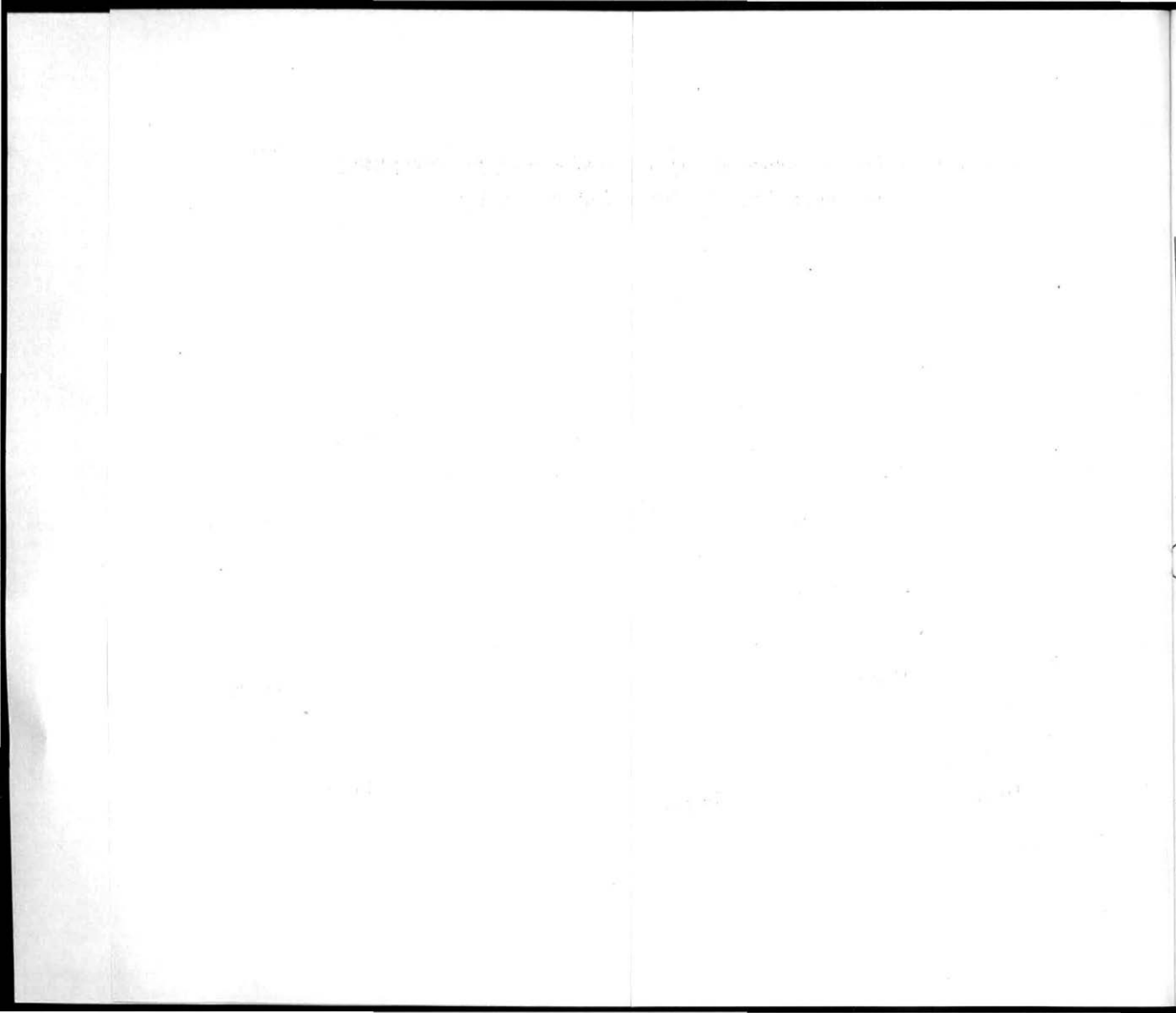
**VARIANTA VYTVOŘENÍ NOVÝCH ZÁLOH VŠEVOJSKOVÉ ARMÁDY PO ROZHODNUTÍ
VELITELE ARMÁDY K PROVEDENÍ PROTIÚDERU**

PŘÍLOHA 2

1A

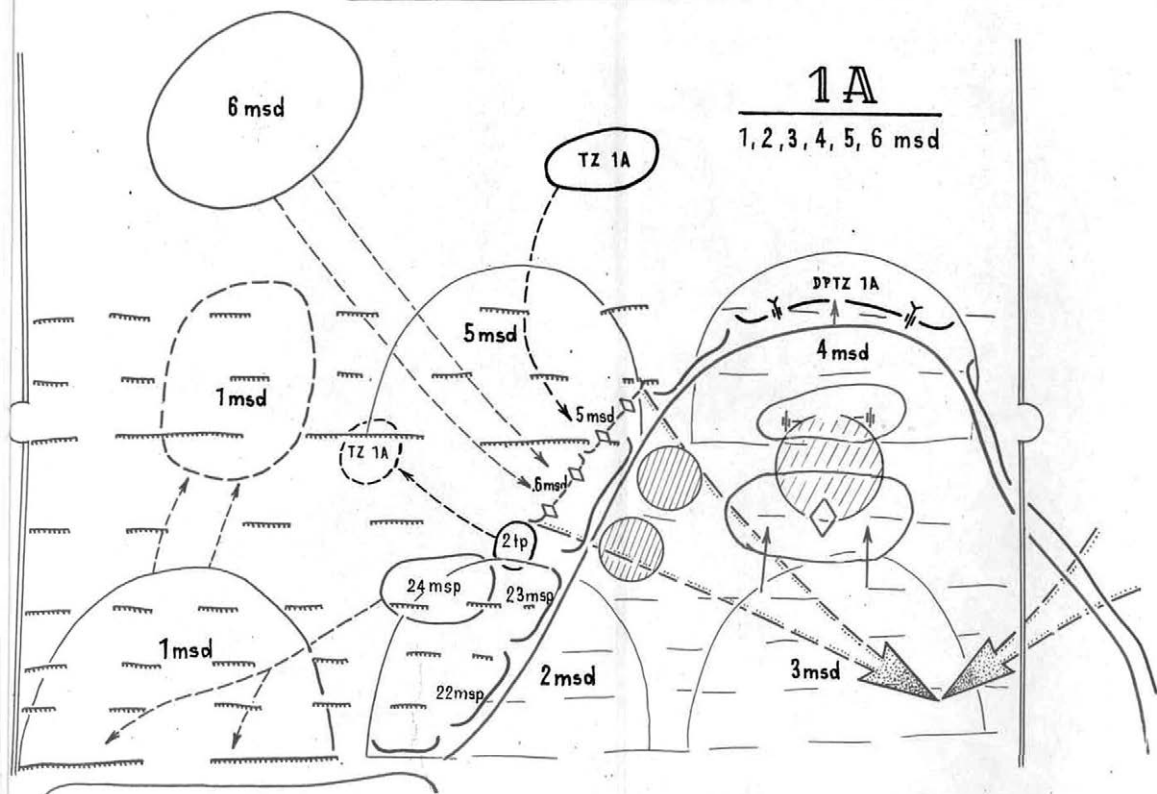
1, 2, 3, 4, 5, 6 m s d

VARIANTA VYTVOŘENÍ NOVÝCH ZÁLOH VŠEVOJSKOVÉ ARMÁDY PO ROZHODNUTÍ VELITELE
ARMÁDY K PROVEDENÍ PROTIÚDERU

PŘÍLOHA 3

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1911

1911

1911

1911

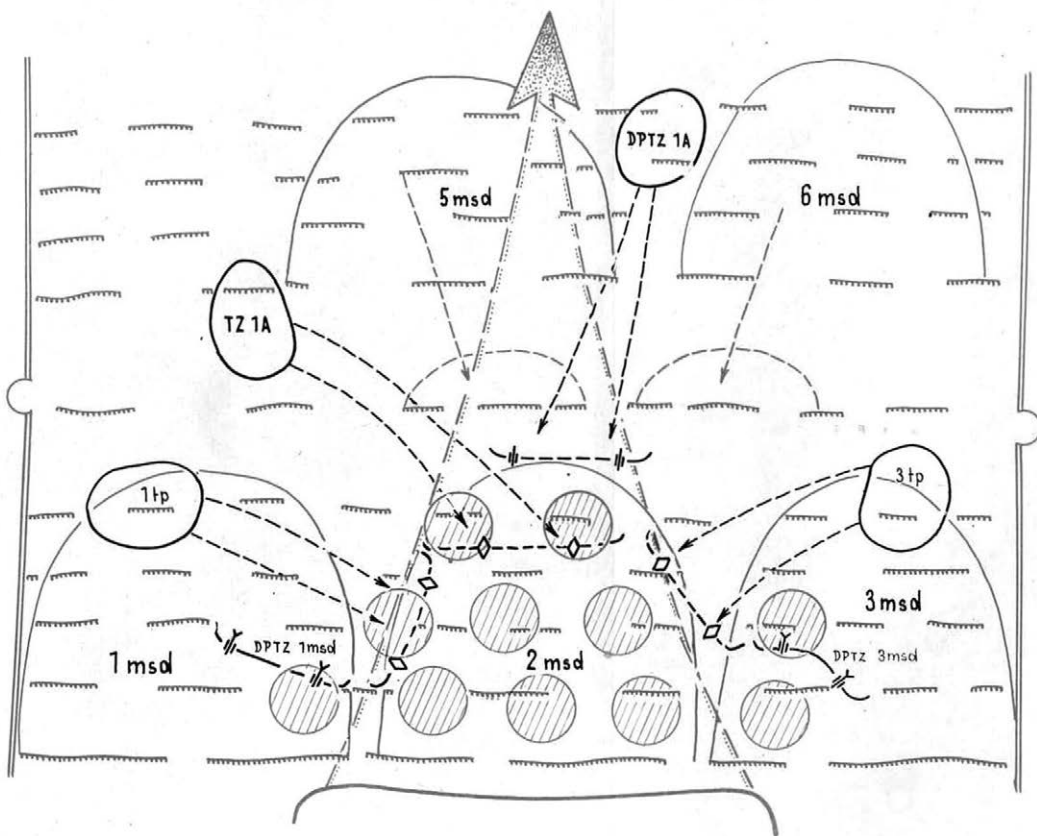
1911

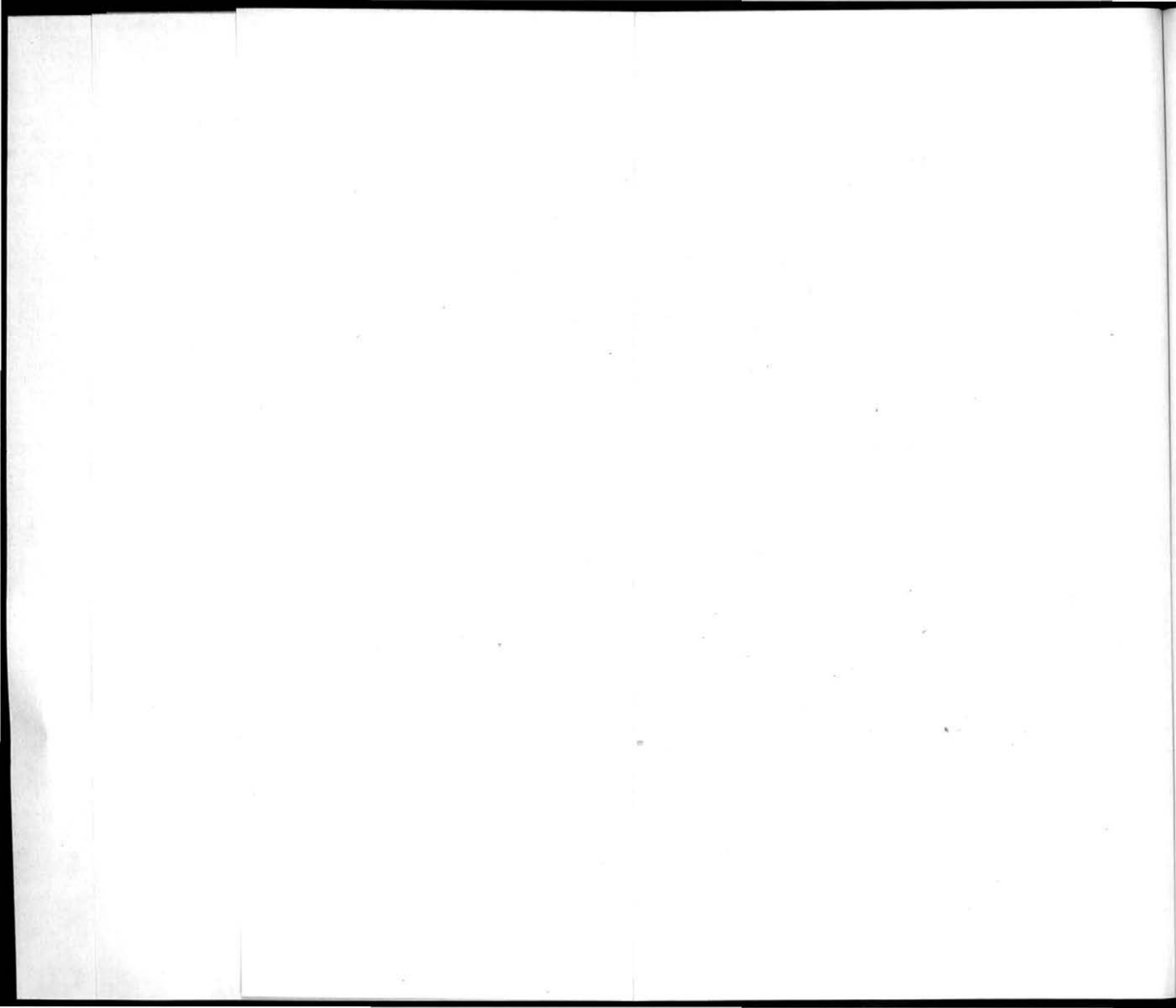
1911

1911

POUŽITÍ ZÁLOH K PŘEHRAZENÍ MEZER VZNIKLYCH ÚDERY ZHN

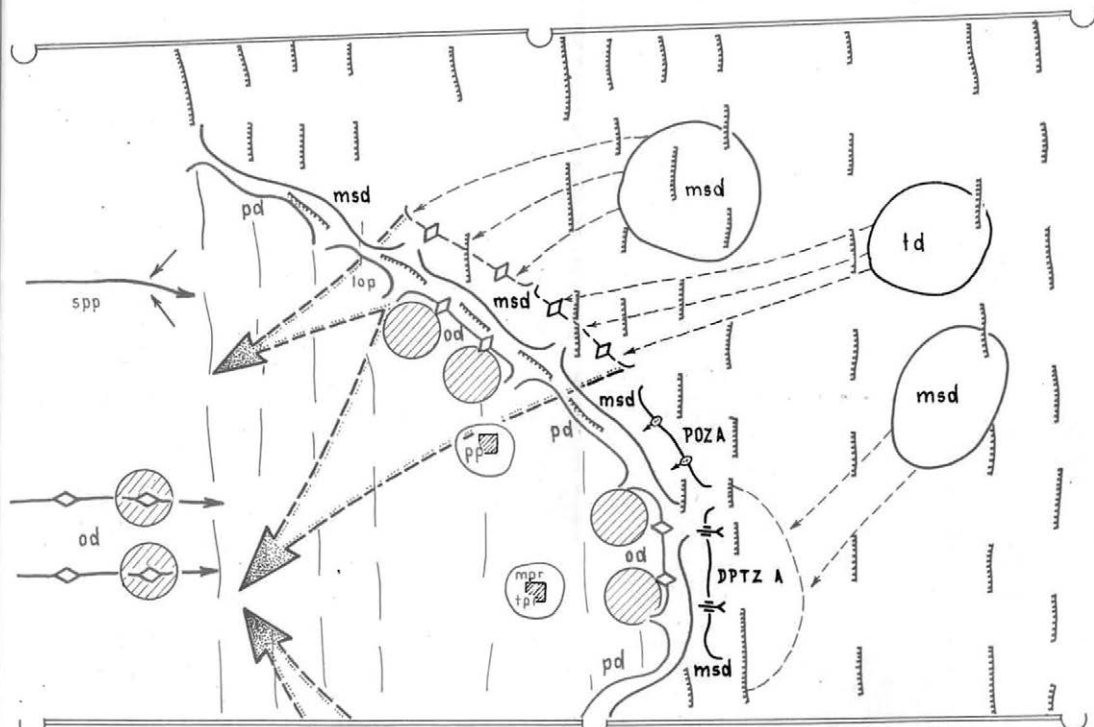
PŘÍLOHA 4

VARIANTA PROVEDENÍ ARMÁDNÍHO PROTIÚDERU PŘI ÚSILÍ NA PRVNÍM PÁSMU OBRANY

PŘÍLOHA 5

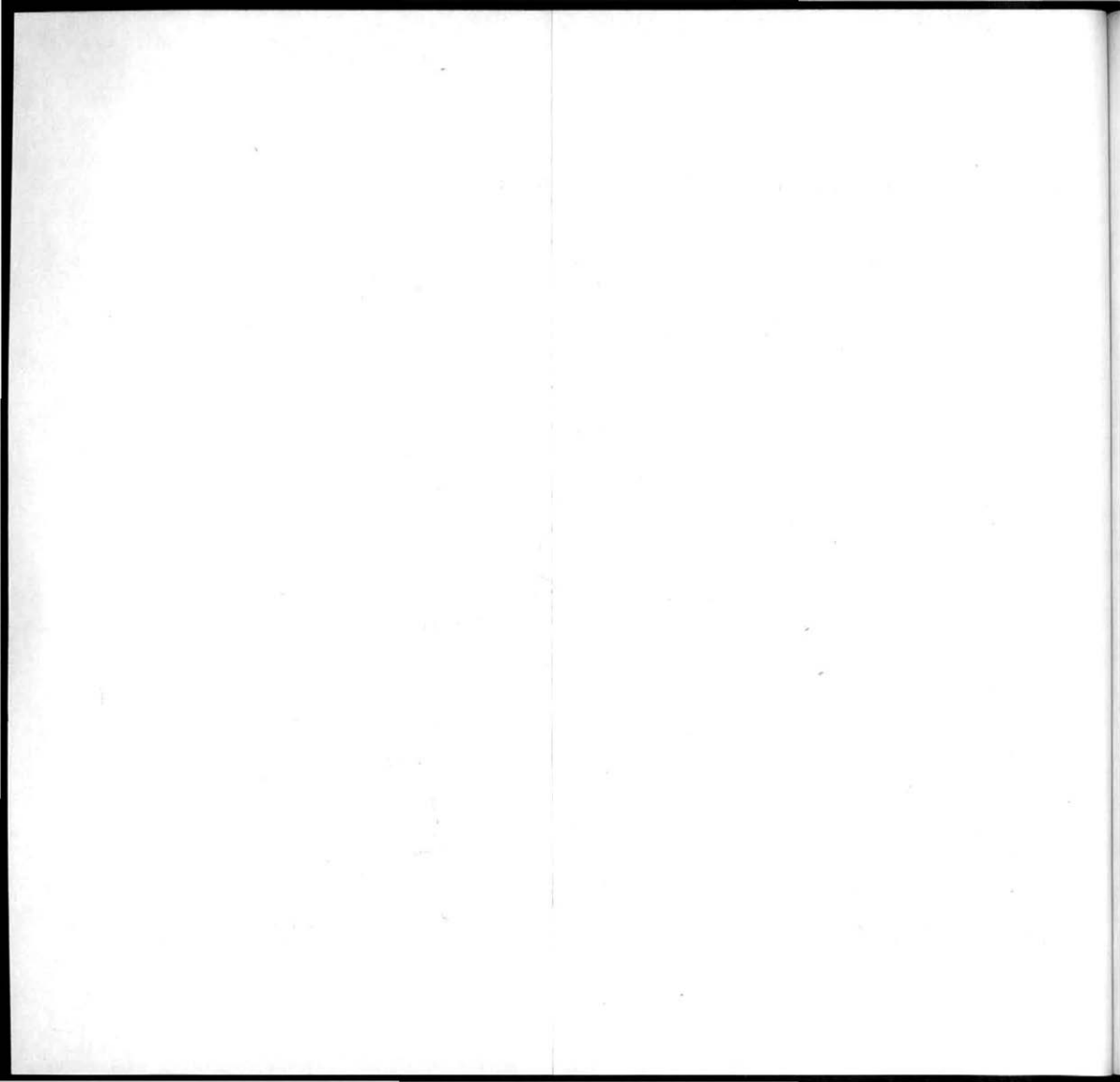
TANKOVÁ DIVIZE PŘIDĚLĚNA
VELITELEM FRONTU
DOBA PROVEDENÍ : VNOCI Z D1 NA D2

PRVNÍ PÁSMO
OBRANY

DRUHÉ PÁSMO
OBRANY

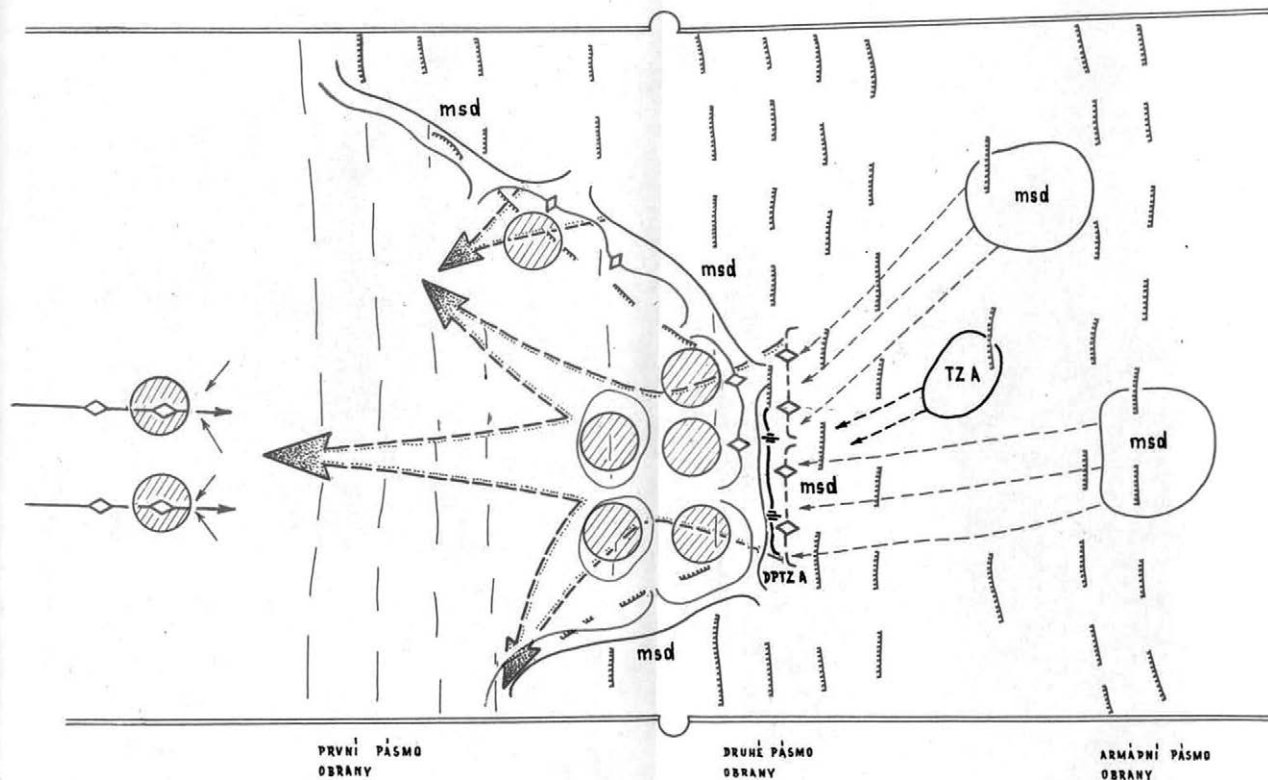
MEZILEHLÉ
POSTAVENÍ

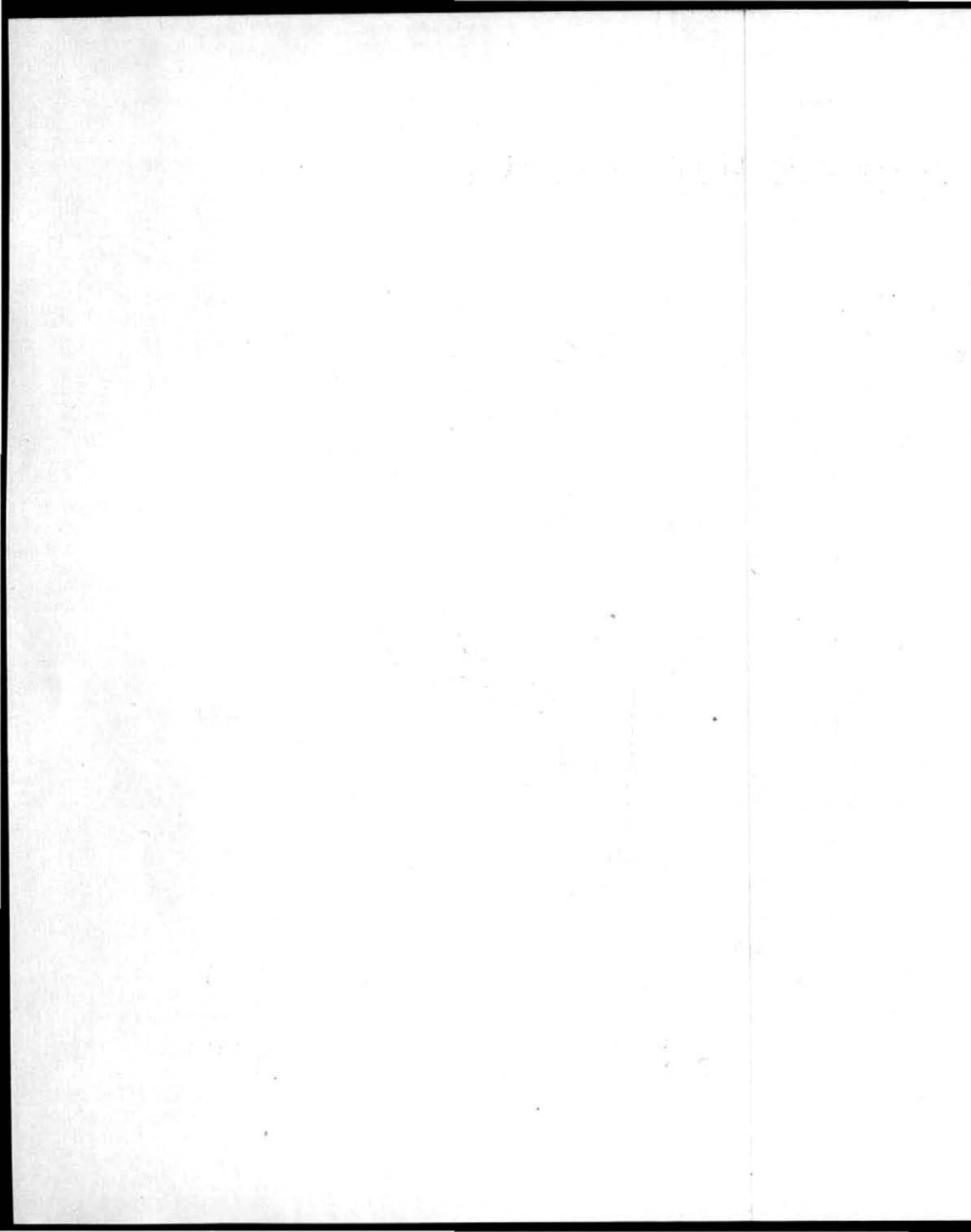
ARMÁDNÍ PÁSMO
OBRANY

VARIANTA PROVEDENÍ ČELNÍHO PROTIUDERU

PŘÍLOHA 6

ČINNOST VOJSK V DOTYKU A ROZSAH ÚKOLŮ, KTERÉ PLNÍ VE PROSPĚCH VOJSK PROVÁDĚJÍCÍCH ÚTOK Z CHODU

Major Miroslav Nedvěd

Prudký rozvoj nových bojových prostředků si v současné době vynutil neustále hledat a studovat nové formy a způsoby vedení operací a boje. Jedním z důsledků této skutečnosti je i to, že jsme v minulém výcvikovém roce začali při řešení nových otázek útočné operace studovat a prakticky cvičit nový způsob zahajování útoku na připravenou obranu nepřítele — průlom z chodu.

Hlavním důvodem vedoucím k tomuto opatření je to, že nám velké nebezpečí nepřátelských úderů zbraněmi hromadného ničení v soudobých podmínkách nedovoluje soustřeďovat útočící vojska v omezených prostorech a zaujímat výchozí položení k útoku v té formě, jak to bylo dosud prováděno. To ovšem neznamená, že v budoucnu nelze již počítat se zahajováním útočné operace se zaujetím výchozího položení v přímém dotyku s nepřítelem a že budeme zásadně provádět průlom z chodu (jak se domnívají někteří soudruzi), nýbrž určitou formu průlomu bude možno vždy určovat až podle konkrétní situace vojsk na bojišti a podle stanoveného úkolu.

Zkušenosti ze cvičení konaných v minulém výcvikovém roce ukazují, že při praktickém procvičování průlomu připravené obrany z chodu bylo věnováno málo pozornosti organisaci součinnosti útočících vojsk s vojsky, která byla v přímém dotyku s nepřítelem, a jejich možnému využití ve prospěch hlavního úderného uskupení.

Chci proto v dalším rozebrat některé otázky možného využití bránících se vojsk ve prospěch úderného uskupení provádějícího průlom nepřátelské obrany z chodu.

Podle dosavadních názorů je možno provádět průlom nepřátelské obrany z chodu buď

1. vojsky úderného uskupení soustředěného mimo dotyk s nepřítelem — ze zálohy velitele frontu (HV) nebo druhého sledu,
2. druhými sledy armád, které jsou v obraně v přímém dotyku s nepřítelem.

Průlom nepřátelské obrany prováděný vojsky mimo dotyk s nepřítelem

Úderné uskupení se v tomto případě vytváří zpravidla z vojsk druhého sledu nebo zálohy velitele frontu (HV). Provádí se v tom případě, jsou-li svazky v přímém dotyku s nepřítelem tak zeslabeny nepřátelskými údery (nebo jsou rozmístěny na široké frontě), že jich nelze využít do úderného uskupení, nebo je k průlomu nepřátelské obrany určen nový operační svaz, který se přesune na plánovaný směr útoku až před samým jeho začátkem, aby bylo nepříteli zmařeno včas zjistit jakékoli přípravy útočné operace.

Při rozboru činnosti vojsk v dotyku ve prospěch hlavního úderného uskupení je třeba si především uvědomit nevýhody vyplývající z této formy průlomu.

Značná vzdálenost vojsk tvořících hlavní úderné uskupení soustředěných v hloubce ztěžuje činnost velitelů při přípravě útočné operace, zvláště při provádění rekognoskace a organisace součinnosti, poněvadž vzhledem k velkým vzdálenostem je znesnadněno hluboké studium terénu v pásmu útoku veliteli všech stupňů. Značné nevýhody vyplývají rovněž z toho, že je nutno, aby vojska překonala velké vzdálenosti z prostorů soustředění k přednímu okraji nepřítel, kdy nepřítel je může ničit údery zbraněmi hromadného ničení, nehledě na tu skutečnost, že tato vojska jsou vystavena značnému fyzickému vypětí už v průběhu dlouhého přesunu ještě před zahájením vlastní bojové činnosti.

K zabezpečení úspěšného prolomení nepřátelské obrany má velký význam včasné prisunutí a soustředění dostatečného počtu zbraní všech druhů.

Jde především o vyčlenění většího počtu atomových zbraní, aby byla nahrazena větší část dělostřelectva, která se nemůže účastnit dělostřelecké přípravy zteče vzhledem k tomu, že pro utajení nelze vždy prisunout dělostřelectvo úderného uskupení do palebných postavení k přednímu okraji.

Uvedl jsem jen některé činitele působící záporně na úspěšné provedení této formy průlomu nepřátelské obrany. Jak nyní mohou bránící se vojska přispět k odstranění nebo omezení vlivu těchto činitelů?

Především musí být vytvořeny příznivé podmínky k všestrannému prostudování bojiště veliteli útočících jednotek, útvarů a svazků. Proto je nutno požadovat od vojsk v obraně, aby důkladným průzkumem odhalila systém nepřátelské obrany v pásmu plánovaného průlomu a poskytla dostatek informací o rázu terénu na vlastním území i u nepřítel. V tomto případě je účelné včas vyslat styčné orgány od útočících vojsk k jednotkám v obraně a organisovat spolehlivé pozorování nepřítel.

K zabezpečení úspěšného přesunu útočících vojsk k přednímu okraji nepřátelské obrany musí bránící se vojska upravit pochodové osy v hloubce své obranné sestavy a při průchodu hlavního úderného uskupení vlastní obrannou sestavou musí zaujmout takové uskupení, které dovolí hladký průchod přesunujících se vojsk, musí být přesně dohovořena doba uvolnění těchto pochodových os pro útočící vojska i způsoby jejich označení. K splnění tohoto požadavku je účelné, aby vojska v obraně uvolnila druhé a třetí obranné postavení v okamžiku, kdy útočící vojska při svém přesunu na přední okraj dosáhnou svými čely třetího obranného postavení. Vojska v dotyku v tomto období odejdou do úkrytů a zůstanou tam až do zakončení průchodu hlavního úderného uskupení obrannou sestavou.

Při organisaci operačního a bojového zabezpečení mohou vojska v obraně podstatně přispět k ochraně útočících vojsk, zejména před nepřátelskými leteckými údery, vhodným rozmístěním protiletadlového dělostřelectva k zabezpečení průchodu útočících vojsk obrannou sestavou (zvláště na čarách jejich rozčleňování).

Vojska v dotyku musí rovněž zabezpečit rozčleňování útočících vojsk před možnými nepřátelskými údery, které mohou být provedeny v rámci protipřípravy před přední okraj s cílem rozdrtit nebo rozrušit naši útočnou sestavu ve výchozím položení.

K zabránění a snížení účinků úderů zbraněmi hromadného ničení na útočící vojska při protipřípravě nepřítel musí být vždy dostatečně ženižně

vybudován výchozí prostor k útoku, aby se vojska mohla po zakončení přesunu rychle rozptýlit a s překvapením zahájit útok. Při budování tohoto výchozího prostoru budou mít hlavní úlohu bránící se vojska, na která v tomto případě budou kladeny mimořádné úkoly v provádění všech ženijních prací.

Aby bylo umožněno současné rychlé vyjití útočících vojsk k přednímu okraji nepřátelské obrany, musí vojska v dotyku včas připravit dostatečný počet průchodů v minových zátarasech. Tyto průchody se budou vytvářet ve vlastních zátarasech zpravidla v noci před zahájením útoku a v nepřátelských zátarasech až před samým zahájením zteče, nejlépe v období dělostřelecké a letecké přípravy zteče. Při organizaci součinnosti útočících vojsk s bránícími se vojsky je nutno tuto otázku důkladně upřesnit, zvláště označení všech průchodů a dobu jejich pohotovosti.

Bránící se vojska, která jsou v přímém dotyku s nepřítelem, mohou se do značné míry zúčastnit dělostřelecké přípravy zteče většinou sil svého dělostřelectva, které plní své úkoly při dělostřelecké přípravě a podpoře zteče beze změny palebných postavení na maximální dostřel. Toto dělostřelectvo bude mít podstatný vliv i na rychlou přípravu střelby příbranného dělostřelectva hlavního uskupení, které se vyvádí do palebných postavení zpravidla poslední dvě noci před zahájením útoku a převezme všechny nutné prvky ke střelbě od dělostřelectva bránících se vojsk.

K zabezpečení rychlého zjednání dotyku útočících vojsk s nepřítelem zahájí bránící se vojska intenzivní palbu z pěchotních zbraní, tanků a děl na nepřátelskou obranu v okamžiku, kdy první sled útočících vojsk vyjde při zahájení zteče na první postavení vlastní obrany.

Při této formě průlomu nepřátelské obrany z chodu nepřecházejí jednotky, které jsou v dotyku s nepřítelem, samy do útoku, nýbrž zabezpečují zteč hlavního úderného uskupení jen palbami. S jejich účastí při zteči lze počítat jen v tom případě, jestliže se nepříteli podaří zjistit včas naše přípravy k zahájení útoku a odvede-li hlavní síly z prvního obranného postavení na druhé nebo třetí postavení. V tomto případě se rozvinují ke zteči předního okraje nepřátelské obrany jen předsunuté odřady divisi prvního sledu útočících vojsk a vojska v dotyku spolu s předsunutými odřady přecházejí do útoku a ničí nepřátelské odpory na prvním postavení, které nebyly zdolány silami předsunutých odřadů svazky prvního sledu.

Po průchodu útočících vojsk obrannou sestavou soustředí se bránící se vojska na určeném místě a přejdou buď do druhého sledu nebo do zálohy velitele útočící armády nebo frontu.

V přípravném období je nutno též důkladně vyřešit otázky organizace spojení, poněvadž útočící vojska musí zpravidla ještě v době svého soustředění v operační hloubce vyslat potřebné spojovací síly a pojítka k organizaci spojení ve výchozím prostoru. Tyto úkoly je nutno řešit v součinnosti s bránícími se vojsky, poněvadž přitom je možno využít již vybudované spojovací sítě vojsk v obraně, a při organizaci spojení pro útok musí být pamatováno i na zabezpečení nepřetržitého spojení velitelů útočících vojsk s vojsky v obraně.

Vojska v dotyku mohou plnit důležitý úkol při provádění opatření k utajení příprav operace tím, že na pasivních úsecích předstírají klamné budování výchozích prostorů a znázorňují klamné přesuny a soustřeďování vojsk.

Průlom prováděný částí sil, které jsou v přímém dotyku s nepřítelem

Tento způsob průlomu obrany nepřítele z chodu bude výhodný zpravidla tehdy, je-li armáda určena k provedení průlomu v prvním sledu frontu. V tomto případě se úderné uskupení vytváří zpravidla ze svazků druhého sledu armády, která je v dotyku s nepřítelem.

Vojska v dotyku se mohou zúčastnit průlomu nepřátelské obrany buď

a) připojí-li se částí sil k údernému uskupení na jeho bocích na zúžených úsecích, nebo

b) prolamují přímo přední okraj nepřátelské obrany v pásmu průlomu a zabezpečují rychlé vyjití hlavních sil úderného uskupení do bližší taktické hloubky.

V prvním případě je součinnost bránících se vojsk v úseku průlomu organizována s útočícími vojsky stejně, jak bylo ukázáno v předcházející stati. Vojska v přímém dotyku s nepřítelem, která se připojují k útoku hlavních sil na jeho bocích, zasazují k splnění tohoto úkolu své druhé sledy a rozvíjejí průlom do boků k zabezpečení volnosti manévru svazkům hlavního uskupení a ničí zbylé odpory nepřítele v taktické hloubce obrany.

Při organizaci součinnosti musí být pečlivě rozebrána činnost bránících se vojsk při průlomu, je nutno stanovit směry útoku, jejich úkoly, čáry, kterých mají dosáhnout, a určit, kam se mají soustředit po splnění svých úkolů. Podrobně je třeba řešit zabezpečení styků mezi jednotkami v obraně a útočícími vojsky před zahájením útoku i v jeho průběhu.

Druhý případ, kdy bránící se vojska sama prolamují přední okraj nepřátelské obrany, byl již částečně uveden ve VM čís. 4 a 5/1957. Chci však tento způsob dále podrobněji rozebrat z hlediska činnosti bránících se vojsk.

Použití bránících se vojsk k průlomu nepřátelské obrany je umožněno v soudobých podmínkách především tím, že zbraněmi hromadného ničení lze spolehlivě umlčet a zničit nepřítele v celé hloubce jeho obrany, což dovoluje vytvořit menší hustotu útočících vojsk.

Tento způsob průlomu zabezpečuje utajení všech příprav k útoku a dává reálné předpoklady k dosažení překvapení. Zvláště výhodný bude při útoku na nepřítele provádějícího mobilní obranu (viz VM čís. 5/1957).

Bránící se vojska mohou k splnění tohoto úkolu provést přeskupení a vytvořit tak zvaný útočný sled, který po prolomení předního okraje obrany nepřítele zabezpečí prvnímu sledu hlavních sil dále pokračovat v rozvíjení průlomu z chodu v předbojových sestavách na vozidlech, čímž bude dosaženo vysokého tempa útoku a zabráněno nepříteli provést plánované protizteče nebo odejít na další obranné postavení v hloubce.

Bojová sestava svazků a útvarů v dotyku, které budou vytvářet útočný sled, bude vzhledem k malé hloubce úkolů zpravidla v jednom sledu a těmito jednotkám se nebude určovat bližší a další úkol, nýbrž stanoví se jen čára, na kterou mají vyjít a zabezpečit zasazení hlavního uskupení.

Vzhledem k tomu, že vojska útočného sledu budou zpravidla v jednom sledu, je žádoucí, aby si velitel svazku provádějícího průlom vytvořil zálohu.

K zabezpečení utajení všech příprav k útoku bude se vytvářet útočný sled až poslední noc před začátkem útoku nebo až v době dělostřelecké a letecké přípravy zteče.

Druhé sledy pluků se v této době přesunou z druhého na první postavení do mezer vytvořených prapory prvního sledu, které se přeskupí na zúžené úseky.

Druhé sledy divisí mohou zůstat do dělostřelecké přípravy zteče na místě a při jejím zahájení se přesunout blíže k přednímu okraji nepřítele.

Hlavní úderné uskupení se přesune ze vzdáleného výchozího prostoru tak, aby čela jednotek prvního sledu dosáhla v předbojových sestavách plánované čáry zasazení současně s jednotkami útočného sledu.

Při tvoření operační sestavy hlavního úderného uskupení je nutno vyčlenit větší počet sil a prostředků do prvního sledu, poněvadž se vojska útočného sledu po splnění svého úkolu zpravidla vyčlení do druhého sledu útočící armády.

K zabezpečení úspěšného průlomu předního okraje nepřátelské obrany útočícím sledem je nutno správně vyřešit otázku zničení nepřátelských odporů při dělostřelecké a letecké přípravě a způsob použití atomových zbraní. Tato otázka bude záviset na vzdálenosti výchozího položení od prvního postavení nepřítele, poněvadž nebude zpravidla možno provést atomové údery na přední okraj a k provedení dělostřelecké přípravy zteče bude nutno přisunout větší část dělostřelectva svazků hlavního úderného uskupení.

Budou-li provedeny atomové údery na druhé postavení nepřítele, dovolí to použít menší počet dělostřelectva na dělostřeleckou přípravu zteče, a někdy k tomuto úkolu postačí jen dělostřelectvo vojsk v dotyku a nebude třeba přibírat žádné dělostřelectvo hlavních sil.

Při zahájení zteče musí po dělostřelecké a letecké přípravě vyrazit útočící jednotky současně na přední okraj nepřítele a zabezpečit rychlé vyjití vojsk prvního sledu do bližší taktické hloubky nepřátelské obrany.

K zabezpečení rychlého postupu vojsk prvního sledu musí za útočícím sledem postupovat zvlášť vyčleněné ženijní jednotky, které budou upravovat pochodové osy pro hlavní síly.

Vojska hlavních sil postupují za útočným sledem v předbojových sestavách a na stanovenou čáru jejich zasazení vyjdou společně, nezdržují se a rozvíjejí ihned průlom do hloubky. Po zabezpečení zasazení hlavního úderného uskupení přecházejí vojska útočného sledu do druhého sledu nebo do zálohy, při čemž je třeba počítat s tím, že někdy bude větší část tanků přímé podpory pěchoty a dělostřelectva útočného sledu podřízena hlavním silám po jejich zasazení.

Při organizaci součinnosti je nutno upřesnit v terénu otázky spojené s vyvedením svazků prvního sledu a rychlým překročením bojové sestavy vojsk útočného sledu. Zvlášť důležité bude určit počet průchodů, jejich označení, označování cílů.

Aby bylo dosaženo nepřetržitého spojení mezi veliteli jednotek útočného sledu i prvním sledem hlavních sil, je nutno zvolit vhodné rozmístění velitelských stanovišť. Velitelé jednotek a útvarů útočného sledu budou mít svá VPS na prvním obranném postavení a velitelé svazků prvního sledu úderného uskupení zaujmou svá VPS na hlavním směru zasazení svých vojsk tak, aby mohli řídit jejich vyjití na čáru zasazení. Velitelé útvarů budou při přesunu vojsk hlavního uskupení v čele proudů a na čáře rozvinutí zaujmou VPS, z kterých mohou řídit rozčleňování a zasazení svých jednotek.

Z á v ě r e m je nutno zdůraznit, že využití bránících se vojsk k zabezpečení činnosti hlavního uskupení při průlomu nepřátelské obrany z chodu má velký význam a může mít podstatný vliv na úspěšné provedení tohoto průlomu.

Nezúčastní-li se bránící se vojska spolu s prvním sledem úderného uskupení přímo zteče, musí důkladně zabezpečit jejich rychlé vyjití k přednímu okraji nepřátelské obrany a zabezpečit prováděním klamných a maskovacích opatření dosažení překvapení při útoku.

Při využití vojsk v dotyku k prolomení předního okraje nepřátelské obrany je možno dosáhnout překvapení nepřítele, zamezit velkému přeskupování vojsk v samé blízkosti nepřítele, zkrátit a omezit dobu nutnou k provádění rekognoskace a organisace součinnosti vojsky úderného uskupení v přípravném období a přispět k dosažení rychlého tempa při průlomu nepřátelské obrany.

ÚSTUPOVÝ BOJ DIVISE A PROVEDENÍ ODCHODU

Plukovník Břetislav Křivský a plukovník Štefan Feja

V druhé světové válce je vzhledem k mohutnějším útočným prostředkům zřejmý značný růst rozmachu prováděných operací. Při provádění směšlých a širokých manévruů za použití nejnovější techniky se daleko častěji vytvářely na obou stranách podmínky pro obklíčení vojsk nepřitele, což si mnohdy vynutilo provádět odchod jak na stupni taktickém, tak i operačním a vedení ústupového boje a operace s cílem vyvedení vojsk zpod úderu nepřitele.

Soudobý boj za použití zbraní hromadného ničení a nejmodernější bojové a dopravní techniky, zvláště v prvopočátečním období války, umožňuje další zvýšení manévrovosti prováděných operací. Vysoké tempo, časté a nenadálé změny na bojišti, vyvolané údery zbraněmi hromadného ničení, budou si ještě více než dříve vynucovat vyvádění vojsk zpod úderu nepřitele na jakémkoli stupni. Provádění odchodu a vedení ústupového boje a operace bude častým zjevem na bojišti, neboť ta strana, která tuto formu manévru a způsob vedení boje bude ovládat, bude mít možnost soustřeďovat síly a prostředky na směrech a v prostorech, které jsou pro vedení boje a operace rozhodující.

Otázky organizace a způsobu provádění odchodu, jakož i ústupového boje na stupni divise nebyly dosud v plné míře teoreticky rozpracovány a ani prakticky při cvičení vyzkoušeny.

Stejně tak pojem „odchod“ a „ústup“ je chybně chápán a projevuje se snaha termínu ústup v taktickém měřítku neužívat, neboť tento termín předpis Oper-I-1 nezná. Cílem článku je proto osvětlit některé zásady organizování a způsobu provádění ústupového boje divisi a jejího odchodu. Vycházíme ze správného názoru uvedeného v článku podplukovníka Chládky: „K otázce ústupu“ (Vojenská mysl čís. 5/1957):

- odchod je manévr používáný nejčastěji při ústupu jakožto prostředek k úspěšnému vedení této bojové činnosti. Odchod se provádí vždy záměrně,
- ústup je druh bojové činnosti vojsk používáný proti nepříteli, který je ve velké převaze s cílem uchránit živou sílu a bojovou techniku před zničením a vytvořit výhodnější podmínky pro boj s útočníkem v hloubce obrany. Tato bojová činnost může být záměrná, zpravidla však bývá vynucena činností nepřitele.

Zásady provedení odchodu a vedení ústupového boje na stupni divise

Odchod je manévr provedený z fronty do týlu s cílem vyvést vojska z hrozícího obklíčení a zničení nepřitelem nebo z hrozícího jeho masového úderu zbraněmi hromadného ničení. Účelem je oklamat nepřitele, přinutit ho k provedení úderu do prázdna a vyvést vojska na výhodnou obrannou čáru v hloubce naší obrany.

K zabezpečení provedení odchodu divise je nutná bojová činnost ve formě ústupu prováděna ať už vlastními krycími jednotkami a zadním vojem divise nebo zadním vojem zvláště pro ten účel vyčleněným armádou.

Tak na příklad:

- divise jako zadní voj armády v boji s nepřítelem, který je ve značné převaze, vede ústupový boj. Při tom její útvary postupně provádějí manévry odchodu za tím účelem, aby zaujaly novou obrannou čáru v hloubce. Tedy odchodu se při tomto ústupovém boji divise používá k tomu, aby bylo postupně umožněno jednotkám a útvarům divise vést ústupový boj na postupných obranných čarách;
- divise hlavními silami uskutečňuje odchod na zvolenou čáru v hloubce. K zabezpečení tohoto manévru — odchodu — vyčleňuje si ke krytí odchodu zadní voj (odřad), který vede s nepřítelem ústupový boj, aby byl získán čas k odchodu divise.

Odchod divise může být proveden jen podle rozhodnutí staršího náčelníka podle celkového zámyslu vedení obranné operace, aby jeho samovolným provedením divisi nevznikla obtížná situace na jiných úsecích fronty. Odchod divise nemusí být vyvolán jenom její obtížnou a pro obranu nevýhodnou situací, nýbrž může být proveden záměrně podle předem připraveného plánu v zájmu perspektivního vývoje obranné operace v pásmu činnosti celé armády nebo frontu.

Ústup zpravidla byl a téměř vždy bude prováděn pod tlakem nepřítele majícího převahu v silách i prostředcích. Vyplývá to z jeho snahy neztratit dotyk s obráncem, zamezit mu provedení plynulého odchodu, přetnout mu cesty odchodu a konečně jej obklíčit a zničit.

Ústupový boj k uskutečnění odchodu hlavních sil musí být prováděn v těsné taktické součinnosti s oběma sousedy, aby nedošlo ke vzájemnému odkrývání boků, pokud tuto možnost nevyklučuje neschůdný terén.

Rozhodnutí pro ústup nutno učinit po důkladném rozboru situace vzniklé na frontě. Vůdčí myšlenkou pro rozhodnutí bude:

- i za cenu dočasné ztráty terénu vytvořit pro vlastní vojska výhodnější podmínky pro další boj,
 - postupně vyčerpávat a způsobit nepříteli ztráty a připravit výhodné podmínky pro staršího náčelníka k provedení odvetných protiopatření.
- K ústupu nutno se rozhodnout až v krajním případě, protože je to složitý manévra a má řadu záporných stránek:
- je náročnou zkouškou politickomorálního stavu vojsk; ztráta terénu, i když je dočasná, zvláště na území vlastního státu může mít někdy záporný vliv na morálku vojsk a zápolí,
 - se ztrátou území jsou spojeny i značné materiální škody. Prakticky nikdy nebude možno odsunout všechny hodnoty a neodsunuté bude nutno zničit,
 - při ústupu do větší hloubky je nutno provést i odsun obyvatelstva, průmyslu a zásob. To vyžaduje vyčlenění značného počtu dopravních prostředků, čímž se oslabí prostředky k vedení boje a prováděním odsunu se sníží manévrovací schopnost vlastních vojsk.

V závěru nutno zdůraznit, že ústup vojsk není útěk, nýbrž normální druh bojové činnosti, to jest organizovaný boj s nepřítelem za pohybu z fronty do týlu, kterým si velitel zabezpečuje volnost manévru a uplatnění své vůle na bojišti i za cenu dočasné ztráty terénu pro vyvedení a uchránění hlavních sil z hrožícího obklíčení a zničení nepřítelem.

Podmínky, za kterých dochází k ústupu

K ústupu může dojít téměř ve všech druzích boje. V obranném boji a operaci dochází k tomuto druhu bojové činnosti nejčastěji. Soudobý průlom fronty z operačního hlediska provádí útočník velkou převahou sil a prostředků, hlavně soustředěným použitím zbraní hromadného ničení nejméně na dvou směrech a do značné hloubky. I když zbraně hromadného ničení dávají obránci možnost dosáhnout značných výsledků atomovou protipřípravou a provedení protiztečí a protiúderů za podpory atomových úderů, přesto však nutno počítat s převahou útočníka. Při úspěchu nepřitele po hlubokém průlomu obrany se vytvářejí odkryté boky vlastních vojsk, umožňujících manévr do boku a týlu obranné sestavy obránce k obklíčení a zničení bránících se vojsk. V této situaci, kdy odolnost obrany je narušena a není dostatek sil k odvetné činnosti, vyvstává nutnost odpoutat se a odvést vojska na výhodnou čáru v hloubce, aby byla organizována nová obrana.

V obraně může dojít k ústupu i po nezdařeném protiúderu nebo protizteči, kdy svazky (útvary) provádějící protiúder (protizteč) byly obchváceny na obou bocích.

Pro ústup divise možno uvést tyto typické příklady:

1. Při vedení obranného boje proti větším silám nepřitele v prvním pásmu obrany, není-li na toto pásmo položeno úsilí obrany.

V této situaci není úkolem divise útočícího nepřitele zastavit, nýbrž uchránit hlavní síly od atomových úderů a donutit nepřitele projevit svůj zámysl a směr hlavního úderu. Divise po zásahu zbraní hromadného ničení nepřitele zpravidla nebude schopna vlastními silami zastavit jeho postup a protiztečemi jej zničit. V této situaci bude výhodné provést ústup divise s cílem

- uchránit vlastní vojska před zničením a ústupovým bojem provést odchod z předního postavení obranného pásma na postavení druhých sledů staršího náčelníka s úkolem zesílit obranu na tomto postavení, a vytvořit tak podmínky pro zastavení nepřitele,
- aktivní činností vyčerpát útočící jednotky nepřitele a způsobit jim ztráty,
- získat čas k přísunu potřebných sil k provedení protiúderu velitelem armády nebo k organizování obrany v hloubce.

2. Je-li divise určena jako zadní voj armády kryt odchod hlavních sil armády s cílem zkrátit frontu na výhodné obranné čáře nebo je přesunout na jiný důležitější směr.

V hlavních rysech bude mít činnost divise ráz ústupového boje v zabezpečovacím pásmu. Úkolem divise bude způsobit útočícím vojskům nepřitele značné ztráty, znemožnit nepřátelskému průzkumu proniknout do týlu na odchodové cesty vlastních vojsk, zastavovat útočící jednotky nepřitele a přinutit je k rozvratu. Vedením ústupového boje na jednotlivých obranných čarách v hloubce získat čas ke krytí odchodu hlavních sil armády do zaujetí jimi obranného pásma v týlu nebo k jejich soustředění k provedení protiúderu.

Průběh ústupového boje divise bude se skládat z řady obranných bojů v celém pásmu činnosti divise, často značně širokém, v přesně stanoveném čase a na předem připravovaných obranných čarách. Útvary divise budou úporně bránit zaujatá postavení s důrazem zabránit nepříteli prolomit tato postavení z chodu.

Divise může být k plnění tohoto úkolu rozdělena na 2 až 3 části. Část sil bude určena k obraně jednoho nebo dvou ohrožených křídel, část sil bude vést ústupový boj čelně a část sil po provedení odchodu bude zaujímat další obrannou čáru v hloubce pro krytí ústupu jednotek prvního sledu.

Mnohdy bude výhodné provést druhým sledem divise protizteč s omezeným cílem, aby bylo umožněno odpoutání hlavních sil divise. Po jejím provedení přejímá druhý sled úkol vést ústupový boj s cílem krytí odchodu hlavních sil divise.

3. Dalším případem v obraně bude ústup provedený za situace, kdy se divise sice úspěšně brání, ale nepříteli se podařilo u jednoho nebo u obou sousedů prolomit obranu, rozvíjí rychle úspěch do hloubky s použitím většího počtu atomových úderů a provést protizteč nebo protiúder ve prospěch prvosledových divisí armády není účelné.

Velitel armády v této situaci může se rozhodnout vyvést divisi do hloubky k zaujetí obrany ve výhodnějším terénu. V tomto případě bude divise provádět odchod hlavními silami a jen část sil ponechá ke krytí odchodu a k vedení ústupového boje.

Z toho důvodu, že dva poslední případy budou nejčastější, budou dále rozebrány zásady, organizace a způsob provedení odchodu v uvedených situacích.

Způsob provádění ústupu a úloha divise v tomto druhu bojové činnosti

Způsob provedení ústupu bude v každém případě odpovídat dané situaci a cíli, jehož se má tímto bojem dosáhnout.

Nejčastějším manévrem uskutečňovaným během ústupu bude

- postupný odchod s ústupovým bojem zadního voje od jedné čáry k další,
- rychlý odchod vojsk do zamýšlené hloubky, aniž se hlavní síly zdržují bojem na mezilehlých čarách,
- kombinace obou předcházejících způsobů odchodu, kdy na příklad divise z počátku provádí rychlý odchod na určenou připravenou čáru, kde zaujímá obranu, a v další plní úkol zadního voje armády.

Všechny uvedené případy mohou být provedeny buď bojem všech svazků (útvárů), které jsou v dotyku s nepřítelem, anebo způsobem vydělení svazku (útváru), který odchod vyváděných vojsk kryje na předem zvolených ústupových čarách. Způsob, kdy odpoutáme většinu sil z dotyku s protivníkem a úlohu krytí odchodu provádí určený svazek (útvár), je daleko výhodnější, neboť dává možnost použít vyvedených svazků (útvárů) k budování a organizaci obrany na dalším, výhodném pásmu obrany.

Postupný odchod od jedné čáry k druhé může být proveden:

- jsou-li hlavní síly poutány bojem s aktivním nepřítelem a nemohou být najednou vyvedeny z boje,
- je-li nutno zdržet nepřítele a získat čas k přípravě protimanévru nebo k vyklizení opuštěného prostoru a k organizaci obrany v hloubce.

Rychlý odchod se potom uskutečňuje:

- nejsou-li hlavní síly poutány vážným bojem s nepřítelem,
- může-li být příprava protimanévru uskutečněna v krátké době,
- je-li v hloubce výhodná přírodní nebo připravená obranná čára a skýtá-li odchod na ní skutečně významné výhody pro další bojovou činnost.

Mechanisovaná a motorisovaná střelecká divise vzhledem ke své pohyblivosti a vybavení moderní technikou, zvláště tanky, je nejzpůsobilější plnit úspěšně úkoly

- jako zadní voj armády,
- provádět ústup v součinnosti s jinou divisí (nebo divisemi) armády buď bojem na mezilehlých obranných čarách nebo vyvedením svých hlavních sil pod ochranou zadního voje,
- provádět ústup na samostatném směru.

Odpoutání od nepřítele k uskutečnění odchodu se nejčastěji provádí po krátkých protiztečích prováděných na široké frontě pod ochranou dělostřelectva, lelectva a dýmu s provedením atomových úderů na nejsilnější úderná uskupení nepřítele. Jindy bude výhodné provést překvapivý soustředěný úder tanků za podpory hromadné palby dělostřelectva a lelectva na nejdůležitější uskupení nepřítele v dotyku s atomovými údery na jeho druhé sledy a tankové zálohy.

Bojová sestava divise pro ústup

Sestava motorisované střelecké divise pro ústup musí odpovídat zámyslu vedení ústupového boje a provedení plánovaného odchodu a musí zabezpečovat možnosti:

- provést organisované odpoutání hlavních sil od nepřítele a odvést je na stanovenou čáru v plné bojové pohotovosti k plnění budoucího úkolu,
- rychle rozvinout hlavní síly divise do bojové sestavy, pronikl-li nepřítel čelně do boku, s cílem zastavit jej a získat čas.
- organisovat bojové zabezpečení, zvláště proti zbraním hromadného ničení,
- šetřit síly týlových zařízení a provedení odsunu materiálu.

Sestava divise bude závislá na tom, jaké místo a úlohu zaujímá divise při ústupu v sestavě armády, zda jde o ústup předem plánovaný nebo vynucený a zda ve prospěch vedení jejího ústupového boje bude použito zbraní hromadného ničení.

Provádí-li divise odchod v hlavních silách armády, který je zabezpečován zadním vojem armády, bude její sestava odpovídat normální pochodové sestavě se silnou zadní pochodovou záštitou. Plní-li divise úkol zadního voje armády, bude její bojová sestava k vedení ústupového boje zpravidla učleněna do dvou sledů, z dělostřeleckých skupin a ze záloh, zvláště protitankových, tankových a ženijních. V tomto případě bude možno počítat i s provedením úderů zbraněmi hromadného ničení na podporu ústupového boje divise, zvláště k odpoutání od nepřítele a při provádění protiztečí.

Při vynuceném ústupu a hlavně, uskutečňuje-li se odchod do značné hloubky, může se sestava divise k vedení ústupového boje skládat

- z krycích jednotek,
- ze zadního voje a bočních odřadů,
- z hlavních sil divise,
- ze záloh.

Způsob boje krycích jednotek

a) Úkol krycích jednotek

K zabezpečení vyjití z boje a k provedení organisovaného ústupu vyčleňují velitelé odcházejících jednotek a útvarů krycí jednotky. Vyčleněné krycí jednotky zaujímají určená postavení za čarou dotyku, umožňují odpoutání vojsk v dotyku s nepřítelem. Po odpoutání hlavních sil zdržují zahájení pronásledování nepřítele a vytvářejí podmínky pro jejich organisovaný odchod.

Úkol krycích jednotek musí být nejen prostorově, ale i časově přesně vymezen tak, aby hlavní síly odcházejících jednotek a útvarů měly dostatek času zformovat se do pochodových proudů a odejít na další obrannou čáru. Krycí jednotky zpravidla ustupují jen pod přímou hrozbou obklíčení, a to na rozkaz anebo povolení staršího náčelníka.

b) Síla a složení krycích jednotek

Do krycích jednotek nutno vyčleňovat tak silné jednotky, aby byly schopny nejen zdržet první nápor nepřítele, ale i udržet zaujaté obranné postavení do té doby, dokud hlavní síly divise nepřekročí obrannou čáru zaujatou zadním vojem.

Síla a složení krycích jednotek při odchodu divise závisí

- na síle a časovém úkolu zadních vojs a na době potřebné k odpoutání hlavních sil,
- na vzdálenosti čáry zaujaté zadními voji od čáry dotyku s nepřítelem,
- na síle nepřítele a na jeho pravděpodobné činnosti,
- na terénu, povětrnostních a denních podmínkách,
- na použití zbraní hromadného ničení ve prospěch ústupového boje krycích jednotek.

U motorisované střelecké a mechanisované divise postačí vyčlenit do krycích jednotek motorisovanou střeleckou rotu od každého praporu prvního sledu pluku zesílenou protitankovými prostředky, minomety, lehkými ohňomety a zatarasovacími prostředky umístěnými přímo v obrněných transportérech rot. U střelecké divise pak je třeba vyčlenit od každého praporu prvního sledu pluku do střelecké roty zesílené četou tanků, baterií protitankových děl, ženijním družstvem a družstvem lehkých pěchotních ohňometů. Bude-li v pásmu odchodu divise útočit nepřátelská obrněná divise, je výhodné do krycích jednotek vyčlenit tankové jednotky zesílené protitankovými prostředky, ženijními jednotkami se zatarasovacími prostředky a ohňomety.

Zesílení krycích jednotek musí také odpovídat požadavku, aby mohly demonstrovat stejnou bojovou činnost, jaká na frontě byla před odchodem hlavních sil.

Obranné rajóny krycích jednotek jsou zpravidla širší nežli normy platné pro normální obranu.

c) Způsob vedení ústupového boje krycími jednotkami

Odpoutání jednotek v dotyku s nepřítelem musí být provedeno překvapivě, nejlépe v noci, za snížené viditelnosti s plným využitím výhod terénu, za použití dýmu a demonstrační činnosti na široké frontě. Nejvýhodnější se jeví doba, kdy nepřítel přeskupuje své síly k vytvoření úderných uskupení, v době, kdy přemísťuje palebná postavení dělostřelectva nebo přisunuje zálohy.

Zvláště při ústupu v noci nabývají významu krátké a rozhodné protizteče i malých jednotek, jako jsou družstvo a četa. Značných úspěchů je dosahováno soustředěnými údery pěchoty a tanků na pronikajícího nepřítele.

Svou rozhodnou a aktivní činností a nenadálým zahájením palby je třeba dosáhnout desorientace u útočníka a přehodnocení krycích jednotek nepřítelem, což jej obvykle donutí rozvinout většinu sil. Přestávky, kdy nepřítel organisuje zteč, využívají krycí jednotky k odpoutání od nepřítele a k zaujetí další obranné čáry. Tím se dosáhne postupného vyčerpávání nepřítele, který ztrácí čas, tak rozhodující při pronásledování.

Krycí jednotky ustupují na rozkaz velitele pluku po souhlasu velitele divise. Ústup nesmí být časově proveden dříve, dokud nebylo získáno dostatek času k vyvedení praporů prvního sledu a dokud zadní voj divise není připraven k obraně, po případě k odražení pronikajících tanků nepřítele. Krycí jednotky musí před odchodem zatarasit a zničit předem k ničení připravené komunikační objekty.

Krycí jednotky odcházejí pod ochranou zadního voje a připojují se na zad hlavních sil k svým útvarům.

Zároveň s odchodem krycích jednotek ponechávají se v týlu nepřítele průzkumné skupiny s úkolem zjišťovat sestavu nepřítele a odhalovat jeho zámysl. Tímto průzkumným úkolem je pověřen i zadní voj.

Složení a úkoly zadního voje a bočních odřadů

Odchod hlavních sil divise se provádí pod ochranou zadních vojů, jejichž složení je určováno velitelem divise se zřetelem k situaci. U motorisované střelecké (mechanisované) divise se obvykle vyčleňuje jako zadní voj motorisovaný střelecký (mechanisovaný) pluk druhého sledu divise zesílený dělostřelectvem, ženijními a ohňometnými jednotkami, zápalnými a zadýmovacími prostředky. V některých případech bude výhodné do zadního voje vyčlenit tankový pluk zesílený střeleckými jednotkami. Vyčleňuje-li armáda společný zadní voj, např. motorisovanou střeleckou nebo mechanisovanou divisi, ostatní odcházející divise své zadní voje nevyčleňují, nýbrž chrání se zadními odřady a záštitami.

Hlavním úkolem zadního voje je zabezpečit nerušený odchod hlavních sil divise. Za tím účelem zaujímá zadní voj divise zpravidla první obrannou čáru v takové hloubce, z které by mohl podporovat ústupový boj a odpoutání krycích jednotek a zabezpečovat odchod hlavních sil divise. Nejvýhodnější jeví se obranné postavení probíhající na předním okraji připravených obranných rajónů praporů pluku druhého sledu divise. To nutí nepřítele po zdolání odporů krycích jednotek měnit svá palebná postavení, zvláště minometů, a znovu organisovat zteč postavení bráněného zadním

vojem divise. Kromě úporné obrany může provádět krátké protizteče za podpory tanků a dělostřelectva vyčleněného na jeho podporu. Při těsném dotyku s nepřítelem odchází zadní voj se souhlasem velitele divise postupně z jedné obranné čáry na druhou. Přitom používá v pásmu odchodu zátarasů a ničí určené komunikační objekty podle časového plánu. K vedení ústupového boje stanoví velitel divise zadnímu voji základní obranné čáry, které zadní voj postupně brání, odváděje své jednotky po sledech vzájemným překračováním. Kromě těchto základních čar může si velitel zadního voje zvolit ještě mezilehlé obranné čáry, na kterých organisuje léčky a buduje zátarasy. Tyto základní i mezilehlé obranné čáry musí vyhovovat následujícím požadavkům:

- využívat maximálně přirozených obranných vlastností terénu,
- maximálně umožňovat délku přímého výstřelu pro tanky a protitankové zbraně,
- poskytovat přirozené maskování bojové sestavy zadního voje a skryté ústupové cesty,
- dát možnost křídla a styky jednotek zadního voje opřít o netankové směry,
- omezovat manévr nepřítele do boku a týlu zadního voje a na cesty odchodu divise,
- umožňovat skrytý manévr záloh k provedení protiztečí,
- poskytovat převahu pozemního pozorování nad nepřítelem.

Vzhledem k dostřelu organického dělostřelectva americké divise je možné základní obranné čáry pro divisi, je-li zadním vojem armády, určovat na vzdálenost 8 až 10 km. Mezilehlé čáry je výhodné volit na vzdálenost 3 až 4 km tak, aby nepřítel musel měnit palebná postavení svých minometů. Ústupový boj zadního voje na každé obranné čáře musí být časově naplánován vzhledem na celkový manévr divise při odchodu a na dobu potřebnou k vyvedení hlavních sil divise a k jejich přesunu do určeného prostoru další činnosti.

Boj zadního voje divise zpravidla podporuje protitanková záloha a pohyblivý odřad zatarasovací divise. Podřizují se veliteli zadního voje k přehrazení ohrožených směrů nebo k ochraně boků. Zadní voj divise může mít přiděleny 1 až 2 oddíly dělostřelectva. Kromě toho bude jeho ústupový boj podporován i značnou částí dělostřelectva odcházejícího v sestavě hlavních sil divise, jakož i částí sil armádní dělostřelecké skupiny a vydělenými vzlety letectva všech druhů.

K zajištění plynulého a nerušeného odchodu a k zamezení překvapivého úderu nepřítele do boku a týlu odcházejících hlavních sil je třeba vyčleňovat boční odřady v síle roty zesílené četou tanků a ženijní četou s dostatečným množstvím zatarasovacích prostředků. Tyto boční odřady v těsné součinnosti se zadními voji a bočními odřady sousedů přehrazují zpravidla komunikace vedoucí od nepřítele do vlastní hloubky. Přehrazení těchto směrů bočními odřady může být buď jen připraveno a zaujato podle vývoje situace nebo provedeno zároveň se zaujetím obrany zadními voji. V každém případě je však třeba přehradit směry vedoucí do boku a týlu všemi způsoby zátarasů předem. Činnost bočních odřadů je možno charakterisovat jako činnost jednotek organisujících léčku. Boční odřady nechávají nepřítele co nejvíce přiblížit se k zátarasům, aby vhodně umístěnými zbraněmi byly schopny překvapivě zahájit palbu do boku a do zad pronikajícího

nepřítele. Vyvolaného zmatku v řadách nepřítele a po provedení krátkých protiztečí využívají k odpoutání a k rychlému přesunu do dalšího jim určeného prostoru.

Způsob provedení odchodu hlavních sil divise

Odchod hlavních sil divise se zahajuje podle předem stanoveného časového plánu na rozkaz velitele divise se souhlasem velitele armády. Před zahájením odchodu hlavních sil divise je však třeba odsunout raněné a evakuovat nepotřebný materiál. Kromě toho je třeba do nového prostoru předem odeslat týlové útvary a zařízení divise a pluků. Pro potřebu jak krycích jednotek, tak i zadních vojáků ponechávají se jen nezbytné vozy se střelivem, pohonnými hmotami a prostředky k odsunu raněných. Nejdříve se vyvádějí prapory prvosledových pluků, které se odpoutávají od nepřítele pod ochranou krycích jednotek. Krycí jednotky vyvíjejí zesílenou činnost, aby tím utajily započatý odchod hlavních sil pluků prvního sledu. Dělostřelectvo vyčleněné na podporu krycích jednotek provádí normální činnost. Prapory odcházejí v četových proudech do určeného shromaždiště, které se volí za obranným postavením zadního voje divise. Ze shromaždiště odcházejí již v praporech (plukovních) proudech po stanovených komunikacích do nového prostoru soustředění nebo k zaujetí obrany v hloubce.

Prapory druhého sledu pluku se odpoutávají za prvosledovými prapory společně se zbytky týlových zařízení pluků prvního sledu.

Hlavní síly při organizaci odchodu je třeba rozmísťovat tak, aby byly co nejméně zranitelné z hlediska použití atomových úderů nepřítelem, avšak poblíž komunikací k jejich rychlému vyvedení v nejkratší době na osy odchodu.

Pro případ rozvinutí hlavních sil k boji naznačuje velitel divise jednu nebo několik čar, které mají být za přirozenými protitankovými překážkami před frontou a na bocích, které mají mít daleký výhled a výstřel a skryté cesty odchodu. Na těchto čarách se mohou hlavní síly rozvinout k boji, je-li nutno zdržet nepřítele, získat čas k přípravě odvetného manévru a k organizaci obrany v týlu nebo nutí-li k tomu situace na frontě sousedů. Na těchto čarách hlavní síly člení při rozvíjení k boji svou bojovou sestavu na základě všeobecných zásad organizace obrany s důrazem na terén dostupný tankům a přehrazování komunikací.

Ráz a trvání boje hlavních sil závisí na situaci a cíli, jehož se velitel divise snaží na této čáře bojem dosáhnout. Rozvinutí hlavních sil může být uskutečněno i k provedení protizteče, zvláště tehdy, je-li třeba zastavit rychlé pronikání pronásledujícího nepřítele.

Při těsném dotyku s nepřítelem předchází před odchodem hlavních sil vyjití z boje a odpoutání divise. Vyjití z boje je výhodné provádět s překvapením, v noci nebo za špatných podmínek pozorovacích ať už přirozených nebo uměle vytvořených, zvláště v přehledném terénu. Vyjití hlavních sil divise se provádí pod ochranou krycích jednotek, jejichž úkoly a činnost byla již rozebrána.

K plynulému odchodu hlavních sil je třeba vytvářet na každou osu odchodu odřad k zabezpečení pohybu, který musí mít dostatečně časově velký předstih před čely odcházejících hlavních sil. Úkolem odřadu k zabezpečení pohybu je průzkum s vytyčením os odchodu, úprava a deaktivace komunikací, odstranění překážek a příprava případných objížděk.

Vzhledem na skutečnost, že nepřítel bude k zamezení odchodu používat taktických výsadek a diversních skupin, je třeba na každé ose odchodu hlavních sil divise vytvářet i předsunuté odřady. Úkolem předsunutých odřadů bude nejen likvidace nepřátelských výsadek a diversních skupin, ale i obrana důležitých komunikačních uzlů, soutěsek a přechodů přes vodní toky před případným napadením nepřátelskými výsadyky shozenými do našeho týlu během odchodu hlavních sil divise. Kromě toho bude třeba, aby velitel divise měl připraveny další síly a prostředky k vytvoření dalšího předsunutého odřadu.

To umožní veliteli divise provádět jejich případné vzájemné překračování nebo vyslat nový předsunutý odřad, jestliže se některý z původních předsunutých odřadů pustil do boje s nepřátelskými výsadyky.

Organisace ústupu divise

K organisovanému provedení ústupového boje a odchodu divise musí velitel a jeho štáb provést tato opatření:

- stanovit zámysl a časový plán ústupového boje a odchodu divise odpovídající celkovému zámyslu vedení obranné operace armády,
- zvolit výhodnou a pro nepřítele nepředvídanou dobu vyjití z boje,
- vydat přípravná nařízení podřízeným útvarům, posilovým prostředkům a týlu divise pro ústup a zajištění odchodu hlavních sil,
- stanovit sílu, složení, úkoly a činnost krycích jednotek, zadních vojů, bočních odřadů, předsunutých odřadů a odřadů k zabezpečení pohybu,
- organisovat sestavu hlavních sil divise a určit osy odchodu,
- určit pořadí odpoutání z boje a ústupu jednotek a útvarů divise,
- stanovit sílu a složení protitankových a tankových záloh a pohyblivých odřadů zatarasovacích, jejich čáry rozvinutí a jejich manévry během vedení ústupového boje jak ve prospěch zadních vojů, tak i ve prospěch bočních odřadů,
- zesílit provádění průzkumu na nejnebezpečnějších směrech a organisovat a stanovit úkoly průzkumným skupinám, které budou ponechány v týlu nepřítele,
- provést průzkum a úpravu výhodných obranných čar, na nichž bude postupně útočící nepřítel zdržován,
- provést průzkum palebných postavení dělostřelectva pro jeho manévry během odchodu,
- vyčlenit zálohy a jednotky k provádění protiztečí,
- zabezpečit důležité objekty na osách odchodu proti jejich obsazení nepřátelskými výsadyky, které pronikly nebo mohou proniknout do týlu v pásmu odchodu,
- uvolnit cesty odchodu, provést jejich průzkum a přípravu k jejich zatarasení a ničení, stanovit oprávněnost vydání rozkazů k jejich ničení,
- organisovat a provést odsun týlových útvarů a zařízení a odsun nebo zničení nepotřebného materiálu a odsun raněných,
- vydat nařízení pro ústupový boj a odchod divise a stanovit úkoly pro činnost divise v novém prostoru,
- provést organisaci součinnosti, zvláště pro odpoutání od nepřítele a pro boj krycích jednotek, zadních vojů a bočních odřadů,
- organisovat ve zvýšené míře bojové zabezpečení, zvláště ochranu proti zbráním hromadného ničení,

- zabezpečit pořádkovou službu na osách odchodu,
- provést přípravy k velení a řízení boje, zvláště krycích jednotek, zadních vojáků a bočních odřadů,
- sledovat a regulovat odchod divise a provádění ústupového boje zadním vojem se zvláštním zřetelem na dodržení časového plánu vedení ústupového boje a na vývoj situace na bocích a křídlech u sousedních svazků,
- organisovat odstranění následků po atomovém napadení nepřítelem,
- organisovat likvidaci nepřátelských vzdušných výsadků shozených do týlu v pásmu odchodu,
- provádět předvídané přeskupení sil a prostředků k plnění budoucího úkolu,
- sledovat plnění plánu zatarasování, hlavně ničení mostů, cest a důležitých objektů.

Součinnost pro vyjití z boje a pro provedení odchodu se organisuje podle čar a přibližně podle časového plánu. Musí být organisována uvnitř divise a se sousedy v těchto možných údobích:

- do odpoutání prvosledových jednotek,
- do překročení hlavních sil postavení, které je bráněno zadním vojem divise,
- pro obranu základních čar a při ústupu z nich,
- pro plnění nového úkolu hlavními silami divise.

Pro velení vojskům během vyjití z boje a za odchodu má značný význam důkladný, ale jednoduchý systém signálů. Tabulka signálů musí obsahovat základní momenty bojové činnosti se zřetelem na časové plnění odchodu a na činnost na jednotlivých obranných čarách. Zpravidla je třeba stanovit signály

- pro zahájení odchodu,
- pro činnost krycích jednotek, zadních vojáků a bočních odřadů, jakož i pro činnost všech druhů záloh divise,
- pro součinnost s letectvem, zvláště vzhledem na podporu boje zadních vojáků divise a z hlediska průzkumu,
- pro dosažení jednotlivých obranných a regulačních čar.

Velení vojskům se uskutečňuje z pohyblivého velitelsko-pozorovacího stanoviště, které se přesunuje na zadu hlavních sil divise. Pro řízení ústupového boje zadními voji (bočními i odřady) uskutečňuje velitel divise výjezdy na velitelsko-pozorovací stanoviště velitele zadního voje (bočního odřadu). Rozkazy vydané velitelem divise během výjezdu zabezpečuje jeho štáb pomocí rádiové stanice zapojené do sítě osobní rádiové stanice velitele divise. Tím je stále informován o vydaných rozkazech a může jejich plnění zabezpečovat, aniž čeká na informace velitele divise po jeho návratu na velitelsko-pozorovací stanoviště. Odchod hlavních sil bude zpravidla řídit náčelník štábu divise s potřebným počtem důstojníků ze štábu divise. Řízení ústupového boje si zpravidla ponechá velitel divise ve svých rukou.

Za soudobého vedení boje bude mít velitel divise velmi krátkou dobu k organisování odchodu a k vedení ústupového boje. Předem plánovaný ústup bude velmi řídký a nejčastěji bude třeba ústup provést vzhledem k rychle se vyvinuvší nepříznivé situaci na frontě. Proto bude nutné, aby se velitel divise, jakmile dostane rozkaz pro odchod a k vedení ústupového

boje, rychle rozhodl a co nejdříve doručil své rozhodnutí vykonavatelům. Zvláště důležité je získat co nejvíce denního času na organizaci bojové činnosti zadního voje a k provedení průzkumu v pásmu ústupu divise.

Při organizaci ústupu nebude třeba, aby velitel divise prováděl rekonstrukci, poněvadž terén a nepřítel zná. Případné upřesnění činnosti krycích jednotek na nejdůležitějším směru se může provést při vydávání bojového nařízení tomu veliteli pluku, jehož krycí jednotky budou působit na směru předpokládaného hlavního úderu nepřítel. Proto velitel divise, jakmile si ujasní a zhodnotí situaci, seznámí štáb se svým rozhodnutím.

Zatím co štáb ve zkrácené lhůtě zpracovává návrhy bojových nařízení pro všechny druhy bojového zabezpečení, instruuje velitel divise styčné důstojníky, které pověřil doručením a vyhlášením bojového nařízení pro odchod velitelům útvarů.

Určení styční důstojníci zpravidla zůstanou u útvaru po celou dobu ústupu, aby tam pomáhali organizovat provádění ústupového boje v souladu s rozhodnutím a zámyslem velitele divise.

Použití zbraní hromadného ničení vlastními vojsky při ústupu

Cílem použití atomových zbraní za ústupu bude

- vytvořit příznivé podmínky odpoutání hlavních sil od nepřítel,
- zabezpečit pevné držení mezilehlých obranných čar,
- zpomalit tempo pronásledování nepřítel, a tak získat dostatek času pro plynulý a organizovaný odchod,
- rozdrtit nepřátelské uskupení usilující proniknout na cesty odchodu našich vojsk.

K zabezpečení odpoutání hlavních sil od nepřítel ještě před zahájením ústupu provádějí se úderu na ta nepřátelská uskupení, která mohou nejvíce ztěžovat náš plánovitý ústup, nebo na ta uskupení nepřítel, kterých by mohl po zjištění našeho ústupu použít k pronásledování. Během vedení ústupového boje je nejvýhodnější zasazovat nepříteli atomové úderu v období, kdy se přibližuje k jednotlivým obranným čarům.

Protože nepřítel bude provádět pronásledování našich odcházejících vojsk podél komunikací na směrech, bude lépe vyhovovat použít atomových pum menších ráží, zvláště pak atomových dělostřeleckých granátů. K ztížení postupu nepřítel, zvláště v terénu, kde jeho pronikání bude omezeno jen na komunikace procházející soutěskami, bude účelné používat předem připravených zakopaných atomových náloží, které budou odpalovány podle vývoje boje.

Bojových radioaktivních látek lze výhodně použít k zamoření soutěsek a prostorů přilehlých k přepravám a mostům.

Chemických otravných látek budou vlastní vojska používat všude, kde to bude účelné, zvláště na komunikacích, ke zpomalení postupu nepřítel. Převahu budou mít látky otravné trvalé, rychle působící, které nejlépe vyhovují pro zdržení a zpomalení postupu nepřítel.

Závěr

Skutečnost, že v případné budoucí válce budou proti sobě stát armády vyzbrojené dokonalejší technikou, než tomu bylo v minulé světové válce, a budou také disponovat značnými zásobami zbraní hromadného ničení, potvrzuje, že budoucí válka bude ještě pohyblivější.

Proto třeba počítat s nutností na některých úsecích fronty provádět ústup jako celkem zákonitý způsob organisované bojové činnosti, jímž si udržujeme volnost jednání, tj. uchování sil před zničením zbraněmi hromadného ničení a k provedení účinných protiopatření v dalším údobí operace.

Ústupový boj k uskutečnění odchodu hlavních sil divise v soudobých podmínkách, zvláště v počátečním období boje, bude běžným zjevem. Schopnost k provedení tohoto manévru bude známkou, že útvary a svazky jsou schopny reagovat na jakoukoli situaci a že jsou schopny provádět manévr i za nejtěžších situací. Manévr právě v počátečním období války, kdy útočník bude chtít masovými údery zbraní hromadného ničení dosáhnout zásadního zvratu v poměru sil a prostředků, bude mít u obránce rozhodující význam pro paralysování úspěchu útočníka.

Mezi rozhodující činitele pro organisaci odchodu a provedení ústupového boje nutno počítat

- rychlé a smělé rozhodování velitelů na základě celkové operační situace a v duchu zámyslu staršího náčelníka, jakož i organizační schopnosti štábu,
- dostatečnou šířku pásma ústupu k získání volnosti manévru, jakož i přípravu opatření proti ohrožení boku odchodové sestavy nepřítelem,
- utajení příprav a pro nepřítele překvapivé zahájení ústupového boje k získání dostatečného časového náskoku k provedení odchodu hlavních sil,
- odpoutání od nepřítele a ústup provádět vždy v těsné taktické součinnosti se sousedy,
- houževnatý, tvrdý a smělý boj krycích prvků, zadních vojáků a bočních odřadů,
- dobrou morální i fyzickou připravenost vojsk, jakož i vysoký technický stav bojové techniky,
- účelné použití zbraní hromadného ničení s cílem zamezit zahájení včasného pronásledování hlavními silami nepřítele,
- zhodnocení sil a prostředků nepřítele a stanovení jeho pravděpodobné činnosti během našeho ústupu pro určení složení, síly a časového plnění úkolu krycími jednotkami, zadními voji a bočními odřady,
- splnitelné stanovení úkolů krycím jednotkám, zadním vojákům a bočním odřadům a reálnou časovou kalkulací celkového odchodu v souladu se zámyslem vedení obranné operace,
- neustálé zabezpečení sjízdnosti odchodových komunikací a vyčlenění odpovídajících sil pro pořádkovou službu,
- dovedné použití dýmu, chemických zbraní, zatarasování všech druhů a zvláště komunikačních objektů,
- organisaci bojového zabezpečení, zvláště proti zbraním hromadného ničení, a zajišťování boků odcházejících útvarů divise,
- včasné, ale utajené oproštění odcházejících vojsk od všeho pro boj nepotřebného, zvláště odsun týlových jednotek a zařízení, jakož i odsun raněných a evakuační materiálu,
- pružné, jednoduché velení vojskům.

ZABEZPEČENÍ NEPŘETRŽITÉ A ÚČINNÉ LETECKÉ PODPORY POZEMNÍHO VOJSKA PŘI VYSOKÝCH TEMPECH OPERACE

Podplukovník Štefan Galbavý

Úplná mechanisace armád, nové bojové prostředky a zbraně hromadného ničení mají za následek organizační změny pozemního vojska a změny ve způsobech vedení operace a boje. Tyto změny vyvolané u pozemního vojska novou bojovou technikou a novými ničivými prostředky mají vliv též na provádění letecké podpory a na způsoby provádění samostatné bojové činnosti letectva. Změny u samého letectva záleží v nebyvalém rozvoji letecké bojové techniky, v zavedení bezpilotních prostředků vzdušného napadení, nových raketových zbraní a ničivých prostředků, odrážejí se obdobně jako u pozemního vojska i v organizaci a způsobech provádění bojové činnosti letectva.

Všechna tato nová technika napomáhá nebo brzdí provádění nepřetržité letecké podpory pozemního vojska. Zavedení atomových zbraní a bezpilotních prostředků vzdušného napadení, které působí z větších dálek za každého počasí, vyžaduje, aby postup pozemního vojska byl i přes některé nepříznivé vlivy nové bojové letecké techniky (veliké rychlosti snižují možnost pozorovat cíle, zkrácen pobyt nad bojištěm, krátká doba pro zaměřování atd.) letecky zabezpečen. Samostatná činnost letectva i při nebyvalém vzrůstu jeho úderné síly nemůže totiž vést k rozhodujícím úspěchům na bojišti. Zásada společné činnosti všech druhů vojsk na daném směru, za společným cílem, i když v různých hloubkách a v různé době, zůstává nadále v platnosti.

Vzhledem k současným změnám a k nově zaváděné reaktivní letecké a raketové technice nelze mluvit o ustálených formách letecké podpory.

V soudobé operaci bude letecká podpora pozemního vojska zpravidla prováděna jen reaktivními letouny.

U reaktivních letounů se zvětšila rychlost až trojnásobně, zvýšil se dostup a dolet. Naproti tomu však se zvýšením rychlosti zvětšil poloměr zatáčky až desetinásobně, snížila se možnost vyhledávat cíle malých rozměrů (bodových) na bojišti. Reaktivní letouny mají až čtyřnásobně větší spotřebu pohonných hmot a až dvojnásobně delší start.

Letectvo svými takticko-technickými vlastnostmi je schopno provádět nepřetržitou činnost proti nepříteli ve dne i v noci, uskutečnit hromadné údery v krátké době do kteréhokoli prostoru, způsobit nepříteli značné ztráty na živé síle a technice, včas zasáhnout proti zbraním hromadného ničení a účinně pomáhat pozemnímu vojsku splnit stanovené úkoly.

V tomto příspěvku se chci zabývat některými otázkami, které po zavedení reaktivní techniky a zbraní hromadného ničení mají vliv na leteckou podporu pozemního vojska při vysokých tempech operace.

Použití atomových zbraní letectvem

Atomových zbraní používá atomové dělostřelectvo, bezpilotní prostředky a letectvo. V současné době i přes úspěšný rozvoj dělostřeleckých prostředků a bezpilotních prostředků zůstává letectvo nadále hlavním nosičem atomových zbraní. Soudobá letecká technika dosáhla vysokého stupně rozvoje, takže lze provádět přesné atomové údery ze vzduchu i za složitých povětrnostních podmínek nebo v noci. Tyto údery mohou být vzhledem k velkému taktickému doletu letounů prováděny do celé hloubky nepřátelské sestavy, do týlu a do zápolí. Letectvem lze provádět hromadné atomové údery do kteréhokoli prostoru s překvapením, a tak dosáhnout úspěšného ničení bojové techniky a živé síly nepřitele.

Překvapivými atomovými údery na hlavní uskupení nepřátelských vojsk, palebná postavení a letiště lze vytvořit podmínky pro vysoké tempo operace, pro splnění úkolů pozemních svazků (svazů) a pro dosažení cíle operace.

Atomové údery provádějí zvláštní letecké útvary, které jsou vybaveny speciálními letouny. Mohou být však prováděny reaktivními letouny jednotlivých druhů letectva, když tyto letouny byly upraveny pro tuto činnost. Hlavním nosičem je zatím bombardovací reaktivní letoun, který vyhovuje všem podmínkám pro provádění překvapivých a přesných úderů i za složitých podmínek. Provádění atomových úderů při neviditelnosti cíle pomocí dálkoměrného kruhového systému „RYM“ vyžaduje určité doby. Předem je třeba vypočítat hodnoty bombardování, při čemž musí být známy souřadnice objektu. Výpočet hodnot trvá 2 až 3 hodiny. K této době musíme přičíst dobu letu, a tak dostaneme dobu zásahu, která, jak je vidět, je značná. Změnu objektu atomového úderu při tomto způsobu lze provést, když byl dán povel ke změně 10 minut před shozem atomové pumy a byly předem připraveny výpočty pro záložní cíl.

Atomové údery prováděné s použitím optického nebo radiolokačního zaměřovače mohou být provedeny v době poloviční i menší. Třeba však počítat s dobou kolem jedné hodiny, protože při bombardování za normálních povětrnostních podmínek bombardovací úder vyžaduje určité přípravy (příprava osádek, bombardovací výpočty, vzlet letounů a let k cíli). Ke zkrácení doby provedení atomových úderů letectvem je třeba v budoucnu počítat s použitím i stíhacích reaktivních typů, kterými bude možné provádět údery v kratší době i na pohyblivé cíle.

Z toho plyne, že ten velitel, který dává požadavek na provedení atomového úderu letectvem, musí jej dát včas a mimo hlavní objekt napadení určit aspoň jeden záložní. Letectvu je třeba určovat jen ty objekty, které nemohou být účinně zasaženy atomovým dělostřelectvem nebo bezpilotními prostředky a jsou důležité pro vedení operace (zálohy, zásobovací základny apod.).

Atomových prostředků proti našim vojskům, bojové technice a letectvu může použít nepřítel v kterékoli době. Z toho nám vyplývá nutnost ničit atomové prostředky ihned po jejich zjištění. Tento úkol musí být prováděn nepřetržitě bez ohledu na dobu zahájení operace, a to všemi prostředky, které mohou účinně zasáhnout. Na tomto úkolu se bude podílet hlavně letectvo, protože půjde o objekty rozmístěné v prostoru od 15 km za čarou dotyku až do hloubky 500 km.

Použití reaktivních letounů k letecké podpoře

Vybavení bombardovacího a stíhacího bombardovacího letectva reaktivními letouny se projevuje při provádění letecké podpory těmito novými znaky:

a) Doba zásahu je více než o polovinu kratší, než byla u pístových letounů, což uvádí tato tabulka:

Typ letounu	Vzdálenost letiště od cíle v km	Doba zásahu v minutách			
		pro pohotovost čís. 1		pro pohotovost čís. 2	
		roj	letka	roj	letka
Il-10	75 km	27	38	39	50
MIG-15		13	19	20	26
Il-10	100 km	31,5	42,5	43,5	54,5
MIG-15		15	21	22	28
Il-10	150 km	40,5	51,5	52,5	63,5
MIG-15		19	25	26	32

b) Při provádění letecké podpory letouny MIG-15 zpravidla nepotřebují tyto letouny ochranu stíhacím doprovodem.

c) Větší stoupavost a rychlost letounů umožňuje manévry proti palbám protiletadlového dělostřelectva.

d) Nový výstroj letounů a dokonalé prostředky k zabezpečení letecké činnosti umožňují provádět bojovou činnost i v noci, a tím splnit požadavek nepřetržité letecké podpory.

e) Nové optické a radiolokační zaměřovače zvýšily přesnost bombardování a umožnily bombardování bez vidu (noc, mračna). Palba palubních zbraní s automatickými zaměřovači je přesná.

f) Zdokonalenými palubními zbraněmi se zvětšenou ráží lze účinněji ničit a umlčovat pozemní cíle.

g) Vysoké rychlosti letu nedovolují vést mířenou opakovanou palbu.

h) Při velkých rychlostech letu lze ze středních a velkých výšek velmi těžko pozorovat a ukazovat objekty malých rozměrů.

Další vývoj letecké reaktivní techniky, výzbroje a výstroje letounů a bezpilotních prostředků a jiných technických zařízení odstraní i zápory uvedené za „g“ a „h“ a umožní provádět účinnou leteckou podporu pozemního vojska.

Provádění letecké podpory pozemního vojska

Pojmem letecká podpora pozemního vojska je nutno rozumět úkoly plněné letectvem za letecké přípravy zteče, úkoly prováděné během letecké podpory zteče a útoku v hloubce nepřátelské obrany, jakož i úkoly v boji s nepřátelskými zálohami.

Nová bojová technika a nové prostředky ničení umožňují pozemnímu vojsku ničit nepřítele ve větším prostoru, než tomu bylo dosud, a proto lze bojovou činnost letectva posunout do větší hloubky nepřátelské sestavy. Proto se při průlomu nepřátelské obrany úderý letectva (bitevní činnost) na první a druhé postavení hlavního pásma obrany staly výjimkou. Pro neúčast reaktivních letounů v boji o první a druhé postavení mluví i ta okolnost, že v soudobých podmínkách je třeba počítat u nepřítele s aktivnější protivzdušnou obranou vzhledem k zvýšení počtu protiletadlových hlavních v hlavním pásmu obrany. V pásmu pěší divise podle dosud platných zásad kapitalistických armád může být 64 lehkých protiletadlových zbraní, k tomu asi 32 posilových, a kromě toho do prostoru divise budou zpravidla zasahovat posilové prostředky armádního sboru (lehké a střední a protiletadlové raketometry), celkem asi 115 hlavních.

Aby reaktivní letouny mohly provádět bojovou činnost proti pozemním cílům v taktické hloubce, bude třeba nepřátelské protiletadlové prostředky v prostoru prvního a druhého postavení ničit jen dělostřelectvem. Dosud se na tomto úkolu podílely pístové pancéřované letouny.

Provádění letecké podpory v malých nebo ve středních výškách nelze si představit v podobě delšího pobytu reaktivních letounů nad bojištěm, jak tomu bývalo u pístových pancéřovaných letounů. Zvýšené nebezpečí zásahu nepřátelskými protiletadlovými prostředky a velká rychlost reaktivního letounu učinily jeho delší pobyt nad bojištěm neúčelným. Ničení nepřátelských objektů na bojišti musí být proto prováděno překvapivým úderem, jediným náletem. Opakovat nálet bude možno, jen bude-li to vyžadovat situace. Tím zaniká jeden ze způsobů provádění letecké podpory „přímy (bitevní) doprovod“, který měl za úkol okamžitě umlčovat nově zjištěné nepřátelské cíle. Tento úkol může v současné době úspěšně plnit dělostřelectvo nebo letectvo lety „na výzvu“ (z pohotovosti na letištích).

Na cíle v hloubce, proti kterým nelze okamžitě a účinně zasáhnout pozemními palebnými prostředky, bude působit stíhací bombardovací letectvo, které k tomuto účelu vyčleňuje část sil do pohotovosti číslo 1 nebo 2.

Nahrazení několika ztečí (působení po určitou dobu) jednou ztečí nezaručuje dlouhodobé umlčení nepřátelského objektu, a když se tohoto napadeného objektu rychle nezmocní pozemní vojsko, obnoví nepřítel své postavení a uvítá útočící vojska plnou palbou. Dlouhodobého umlčení lze dosáhnout použitím chemických prostředků. Těch však může být použito jen v souladu s postupem pozemního vojska, aby jimi nebyla vojska ohrožena.

Při krátkém pobytu nad bojištěm nelze s reaktivními stíhacími bombardovacími letouny uplatnit bojovou sestavu „kruh letounů“, jak tomu bylo dosud u bitevního letectva.

Na provádění letecké podpory se bude podílet stíhací bombardovací letectvo a bezpilotní prostředky vzdušného napadení. Vyzbrojením stíhacího bombardovacího letectva reaktivními letouny běžných stíhacích typů má bitevní činnost tyto charakteristické znaky:

- ničení pozemních cílů palbou paubních zbraní vyžaduje zvětšení výšky začátku útoku, aby mohlo být provedeno zamíření (potřeba 4 až 6 vteřin), střelba (krajní délka kolem 1000 m) a vybrání (kolem 200 m),
- útok se zpravidla zahajuje z výšky kolem 2000 m s úhlem střemhlavého letu od 15 do 50°,

- bombardování se provádí z výšek kolem 2500 až 3500 m pod úhly 50 až 60° s vybráním nejméně ve výšce 500 m, aby nedošlo k ohrožení letounu výbuchem vlastní pumy.

Stíhací bombardovací letectvo působí proti cílům do hloubky kolem 40 až 50 km. Jeho objekty činnosti při letecké podpoře mohou být: atomové zbraně, rakety všech druhů, dělostřelectvo, soustředění vojsk, pochodové proudy vojsk, automobilů a tanků, rádiové uzly a radiolokační stanice, velitelská stanoviště. I nadále působí hlavně proti objektům malých rozměrů (bodovým) pohyblivým a proti cílům, které nemohou být účinně zasaženy zbraněmi pozemního vojska.

U bombardovacího letectva, kromě technických a některých taktických změn po přezbrojení na reaktivní letouny, zůstávají hlavní zásady použití v platnosti.

Jestliže v minulosti nepřitelem bombardovacích sestav byly stíhací letouny a protiletadlové dělostřelectvo, dnes k tomu přistupuje radiolokace, která má vliv na provádění bojové činnosti letectva.

Provádění úderu v sestavě pluku nebo divise stává se neúčelným z těchto důvodů:

1. velká zranitelnost jak pozemní PVO, tak i stíhacím letectvem nepřítele;
2. shromáždění pluku nebo divise vyžaduje určité doby, o kterou se zkracuje taktický dolet;
3. shromažďování pluku nebo divise prodlužuje dobu zásahu;
4. při dlouhém shromažďování se prozrazuje připravovaná akce, a tím se ztrácí prvek překvapení;
5. spotřeba pohonných hmot při shromažďování v malých výškách a částečně i ve středních je značná.

Účelnější je provádět u bombardovacího letectva údery malými skupinami do letky, působícími za sebou v různých výškách a z různých směrů. Tím je možno dosáhnout krátké doby zásahu, překvapení a rozptýlení úsilí nepřátelských prostředků PVO.

Při úderech je třeba využívat kromě atomových pum i kombinace chemických pum se základními druhy pum.

Bombardovací letectvo bude na začátku útoku v součinnosti se stíhacím bombardovacím letectvem působit proti cílům v pásmu sborových záloh a dále v hloubce nepřátelské obrany. Proti těm cílům, které jsou mimo dosah pozemních zbraní, jsou odolné nebo plošné a mají pro vedení operace mimořádný význam.

Objekty činnosti bombardovacího letectva mohou být prostředky atomového napadení, raketové zbraně, operační zálohy, dělostřelecká uskupení, soustředění vojsk, železniční stanice, mosty, přepravy, opěrné body, velitelská stanoviště a jiné.

Jak se podílí bombardovací a stíhací bombardovací letectvo na nepřetržitě a účinně podpoře pozemního vojska, ukážeme si na jednotlivých částech letecké podpory, tj. za letecké přípravy zteče a za letecké podpory zteče a útoku v hloubce nepřátelské obrany.

Letecká příprava zteče

Tím, že se v období přípravy zteče používá všech druhů zbraní, zbraní hromadného ničení vto, stala se otázka letecké přípravy zteče velmi složitou. Cíl letecké přípravy zteče se sice nezměnil, avšak její náplň a způsoby provádění zaznamenaly vlivem vývoje útočné i obranné bojové techniky určitý pokrok.

Atomová, dělostřelecká a letecká příprava zteče tvoří v šoudobých podmínkách jeden kompaktní celek. Proto musí být použití atomových zbraní, úderů letectva a palby dělostřelectva a raketových střel přesně sladěny co do prostorů, objektů činnosti a času provedení. Toto sladění je prováděno na základě plánu použití atomových zbraní, zpracovaného frontem (HV), a dále podle množství a druhu objektů, které je třeba v přípravě zteče zničit nebo umlčet, jakož i podle možností zúčastněných zbraní.

Provedení přípravy zteče může mít několik variant. Je-li dostatečné množství atomových zbraní, jsou hlavní úkoly přípravy plněny těmito zbraněmi a pak pořadí přípravy může být toto: atomová příprava, palby dělostřelectva a raketových střel a na konec úderů letectva. Při plánování atomových úderů nutno počítat s tím, že bojová činnost letectva v prostorech výbuchu atomových zbraní může být prováděna za 10 minut po výbuchu ve výšce do 5000 m. Za tuto dobu se z prostoru výbuchu vzdálil radioaktivní mrak.

Při nedostatku atomových zbraní je možno přípravu zteče zahájit dělostřeleckými případy nejnebezpečnějších cílů, pak provést úderů letectva a na konec atomové úderů.

Když bude nedostatek atomových zbraní, budou atomové úderů prováděny jen na první a druhé postavení hlavního pásma obrany (varianta). Po atomové přípravě může být v průběhu dělostřelecké přípravy zároveň prováděna letecká příprava, a to tak, že v době, kdy dělostřelectvo provádí palebný úder na první a druhé postavení, provádí letectvo úderů na divisní a sborové zálohy a na jiné objekty v těchto prostorech.

Příprava zteče je plánována pro každou vševojskovou armádu zvlášť. V tomto vševojskovém plánu jsou zahrnuty i úkoly letectva plněné v průběhu letecké přípravy zteče, doba provedení, druh a počet letounových vzletů, použité prostředky ničení, velení.

Náplň letecké přípravy prováděné klasickými prostředky ničení vychází ze vševojskového štábu (armády). Pozemní vojsko musí dát podklady pro leteckou přípravu zteče. Vyskytují se názory, že pozemní vojsko stačí svými prostředky ničit a umlčet všechny objekty v taktické hloubce, že letectvo ve prospěch pozemního vojska provádí jen ochranu, boj o nadvládu ve vzduchu a její udržení, ničení operačních záloh. S tímto názorem nelze v současné době souhlasit, protože nesplňuje požadavek nepřetržité a účinné podpory pozemního vojska při vysokých tempech operace.

Dělostřelectvo vybavené novou bojovou technikou, raketovými střelami, atomovými granáty a jinými ničivými prostředky, nemůže současně obsáhnout celou taktickou hloubku obrany nepřítele v pásmu průlomu vševojskové armády. A k dosažení překvapení je nutno umlčovat a ničit všechny zjištěné objekty v celé taktické hloubce obrany (atomové zbraně v celé hloubce obrany). Proto činnost dělostřelectva musí být doplněna zásahy letectva, i když jde o taktickou hloubku obrany.

V obranném pásmu pěší divise může být 45 až 50 dělostřeleckých baterií. Dělostřelectvo svými prostředky může za dělostřelecké přípravy současně umlčovat a ničit 25 až 30 nepřátelských baterií a kromě toho všechny odpory na prvním a druhém postavení a větší část odporů na třetím postavení. Proti zbývajícím nepřátelským dělostřeleckým bateriím a jiným objektům musí být použito atomových zbraní a letectva. Letectva má být použito proti těm objektům v taktické hloubce, které je nutno umlčovat a ničit za přípravy zteče a které nemohou být pojaty do paleb dělostřelectva (z jakýchkoli důvodů), raketových střel nebo atomových úderů. Za předpokladu použití 6 až 8 atomových granátů (v pásmu průlomu vševojenské armády) různého tritového ekvivalentu a 6 atomových pum malé ráže lze počítat (jako varianta) se 4 až 6 atomovými granáty proti odporům na prvním postavení, s 2 atomovými granáty proti objektům na druhém postavení, s 2 až 3 atomovými pumami proti živé síle a uskupení dělostřelectva na třetím postavení, s 3 až 4 atomovými pumami proti sborovým zálohám. Toto množství atomových prostředků a palby dělostřelectva však nestačí pokrýt všechny nepřátelské objekty v pásmu průlomu vševojenské armády, a proto musí být přibráno letectvo.

Letectvu může být za letecké přípravy zteče (jako varianta) uloženo:

- zničit nebo umlčet 3 až 6 dělostřeleckých baterií, 3 až 5 radiolokátorů, 1 až 2 velitelská stanoviště (svazek, útvar) a zálohy v síle 1 až 2 pěších nebo tankových praporů.

Protože k dlouhodobému umlčení nepřátelské baterie je třeba 10 až 12 letounových vzletů stíhacího bombardovacího letectva, bude na umlčení 3 až 6 dělostřeleckých baterií třeba 1 až 2 plukovních vzletů; k ničení jednoho radiolokátoru třeba použít 1 až 2 rojů, a tedy 24 až 40 letounových vzletů stíhacího bombardovacího letectva na 3 až 5 radiolokátorů. K ničení jednoho velitelského stanoviště je třeba jednoho plukovního vzletu, tedy na 1 až 2 VS je třeba 1 až 2 plukovních vzletů. K ničení jednoho pěšího nebo tankového praporu počítáme do jednoho plukovního vzletu, na 1 až 2 prapory tedy bude třeba 1 až 2 plukovních vzletů. Proti plošným a odolným cílům je výhodnější použít bombardovacího letectva. Podle uvedené varianty jeví se celková potřeba:

- 2 až 3 plukovní vzlety bombardovacího letectva,
- do 3 plukovních vzletů stíhacího bombardovacího letectva.

Některé objekty mohou být ničeny již v průběhu atomové přípravy bombardovacími letouny doprovázejícími nosiče atomových pum.

Rozdělení objektů za přípravy zteče mezi dělostřelectvo a letectvo lze v procentech vyjádřit asi takto:

1. a 2. postavení:	dělostřelectvo 100 %, letectvo 0 %,
3. postavení:	dělostřelectvo 70 %, letectvo 30 %,
Dělostřelectvo nepřítel:	dělostřelectvo 60 %, letectvo 40 %,
Pásmo sborových záloh:	dělostřelectvo 50 %, letectvo 50 %,
Za pásmem sborových záloh:	dělostřelectvo 0 %, letectvo 100 %.

Kromě uvedených objektů zůstávají nejdůležitějšími objekty pro údery letectva atomové zbraně nepřítel a jeho odpalovací základny bezpilotních

prostředků. Tyto objekty musí být ničení nepřetržitě, nezávisle na plánování a provedení přípravy zteče.

Počty objektů a jejich rozdělení může být i jiné; to bude záviset na rázu nepřátelské obrany, na obsazení jednotlivých pásem obrany, na tom, kde bude úsilí, dále na způsobu provádění útoku našich pozemních sil (z chodu nebo z výchozího položení), na množství dělostřelectva a raketových střel a na možnostech vést jimi účinné palby proti nepřátelským objektům, na počtu atomových prostředků a na konec na počtu vyčleněných vzletů podpůrného letectva.

Počty vzletů pro leteckou přípravu zteče jdou zpravidla na vrub celkové hodnoty letecké podpory vševojskové armády. Při určování počtů objektů letectvu v letecké přípravě je třeba mít na zřeteli, že letecké útvary provádějící činnost v rámci letecké přípravy nebudou schopny zasahovat na začátku letecké podpory zteče, protože potřebují určitou dobu k doplnění a přípravě na další let.

Při použití úderů atomových granátů a pum a paleb raketových zbraní k provedení přípravy zteče mohou být počty vzletů bombardovacího a stíhacího bombardovacího letectva až o jednu třetinu nižší, než je tomu v případě, kdy uvedených prostředků hromadného ničení nebude použito (což vyplývá z kalkulace uvedené varianty).

Bojová činnost bombardovacího a stíhacího bombardovacího letectva za letecké přípravy zteče je prováděna s o u s t ř e d ě n ý m i ú d e r y. V denních podmínkách může být soustředěný úder uskutečněn během 5 až 6 minut a v noci pro stejný úkol může být třeba 20 až 30 minut, protože nelze provádět lety ve větších skupinách. Doba provedení soustředěného úderu bude závislá na počtu letounů určených k provedení úderu, na bojové sestavě a organizaci provedení úderu.

Letecká podpora zteče a útoku v hloubce nepřátelské obrany

Aby bylo dosaženo účinné podpory útočících vojsk, musí letecká podpora zteče přímo navazovat na leteckou přípravu zteče. Během přípravy zteče byly ničeny a umlčovány všechny zjištěné nepřátelské objekty, které stály v cestě útočícím vojskům. Proto mohly být atomové údery, palby dělostřelectva a útoky letectva časově a prostorově sladěny. Jinak je tomu za podpory zteče a útoku v hloubce nepřátelské obrany. Proti útočícím vojskům projeví se nepřátelské objekty, které nebyly do zahájení přípravy zteče známy a proti nimž nebyla vedena ničivá palba, a dále nepřátelské objekty, které nebyly za přípravy zteče zničeny. Nepřítel se bude snažit co nejrychleji odstranit následky atomových úderů přesuny nezasažených záloh a palebných prostředků do míst výbuchu, aby vyplnil mezery způsobené atomovými zbraněmi. Po zahájení zteče bude nepřítel zvyšovat činnost proti našim útočícím vojskům všemi prostředky. Kromě paleb dělostřelectva bude provádět údery atomovými zbraněmi, bezpilotními prostředky, protizteče zálohami a údery letectvem.

Rychlé zdolání hlavního pásma obrany je rozhodujícím momentem pro průběh celého útoku. Proto musí činnost atomových prostředků, dělostřelectva a letectva bez přerušení pokračovat od zahájení přípravy zteče, aby

byly včas likvidovány zásahy nepřítele směřující k ohrožení postupu pozemního vojska a splnění stanovených úkolů.

Dělostřelectvo má předem naplánovány palby na různá místa, kde jsou předpokládány odpory nebo rozmístění palebných postavení, takže je schopno po ukončení dělostřelecké přípravy provádět okamžitě podporu zteče. Proti neplánovaným objektům může DDS novou metodou zahájit palbu do 5 minut. Zásahy dělostřelectva jsou však hloubkově omezeny. Počítá se, že dělostřelectvo účinně zasahuje proti objektům do vzdálenosti 10 km od čáry dotyku. Za touto hranicí je značná spotřeba střeliva a palba je méně přesná. Raketovými střelami může dělostřelectvo zasahovat až do hloubky 60 km, avšak jen proti plošným objektům velkých rozměrů.

Činnost letectva bude v některých případech třeba usměrnit proti nově zjištěným objektům blíže než 10 km od čáry dotyku, protože dělostřelectvo nemůže obsáhnout všechny tyto objekty, když provádí současné umlčování dalších odporů a protibaterijní činnost. Pro letectvo zůstane zpravidla asi jedna třetina nově zjištěných objektů.

Činnost letectva v tomto období nelze předem podrobně rozplánovat, protože bude závislá

- na pozemní a vzdušné situaci, jaká se vyvinula v průběhu přípravy a zahájení zteče,
- na možnostech zásahu pozemních zbraní proti nepřátelským objektům,
- na plánu použití atomových prostředků.

Vševojskový velitel, pro kterého letectvo provádí podporu, musí letectvu určit prostory činnosti a druh pravděpodobných objektů, přibližně rozvrhnout celkovou hodnotu letecké podpory na jednotlivá údobí boje (operace), tj. do splnění bližšího úkolu, dalšího úkolu atd.

Objekty činnosti pro stíhací bombardovací letectvo v průběhu letecké podpory zteče mohou být

- dělostřelecké baterie, čítajíc v to i atomové,
- odpalovací základny bezpilotních prostředků,
- velitelská stanoviště,
- radiolokátory apod.

Pro bombardovací letectvo

- sklady atomových zbraní,
- odpalovací základny,
- operační zálohy,
- železniční a komunikační objekty.

Kromě úderů na atomové zbraně a odpalovací základny bezpilotních prostředků provádí letectvo svou činnost na výzvu vševojskového velitele.

Údery letectva na uvedené objekty musí být provedeny včas, tj. dříve, než nepřítel použije těchto prostředků proti útočícím vojskům. Na příklad proti zálohám musí být proveden úder dříve, než jich nepřítel použije k provedení protizteče. Operační zálohy mohou být ničeny v prostorech soustředění nebo na přesunech.

Největším nebezpečím pro útočící vojska zůstávají zbraně hromadného ničení. Proti nim musí být vyčleněno nejvíce vzletů podpůrného letectva, až do 50 %.

Zbraně hromadného ničení jsou převážně rozmístěny v operační hloubce. Prostředky nepřítele, kterými mohou být prováděny atomové údery, jsou zpravidla před zásahem rozmístěny takto:

— atomové dělostřelectvo:	vyčkávací prostor	30— 40 km,
	palebné postavení	12— 15 km;
— střely Honest John:	vyčkávací prostor	30— 40 km,
	palebné postavení	15— 20 km;
— střely Corporal:	vyčkávací prostor	60— 80 km,
	palebné postavení	30— 40 km;
— TM-61 (odpalovací základny):	vyčkávací prostor	180—300 km,
	palebné postavení	60—120 km;
— nosiče atomových pum: letiště vzdálená		400—600 km,
— základny přípravy atomových prostředků		400—600 km.

Již z tohoto rozmístění lze usoudit, že ničit tyto prostředky bude zpravidla jen letectvo a raketové zbraně.

Požadavky na úder letectva musí odpovídat potřebné době včasného zásahu. Tato doba je závislá na vzdálenosti letiště od místa objektu, na typu letounu, na velikosti skupiny a na vzdušné situaci.

I když v současné době počítáme s bojovou činností letectva ve dne a v noci i za nepříznivých povětrnostních podmínek, musíme mít na zřeteli vlivy, které působí na provádění bojové činnosti letectva a které mohou zabránit letectvu splnit úkol a tím i provedení letecké podpory pozemního vojska.

V současné době může být bojové činnosti letectva znemožněna rozmoklým letištěm (když nejsou umělá startovací pásma), mlhami, sněhovými bouřkami apod., jakož i zásahem nepřátelského letectva. Na přesnost provedení úkolu může mít do jisté míry vliv protiradiotechnická činnost nepřítele. Toho si musí být vševojskoví velitelé při kladení požadavků na letectvo vědomi.

V soudobých podmínkách může nastat situace, kdy činnost letectva bude znemožněna a bude muset být nahrazena jinými prostředky, jako jsou bezpilotní prostředky vzdušného napadení, rakety apod., které však v současné době nedosahují té přesnosti zásahu objektů menších rozměrů tak jako letectvo.

Kromě uvedených úkolů letectva za letecké podpory plní letectvo frontu v rámci operační součinnosti další úkoly, které zabezpečuje pozemní vojsko při vysokých tempech operace. Mezi hlavní z těchto úkolů patří

- vybojování a udržení nadvlády ve vzduchu,
- ochrana vojsk před vzdušným napadením,
- nepřetržitý vzdušný průzkum celé hloubky nepřátelské obrany.

Tyto úkoly jsou rozsáhlé a jejich rozbor by vyžadoval několik samostatných článků.

Závěrem lze říci, že zabezpečení nepřetržitě a účinně letecké podpory pozemního vojska v soudobých podmínkách operace vyžaduje

a) od vševojskových velitelů:

- znát zásady letecké podpory a možností podpůrného letectva vzhledem na nové bojové prostředky,

- umět zhodnotit vzdušnou situaci,
- určovat letectvu jen ty objekty, které nemohou být ničeny prostředky pozemního vojska,
- požadavky na výzvu dávat včas,
- k plánování a řízení operace přibírat představitele letectva;
- b) od leteckých velitelů podpůrného letectva:
- znát situaci pozemního vojska a plán vedení operace,
- být připraven kdykoli předkládat vševojskovému veliteli rozbor vzdušné situace a návrh na použití podpůrného letectva vzhledem k pozemní situaci,
- předkládat iniciativní návrhy na zásah letectva,
- umisťovat své velitelské stanoviště poblíže velitelského stanoviště vševojskového velitele;
- c) od týlu:
- vypořádat se s otázkami letištního manévru;
- d) od vývoje leteckých bojových prostředků:
- zkonstruovat typ letounů odpovídající požadavkům rychlého zásahu proti pozemním cílům s možností provádět dlouhodobé umlčování za všech podmínek.

Vyřešení nepřetržitě letecké podpory je tedy složitou otázkou organizační, technickou i letecky týlovou. Obsahem tohoto příspěvku bylo zmínit se o některých otázkách týkajících se této tematiky z hlediska vševojskového, hlavně pokud na nepřetržitost podpory má vliv nová letecká technika a atomové zbraně.

*

Zabezpečení nepřetržitě a účinně letecké podpory pozemního vojska při vysokých tempích operace za použití atomových zbraní vyžaduje dokonalé organizace a technického zabezpečení součinnosti letectva s pozemním vojskem. Nové formy a způsoby vedení operace přináší i změny v organizaci a zabezpečení součinnosti. Tyto změny již vyplývají ze zásad uvedených v předcházejících statích. S tím souvisí i otázka velení letectvu při provádění podpory pozemního vojska. Tyto velmi důležité otázky budou rozebrány v samostatném příspěvku v některém z dalších čísel Vojenské mysli.

BOJ PROTILETADLOVÉHO DĚLOSTŘELECTVA S ŘÍZENÝMI STŘELAMI A S LETOUNY S NADZVUKOVOU RYCHLOSTÍ

Plukovník Alois Šoba

Úvod

Vojenské operace se ke konci druhé světové války vyznačovaly hlubokým pronikáním do sestavy protivníka. Průlom hluboce členěné obrany a snaha proniknout hluboko do operační hloubky vyžádaly si vysoce mobilní svazky a mohutnou údernou sílu, která by umožnila zdolat opevnění všech druhů.

Rozvoj bojové techniky požadované vojsky v poli kladl velké požadavky na těžký průmysl a ostatní s ním spolupracující odvětví. Došlo proto k stavbě nových továren a jiných průmyslových podniků.

Aby bylo zabráněno výrobě nové bojové techniky v podnicích rozmístěných zpravidla hluboko v týlu, byly hledány nové bojové prostředky, které by byly s to zasáhnout cíle v hlubokém týlu. Došlo proto k rozvoji strategického letectva, které v této době bylo s to tyto úkoly plnit. Zároveň však došlo k rozvoji stíhacího letectva a protiletadlového dělostřelectva. Obě tyto zbraně byly později s to za pomoci moderní techniky zčásti zamezit hromadné úderu strategického letectva, které nedosahovalo větších rychlostí než 720 km/hod.

Ztráty na letounech a na létajícím personálu měly za následek, že byl hledán nový prostředek, který by byl s to ničit vojenský průmysl v hlubokém týlu a byl méně zranitelný při letu nad nepřátelským územím.

Výsledkem bádání byl bezpilotní letoun V 1 použitý německou armádou v roce 1944, a vzápětí po něm balistická střela V 2.

Po druhé světové válce došlo k dalšímu rozvoji letectva. Byla zvětšována rychlost letounů všech druhů, až bylo dosaženo nadzvukové rychlosti. Byl to důsledek málo probádaného problému výroby řízených střel a snahy provést útoky na nepřátelské území v krátké době, aby bylo zabráněno ztrátám na letounech a na létajícím personálu.

Zároveň však všechny státy zahájily výzkum řízených střel, jejichž úkolem má být podpora vojsk na bojišti a ničení objektů na území protivníka.

Byla-li obrana proti letounům za druhé světové války v celku vyřešena a plnila úspěšně své úkoly, zůstala nevyřešena obrana proti balistické střele V 2, i když pokusy o její ničení byly zahájeny.

I když zásadní problémy použití řízených střel všech druhů jsou v celku vyřešeny, nutno počítat, že letectvo po delší dobu zůstane hlavním prostředkem útoků na vojska v poli a na cíle v zápolí. Proto je nutno zabývat se otázkou boje proti letectvu, při čemž nutno počítat s jejich nadzvukovou rychlostí.

Zároveň je třeba se zabývat otázkou obrany proti řízeným střelám, protože se dá předpokládat, že jejich rozvoj po vyřešení základních problémů navedení na cíle v zápolí bude v nejbližší době vyřešen.

Ve svém článku pokusím se naznačit hlavní problémy obrany proti těmto prostředkům vzdušného napadení běžnými prostředky protiletadlového dělostřelectva a ukázat, jak by jimi asi tento problém měl být řešen.

Charakteristika a možnosti použití řízených střel a letounů s nadzvukovou rychlostí

Za válečného konfliktu nutno počítat, že bude použito řízených střel k účelům taktickým, operačním i strategickým.

Z hlediska letectva nutno počítat s tím, že nadzvukovou rychlostí budou létat nejen stíhací letouny a bombardovací stíhací letouny, ale i letectvo strategické.

V současné době jsou v armádách západních států zaváděny do výzbroje taktické řízené střely SSM-A-12 LACROSE a TM-61 MATADOR.

LACROSE má být používáno proti cílům v taktické hloubce. Dostřel 20 až 30 km, rychlost 950 km/hod. Na cíl má být vedena po paprsku. Je vypalována z odpalovacího zařízení na vozidle.

TM-61 MATADORU má být použito k účelům taktickým i operačním. Dolet 800 až 900 km, rychlost 1000 až 1100 km/hod., výška letu 11 až 13,7 km.

Obě tyto řízené střely mají nosné plochy, a proto se mohou pohybovat jen v prostoru, kde mohou dosáhnout dostatečného vztlaku, aby se udržely v letu.

Pro operační účely se zavádí balistická řízená střela SSM-A-17 CORPORAL. Dostřel 160 až 200 km, rychlost 3200 až 3500 km/hod., vrchol dráhy 40 až 80 km. Na cíl může být vedena paprskem radiolokátoru nebo z letounu.

Pro účely strategické je konstruována řízená střela SM-62-A SNARK. Má ji být použito proti cílům velkým rozměrů. Dosah 6400 km, rychlost 1000 km, výška letu do 20 km.

Jako mezikontinentální balistické řízené střely jsou konstruovány: ATLAS a TITAN. Jejich vývoj není dosud dokončen. Mají dolet až 8000 km, rychlost 25 000 km/hod., vrchol dráhy na maximální dosah 1200 km.

Co se týče letectva, dosahují nadzvukové rychlosti zatím jen stíhací letouny a bombardovací stíhací letouny. Strategické letectvo se zatím blíží hranici 1000 km/hod. Lze však očekávat, že i toto letectvo této rychlosti brzo dosáhne.

Zatím co stíhací letectvo a bombardovací stíhací letouny budou ještě po dlouhou dobu při útocích na pozemní cíle odkázány na dobrou viditelnost, může být strategického letectva použito za ztížených povětrnostních podmínek.

Řízených střel může být použito za jakýchkoli povětrnostních podmínek, jednotlivě, soustředěně nebo ve skupinách a po sledech. Jejich hromadné použití může hlavně na začátku války vážně ohrozit průmysl, dopravu i soustřeďování vojsk.

Proto je povinností všech velitelů tímto problémem se zabývat a přispět k vyřešení obrany.

Palebné možnosti soudobého protiletadlového dělostřelectva při boji s řízenými střelami a s letouny s nadzvukovou rychlostí

a) Boj s řízenými střelami

Řízená střela LACROSE vzhledem na malý dosah a technické vlastnosti může být vypalována z prostoru prvního pásma obrany.

Vzhledem na velkou rychlost letu překročí tato řízená střela přední okraj za méně než 30 vteřin po odpálení. Je málo pravděpodobné, že při této rychlosti bude lze tuto střelu zachytit na střeleckém radiolokátoru. Bude-li zachycena pozorováním obsluhy děl, bude s to zahájit palbu jen dobře vycvičená obsluha. Střela proletí účinným okruhem palby 57mm baterie asi za 30 vteřin. Za tuto dobu nebude baterie s to vypálit takový počet ran, který by skýtal matematickou nadějí sestřelu. Proto bude nutné, vzhledem na rychlost střelby 57mm PLK, soustředit palbu celého pluku.

Protože střela LACROSE je určena k taktickým účelům, dá se očekávat, že jich bude použito k umlčení určitého cíle několika za sebou. Bude tedy výhodnější vést palbu do parametru, aby baterie měly čas provést přenos na nový cíl.

Běžně používaného typu této střely má být použito v úloze těžkého dělostřelectva. Na cíl má být vedena po paprsku pozorovatelem, který vidí na cíl. Lze tedy předem očekávat, že se bude pohybovat v malé výšce a že proti ní lze použít i 30mm PLdvK. Dojde-li při nejmenším k poškození nosných ploch, jejichž rozpětí je 1,9 m, může být dosaženo změny směru letu i změny dostřelu a tak zabráněno přímému zásahu cíle.

Řízená střela TM-61 MATADOR je taktická střela s nosnými plochami. I když má velkou rychlost, je odkázána na let v takovém prostředí, které jí skýtá dostatečný vztlak. Proto se bude zpravidla pohybovat v dostřelu středorážních a velkorážních protiletadlových děl. Obrana proti ní může být řešena jako proti normálním letounům. Její velká rychlost bude vyžadovat včasné zachycení radiolokátory protiletadlového dělostřelectva, aby baterie měly dost času na přípravu střelby. Poměrně velká rychlost nedovolí postřelování po celé délce průletu nad sestavou protiletadlového dělostřelectva. Bude tedy třeba po jejím zachycení zahájit palbu co největším počtem děl, aby bylo dosaženo buď úplného zničení nebo alespoň zničení nosných ploch. Zničením nosných ploch bude změněn směr letu a dolet a tak zabráněno přímému zásahu cíle, na který byla určena.

TM-61 se pohybuje ve výškách do 14 km. Má-li být proto obrana proti ní účinná, je třeba do prvního sledu baterií zasazených v pásmu divisi prvního sledu dávat 100mm PLK, a to v takovém počtu, který zaručí matematickou nadějí sestřelu. K obraně druhých sledů, záloh, objektů operačního týlu a všech ostatních plošných cílů, proti nimž může být této střely použito, jeví se výhodné zasazovat 100mm kanóny. Sestava protiletadlového dělostřelectva bránícího tyto cíle musí pak být předsunuta většinou sil k čáře bombardování, odpovídající výšce letu 8 až 10 km.

Protože tato střela může nést i atomovou náplň, bude třeba ji sestřelovat tak, aby dopadla ještě na území protivníka nebo do prostoru, kde nejsou vlastní vojska. Tento fakt bude vyžadovat, aby radiolokační průzkum protiletadlového dělostřelectva včas zjistil její dráhu letu a velitelé protiletadlových dělostřeleckých skupin měli tak možnost soustředit palbu do sektoru, kterým proletí. Velitelé protiletadlových dělostřeleckých

skupin při řešení organisace a vedení palby musí stanovit sektory, v kterých tato střela může být postřelována, aby, bude-li zasažena, dopadla do prostoru, který není obsazen vlastními vojsky.

Střely TM-61 bude velmi často použito k ničení cílů v operační hloubce. Proto bude povinností velitelů protiletadlových dělostřeleckých skupin (útvárů) bránících divise prvního sledu, aby o přeletu této střely ihned uvědomili velitele protiletadlových dělostřeleckých skupin (útvárů) bránících tyto objekty. Na základě jejich hlášení mohou pak velitelé protiletadlových dělostřeleckých útvárů (skupin) bránících objekty v týlu vydat včas potřebná opatření k vedení palby do stanovených sektorů.

Tato střela může být sestřelována i stíhacím letectvem. Proto bude třeba obranu proti těmto střelám řešit v těsné součinnosti se stíhacím letectvem. Rozdělení bojové činnosti a zásahu proti této střele může být řešeno prostorově. Důležitou úlohu bude mít radiolokační průzkum protiletadlového dělostřelectva a letectva. Musí přesně zjistit směr a výšku letu této střely. Podle těchto údajů a směrnic vydaných v plánu součinnosti možno rozhodnout, která z obou zbraní zasáhne. To si vyžádá těsné součinnosti velitelů protiletadlových dělostřeleckých skupin s orgány stíhacího letectva, protože velká rychlost střelby nedovolí dlouhé dohady, nýbrž bude vyžadovat okamžité rozhodnutí.

TM-61 MATADOR je v podstatě zlepšená německá V 1. Z druhé světové války je známo, že zavedením střeleckých radiolokátorů a zapalovačů reagujících na přítomnost cíle bylo dosahováno při boji s V 1 někdy i 99 % sestřelů. Výhodou při boji s V 1 bylo, že tato střela byla odpalována z pevných základen, při nichž většina byla zjištěna vzdušným průzkumem. Bylo proto možno usměrnit radiolokátory na tyto prostory, a tak včas zjistit její vypálení. Baterie měly možnost sledovat její let ihned od vypálení, upřesňovat prvky střelby a zahájit přesnou palbu na účinný dostřel. Palba byla zahajována jedním oddílem (24 protiletadlových děl) vždy na jeden cíl. Každé dělo vypálilo salvu o 5 ranách. Zničení střely bylo dosaženo zpravidla po vypálení dvou salv.

Řízená střela TM-61 má proti V 1 větší rychlost a letí ve větší výšce. Byla-li V 1 ničena protiletadlovým dělostřelectvem v tehdejší době, není důvodů, proč by TM-61 nemohla být ničena protiletadlovým dělostřelectvem vybaveným moderní technikou. Zavedení elektronkových zapalovačů u protiletadlového dělostřelectva by pravděpodobnost zásahu ještě zvýšilo. Je pravda, že velmi často nebude protiletadlové dělostřelectvo vědět o odpalovacích základnách, protože TM-61 je odpalována z pojezdných odpalovacích zařízení. Odpalovací základny jsou zpravidla v hloubce 250 až 300 km. Tuto dálku překoná střela asi za 15 minut. Proto mají radiolokátory protiletadlového dělostřelectva dost času na její zachycení. Tato doba musí stačit i na předání prvků pro děla za předpokladu, že střelecké radiolokátory budou přímo naváděny řídicím radiolokátorem a prvky střelby přímo na děla.

SM-62 SNARK náleží do skupiny řízených střel určených k operačním účelům. Může jí však být použito i jako mezikontinentální řízené střely. Má jí být použito proti cílům velkých rozměrů. Je to v podstatě stejný typ jako TM-61. Má nosné plochy s rozpětím asi 14 m, a proto se může pohybovat v prostředí, které jí poskytne dostatečný vztlak při letu. Pohybuje se ve výšce až 20 km, takže se vymyká z dostřelu klasického protiletadlo-

vého dělostřelectva. Protože se pohybuje ve výšce do 20 km, je možno ji zachytit radiolokátory protiletadlového dělostřelectva. Zásah kanóny protiletadlového dělostřelectva je však možný až na sestupné větvi. Jakmile se dostane na dostřel velkorážních nebo středorážních protiletadlových děl, může být ničena stejně jako TM-61.

SSM-A-17 CORPORAL je určena plnit úkoly v operační hloubce. Náleží do skupiny balistických střel. Je určena k ničení cílů velkých rozměrů. Odpalovací základny se zřizují v hloubce 30 až 70 km. Příprava oddílu o osmi odpalovacích základnách trvá až 20 hodin. Velký počet vozidel potřebný k dopravě a ženijní úprava terénu pro jednu baterii na ploše $0,8 \times 0,8$ km snadno prozradí přípravu. Zjistí-li letectvo tyto přípravy, může uvědomit velitele protiletadlových skupin (útvárů). Jejich povinností pak bude nařídít průzkum tohoto prostoru řídicími a střeleckými radiolokátory. Po vypálení může být střela zachycena a z několika bodů na balistické křivce bude lze zjistit pravděpodobný prostor dopadu. Na sestupnou větev ve výšce asi 6 km nutno pak soustředit palbu protiletadlových baterií. Při současné konstrukci této střely bylo by možné dosáhnout porušení jejího povrchu a při jejím vstupu do nejhustší atmosféry mohlo by dojít k přehřátí a samovznícení.

Tento způsob obrany byl propočítán v druhé světové válce při obraně Londýna. Záležel v tom, že plán Londýna byl rozdělen na čtverce 1×1 km. Čtverce byly očíslovány. Každému čtverci odpovídal příslušný sloupec, jímž střela musela proletět na sestupné větvi. Za pomoci radiolokátorů byla střela zachycena a podle grafických tabulek bylo možno zjistit, do kterého čtverce, popř. kterým sloupcem musí proletět. V každém sloupci byla pro výšku 6 km propočítána přehradná palba všemi bateriemi, které do ní dosáhly. Na povel velitele obvodu provedly baterie zamíření děl do příslušné přehrady a měly vypálit nařízený počet ran. Časově to bylo lze provést, protože střela potřebovala 3 minuty pro let z holandského pobřeží na Londýn. Počítalo se, že střela může být přímo zasažena některou střelou protiletadlových děl nebo její povrch porušen tak, že dojde k samovznícení střely vlivem velkého tření při vstupu do nejhustší atmosféry. Prakticky však tento způsob obrany nebyl přezkoušen, protože po provedení příprav bylo vypalování střel zastaveno.

V některých západních státech bylo propočítáno, že pronikne-li střela nebo střepina velkou rychlostí tělem řízené střely, může způsobit rozžhavení trhavin, a tak střelu přivést k výbuchu. I když připustíme toto možné řešení, zůstává otázkou, jak střelu zasáhnout při její velké konečné rychlosti. Vyžadovalo by to pravděpodobně velké množství střeliva a výbuchy střel v blízkosti této střely.

Závěrem k této stati lze říci, že klasické protiletadlové dělostřelectvo je s to bojovat proti řízeným střelám, mají-li nosné plochy, zvláště pak v době, kdy se dostanou na účinný dostřel děl. Mimo dosah protiletadlových děl třeba zasáhnout protiletadlovými řízenými střelami a letectvem.

Vzhledem k daným skutečnostem bude třeba :

- zdokonalit radiolokátory protiletadlového dělostřelectva, aby řízené střely byly zachyceny včas a bateriím byl tak poskytnut čas na přípravu střelby,

- zdokonalit a zrychlit přenos prvků od řídicích radiolokátorů k radiolokátorům střeleckým a od těchto radiolokátorů k ústřednímu zaměřovači a k dělům,
- zvětšit dostřel klasického protiletadlového dělostřelectva používaného u vojsk v poli,
- zvětšit rychlost střelby protiletadlových děl a průbojnost střepin granátů,
- granáty opatřit zapalovačem citlivým na blízkost cíle, aby tak odpadlo mechanické časování.

Kromě toho věnovat zvýšenou péči vývoji protiletadlových raketometů a protiletadlových řízených střel.

Sestavu protiletadlového dělostřelectva při obraně vojsk v poli a při obraně objektů v zápolí řešit v několika sledech. Jednotlivé sledy pak tvořit tak silné, aby každý sled byl s to vypálit takový počet ran, který by skýtal matematickou naději sestřelu. Při řešení organisace a vedení palby pamatovat na stanovení sektorů, v nichž mohou být řízené střely sestřelovány, aby po narušení nebo zničení nosných ploch střely nedopadaly do prostoru obsazeného vlastními vojsky.

b) Obrana proti letounům s nadzvukovou rychlostí

Otázka použití letounů s nadzvukovou rychlostí proti vojskům v poli byla předmětem diskuse v mnoha vojenských časopisech a objevily se různé názory. Zároveň s touto otázkou byla řešena i možnost obrany proti těmto letounům. Objevily se dokonce i takové názory, že soudobé protiletadlové dělostřelectvo není s to bránit vojska v poli, ani objekty v zápolí. Obávám se, že tyto názory nejsou správné a že lze při dobré organizaci protiletadlové dělostřelecké obrany dosáhnout dobrých výsledků.

Je třeba si uvědomit, kdy a za jakých okolností mohou letouny této rychlosti použít. Ze zkušeností letců, kteří se aktivně zúčastnili leteckých bojů v druhé světové válce, je známo, že vznikaly určité potíže při útocích na pozemní cíle již při rychlostech 700 km/hod., zvláště byl-li útok prováděn ve skupinách. Podle názorů některých letců a podle zpráv ze zahraničního vojenského tisku může letu s nadzvukovou rychlostí využívat jen jednotlivý letoun při letu k cíli nebo po provedení zteče, kdy se snaží co nejdříve vzdálit z dostřelu protiletadlových děl.

Velká skupina ve většině případů z bezpečnostních důvodů nepoletí větší rychlostí než 800 km v hodině a při útocích na vojska v poli bude skupina nucena rychlost ještě více zmenšit.

Malorážní protiletadlové dělostřelectvo zavedené do výzbroje Československé lidové armády je s to sledovat cíle letící rychlostí 350 m/vt., což odpovídá rychlosti 1200 km/hod. Proto mohou tato děla s úspěchem bojovat s těmito letouny i při letu s maximální rychlostí za předpokladu, že baterie budou včas dostávat zprávy od radiolokátorů. Vzhledem k tomu, že letouny při ztečích budou nuceny rychlost zmenšovat, zvětší se i pravděpodobnost zásahu malorážního protiletadlového dělostřelectva a není naprosto důvodů se obávat, že by nesplnilo svůj úkol.

Obtížnější situace je u středorážního protiletadlového dělostřelectva. Tato děla vzhledem na svou mohutnost nebudou pravděpodobně s to sledovat letouny s nadzvukovou rychlostí v celém okruhu účinnosti. Avšak i tato závada se dá odstranit zavedením moderních ústředních zaměřovačů.

Protiletadlové dělostřelectvo nyní používané má ve výbroji baterií střelecké radiolokátory. U pluků pak řídicí radiolokátory. Mohou odposlouchávat hlášení průzkumu vzdušného prostoru organisovaného armádou. Proto mají dosti zpráv a mohou kdykoli provést soustředění palby. Dále je třeba si uvědomit, že nepřátelské letectvo bude provádět zteče v několika vlnách, takže středorážní baterie budou ve většině případů střílet jen do parametru a provádět přenos palby. Vzdálenosti mezi skupinami budou již z bezpečnostních důvodů dostatečně velké, takže baterie budou mít čas na přenos palby. Při obraně proti náletům z malých a přizemních výšek mohou středorážní baterie provádět přehradné palby na základě zpráv od radiolokátorů. Úspěch boje s těmito letouny bude pak záviset na pružnosti celého obranného systému a na schopnostech velitelů protiletadlových skupin (útvárů).

Budou-li při řešení protiletadlové dělostřelecké obrany dodržovány hlavní zásady bojového použití protiletadlového dělostřelectva, hlavně soustředění prostředků na důležité směry a u důležitých objektů, a dobře organisováno vedení palby, musí malorážní i středorážní baterie splnit úkol.

Při řešení obrany útvary střední ráže bude výhodnější tvořit skupiny menší (v síle dvou až tří pluků) a uskupit je za sebou. Proletí-li nepřátelský svaz palbou jedné skupiny, může provést soustředění další skupina. Letouny tak budou prolétávat sérii palebných soustředění, čímž bude ztížena činnost dané letecké skupiny a zvětšena pravděpodobnost sestřelu.

Podle počtu objektů armádního významu a hloubky útočné (obránné) sestavy nutno vytvářet příslušný počet armádních protiletadlových dělostřeleckých skupin. Obrana objektů, které mohou být napadeny ze všech stran, musí být celokruhová (objekty v zápolí). Obrana divisi prvního sledu, kde budou nálety prováděny ve většině případů ze směru od nepřítele, musí mít těžiště palby ve směru příletu nepřátelských letounů, to je od nepřítele.

Vytvořením větší hloubky sestavy protiletadlového dělostřelectva zmenší se i jeho zranitelnost. V jednotlivých skupinách však třeba dodržet normální vzdálenosti mezi bateriemi, aby každá skupina měla možnost soustředit do jednoho prostoru co největší počet baterií.

Mezi jednotlivými skupinami vzniknou tak mezery, které se stanou základem sektorů pro ničení řízených střel, jak bylo už uvedeno vpředu.

Z á v ě r

Soudobé protiletadlové dělostřelectvo je s to bojovat s letouny s nadzvukovou rychlostí, protože tyto letouny při ztečích na pozemní cíle jsou nuceny zmenšit rychlost.

Boj proti řízeným střelám s nosnými plochami je možno řešit stejně jako boj s letouny, s tou výjimkou, že tyto střely musí být sestřelovány tak, aby po sestřelu dopadaly do prostoru, který není obsazen vlastními vojsky.

Boj s balistickými řízenými střelami je zatím těžko řešitelný klasickým protiletadlovým dělostřelectvem. Je však nutno počítat i s jeho použitím způsobem, jak bylo vpředu naznačeno. Hlavní tíhu boje s těmito střelami musí převzít protiletadlové řízené střely, které nutno urychleně vyvíjet.

Vývoj protiletadlových řízených střel a způsob jejich použití vymyká se tomuto tematiku, a nebudu jej proto řešit.

NIEKTORÉ OTÁZKY TÝKAJUCE SA NUTNOSTI REORGANIZÁCIE VELENIA V TYLU

Plukovník Dzúr-Uličný Martin

Súbežne ako vznikali a rozvíjali sa armády, vznikali a rozvíjali sa i ich tylu. Z histórie je známe, že v mnohých vojnách výsledky ovplyvňoval alebo aj o výsledkoch rozhodoval tyl (porážka Napoleona v Rusku 1812 roku, rusko-japonská vojna 1903—1904).

Na začiatku Veľkej vlasteneckej vojny mal tyl Sovietskej armády značný podiel na počiatočných neúspechoch Sovietskej armády. S takou organizáciou tylu nebolo možné pokračovať vo vojne bez toho, aby to nenieslo vážne následky. Preto v priebehu vojny ÚV KSSS, vláda a vrchné velenie podrobili revízii organizáciu tylu Sovietskej armády, oddelili tyl od vševojskového štábu, velenie tylu podriadili novej funkcii — náčelníkovi tylu, ktorého postavili na roveň zástupcu veliteľa (náčelníka štábu). Túto pôsobnosť má i dnes náčelník tylu na všetkých stupňoch v Sovietskej armáde. Má stejné organizačné zaradenie ako náčelník štábu. V priebehu Veľkej vlasteneckej vojny bol podriadený náčelníkovi tylu celý rad služieb: proviantná, intendantná, zásobovania PHM, finančná, ubytovacia, železničnej prepravy, zdravotnícka, automobilná, koristná, veterinárna a silničná služba. Zmeny v podriadenosti boli prevádzané v priebehu vojny. Takto organizovaný tyl sa osvedčil a mal značný podiel na celkovom výsledku vojny.

Tyl československej armády sa zpočiatku organizoval rovnako tak, ako bol organizovaný tyl Sovietskej armády ku koncu 2. svetovej vojny.

Po vojne i v Sovietskej armáde sa jednotlivé služby začali postupne osamostatňovať. Tak z podriadenosti náčelníka tylu boli vyčlenené postupne finančná služba, služba železničnej prepravy a automobilná služba. Podľa tohto vzoru boli prevádzané zmeny i v našej armáde.

Pre nás, vševojskových tylových pracovníkov, osamostatnenie jednotlivých služieb bolo by výhodné, lebo takéto okliesnenie tylu nieslo by zo sebou menej odpovednosti a starosti pri riešení otázok mierového zabezpečenia vojsk. Pozerali sme sa a pozeráme sa s obavami do budúcnosti. Tieto samostatné služby sú nekonkrétne zamerané na všestrannú prípravu v poľných podmienkach, velitelia so svojimi štábmí nestačia riadiť a kontrolovať ich vševojskovú a tylovú prípravu. Tieto služby sa izolovali od tylu, čo môže viesť k nedozierňým následkom. Osamostatnenie jednotlivých služieb nesie pre tieto služby rad výhod. Sú menej kontrolované vo svojej činnosti, jedajú priamo s veliteľom, dosiahli lepšieho ohodnotenia v organizačných tabuľkách. Po odlúčení niektorých složíek od tylu, došlo i k ich značnému početnému narastaniu (automobilná, stavebne ubytovacia, finančná služba). Za mnohé nedostatky nemajú sa komu zodpovedať, lebo sa vôbec o nedostatkoch nevie. Tieto dôvody ako aj to, že náčelníci tylu majú čoraz menší vplyv u svojich veliteľov a teda i menšie možnosti presadzovať u nich rôzne otázky či už opodstatnené, alebo menej opodstatnené, sú príčinou toho, že ďalšie služby prejavujú tendenciu k osamostatneniu. Teraz sa to konkrétne týka zdravotníckej služby.

Pokladám toto trieštenie a okliesňovanie tylu za nezdravé, pretože si vynúti na začiatku vojny veľké organizačné zmeny, čo môže viesť k zvlášť ťažkým dôsledkom.

Pod tylom rozumieme všetky riadiace orgány, zväzky, útvary, ústavy a zariadenia, ktoré slúžia k materiálnemu, technickému a zdravotníckemu zabezpečeniu nepretržitej činnosti vojsk a podmieňujú ich úspešnú činnosť. Správna organizácia a nepretržitá činnosť tylu zabezpečuje bojaschopnosť vojsk a zväčšuje dobu trvania ich bojovej alebo operačnej činnosti.

Ak vychádzame z tejto definície tylu, nemôže byť sporu o tom, či tá, alebo iná služba je „tylová“, a nemôže byť rozhodujúce ani to, či jej činnosť je bližšia k bojovej činnosti vojsk alebo viacmenej vzdialená v tylu. Keby sme súhlasili s názormi niektorých funkcionárov, napr. automobilnej alebo zdravotníckej služby, že oni vo väčšine prípadov pôsobia priamo v blízkosti vojsk, v takom prípade by s takýmto názorom v prvom rade mali prísť funkcionári proviantnej služby, lebo títo denne aj tri razy zásobujú každého vojaka stravou. Rôzne zdôvodňovanie osamostatnenia sa tej alebo onej služby nie je vždy opodstatnené. V prvom rade ide o služby, ktoré obsluhujú vojská a nie veliteľov druhov vojsk, ktorí priamo riadia bojovú činnosť vojskových útvarov.

Všetky zložky s ich podriadenými tylovými zväzkami, útvarmi, ústavami a zariadeniami, slúžiace materiálnej, technickej a zdravotníckej obsluhu vojsk, sú tylovými zložkami, tylovými službami, bez rozdielu ich podriadenosti, či sa im takéto nazvanie páči, alebo nie.

Bolo by správne na stupni zväzku sústrediť všetky tylové služby pod jedno velenie. Nieslo by to za sebou celý rad výhod, ako napr.: veliteľ by sa mohol venovať viac svojim hlavným úkolom a o celkovom stave tylu by ho informoval jeden funkcionár, ktorý by mu bol úplne zodpovedný za stav tylu. Spojenie napr. celého radu dielí, v jednej divízii dielne, by snížilo počty tylu, bolo by možné zaručiť vyššiu produktivitu práce, napr. tank alebo špeciálny automobil by nemusel prechádzať opravou niekoľkými rôznorodými dielňami (delostreleckou, tankovou, spojovacou, automobilnou apod.), menej by bolo potrebné špeciálnych strojových zariadení. Lepšie by bolo možné organizovať ochranu a obranu, správnejšie by bolo možné organizovať dopravu materiálu s efektívnejším využitím dopravných prostriedkov apod. Pri spojení všetkých tylových složiek v jeden tyl zväzku pri takejto organizačnej zmene nevýhod vážnejšieho rázu nenachádzam.

Na stupni zväzu (armády) bol by takýto tyl z jedného centra ťažko ovladateľný, avšak výhody, ktoré som uviedol vpredu, by sa aj u tylu zväzu plne prejavili.

Súčasná organizácia zväzkov a armád, ich ďalší rozvoj vyžadujú, aby organizačné rozpory dnes existujúce v tylu boli odstraňované a aby bola vytvorená organizácia tylu taká, aká bude v prípade vojny.

Ďalšie osamostatňovanie napr. zdravotníckej služby by prakticky znamenalo likvidáciu orgánov velenia tylu. Pri osamostatnení zdravotníckej služby by bolo možné službu zásobovania PHM podriadiť automobilnej službe, tejto tiež zveriť otázky prísunu materiálu. Potom by tvorila tyl len intendancia (proviantná a intendantná služba), ktorú by tiež bolo možné podriadiť priamo veliteľom. Takáto organizácia by vyžadovala mať koordinujúci orgán vo vševojskovom štábe. Okrem toho by to malo za následok decentralizáciu dopravných prostriedkov tylu, a tým i zväčšenie ich celko-

vého početného stavu. Takto roztrieštené dopravné prostriedky by neboli nikdy náležite využité a ani by nebolo možné v potrebnom rozsahu jednotlivo mat. složky dopravnými prostriedkami zabezpečiť. Podobná organizácia bola u nás v bývalej buržoaznej čsl. armáde a iste aj v Sovietskej armáde, no ak sa ukázalo v počiatočnom období Veľkej vlasteneckej vojny, bola príčinou neúspechov. Takýto vývoj v reorganizácii velenia tylu treba z tohto dôvodu zamietnuť.

Podriadenie náčelníkovi tylu všetkých tylových zložiek, tj. i materiálnych zložiek veliteľov druhov vojsk, by znamenalo vytvoriť veľký kolos ťažko ovladateľný a riadiace orgány tylu by museli byť všestrannými odborníkmi. Není vhodné, aby náčelníkovi tylu boli podriadené materiálne zložky chemického, žienijného a spojovacieho vojska. Tieto zložky nechať v podriadenosti príslušných veliteľov druhov vojsk. Oddelenie delostreleckého vyzbrojovania rozdeliť na dve časti, z ktorých skupinu exploatacie a evidencie výzbroje ponechať v podriadenosti veliteľa delostrelectva, skupinu technického zabezpečenia, opráv a zásobovanie strelivom podriaďiť náčelníkovi tylu, nakoľko táto skupina by bola viazaná jednak na spojené dielne a zásobovanie strelivom vo väčšine operácií vyžaduje najviac dopravných prostriedkov.

Organizácia tylu odpovedajúca súčasnému stavu rozvoja armády, podmienkam vedenia boja a operácie by mala byť taká, v ktorej by bol náčelník tylu postavený na roveň náčelníka štábu a jemu by boli podriadené priamo tieto zložky:

1. proviantná služba,
2. intendantná služba,
3. služba zásobovania PHM,
4. automobilná a traktorová služba,
5. tanková technická služba,
6. zdravotnícka služba,
7. služba zásobovania strelivom,
8. služba vojenskej železničnej prepravy,
9. silničná služba,
10. finančná služba,
11. veterinárna služba,
12. ubytovacia služba.

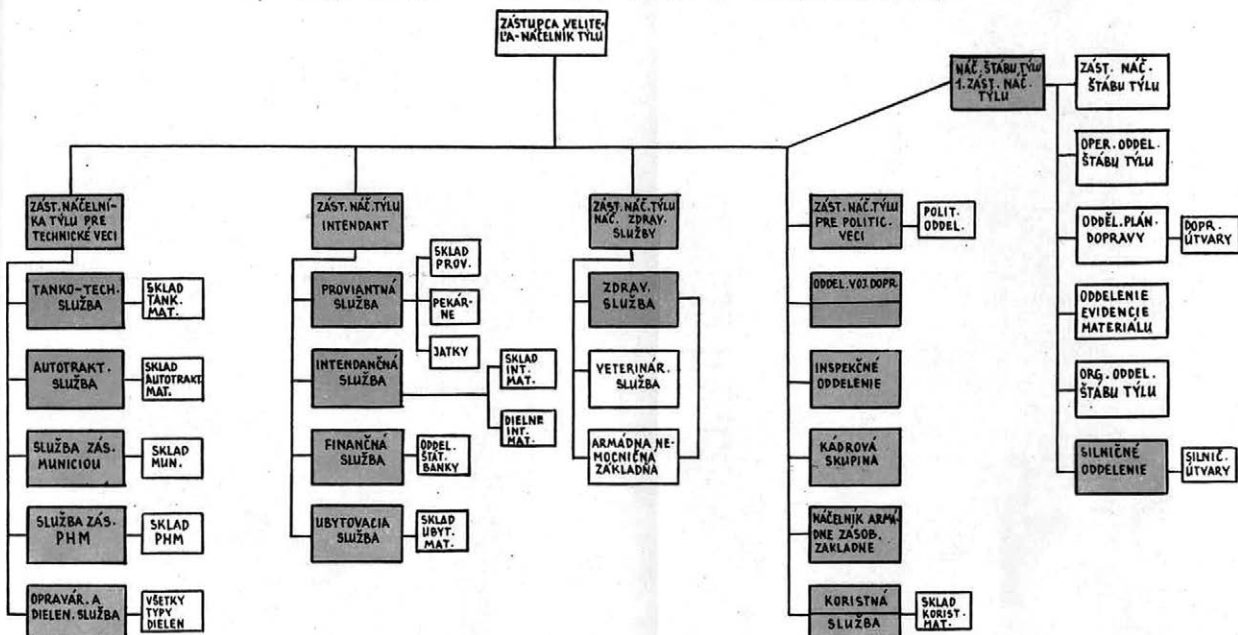
Okrem toho náčelníkovi tylu by boli podriadené:

1. štáb tylu,
2. politické oddelenie tylu,
3. kádrové orgány,
4. inšpekčné orgány,
5. koristná služba,
6. traja zástupcovia náčelníka tylu.

Návrh na takúto organizáciu je uvedený v prílohe.

Reorganizácia tylu je v dnešnej dobe veľmi nutná, lebo jeho organizácia, vybavenie a príprava nedostihli ani úroveň tylu Sovietskej armády z konca 2. svetovej vojny, pričom treba si uvedomiť, že vtedy vojská Sovietskej armády boli väčšinou hipomobilné a tyly od zväzkov vyššie automobilné a že aj tak tyl plnil úkol s krajným vypätím síl.

SCHEMA ORGANIZÁCIE TÝLU VŠEOJSKOVEJ ARMÁDY /NÁVRH/

LEGENDA:

PODRIADENÍ, FUNKCIONÁRI
PRÍAMO NAČ. TÝLU
/ CELKOM 40 /

SAMOSTATNÉ SLUŽBY
/ CELKOM 13 /

(continued)

V súčasnej dobe, keď vojská sú plne motorizované, ráta sa s rýchlym tempom boja a operácie, po prípade s prevádzaním dvoch i viac armádnych operácií za sebou bez operačnej prestávky apod., dnešný stav organizácie tylu týmto podmienkam nevyhovuje. Celkove nebola docenená úloha tylu v súdobých podmienkach. Zanedbaná je organizačná štruktúra. Takmer nie je v tyle žiadnej mechanizácie prác v poľných podmienkach, nie je vyriešená pohyblivosť operačného tylu, žienijné zabezpečenie tylu, možnosť prísunu i väčšieho množstva materiálu vzduchom. Náčelník tylu v mnohých prípadoch je stavaný na roveň náčelníkom služieb, orgány organizačno-mobilizačnej správy a im podriadení funkcionári na nižších stupňoch pri reorganizovaní a snižovaní počtov okliešňujú tyl. Toto všetko je v rozpore s učením klasikov marxizmu-leninizmu o roli tylu v dobe vojny.

Z á v e r o m

Od vyriešenia samotnej organizácie tylu, od pôsobnosti náčelníka tylu a od podriadenosti jednotlivých služieb tylu závisí i ďalší jeho rozvoj. V súčasnej dobe je veľmi dôležité prestať s podceňovaním materiálne-technického a zdravotníckeho zabezpečenia vojsk. Autoritu si tyloví funkcionári vybudujú sami, keď bude správne zakotvená pôsobnosť a organizačná štruktúra tylu. Vytvorenie takéhoto centralizovaného velenia by aj v mieri usnadnilo riešenie otázok uložených armáde ÚV KSČ, najmä čo sa týka efektívnosti a hospodarenia so všetkými druhmi drahocenného materiálu, ktorým je naša armáda zásobovaná.

DISKUSE

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK

k článku plukovníka V. Fládra (VM čís. 5/56)

„K činnosti dělostřelectva při násilném přechodu vodního toku z chodu“

Podplukovník František Šoukal

Ačkoli se již dnes v odborném tisku u nás najde dosti studií, které pojednávají o zabezpečování boje o řeku z chodu, nemají dělostřelečtí velitelé a jejich štáby dostatek podkladů pro bezpečné ovládnutí celkové tematiky dělostřeleckého zabezpečení tohoto boje. Naprostá většina těchto studií řeší jen otázky ženižního zabezpečení a vševojskové otázky spojené s bojem o řeku. Pro dělostřelectvo se tu hovoří jen o organisaci zabezpečení boje palbou.

Cvičení at velitelstvo-štábní nebo i s vojsky, provedená v roce 1956 a 1957, však ukázala, že je pro dělostřelectvo třeba rozpracovat i ostatní stránky dělostřelecké činnosti za boje o řeku z chodu, aby mohly být odstraněny nedostatky zejména v práci dělostřeleckých štábů v přípravě činnosti dělostřelectva k boji o řeku.

Jde zejména o to, aby velitelé a štáby dělostřelectva získali potřebné návyky k tomu, aby dokázali za všech okolností dovedně sladit plnění palebných úkolů se složitým a časově velmi choulostivým manévrem z palebných postavení na přechodové prostředky a rychlé rozvinutí do bojové sestavy na získaném předmostí. To vyžaduje, aby si zejména štáb velitele dělostřelectva vždy byl vědom své velké odpovědnosti za včasnou přípravu dělostřelectva na boj o řeku, a to po všech stránkách, a aby dokázal včas dělostřeleckým skupinám vydat potřebná usměrňující nařízení.

Uvedu proto v tomto příspěvku některé své poznatky z dosavadních cvičení.

*

Příprava dělostřelectva na zabezpečení násilného přechodu vodního toku z chodu

I když bude použito k zabezpečení úspěchu útoku z chodu zbraní hromadného ničení a letectva, zůstane dělostřelectvo v boji o vodní tok důležitým prostředkem divise.

Proto je povinností velitele dělostřelectva divise a jeho štábu včas a důkladně prostudovat otázku použití svého dělostřelectva v boji o řeku a včas učinit příslušná rozhodnutí a opatření.

Mimořádně důležitým úkolem velitele dělostřelectva divise je sladit činnost dělostřelectva s údery atomovými, leteckými a údery reaktivních střel vedenými k zabezpečení útoku na řeku z chodu.

O uskutečnění těchto úderů se velitel dělostřelectva dozví od velitele divise nebo od velitele dělostřelectva armády. Na uskutečnění těchto úderů se bude často sám aktivně podílet, a to tím, že bude podávat návrhy veliteli divise. Naléhavým úkolem bude seznámit se včas s prostory těchto úderů a organisovat ihned jejich doplnění dělostřeleckými palbami.

Do přípravy boje o řeku z chodu je třeba zahrnout tato opatření:

a) vybavit PO a pluky prvního sledu dostatečným počtem dělostřelectva, i protitankového a protiletadlového;

b) zajistit v sestavě divise vysunutí DDS, DPTZ a podskupiny ADS včas k řece;

c) plánovat přepravu dělostřelectva přes řeku;

d) zabezpečit pro boj o řeku podmínky pro rychlé centralisování velení v dělostřelectvu divise;

e) organisovat posun protiletadlových útvarů na řeku tak, aby protiletadlová dělostřelecká obrana na řece byla ucelená, účinná a zabezpečovala hlavně prostor stavby mostu;

f) připravit palby k zabezpečení násilného přechodu vodního toku v prostoru, kde bude útočit PO;

g) připravit palby k zabezpečení činnosti PO nebo přepravených útvarů na vytvořeném předmostí.

Předběžná organizační opatření

Velitel dělostřelectva divise musí při tom mít na mysli, jaký bojový úkol bude divise plnit před příchodem k řece. Za boje v hloubce obrany to bude obvyčejně

— prolomení nepřátelského pásma nebo postavení, přechod do pronásledování a z něho boj o řeku;

— boj o řeku po střetném boji se zálohami nepřítele;

— boj o řeku po zasazení divise do pronásledování a rozvíjení úspěchu.

Každý tento případ má na organizování bojové činnosti dělostřelectva své speciální požadavky, které si velitel dělostřelectva musí plně uvědomit, ujasnit a vycházet z nich.

Je třeba si ujasnit, že na příklad v prvním případě musí velitel dělostřelectva

— organizovat sestavu dělostřelectva do skupin pro boj o prolomení nepřátelského postavení nebo pásma tak, aby při příchodu k řece vyhovovala plnění úkolů při boji o řeku;

— za boje o toto pásmo pamatovat na to, aby dělostřelecké oddíly byly připraveny a včas posunuty dopředu k zařazení do sestavy pro pronásledování nepřítele;

— za pronásledování nepřítele zabezpečit, aby dělostřelectvo vyšlo k řece tak, jak to bude nejvýhodnější pro boj o řeku.

Podobné úkoly musí velitel dělostřelectva řešit i tehdy, když divise jde do střetného boje s následujícím úkolem boje o řeku.

Poměrně nejjednodušší úkol má, když je divise zasazena přímo do pronásledování a boje o řeku.

Při boji o řeku z chodu vzrůstá samostatnost plnění úkolů PO nebo pluků prvního sledu. Proto je třeba, aby v jejich sestavě byl dostatek dělostřelectva, které bude s to v prvních akcích boje o řeku dostatečně důrazně podporovat boj.

Zároveň je třeba k vedení boje o předmostí a k odrazení protiztečů zesílit tyto jednotky protitankovými prostředky v hodnotě až do oddílu protitankového dělostřelectva na PO nebo pluk prvního sledu.

Také je třeba silněji zesílit PO i pluk prvního sledu protiletadlovým dělostřelectvem v hodnotě 2 až 3 protiletadlových baterií a ihned za pluky prvního sledu vysunout na řeku středorážní dělostřelectvo k zabezpečení přepraviště, zvláště těch, na nichž budou stavěny mosty. Přitom je ovšem třeba počítat s tím, že podle vývoje boje o řeku bude třeba provést i přeskupení protiletadlových baterií.

Organisace příchodu dělostřelectva k řece

Abyste oddíly PDS dostaly co nejbližší k řece a mohly zaujmout rychle palebná postavení ve výhodném prostoru za místy přepravy praporů prvního sledu a včas dosáhnout pohotovosti ke střelbě, musí být vedeny blíže čelům proudů. Také DPTZ pluků nebo divise musí včas dosáhnout čáry v prostoru určeného přepraviště, z níž mohou podporovat přechod při boji o řeku přímou střelbou nebo

někde blízko řeky v prostoru soustředění dokončit přípravy k přepravě brodění nebo na přepravních prostředcích.

Tyto možnosti je však již obtížné zabezpečit pro PDS pluku druhého sledu, pro DDS nebo i podskupinu ADS, které přece jen nemohou být v sestavě divise předsunuty tolik kupředu, jak by dělostřelectvo potřebovalo, a proto se přesunují na úrovni pluků druhého sledu divise, po případě i za nimi (ADS — není-li pro ni vyčleněna zvláštní osa).

Vzhledem k tomu, že na všech cestách k řece postupují rozptýlené různé útvary divise a jejich části, jsou tyto komunikace v pásmu hlubokém asi 6 km od řeky značně zatíženy a znemožňují dělostřelectvu hladké předjíždění. Tím dochází ke značnému zdržování postupu dělostřeleckých proudů a ke ztrátě času, projevující se hlavně opožděným dosažením palebné pohotovosti. Není tedy výhodné, stanoví-li velitel dělostřelectva divise prostory palebných postavení pro boj o řeku pro DDS, po případě i pro podskupinu ADS příliš posunutě k řece. Je mnohem výhodnější, vzdáme-li se několika málo kilometrů dostřelu v první chvíli boje o řeku a rozvineme DDS a podskupinu ADS dále od řeky a dosáhneme tím dřívějšího dosažení palebné pohotovosti. Podskupina ADS nebo její část může být z těchto důvodů rozvinuta ve vzdálenosti až do 10 km od řeky.

Dosáhne se tím také rozptýlení sestavy, jak to vyžadují podmínky PAO.

Vzhledem k šířce pásma útoku divise na řece je výhodné, řídí-li velitel dělostřelectva divise postup DDS k řece tak, aby postupovala za jedním plukem prvního sledu (za PO) a podskupina ADS za druhým plukem prvního sledu, aby každá PDS na řece mohla být snadno zesílena palbou.

Palebná postavení DDS a podskupiny ADS musí být volena více ke středu pásma útoku divise, aby bylo možno snadno provádět manévry palbou v celém pásmu divise.

Organisace velení

Za pronásledování nepřítele dochází k částečné decentralizaci velení v dělostřelectvu divise, a to až do stupně dělostřeleckých skupin.

I když pluky prvního sledu dostatečně zesílíme dělostřelectvem, je nutné, aby velitel dělostřelectva divise měl k dispozici další oddíly, kterými by mohl zesilovat palby PDS. Přechotě se může podařit vytvořit předmostí třeba jen na jednom místě a pak je nutno všemi prostředky zabezpečit využití a rozšíření tohoto úspěchu.

Po příchodu k řece je nutno co nejrychleji opět centralisovat velení v rukou ve-

litele dělostřelectva divise. Vzhledem k možnosti silných atomových a leteckých úderů i úderů reaktivních střel nepřítele na sestavu divise při boji o řeku bude jen výhodné, podaří-li se rychle zabezpečit součinnost DDS a podskupiny ADS s dělostřeleckými skupinami pluků prvního sledu. Tak i dojde-li k narušení nebo opoždění v centralisování velení, může mít každý pluk prvního sledu dostatečně silnou dělostřeleckou podporu.

Jakmile se velitel divise rozhodne ovlivnit boj pluků prvního sledu, musí k tomu mít velitel dělostřelectva divise dostatek možností a prostředků, schopných manévru palbou. Za pomoci podskupiny ADS může velitel dělostřelectva divise se svou DDS dosáhnout na rozhodující místech dostatečně mohutné dělostřelecké palby k podpoře útoku na předmostí a k odrážení protiztečí. Část sil podskupiny ADS povede zároveň boj proti nepřátelským bateriím a proti manévru jeho záloh. Dělostřelectvo v této fázi boje musí být schopno provádět zadýmování k oslepení nepřátelských pozorovatelů.

Proto velitel dělostřelectva divise ihned po svém příchodu k řece centralisuje velení v dělostřelectvu divise, zjistí situaci dělostřelectva, rozmístění skupin a oddílů, celkovou bojovou situaci, jaké úkoly skupiny právě plní a jaké požadavky na velitele dělostřelectva divise skupiny mají.

Podle vývoje situace nebo rozkazu velitele divise řídí pak velitel dělostřelectva divise palbu, zvláště raketometů, na rozhodující místa boje o řeku.

Zvláštní pozornost musí věnovat vývoji situace na jednotlivých přechodech a pružně zasahovat tam, kde by se dělostřelectvo opožďovalo v přepravě přes řeku za přechodem. Neustále se zajímá především o přepravu protitankových prostředků.

Vzhledem k tomu, že stavba mostu může být zahájena vzhledem k vývoji bojové situace i na jiném místě, než bylo plánováno, musí velitel dělostřelectva divise a jeho štáb zabezpečit, aby dělostřelectvo určené k přepravě po mostě dostalo včas všechna potřebná nařízení o změnách.

Boj z chodu o řeku musí být připraven a plánován. Je však třeba si uvědomit, že je to velmi těžká bojová fáze, v které může dojít k velkým rozmanitostem a odchylkám od plánovaného průběhu. Na velení proto leží velká odpovědnost, aby dovedlo rychle získávat zprávy z bojů na řece, pružně se přizpůsobovat vývoji boje a operativně disponovat prostředky i palbami k zabezpečení plnění úkolů. V dělostřelectvu mají tuto odpovědnost velitelé PDS pluků prvního sledu a velitel dělostřelectva divise. Na jejich

práci a iniciativě záleží, jak brzy získají přehled v boji o řeku, zhodnotí jeho průběh, centralisují velení a zasáhnou soustředěnými nebo hromadnými palbami k využití úspěchu nebo k vynucení si úspěchu na rozhodujícím směru.

Příprava paleb

Je nutno si uvědomit, že vojska potřebují po příchodu k řece určitou dobu k tomu, aby provedla jak průzkum nepřítele, tak i ženijní průzkum pro přípravu zasazení přepravních prostředků, po případě pro brodění.

V této době má dělostřelectvo možnost i povinností urychleně dosáhnout palebné pohotovosti, zabezpečit provádění průzkumu a příprav k zahájení útoku z chodu. Tu bude často třeba oslepoval dýmem nepřátelské pozorovatelny nebo prostory možných pozorovatelů, ovládající pozorováním řeku.

Palby pro boj o řeku plánuje štáb dělostřelectva divise. Není-li na to čas, musí je plánovat PDS pluků prvního sledu a štáb velitele dělostřelectva divise v boji o řeku je doplňuje palbami podle potřeby a podle průběhu boje. Plánované úseky paleb musí v každém případě rychle proniknout až k oddílům, u nichž musí být zakresleny v mapě pro řízení palby. Prvky připravuje štáb oddílů až po zaujetí palebných postavení a po upřesnění polohy plánovaného úseku palby a skutečného odporu nebo cíle zjištěného bojem. Tím se oddíl stává důležitou složkou dělostřelectva v boji o řeku a v přípravě soustředěných paleb, neboť oddíly jsou zdrojem zpráv pro skupinu a vzhledem k tomu, že PDS bude často nucena v prvních fázích boje o řeku zabezpečovat boj o dvě přepraviště, vzdálené od sebe i 3 km, bude oddíl i důležitým prvkem při vyžadování a řízení paleb. Z této skutečnosti je třeba vycházet jak ve štábech skupin, tak i ve štábu velitele dělostřelectva divise.

Příprava paleb k zabezpečení boje o řeku se provede podle výsledku předběžného průzkumu (letecký snímek, průzkumné skupiny v sestavě nepřítele, průzkumy rozvinuté k boji o řeku). Často však je výhodné připravit a napláňovat palby i bez konkrétní znalosti cílů, a to na prostory, v nichž jsou plánována přepraviště jednotlivých praporů prvního sledu. Praxe ukazuje, že tento způsob přípravy dělostřelectva k boji o řeku je nutný a má značné výhody při rychlé přípravě paleb. Je samozřejmé, že příprava těchto paleb musí být sladěna s použitím jiných prostředků, jimiž je připravován, podporován nebo zabezpečován útok z chodu, ať už v takovýchto případech jde o atomový úder, použití řízených střel, dělostře-

leckých reaktivních střel nebo o hromadný úder letectva. Stejně musí být sladěno použití speciálního střeliva (dýmové, chemické, osvětlovací apod.) s příslušnými opatřeními ostatních druhů vojsk.

Organisace a způsoby přepravy dělostřeleckého materiálu přes řeku

Jedním z nejdůležitějších a nejdopovědnějších úkolů velitele dělostřelectva divise a jeho štábu je účast při vypracování grafikonu přepravy, který podle rozhodnutí velitele divise a ve spolupráci s operačním oddělením sestavuje ženijní náčelník divise.

Tento úkol záleží v tom, že je pro dělostřelectvo nutno zabezpečit přepravu na jednotlivých plánovaných přepravištích a přepravních prostředcích, jichž bude na těchto přepravištích použito.

Plukovní dělostřelectvo pluků prvního sledu se přepravuje v sestavě pěchoty na lehkých přepravních prostředcích. Jde tu zejména o 57mm protitanková děla a 82mm bezzákluzový kanón, 82mm a 120mm minomety, 30mm protiletadlová děla a s nimi tažná vozidla V3S a T 805.

V sestavě pěchoty nebo co nejdříve za ni je však třeba přepravit i další materiál, a to 85mm protitanková děla, 57mm protiletadlová děla a s nimi i tažná vozidla, tj. auta V3S.

I když není třeba požadovat, aby zároveň s pěchotou byl přepravován další dělostřelecký materiál, zvláště z PDS, přece jen se do doby postavení mostu musí přepravit dělostřelecké průzkumné a velitelské skupiny oddílů z PDS a přímo i velitelé skupin se svými orgány.

Proto musí velitel dělostřelectva divise zabezpečit přepravu těchto velitelských skupin a průzkumů nejen z PDS pluků prvního sledu, ale i z DPTZ divise a DDS. Na započítání potřebných plavidel a koloběhů pro tyto orgány se obvykle zapomíná.

Oboživelná auta BAV (K 65) jsou schopna přepravit protitanková děla do ráže 85 mm, minomety 160 mm a protiletadlová děla 57mm.

Z aut je BAV (K 65) schopen přepravit T 805.

Soulodí je schopno převážet i tanky, a tedy i těžká auta V3S, raketomety, 85mm protiletadlová děla a jejich tažná vozidla T 111.

Vzhledem k celkem pomalému tempu přepravy protitankových děl na plavidlových přívozech a k tomu, že stavba mostu je dokončena dosti pozdě, je nutno uvažovat o možnosti brodění DPTZ pluku prvního sledu, po případě i DPTZ divise. Tato možnost se týká především divisních pro-

titankových oddílů, u nichž je třeba zavést výcvik v brodění.

Hlavní část dělostřeleckého materiálu se přepravuje po mostě. Zároveň s tímto materiálem musí být přepravena munice při nejmenším pro ty dělostřelecké jednotky, které již vedou boj na druhém břehu. Vzhledem k tomu, že se všechny zbraně při sestavování grafikonu přepravy snaží, aby jejich jednotky měly přednost v přepravě, je účast dělostřelců při sestavování grafikonu nezbytná a nelze se jí vyhýbat, ani se vymlouvat na naléhavost jiných úkolů a přetížení.

Velitel dělostřelectva divise při sestavování grafikonu přepravy bude muset zpravidla zabezpečit i přepravu části armádního dělostřelectva na přepravních prostředcích divise, nejčastěji po mostě. Bude to obvykle část DPTZ armády, podskupina ADS i část protiletadlového dělostřelectva z APLDS. Velitel dělostřelectva armády musí však své požadavky veliteli dělostřelectva divise nařídít.

Zabezpečení včasného vyvedení dělostřelectva na přepravy

Velitel divise organizuje v boji o řeku k zabezpečení hladkého a rychlého průběhu přepravy přes řeku pořádkovou službu.

Na výhodných místech na přístupech k přepravištím organizuje pořádková služba síť kontrolních propouštěcích míst (KPM).

KPM mají spojení se správcem přepraviště a jejich úkolem je řídit příchod jednotek na příslušné přepraviště v pořadí stanoveném grafikonem přepravy.

Velitel dělostřelectva divise určí při organizování dělostřeleckého zabezpečení boje o řeku pro své skupiny (i protiletadlové) prostory palebných postavení a pro DPTZ prostor soustředění. Může proto v součinnosti s vševojskovým štábem a ženijním náčelníkem určit pro skupiny i příslušná KPM, jimiž musí oddíly projít k přepravištím.

Proto musí velitel dělostřelectva divise zároveň s výpisem z grafikonu přepravy pro jednotlivé skupiny, DPTZ a útvary protiletadlového dělostřelectva vydat nařízení, s kterým KPM skupiny nebo oddíly musí zjednat spojení a kterými mají projít.

Každý oddíl, jakmile zaujme palebná postavení pro boj o řeku nebo zaujme prostor soustředění (DPTZ), zjedná styčným orgánem (spojkou) spojení s určeným KPM. Totéž se týká baterií (pluků) protiletadlového dělostřelectva.

Dělostřelectvo rozmístěné přímo na břehu řeky k primé střelbě nebo veliteli se svými orgány na pozorovatelnách blízko

řeky neprocházejí KPM, nýbrž udržují spojení přímo se správcem přepraviště.

Dělostřelectvo je v boji o řeku v ne-snadné situaci. Na jedné straně musí co nejintenzivněji a do poslední možné chvíle největším počtem oddílů podporovat boj pěchoty a tanků o řeku a boj o rozšíření a zabezpečení dobytého předmostí a na druhé straně má plnit všechny úkoly, které vyžaduje organizace přepravy oddílů na druhý břeh řeky. V tomto bodě nemůže dělostřelectvo plnit úkoly před příchodem na přepraviště tak, jak to provádějí jiné jednotky, které projdou prostorem shromáždění. A právě tyto okolnosti kladou na dělostřelectvo zvláštní a zvýšené požadavky, protože jde na přepravu přímo z palebných postavení. Vzhledem k tomu musí být správně propočítán čas k přerušení palby, k zrušení palebných postavení a k přesunu přes KPM na přepraviště, aby nebyla palebná postavení předčasně rušena a tím oslabována palba, ale aby také nedošlo k hromadění dělostřelectva u KPM nebo na přístupech k přepravám.

Každý dělostřelecký oddíl musí si zabezpečit tyto podmínky přepravy svou vlastní pořádkovou službou. Přitom ovšem musí tu být zachována dostatečná pružnost v řešení těchto úkolů pro případ, že si bojová situace vynutí stavby mostů na jiných místech, a bude tedy nutno řešit i jiným způsobem příchod jednotek na přepraviště, včasné zjednání spojení s jinými KPM atd.

Často se setkáme s názorem, že výpis z grafikonu přepravy pro PDS nemá vydávat velitel dělostřelectva divise, nýbrž že to má učinit vševojskový štáb divise zároveň s výpisem pro příslušný střelecký pluk (mechanisovaný pluk, tankový pluk). S těmito názory nelze souhlasit. Dělostřelectvu velí velitel dělostřelectva, je za jeho bojovou činnost plně odpověden a musí každé své skupině vydat včas úplná bojová nařízení a tak řídit bojovou činnost dělostřelectva. Proto výpis z grafikonu přepravy, vydaný střeleckému pluku (mechanisovanému pluku, tankovému pluku) a doplněný i výpisem pro jeho PDS je třeba považovat jen za výhodné zdvojení.

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK

k článku plukovníka Ludvíka Varvařovského a kapitána Vladimíra Picka
„K některým otázkám obrany v soudobých podmínkách“
(VM čís. 6/1957)

Generálmajor Josef Suchomel

V uvedeném článku jsou rozebrány některé otázky pohledu na organizaci obrany střeleckou divíí v soudobých podmínkách, s kterými v celku třeba souhlasit. Chci ve svém diskusním příspěvku o některých otázkách vyslovit svůj názor, v některém smyslu pak článek doplnit.

Autoři článku správně zdůvodňují nutnost utajit hlavní pásma obrany, rozumím tím hlavně přední okraj vybudování před-sunutého postavení. Nelze však souhlasit s formulací této zásady, která dělá dojem, že vždy, za všech okolností a na celé šířce obranného pásma bude budováno před-sunuté postavení. Upadali bychom opět do šablony. Názory o nutnosti budovat před-sunuté postavení za všech okolností se již objevily. Mám za to, že by to byl názor ne-správný. Před-sunutá postavení nebude zpravidla budována, je-li před obranou vy-budováno zabezpečovací pásmo, které pře-vezme zpravidla úkol před-sunutého po-stavení svým posledním postavením, na kterém bývají podchycovány jednotky odchá-

zející ze zabezpečovacího pásma. Dále mnohdy nebude ani terénně vyhovovat bu-dovat před-sunutá postavení a konečně, bu-dovalo-li by se vždy, ztrácíme faktor pře-kvapení a upadáme do šablony.

Dále autoři správně zdůrazňují zásadu, že kostrou obrany je protitanková palba, což dovoluje budovat zákopy na 900 až 1200 m od sebe. To je bezesporu správné, avšak v našem terénu, zvláště v pohranič-ních oblastech, budeme se mnohdy musít spokojit menší vzdáleností zákopů, anebo při dodržování této normy vysunovat pro-titankové prostředky blíže a budovat pro ně zvláštní palebná postavení mimo zákopy. Průměrné dálky výstřelu na 1000 m v pa-horkovitém a porostlém terénu při rasanci protitankových děl bude mnohdy těžko do-sáhnout. Zato je třeba zdůraznit k tomuto problému, že zavedením motorisované střelecké divise, kde stoupne počet tanků, zvýší se možnost použít tanků k protitankové obraně nejen jako protitankových paleb-ných bodů z místa, ale hlavně jako proti-

tankových prostředků pro široký manévř, tj. k tvoření protitankových záloh, po případě i v praporech a k organisování tankových léček a k provádění protiztečí. Organizace motorisovaných střeleckých divísi pak dovoli ještě více než dříve provádět protizteče zvláště při novém způsobu provádění útoku podle nejnovějších názorů armád NATO, o čemž se zmiňuji dále.

K stati „Rozhodování v obraně“ bych do třetího odstavce doplnil možnost umisťovat roty (prapory) v některých případech i vně předpokládaných prostorů úderů atomovými zbraněmi a obsazovat tyto prostory po provedení atomového úderu, jde-li o prostory v hloubce obrany a bude-li k tomu čas. Jinak je nutno prosazovat vytvoření dvou až tří variant obranné sestavy a střídát je, aby nepřítel neměl možnost zjistit cíle pro atomové údery. Plně nutno souhlasit s názorem, že je třeba ukončit s tím, aby velitel svazku nebo útvaru při organisaci součinnosti stále vyslýchá své specialisty. Zdržuje to průběh rekognoskace i součinnosti. Velitelé všech stupňů dnes již musí být natolik schopni, aby základní otázky použití druhů vojsk mohli sami odpovědně řídit a dávat pokyny, tj. prosazovat více svoji velitelskou vůli. Je tedy třeba se omezit jen na skutečně nejvážnější otázky čistě odborné, které velitel svazku sám nemůže znát, protože jsou výsledkem propočtů, jež on nezná.

Při této příležitosti chci však vyslovit svůj názor na některé otázky vyplývající z faktu, že západní imperialisté po přebudování armád NATO v r. 1958 na pentomické divise zkoušejí nový způsob vedení útočného boje a operace. Zásadní otázkou pro armády socialistického tábora je skutečnost, že pentomická divise může organisovat pět úderných uskupení vybavených vším potřebným k vedení boje samostatně a izolovaně, aby zabránila nakupení sil na malém prostoru. Tím se snaží zabránit obránci skýtat cíl pro atomové zbraně. Na druhé straně vyzbrojují své pentomické divise atomovými zbraněmi — baterií kanónů 203mm nebo 170mm a dvěma odpalovacími zařízeními pro Honest John. To znamená, že se veliteli divise dává do rukou přímo atomová náplň o tritolovém ekvivalentu 1000 až 2000 kilotun k přímému použití na bojišti, tj. s minimálním časovým zdržením proti cílům, které jsou téměř v dotyku. Kromě toho pentomická divise má být daleko pohyblivější a schopna přepravy vzduchem bez zvláštních těžkostí.

Všechny tyto organizační změny vedou k tomu, že je možno očekávat od nepřítelů útočné operace velmi rychle, bez dlouhých příprav, s rozvinutím sil z chodu, na tak-

tických (i operačních) směrech, při používání atomových zbraní velmi pružně s rychlou reakcí na vyskytnuvší se cíle s cílem probít se do hloubky a roztít obranu.

Za těchto předpokladů je třeba počítat s větším množstvím atomových úderů menší ráže, zato přesnějších v zásahu. Proto se tím více zdůrazňuje nutnost nedat nepříteli vhodných cíle, tj. důsledně provádět varianty obranné sestavy (atomový manévř), a učinit základem obrany rotní opěrné body. Dalším důsledkem je, že stoupl význam protiztečí i v praporech tím spíše, že se v mnohých případech naskytne příležitost zničit „útočné klíny“, jež pravděpodobný nepřítel předpokládá vytvářet skupením pentomických divísi. Za těchto předpokladů nebyla práce autorů psána, proto vyslovuji k otázce protiztečí svůj názor bez kritiky autorů. Je nasnadě, že tyto klíny nemohou jít do značné hloubky a že se nepřítel bude snažit rozšířit vlny do stran, aby získal dost prostoru k zasazení svých záloh a druhých sledů, neboť jeho úderná síla v čele klínů se bude velmi rychle ztrácet vzhledem na ohrožené boky. V operačním rámci pak dojde — podle názorů kapitalistů — k roztažení fronty na operačních směrech. V tomto případě je třeba vyvinout v obranné operaci rovněž značnou aktivitu jednak umělým manévrem palby zbraní hromadného ničení, dělostřelectvem a letectvem, jednak i v provádění protiúderů. Velitel armády se pak musí rozhodnout, kde zasadit svůj druhý sled do protiúderu, bude-li mít vytvořeny dva i tři útočné klíny. Zpravidla provede obranu proti méně nebezpečnému uskupení a protiúderem a za pomoci zbraní hromadného ničení zničí nebezpečnější uskupení. Po přeskupení sil provede likvidaci dalších vlnů. V této situaci budou mít koordinované protizteče jednotek bránících se v pasivních prostorech s protiúderem armády značný význam.

Podmínkou provedení protiúderu druhým sledem armády je získat čas, tj. v žádném případě nedopustit průlom taktické hloubky před večerem prvního dne operace. Toho může být dosaženo jen vysoce aktivní činností a manévrovostí v obraně i malých jednotek, tj. praporů i rot. Proto je význam protiztečí za těchto předpokladů mimořádný.

Tu se naskytá otázka použití zbraní hromadného ničení obráncem. Mám za to, že se zvláště při obraně budované na manévru a aktivnosti silami a prostředky jeví potřeba mít větší množství atomových zbraní menší ráže a mít možnost přímého zásahu. Proto se jeví potřeba i v divisích obránce mít atomové granáty 1000 až 2000 kilotun. Velitel armády pak by měl vliv na vedení

operace kromě manévru silami a prostředky druhých sledů a záloh armády a na ničení atomových zbraní nepřítel.

V této otázce nutno v plné míře souhlasit s názorem autora článku „K otázkám operačně taktické přípravy“, zvláště pokud

jde o názor, že jedna nezničená odpalovací základna bezpilotních prostředků rozhodně uškodí vojskům více než obrněná divise napadená atomovými zbraněmi v prostoru soustředění nebo na pochodu. K splnění tohoto úkolu budou bezesporu atomové zbraně s menším tritolovým ekvivalentem.

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK

k článku „Protiatomový manévru vojsk“ (VM čís. 6/1957)

Podplukovník Branislav Trnkócy

Snad žádný nový přínos v oboru vojenského umění se neuplatnil v názorech našeho velitelského sboru tak rychle jako protiatomový manévru vojsk. Tento zájem o protiatomový manévru a proniknutí jeho zásad do teorie není náhodný. Sám protiatomový manévru je konkrétním vyjádřením snah aktivněji čelit nebezpečí úderů nepřátelských zbraní hromadného ničení. Je shrnutím a prohloubením činnosti vojsk, která byla již doposud v praxi operační a bojové přípravy různými způsoby prováděna. Proces zdokonalování zbraní hromadného ničení a prostředků jejich dopravy na cíl si vynutil, aby činnosti směřující k snížení účinků nepřátelských zbraní hromadného ničení využitím manévru, byl dán organizovaný a cílevědomý ráz.

Toto rychle uplatnění protiatomového manévru má podstatný význam, avšak rovněž i určitý nedostatek. Zatím co názory méně populární projdou cestou diskusí a všestranné kritiky, v níž se ujasní jejich výhody a nedostatky, protiatomový manévru se stal v naší teorii nepostradatelnou součástí každé bojové činnosti, aniž byly ještě jeho reálné možnosti teoreticky ujasněny a prakticky na taktických cvičeních hlouběji přezkoušeny. Vzniká proto určité nebezpečí jeho přecenění v teorii a uplatnění některých jeho nevýhod v praxi. Nutno proto urychleně zpracovat možnosti a způsoby jeho použití, aby mohly být co nejúčelněji uplatněny v praxi bojové přípravy vojsk.

Autor článku uvažuje správně o protiatomovém manévru jak v útočné, tak v obranné operaci a zdůrazňuje jeho význam zejména v obranné operaci. Zatím co v útočné operaci má především význam protiatomový manévru prováděný v operačním rozsahu, v obranné operaci vzrůstá podstatně jeho význam v taktickém rozsahu. Z tohoto zásadního hlediska nutno vychá-

zet při hodnocení možností provést úspěšně protiatomový manévru.

V útočné operaci, kdy máme iniciativu v rukou, je problém uchránění vojsk před úderem zbraní hromadného ničení ovlivněn daleko větším počtem činitelů, než je tomu v obraně. Bránící se nepřítel musí volit cíle, druh a způsob použití atomových výbušných zbraní na základě konkrétní situace a podmínek, které ve značné míře určuje útočník. Doba 4 až 6 hodin, potřebná na přípravu všech opatření k provedení atomových úderů na zjištěné, ale předem neplánované cíle, je při rychlé bojové činnosti útočících vojsk sama dobrým předpokladem pro jejich uchránění před atomovými úderem.

Nejúčinnější ochranou proto bude nešablonovitá bojová činnost vojsk jak v přípravném období, tak při zahájení a v průběhu útočné operace. Čím méně možností dáme bránícímu se nepříteli určit předem průběh bojové činnosti, zejména dobu zahájení operace, úsek průlomu, dobu a místa zasazení druhých sledů, tím více bude nucen použít atomových zbraní improvizovaně a pro sebe nevýhodně.

Zahajování útočné operace v různou dobu, na několika směrech současně nebo postupně na jednotlivých směrech, kombinace využití svazků v dotyku a svazků přivedených z hloubky k průlomu obrany dávají nejlepší předpoklady, aby bránící se nepřítel nevystihl nejkritičtější dobu k provedení protipřípravy nebo aby byl nucen použít atomových zbraní rozptýleně.

V průběhu útočné operace budou hlavním cílem nepřátelských atomových úderů svazky druhého sledu a zálohy armády. Nejkritičtější doba pro jejich napadení bude v době rozvinování na čarách rozvinutí. Proto nutno volit dobu zasazení druhých sledů tak, aby byla pro nepřítel překvapením. Z tohoto hlediska bude nejúčelnější

zasazovat svazky druhého sledu hned po průlomu jednotlivých pásem, kdy bránci se nepřítel nemá jasno o situaci vlastních vojsk.

Tato opatření nespádají do protiatomového manévru, i když mají ten jistý účel. Dosažení vysokého tempa v útočné operaci, při němž může celé operační učenění armády rychle postupovat vpřed, je nejúčinnějším prostředkem k uchránění hlavních sil před nepřátelskými atomovými údery. Jakmile však dojde ke zpomalení tempa útoku nebo dokonce k dočasnému zastavení před některým pásmem obrany, je nutné ihned organisovat protiatomový manévru druhými sledy a zálohami. K uchránění hlavních částí operačního učenění armády před atomovými údery musí být usměrněno rozhodnutí velitele armády o dalším rozvinutí operace. Soustředění sil k průlomu nově zaujaté nepřátelské obrany musí být provedeno v nejkratším čase, na směr, kde bude možno dosáhnout překvapení nepřitele. V takovém smělu manévru na nový směr nutno vidět podstatu protiatomového manévru v průběhu útočné operace. Bude-li spojen s klamáním na původním směru hlavního úderu, má předpoklady pro plný úspěch.

Zatím co v útočné operaci protiatomový manévru nebude zpravidla mít významnější vliv na následující bojovou činnost vojsk, v obranné operaci bude s ní těsně souviset. Zdá se však, že mnohdy uvažujeme o protiatomovém manévru v obraně příliš teoreticky, jednostranně a zanedbáváme jeho souvislost s bojovou činností vojsk. Proto se v dosavadních pojednáních o protiatomovém manévru často uplatňují změny v umístění jednotek a útvarů, které by bylo v praxi možno provést jen s obtížemi a na úkor hodnoty obrany. Manévru je mnohdy zaměřen jednostranně jen na jednotky přechoty a uvažuje se o něm především v rámci malých jednotek.

Při hodnocení cílů a účelnosti protiatomového manévru nutno vzít v úvahu především:

- v jakém rozsahu jej provádět, aby byl účinný;
- jaká opatření nutno uskutečnit, aby ho bylo vůbec možno provést;
- v jaké situaci bude protiatomový manévru prováděn.

Při úvahách o potřebném rozsahu protiatomového manévru nutno vycházet ze zásad použití atomových zbraní možným nepřitelem při průlomu připravené obrany. Ze cvičení prováděných armádou USA vyplývá, že se za přípravy zteče provádějí atomové údery na celou hloubku operačního učenění bránci se armády. Je snaha

napadnout atomovými zbraněmi: jednotky v prvním pásmu obrany tak, aby jim byly způsobeny 40% až 50% ztráty, divisní zálohy, hlavní uskupení dělostřelectva, svazky určené k obraně druhého pásma obrany, zálohy armády, zjištěná velitelská stanoviště a důležitá tylová zařízení. Cílem těchto úderů je zároveň narušit bojeschopnost všech důležitých prvků operačního učenění armády a znemožnit vedení obranné operace podle jednotného zámyslu.

Aby protiatomový manévru dosáhl svého cíle, musí být proveden všemi prvky operačního učenění armády, orgány velení a tylovými zařízeními, které mohly být nepřátelským průzkumem v původních postaveních zjištěny. Cílem protiatomového manévru v obranné operaci bude tedy uchránit bojeschopnost hlavních částí operačního učenění armády na směr připravovaného hlavního úderu nepřitele. Aby bylo tohoto cíle dosaženo, musí být protiatomový manévru proveden v takovém rozsahu, že jím bude ve značné míře změněn původní systém obrany. Nejúčinnější bude přirozeně manévru provedený na připravená obranná postavení do hloubky a na příčná postavení, při němž se vyprázdní prostor, do něhož se předpokládá hromadný úder zbraní hromadného ničení za přípravy zteče. Změny stanovišť, prováděné malými jednotkami v rámci praporů, není možno považovat za účinný protiatomový manévru. Provedení manévru z hloubky k frontě rovněž zpravidla přivede vojska do prostoru, v nichž je největší hustota použití nepřátelských zbraní hromadného ničení. Manévru čet a rot z druhého postavení do prvního a v prvním postavení do těsného dotyku s nepřitelem nemožno taktéž považovat za zvláště účelný. Tímto manévrem jsou sice jednotky do určité míry uchráněny před atomovými údery, ale jsou přivedeny do prostoru, v němž se plně uplatní účinek klasických zbraní útočnicka. Neustále vzrůstající palebná mohutnost vojsk dává nepříteli možnost umlčet v krátké době jednotky soustředěné v prvním obranném postavení.

Provedení protiatomového manévru v takovém rozsahu mění celý původní systém obrany. Nový systém obrany, vytvořený protiatomovým manévrem, musí bezpodmínečně umožňovat plné využití všech sil a prostředků ke splnění cílů obranné operace. Organisace protiatomového manévru proto kromě zabezpečení vlastního manévru předpokládá:

- předem vybudovaná postavení pro všechny prvky bojových sestav pluků a divísi a operačního uskupení armády;

- organisovaný palebný systém na nových postaveních;
- připravené zátarasy odpovídající novému uskupení sil a novému palebnému systému;
- připravený systém velení;
- spolehlivé a novému uskupení odpovídající bojové zabezpečení;
- materiální a technické zabezpečení odpovídající novému uskupení sil;
- předem organisovanou součinnost na nových postaveních, připravené zásahy všech stupňů, protizteče a protiúder;
- organisovanou součinnost s krycími prvky ponechanými na původních postaveních.

Plánování a příprava všech těchto opatření znamená vlastně organisaci další varianty obranné operace a boje. Vojska nebudou schopna připravit současně dva systémy obrany a dvě varianty vedení obranného boje. Je tedy otázka, kdy bude reálně možné připravit protiatomový manévru. Nutnost okamžité pohotovosti obrany vyžaduje připravit především v nejnutnější míře obranu v postaveních, která vojska obsazují při přechodu do obrany. Za nejmenší požadavek nutno považovat vybudování prací prvního pořadí, tedy 5 až 7 dnů. Až po této době bude účelné zahájit budování postavení určených pro protiatomový manévru. Budou-li v nových postaveních vybudovány práce prvního pořadí, organisován palebný systém, součinnost, velení, bojové zabez-

pečení a připraveny podmínky k provedení vlastního protiatomového manévru, možno počítat, že je protiatomový manévru uskutečnitelný. To znamená, že by protiatomový manévru v celém rozsahu v rámci armády byl uskutečnitelný 10 až 14 dní po přechodu do obrany.

Je opodstatněná snaha ženijních odborníků zmenšit rozsah prací prvního pořadí určených předpisem Žen-II-5 u svazků typu motorisované střelecké divise tak, aby je bylo možno uskutečnit za 4 až 5 dnů. V tomto případě by bylo možno uskutečnit rozsáhlý protiatomový manévru za 8 až 10 dnů po přechodu do obrany.

Rozsah a důležitost těchto prací si vyžadá nejdříve organisovat základní systém obrany a až dodatečně protiatomový manévru. Jeho základní rysy se však musí zahrnout do zámyslu vedení obranné operace velitele armády.

Protiatomový manévru v obraně je tedy spojen s řadou organizačních problémů. Není ho proto možno libovolně určovat ani prostorově, ani časově. Bude připravován postupně a nesmí v žádném případě znamenat přivedení vojsk do horších podmínek pro vedení obranného boje. Při jeho plánování nesmějí být podceněny ani možnosti ostatních zbraní hromadného ničení a klasických zbraní útočnicka. Účinnost protiatomového manévru v obranné operaci bude úměrná jeho rozsahu a připravenosti.

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK

k článku majora Bohuslava Havlíčka (VM čís. 1/1958)
„Některé problémy plánování použití atomových výbušných zbraní“

Major Hynek Ondrášek, major Vladimír Řehák, kapitán Jaroslav Lank

Ve „Vojenské mysli“ čís. 1/1958 uveřejnil major Bohuslav Havlíček článek „Některé problémy plánování použití atomových výbušných zbraní“. V uvedeném článku je řada nepřesností a řada nesprávných názorů, s kterými nelze souhlasit. Autor článku při jeho sestavování a při vyvozování některých závěrů vyšel z nesprávných předpokladů.

1. Za prvé nutno ujasnit, jak mohou být atomové náplně dopravovány na cíl.

- Je třeba vidět, že atomové granáty o udaném tritologem ekvivalentu 2, 5, 8, 15 KT mohou být dopravovány na cíl atomovými kanóny větší ráže;

- dále neřízenými reaktivními střelami (dors) s atomovou náplní 20 KT;
- dělostřeleckými reaktivními střelami s maximálním dostřelem 270 km (s atomovou náplní 30 KT);
- dělostřeleckými reaktivními střelami s maximálním dostřelem 560 km (s atomovou náplní 40 KT) a
- nakonec leteckými atomovými pumami.

2. Uvedené pravděpodobné úchyly v článku jsou v některých případech nesprávné. Chceme-li stanovit jednu pravděpodobnou úchytku u atomového kanónu, můžeme ji zatím stanovit jen odhadem s přihlédnutím k těm rážím kanónů, jejichž

balistické vlastnosti známe. Ukážeme, jak je možno tuto hodnotu zatím co nejspřávněji určit. Niže uvedená tabulka nám ukáže pravděpodobné úchyly u kanónů, jejichž tabulky střelby známe.

Bohuslava Havlíčka je patrné, že při pořadí ženijních prací I. stupně (50 % živé síly v nakrytých zákopech, 40 % ve střeleckých zákopech, 10 % osob mimo úkryty) ještě na vzdálenosti 1100 m bude mít živá

Ráz	Náplň	Úd		Úd		Úd		Úš		Úš		Úš	
		Dálka střelby	10 km	15 km	20 km	10 km	15 km	20 km	10 km	15 km	20 km		
122 K	plná	51 m	0,5 %	78 m	0,78%	111 m	1,1%	3 m	0,03%	5,1 m	0,05%	8,5 m	0,08%
100 K	plná	40 m	0,4 %	57 m	0,5%	74 m	0,7%	9,7 m	0,09%	9,3 m	0,09%	15m	0,15%
85 K	plná	42 m	0,4 %	56 m	0,5%	—	—	4 m	0,04%	7,7 m	0,07%	—	—
152 KH	plná	43 m	0,4 %	62 m	0,6%	—	—	3,6 m	0,03%	7,9 m	0,08%	—	—

Z této tabulky je zřejmé, že nelze stanovit 1 úd pro atomový kanón 1 až 1,5 % dálky střelby, což neodpovídá jeho balistickým vlastnostem. Podle zkušeností, které byly získány, je možno počítat, že atomový kanón větší ráže může mít v průměru 1 úd v rozmezí 0,3 až 0,5 % dálky střelby vzhledem k jeho zvýšené přesnosti. Proto při našich výpočtech budeme dále brát v úvahu, že velikost 1 úd pro atomový kanón bude 0,3 % dálky střelby. Úchylna šířková odpovídá zhruba $\frac{1}{7}$ úd.

U dors nutno pak počítat s úd (úš) 1 % dálky střelby u ŘS 1 úd 1,5 % — 1 úš 0,5 % dálky střelby.

3. Nelze souhlasit s autorem, který odůvodňuje definici bezpečnostní vzdálenosti vojsk. U klasického dělostřelectva je bezpečnostní vzdálenost stanovena vzorcem:

6 úd + umlčovací účinek střeliva pro případ, že cíl je přesným způsobem zastřílen.

Tento vzorec bude plně platit i při výpočtu bezpečnostní vzdálenosti při vystřelování atomového granátu, kde se ovšem účinek střeliva bude rovnat účinku atomové náplně v závislosti na velikosti tritového ekvivalentu. Přitom nutno uvážit, že nutno chránit bezpečně naši živou sílu, tzn. nutno brát maximální účinek atomové náplně na živou sílu. Tento účinek je možno zmenšit v závislosti na tom, jak bude naše živá síla ukryta a jak budou ženijně vybudovány úkryty, v nichž je ukryta.

Proto je nutno pro výpočet bezpečnostní vzdálenosti použít hodnoty jiné, než uvádí tabulka ničivých účinků.

Ve Vojenské mysli čís. 6/1956 je zveřejněna tabulka předpokládaných procent ukrytí a ztrát na živé síle při vzdušném výbuchu atomové pumy. Z ní a z článku podplukovníka Bohumila Malého a kapitána

sila při výbuchu malé atomové pumy ztráty. To přece nelze dopustit u vlastních vojsk. Vezmeme-li údaj majora Havlíčka z VM čís. 1/1958 — 800 m (I. pořadí — malá atomová puma), bylo by nutno, aby vlastní vojska byla v pohotovostních úkrytech, měla-li být uchráněna ztrát, to však odpovídá II. až III. pořadí ženijních prací. (U II. pořadí pohotovostní úkryty chrání 30 % osob, nakryté zákopy 40 % osob, 20 % ve střeleckých zákopech; u III. pořadí v úkrytech lehkého a vyšších typů — 30 %, v pohotovostních úkrytech — 30 %, v nakrytých zákopech — 20 %, ve střeleckých zákopech — 10 %.) Jinak řečeno, budou-li vlastní vojska při výbuchu malé atomové pumy ve vzdálenosti 800 m od epicentra v úkrytech I. stupně ženijních prací, lze u nich předpokládat do 50 % ztrát. I když nutno vidět, že vlastní vojska budou uchráněna ztrát, jež způsobí překvapení (část živé síly mimo jakékoli úkryty), přece jen procento ztrát je tak značné, že takovýto výpočet bezpečnostní vzdálenosti nelze připustit.

Podle našich názorů, vycházejíce ze stejných pramenů, jež vedly k výpočtu tabulky ničivých účinků, navrhuje tyto hodnoty pro výpočet bezpečnostní vzdálenosti: Tabulka na straně 90.

Bezpečnou vzdálenosti rozumí se vzdálenost od epicentra, při níž nedojde ke zranění živé síly.

Z této tabulky může vševojskový i dělostřelecký velitel snadno určit bezpečnostní vzdálenost, aniž ohrožuje vlastní vojska. Stačí, aby znal nejméně hodnotné ukrytí jednotek. Další otázkou je otázka úchylek dálkových v souvislosti s bezpečnostní vzdáleností. Jak již bylo uvedeno, počítá se u dělostřelectva 6 úd, a to proto, že 4 úd nepředstavují 100 % všech ran neboli jistotu, že v tomto rozmezí granát dopadne,

Pořad. čís.	Ekvivalent v KT	Poloměr bezpečné vzdálenosti od epicentra vzdušného výbuchu v m				
		při výšce výbuchu	nekrytá živá síla	při ukrytí živé síly minimálně		
				v střeleckých zákopech	v nekrytých zákopech	v po- hotovostních úkrytech
1	2	250	1350	750	700	500
2	5	325	1700	1000	950	700
3	8	400	2000	1200	1100	800
4	15	450	2650	1500	1350	1050
5	20	500	3100	1300	1500	1150
6	30	600	3500	1900	1700	1300
7	40	650	3900	2000	1850	1400

a při střelbě působí ještě další vlivy na zvětšení rozptylového obrazce.

Propočítáme-li nyní příklad uvedený ve VM čís. 1/1958, vycházejí tyto hodnoty:

Poloměr bezpečné vzdálenosti nekryté vlastní živé síly od epicentra vzdušného výbuchu atomového granátu 203 mm s náplní tritolového ekvivalentu 8 KT = 2000 m + 6 úd (0,3 % z dálky 28 km = 84 m) = 504 m. Bezpečnostní vzdálenost pak je asi 2500 m.

Avšak ani tento výpočet není teoreticky úplně správný, jak vysvitne z další stati.

*

Autor uvádí, že pravděpodobnost zásahu atomového kanónu je dána rozptylovým obrazcem střelby; tuto závislost naznačuje i v grafu číslo 2 a na základě této úvahy provádí dokonce závěry o způsobu volby nejvhodnějšího tritolového ekvivalentu dělostřeleckého atomového úderu na bodové i na plošné cíle. Takovým způsobem by bylo možno uvažovat, jen kdyby při výstřelu atomového děla procházela střední dráha střely středem cíle. Takový případ je zcela nepravděpodobný, neboť jeho podmínky jsou ideální. Ve skutečnosti závisí pravděpodobnost zásahu zejména na těchto faktorech:

- na rozměrech cíle;
- na poloze střední dráhy vzhledem k cíli;
- na velikosti rozptylu (autor bere v úvahu jen tento faktor, i když ve většině případů není rozhodující, a ostatní faktory zcela opomíjí);
- na směru střelby.

Pomineme rozměry cíle, poněvadž je v naší úvaze budeme považovat za proměnnou (v obráceném vztahu vzhledem k volebnému účinku atomového granátu), a vliv

směru střelby, který lze v našem případě zanedbat. Zbývají tedy jako určující faktory pro pravděpodobnost zásahu: poloha střední dráhy vzhledem k cíli a velikost rozptylu.

Poloha střední dráhy střely atomového kanónu v okamžiku vypálení atomového granátu vzhledem ke středu cíle bude charakterisována chybami vyplývajících ze způsobu přípravy výstřelu atomového granátu po střeleckotechnické stránce. Zpravidla bude dělostřelecký atomový úder proveden bez zastřelení s výchozími prvky střelby, připravenými úplnou přípravou střelby. V tomto případě bude nutno počítat s těmito pravděpodobnými chybami polohy střední dráhy vzhledem ke středu cíle:

— v dálce E_d — 0,5 až 1,0 % skutečné dálky střelby;

— ve směru E_s = 3 až

$$5 \times \frac{\text{skutečná dálka střelby v metrech}}{1000}$$

S těmito pravděpodobnými chybami je možno počítat při úplné přípravě střelby, vypočítané podle povětrnostní zprávy získané přesným způsobem nedlouho před výstřelem. Uvedené menší nebo větší hodnoty budou chyby dosahovat podle přesnosti a platnosti povětrnostní zprávy. Pro jednoduchost budeme dále brát v úvahu $E_d = 0,7$ % skutečné dálky střelby a E_s v metrech = $4 \times$ skutečná dálka střelby (v kilometrech). Zůstaneme jen u tohoto jediného způsobu přípravy výchozích prvků pro střelbu, který považujeme za nejběžnější. Přitom je nutno poznamenat, že ani po eventuálně provedeném zastřelení tříštivo-trhavými granáty před provedením dělo-

střeleckého atomového úderu nebude střední dráha procházet středem cíle, nýbrž že bude od středu cíle uchýlena o určitou chybu, která bude zpravidla větší než chyba z rozptylu.

Rozptyl střel je charakterisován známými chybami úd a úš.

Při výpočtu pravděpodobnosti zásahu pak musíme počítat s celkovými pravděpodobnými chybami v dálce i ve směru, které jsou geometrickým součtem chyb, z nichž se skládají. To znamená, že nemůžeme počítat jen s úd a úš, nýbrž že musíme počítat s celkovými chybami (Cúd a Cúš), nechceme-li se dopustit ve výpočtech hrubých chyb a dojít ke zcela falešným závěrům. Hodnoty Cúd a Cúš vypočítáme takto:

$$Cúd = \sqrt{úd^2 + Ed^2}$$

$$Cúš = \sqrt{úš^2 + Eš^2}$$

Vypočítejme celkové pravděpodobné chyby pro příklad použitý soudruh majorem Havlíčkem v jeho článku. Předpoklad: bodový cíl, dálka střelby 20 km, atomový granát bude vypálen po úplné přípravě střelby. Výpočet:

úd = 0,3 % skutečné dálky střelby = 60 m,

úš = 10 m,

Ed = 0,7 % skutečné dálky střelby = 140 m,

Eš = 3 × 20 = 60 m,

Cúš = $\sqrt{60^2 + 140^2} \approx 150$ m,

Cúd = $\sqrt{10^2 + 60^2} \approx 60$ m.

Výpočet bezpečnostní vzdálenosti by tedy v našem případě byl:

$2000 + 6 Cúd = 2000 + 6 \times 150 = 2900$ m.

Mám za to, že z uvedeného příkladu je dostatečně zřejmý rozdíl mezi autorem uvažovaným rozptylovým obrazcem střelby, charakterisovaným chybami 60 m a 10 m, a mezi celkovým obrazcem, s nímž je nutno počítat, charakterisovaným chybami 150 m a 60 m.

V dalším postupu bychom pak v tomto případě došli k těmto závěrům:

a) Budeme-li uvažovat při volbě nejvhodnějšího tritolového ekvivalentu pravděpodobnost zásahu jen z rozptylu (tak uvažoval ve svém článku autor), je třeba mít k dosažení relativní jistoty zásahu bodového cíle účinkem atomového úderu přetlak 1 kg/cm² ve vzdálenosti

$4 \times úd = 4 \times 60 \text{ m} = 240 \text{ m}$ od epicentra.

b) Budeme-li však uvažovat při volbě nejvhodnějšího tritolového ekvivalentu pravděpodobnost zásahu nejen z rozptylu, ale i z chyby umístění střední dráhy střely vzhledem k cíli, což povede matematicky

k mnohem správnějším výsledkům, bude nutno mít k dosažení relativní jistoty zásahu bodového cíle účinkem atomového granátu přetlak 1 kg/cm² ve vzdálenosti

$4 \times Cúd = 4 \times 150 \text{ m} = 600 \text{ m}$ od epicentra.

Kdybychom zvolili v daném případě tritolový ekvivalent tak, abychom dostali přetlak 1 kg/cm² 240 m od epicentra, nebyla by pravděpodobnost zasažení cíle požadovaným účinkem přibližně 100 %, jak uvádí autor, nýbrž okolo 72 %. Teprve při volbě tritolového ekvivalentu s přetlakem 1 kg/cm² ve vzdálenosti 600 m od epicentra dosáhneme přibližně 100 % pravděpodobnosti zasažení bodového cíle požadovaným účinkem atomového úderu.

Domnívám se, a výpočty to potvrzují, že způsob autorem navrhovaný je v zásadním rozporu se zákonitostmi teorie střelby a ve zdrcující většině případů povede k nesprávným závěrům. Ve všech případech bychom dostali menší potřebný tritolový ekvivalent, než odpovídá požadované spolehlivosti střelby podle počtu pravděpodobnosti, a střelba by byla nespolehlivá.

V řadě případů pak — podle mého názoru — nebudeme požadovat relativně 100 % pravděpodobnost zásahu, poněvadž by to vedlo k nehospodárnému používání atomových úderů. Budeme-li volit tritolový ekvivalent s požadovaným účinkem 3 Cúd, dosáhneme pravděpodobnosti zasažení bodového cíle 96 % (nikoli 92 %, jak uvádí autor) a s požadovaným účinkem 2 Cúd dosáhneme pravděpodobnosti zasažení cíle 82 %; to je stále ještě značně vysoká pravděpodobnost.

Stejným způsobem bude nutno postupovat i u plošných cílů.

Ve všech případech je pak nutno počítat s vektorální chybou převedenou do určitého směru osy plošného cíle.

*

Chtěli jsme ve svém příspěvku ukázat na to, že volba nejvhodnějšího tritolového ekvivalentu dělostřeleckého atomového úderu vzhledem k přesnosti a spolehlivosti zásahu není tak zcela jednoduchá otázka a není k ní možno odpovědně přistoupit bez základních znalostí teorie střelby dělostřelectva. Bude povinností velitele dělostřelectva a jeho štábu na tom velitelském stupni, kde budou plánovány dělostřelecké atomové úderý, aby navrhl nejvhodnější tritolový ekvivalent na určený cíl a zároveň i určil, kterým atomovým kanónem bude v dané situaci nejvhodnější provést atomový úder vzhledem k dálce střelby, bezpečnostní vzdálenosti a s přihlédnutím k řadě dalších střeleckotechnických podmínek.

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK

k článku podplukovníka MUDr. Drbala (VM čís. 1/1958)
„Některé připomínky k řízení zdravotnické služby v poli“

Generálmajor Josef Slabý

Redakční rada Vojenské mysli zaujala správné stanovisko, že článek podplukovníka MUDr. Drbala posuzuje řízení zdravotnické služby jednostranně. Autor řeší zdravotnické otázky z úzkého odborného hlediska, bez přihlídnutí k zatížení vševojskových velitelů a bez uvážení ostatních služeb; nevidí jejich roztržitost, a tedy ani nutnost jejich koordinovaného řízení.

Zastávám názor, že i přes značný růst významu zdravotnické služby i přes odlišnost charakteru její činnosti má i tato služba mnoho prvků, které je nutno řešit komplexně s ostatními otázkami týlu. Je tomu tak zejména na stupni vševojskové armády, kde odsuny, rozmístování, zásobování, odsunování i léčebných etap, spojení, komunikace, ochrana a obrana a jiné otázky musí být ústředně koordinovány a řízeny. Myslím, že není třeba široce vysvětlovat, že tyto úkoly nemůže v soudobé operaci plnit velitel vševojskové armády. Naopak složitost otázek vševojskových i vojskových týlů, jejich technické vybavení, rozsáhlá motorisace a mechanisace, zvýšené požadavky na prostor, komunikace a dopravu naznačují nutnost jednotného řízení nejen otázek všech druhů dopravy, ale všech otázek materiálních, technických i zdravotnických. Rýsuje se nejen potřeba, ale naprostá nutnost koordinovat všechny služby, na jejichž řízení se podílejí velitel, náčelník štábu, velitelé (náčelníci) druhů vojsk, zástupce velitele pro technické věci a náčelník týlu. Tímto problémem se dnes obírá velení všech armád světa. Ovšem tímto opatřením není nikterak sledováno omezení působnosti služeb v odborných otázkách, ani nejsou nikterak dotčeny specifické zvláštnosti zdravotnické služby. Právě naopak, tu je požadováno zvýšení kompetence i odpovědnosti náčelníků jednotlivých služeb při plném respektování operačních a operačně týlových zájmů vyvěrajících ze zámyslu vševojskového velitele.

*

Při řešení otázek podřízenosti i řízení zdravotnické služby v armádě nelze opomíjet válečné zkušenosti, zejména historické zkušenosti z Veliké vlastenecké války. Na jejím začátku byla zdravotnická služba na stupních svazků, armád a frontů pod-

řízena přímo vševojskovému veliteli. Otázkami ostatních služeb se zabýval vševojskový štáb, v kterém bylo vytvořeno zvláštní oddělení týlu (5. oddělení).

První dny války se vyznačovaly zvlášť složitou bojovou situací. Velitel i náčelník štábu byli plně zaměstnáni řízením boje a nebyli s to se podrobněji zabývat otázkami zdravotnické služby nebo řízením ostatních služeb. Zástupce náčelníka štábu pro týl s 5. oddělením nebyli autoritativní složkou, která by mohla velet službám a sladovat jejich problémy, přímo na velitele, někdy na náčelníka štábu. To mělo nejednou nepříznivé důsledky, neboť velitel neznal podrobněji celkový stav služeb, v určité bojové situaci vydal dílčí rozhodnutí, které nebylo sladeno s ostatními opatřeními v týlu.

Tyto organizační nedostatky zavinily v prvních měsících Veliké vlastenecké války vážné nedostatky v řízení zdravotnické služby a v zásobování.

Složitost boje vyžadovala nutnost převést rychlou reorganizační systém podřízenosti a řízení služeb. Byl vytvořen zvláštní orgán — náčelník týlu s pravomocí řídit týlové služby, čítajíc v to i službu zdravotnickou.

Takovéto praktické zkušenosti nelze opomíjet, i když je nemůžeme uplatňovat mechanicky. Naopak, mám za to, že právě Veliká vlastenecká válka je v oblasti zdravotnické služby faktorem velmi významným, a to z toho důvodu, že právě tato služba má v nových podmínkách praktických zkušeností velmi málo, u nás prakticky žádné. Zejména v otázkách organizace se nesmíme nechat unést jen teoretickými úvahami.

*

Tedy již Veliká vlastenecká válka ukázala, že velitel i náčelník štábu byli plně zaměstnáni řízením boje a že se nemohli odpovědně a podrobněji zabývat otázkami týlu u zdravotnické služby.

V jaké situaci je velitel (konkrétně velitel vševojskové armády) v soudobé operaci? Velí místo třem střeleckým sborům

pět až sedmi vševojskovým svazkům, šesti až čtrnácti vojskovým svazkům (organickým i posilovým).

Na štábních armádních operačních cvičeních a ve vojenské literatuře bylo doposud od velitele armády požadováno, aby ve svém rozhodnutí stanovil celkem 11 úkolů, organizačních dat a norem v oblasti materiálně technického a zdravotnického zabezpečení.*) V oboru zdravotnické služby jsou to otázky týkající se výše předvídaných zdravotnických ztrát a organizace rozmístění zdravotnických etap a zdravotnických odsunů.

Odhad zdravotnických ztrát je nutno řešit v konkrétní situaci s přihlédnutím k četným faktorům (jako např. poměr vlastních a nepřátelských sil pozemních a vzdušných, jakých zbraní dosud používal nepřítel a jaké nové prostředky připravuje, stupeň vybudování a systém organizace (paleb) nepřátelské obrany, stupeň zeničnického vybudování výchozího položení vlastních vojsk, stupeň jejich výcviku v protiatomové a protichemické ochraně, vlastnosti terénu apod.), z nichž nejvýznamnější jsou zkušenosti z dříve provedených operací.

Jak patrně, výpočet zdravotnických ztrát je otázka velmi složitá, která nemůže být záležitostí jen velitele. Mám za to, že by to mělo být úkolem náčelníka zdravotnické služby, který v součinnosti s operačním štábem je s to předvídané ztráty odhadnout a veliteli navrhnout. Konečně je třeba uvážit, do jaké míry se odhadem zdravotnických ztrát bude armáda vůbec zabývat. To proto, že plánování operace je prováděno na stupni frontu a veškerá opatření v zdravotnické službě, manévry zdravotnickými prostředky musí navazovat na plán zdravotnického zabezpečení frontu. Front posiluje týl armády, čítající v to i zdravotnickou službu, týlovými útvary a zařízeními na základě svého plánu, organizuje zdravotnické zabezpečení a zesiluje nemocnicemi jednotlivé armády na podkladě předvídaných ztrát ve frontové operaci. V rámci vševojskové armády půjde tedy nikoli o výpočet předvídaných zdravotnických ztrát, nýbrž o upřesnění dat frontu, o konkretisaci a rozdělení ztrát podle jednotlivých svazků a období armádní operace.

Ve Veliké vlastenecké válce bylo často praktikováno, že náčelník zdravotnické služby armády byl povolován na začátku

přípravného období k zdravotnické správě frontu a tam se zúčastnil plánování některých dílčích otázek týkajících se jeho armády a dostal přímo potřebné podklady, které mohl potom ve svém plánu sladit se zámyslem velitele armády a s vlastními opatřeními.

Pokud jde o organizaci rozmístění zdravotnických etap a zdravotnických odsunů, domníváme se, že není nutné, aby ji stanovil velitel armády ve svém rozhodnutí nebo ve zvláštních pokynech vydávaných po rozhodnutí. Již samo rozhodnutí velitele dává dostatek reálných podkladů pro organizaci zdravotnického zabezpečení. Náčelník zdravotnické služby je s to zpracovat tuto část plánu, ovšem s přihlédnutím k opatřením frontu a k celkovému plánu organizace týlu. Tím není zdravotnická služba nikterak vyloučena ze zájmů a péče velitele armády, který může svůj vliv projevit při schvalování plánu organizace týlu zdravotnického a technického zabezpečení, může srovnat, zda navrhovaná opatření odpovídají jeho zámyslu apod.

Ovšem na druhé straně nemůže být velitel armády bráněn, aby podle situace ve svém rozhodnutí, v pokynech po vydání rozhodnutí nebo při schvalování plánu organizace týlu nevydal určité pokyny např. stran zesílení svazků na směru hlavního úderu pro zdravotnické zabezpečení zasažení druhých sledů nebo zdůraznil určité období bojů, kdy nutno očekávat zvýšené ztráty apod.

Považují rovněž za velmi důležité, aby velitel armády ve svém rozhodování bral vždy v úvahu zájmy zdravotnické služby, neboť svým vlivem může vytvářet příznivé podmínky pro včasnou záchranu raněných (vyhrazení odsunových cest ve vojskovém týlu, dočasné udržení bojového postavení, aby mohli být odsunuti ranění apod.).

Závěrem k posouzení poměru velitele k zdravotnické službě je nutno konstatovat, že se velitel musí obírat zdravotnickými otázkami, že někdy bude nutno, aby měl i osobní styk s funkcionáři zdravotnické služby. Ovšem to ještě nemůže být dostatečným důvodem k tomu, aby mu zdravotnická služba přímo podléhala.

*

Zdravotnické zabezpečení operace zahrnuje široký okruh otázek, jichž řešení je zčásti nebo zcela závislé na týlu.

Jsou to především otázky rozmístování zdravotnických zařízení a využívání týlového prostoru. To nemůže být v soudobé operaci podceňováno. Na příklad v dukelsko-prešovské operaci jsme viděli, jakou úlohu mělo rozdělení týlového prostoru 38. gar-

*) Generálmajor Josef Slabý: „Velení týlu v soudobé útočné operaci“, Sborník „Práce VA KG“ čís. 19/1956, str. 119 až 132.

dové armády, jaký boj byl sváděn o každou kolnu nebo stodolu požadovanou pro rozmístění zdravotnického zařízení nebo zásobovacího útvaru. V soudobé operaci je vzhledem k decentralisovanému rozmístování vojsk a jejich týlů, vzhledem k využívání vlastností terénu a vybudovaných objektů k ochraně vojsk a zásob proti zbraním hromadného ničení řízení rozdělování týlového prostoru ještě naléhavější. Je samozřejmě, že v prvním pořadí bude týlového prostoru využívat velitel armády k rozmístění druhých sledů a záloh. To konečně vyplývá již z jeho rozhodnutí. V druhém pořadí je v týlovém prostoru třeba rozmístit desítky skladů, polních nemocnic a ostatních zdravotnických zařízení, dílen, polních pekáren a polních jatek, automobilních a ostatních speciálních útvarů.

Celkový počet týlových útvarů a zařízení vševojskové armády v operaci daleko převyšuje počet jednoho sta; kromě toho budou v armádním týlovém prostoru vyhrazena místa pro rozvinutí letišť a desítek útvarů leteckého týlu. To vyžaduje ústředního a plánovaného řízení využití týlového prostoru a udržování přísného vojenského pořádku v něm. Touto otázkou se doposud zabýval a zabývá náčelník týlu. Mám za to, že ve velení vševojskové armády ani není jiného vhodnějšího funkcionáře.

Další závislost zdravotnické služby na týlu bude v přidělování odsunových komunikací. Ani tuto otázku nelze považovat za podružnou, neboť na stupni vševojskové armády mohou zdravotnické odsuny dosáhnout rozsáhlého objemu a vydělení zvláštních cest pro odsuny musí být řešeno při respektování potřeb operačních přesunů a provádění nepřetržitých přísunů.

S otázkou vyhrazování a přidělování odsunových komunikací těsně souvisí doprava, na které bude ve značném měřítku participovat zdravotnická služba. Zdravotnická služba bude využívat všech druhů dopravy (silniční-automobilní, železniční a vzdušné). Vzhledem k možnému narušení některého druhu dopravy zásahem nepřátelských zbraní hromadného ničení bude nutno velmi často přistupovat ke kombinovanému využívání dopravy. Proto je tak naléhavě stavěna otázka jednotného řízení veškeré dopravy. A právě proto, že doprava je jedním z hlavních úkolů týlu, je nutno, aby jejím ústředním řídicím orgánem byl náčelník týlu.

Speciální zdravotnická vozidla organicky podřízená zdravotnické službě zdaleka nemohou stačit k provádění včasných odsunů a zdravotnická služba bude v boji téměř vždy závislá na týlu. Pro odsuny raněných bude nutno usměrnit prázdná

vozidla, která se po odevzdání materiálu vojskům budou vracet do týlu, po případě bude nutno zdravotnickou službu na určitém odsunovém úseku zesílit dopravními vozidly, která budou dočasně přizpůsobena pro zdravotnické účely.

Závislost zdravotnické služby na týlu bude i ve využívání týlového spojení a v zabezpečování ochrany a obrany uskupení skladů, útvarů a zařízení. Operační zabezpečení týlu zahrnuje souhrn opatření, která je nutno řešit komplexně v rámci celého týlu na základě pečlivého zhodnocení týlových objektů z hlediska nebezpečí úderů nepřátelských zbraní hromadného ničení. Zemní práce bude nutno provádět v stanoveném pořadí. K tomu účelu bude týl vybaven stroji pro zemní práce a mechanizačními prostředky.

Rovněž i obranu týlových útvarů a zařízení je nutno provádět podle ústředního plánu na základě vyhodnocení prostorů výhodných pro shoz nepřátelských výsadků a na základě nepřetržitého vyhodnocování operační situace.

Rovněž i organizace spojení v týlu představuje jednotný plán ústředně řízený, do kterého je zahrnuta celá spojovací síť civilních permanentních vedení, řada rádiových sítí týlových velitelských stanovišť, týlových útvarů a zařízení, směrových stanic, dálkopisů apod. Může být namítáno, že na cvičení bylo doposud týlové spojení řešeno jen teoreticky a že týl zdravotnickou službu plně nezabezpečil. Byla učiněna opatření, aby týloví funkcionáři i náčelníci služeb na všech stupních byli zabezpečeni dostatečným počtem nejmodernějších pojítek.

Nadhodil jsem řadu otázek, které je nutno řešit komplexně s přihlédnutím k celé organizační struktuře armádního týlu. Žádná vševojsková armáda v poli nemůže být soběstačná. V operaci nelze vystačit s organickými prostředky na léčení ani k provádění oprav, nelze zabezpečit operaci bez účelné koordinovaného přísunu a bez širokého komunikačního a spojovacího systému. Z týlu vzniká hodinový stroj, jehož kolečka do sebe vzájemně zapadají, navazují jedno na druhé, vzájemně se doplňují a podporují. Zdravotnická služba je důležitou součástí tohoto hodinového mechanismu.

*

Autor vidí zvláštní specifickou zdravotnické služby proti např. zásobování municí nebo PHM v tom, že „těžiště její činnosti je položeno do období vlastního boje...“.

Toto srovnání nepovažuji za úplně správné. Již dávno minuly doby, kdy týl mohl

v klidu po týdny shromažďovat materiál na zemi a ve skladech armádní zásobovací základny. V soudobé operaci bude vzhledem ke značně zkrácenému přípravnému období sotva možno počítat s větším nahromaděním zásob do zahájení operace. Těžiště zásobování a technického zabezpečení bude tedy rovněž položeno do vlastního boje, jehož ráz musí najít plný odraz ve způsobu zabezpečení. Mám za to, že v soudobých podmínkách, kdy nepřítel může zbraněmi hromadného ničení kdykoli změnit taktickou i materiální situaci, je nutno těžiště činnosti kterékoli služby vidět přímo v boji. Síla sovětské vojenské vědy nespočívá v nadřazování té nebo oné služby nebo v podceňování toho nebo onoho druhu vojska; boj je výsledkem součinnosti všech druhů vojsk a služeb.

*

Autor článku vidí jediný orgán oprávněný k řízení zdravotnické služby v osobě vševojskového velitele.

Při řešení této otázky je třeba si uvědomit, že jde o podřízení operačně týlové, o koordinaci zdravotnické služby s ostatními službami. K plnění této úlohy má náčelník týlu plné předpoklady. Odpovídá tomu i předběžné vojenské vzdělání. Vševojskoví týlaři jsou školeni v týlové fakultě Vojenské akademie Klementa Gottwalda. Během tříletého studia mají vyhrazeno pro vševojskovou taktiku, taktiku druhů vojsk a operační umění

744 hodin,

pro vojskový a operační týl a na služby

1720 hodin,

v tom zdravotnická služba*)

64 hodin.

Naproti tomu posluchači velitelského směru vševojskové fakulty mají během tříletého studia

vševojskové taktiky, taktiky druhů vojsk a operačního umění

2278 hodin,

týlu a týlových služeb

120 hodin,

v tom zdravotnická služba

38 hodin.

Nemůže být pochyby o tom, že náčelník týlu jako vševojskový týlový funkcionář má jistě k problémům zdravotnické služby blíže než kterýkoli funkcionář vševojskový.

*

Závěr

Vznik názorů na vyjmutí zdravotnické služby z podřízenosti týlu nelze nikterak pojmout, jak se mnozí domnívají, se zavedením zbraní hromadného ničení do výzbroje armád. S obdobnými názory přicházelí vyšší funkcionáři zdravotnické služby

již v období hned po skončení druhé světové války, kdy byl veden boj za organizační strukturu naší nové armády. Tehdy na příklad byl prosazován názor, že zdravotnická služba patří do operačního štábu.

Není pochyby o tom, že zbraně hromadného ničení přinesly mnoho změn do organizace vojsk i služeb i do způsobu vedení boje a operace. Je nutno konstatovat, že všem těmto změnám neodpovídá současná organizační struktura týlu. Služby jsou roztrženy a není funkcionáře, který by se obíral slaďováním jejich činnosti.

Autor řeší otázku řízení zdravotnické služby jen z hlediska své vlastní potřeby. Považoval jsem proto za nutné seznámit čtenáře Vojenské mysli i s některými názory a hledisky operačně týlovými, aby v další diskusi bylo přihlíženo i k vševojskovému veliteli, k zájmům ostatních služeb i k nutné organizační struktuře týlu jako celku.

Při řešení řízení zdravotnické služby je třeba uvážit některé zvláštnosti vyplývající ze soudobé operace, které se plně neodrazily v stati autorově.

Tak např. nutnost podřízenosti zdravotnické služby veliteli bývá často odůvodňována tím, že velitel potřebuje být nepřetržitě informován o zdravotnické situaci vojsk apod. Přitom je velmi problematické, zda náčelník zdravotnické služby armády bude s to, řekněme za 3 až 4 hodiny po nepřátelském hromadném úderu, dát veliteli alespoň povšechnou zdravotnickou situaci vojsk. Zdravotnická služba si přisvojuje toto právo, protože na štábních armádních operačních cvičeních dostane situaci po nepřátelském úderu zbraní hromadného ničení jednoduše nahránu od rozhodčí služby.

Dále je třeba uvážit, že zdravotnická služba v soudobém boji těžko kdy bude soběstačná. Stačí připomenout jen některé zkušenosti z korejské války, které přinesl čínský vojenský časopis „1. srpen“. Příslušníci týlových oddílů, přivážející do přední linie munici, byli povinni poskytovat raněným první pomoc a v těžkých podmínkách pod palbou nepřátelského dělostřelectva odsunovat je do týlu.

Za používání zbraní hromadného ničení je nutno do zdravotnické péče zapojit každého bojovníka. Svěpomoc a vzájemná pomoc nabývají v soudobém boji zvláštního významu. Jsem toho názoru, že bude třeba provést další opatření, aby se zdravotnická péče stala v určitém rozsahu ovládanou povinností každého vojáka.

Stejně tak je třeba diskutovat k otázce, zda je nutné, aby velitel vševojskové armády vydával po rozhodnutí zvláštní směr-

*) Kromě taktiky zdravotnické služby, která je v rámci taktiky týlu řešena téměř na každém skupinovém cvičení.

nice pro náčelníka zdravotnické služby. Zastávám názor, že rozhodnutí samo a výpis ze směrnic fronty dávají dostatek podkladů pro řešení zdravotnických otázek v operaci.

V závěru svého diskusního příspěvku považuji za nutné zdůraznit, že v základních otázkách organizační struktury armády je nutno přihlížet i k ostatním armádám států Varšavské smlouvy. Zejména k organizační struktuře Sovětské armády. Je to z toho důvodu, že tato armáda má nejvíce bojových zkušeností a má dnes také nej-

více možností přezkoušet různé organizační návrhy v podmínkách, které se nejvíce přibližují polní situaci soudobé války.

Tím nechci nikterak omezit další diskusi k této závažné otázce.

Redakční poznámka.

Tento diskusní příspěvek k článku podplukovníka MUDr. Drbala je zpracován z hlediska operačně týlového. Bylo by vhodné, kdyby i některý z vševojskových velitelů vyjádřil k uvedeným otázkám své stanovisko.

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK

„Protitankový rajón nebo protitanková záloha?“

Generálmajor Eduard Uřeš

V soudobé nelineární obraně se jeví nutným nehromadit vojska na malé prostory, nýbrž rozptýlovat je tak, aby jedním atomovým výbuchem nebyly vyraženy celé prapory (útvary).

Z tohoto zcela oprávněného požadavku vznikla pravděpodobně i myšlenka neobsazovat protitankové rajóny předem, nýbrž až poté, když už se rozvíjí nepřátelský útok a projevuje se jeho hlavní úder.

Domnívám se, že tento názor — obsazovat protitankový rajón až teprve v čas potřeby — není správný.

Veliká vlastenecká válka nám přinesla v tomto směru dobré zkušenosti. I když nelze vždy v plné míře tyto zkušenosti aplikovat na dnešní podmínky, na podmínky budoucí války, přece lze z nich částečně odvodit, kterým směrem se rozvíjejí nové způsoby boje. Je tedy nutno z válečných zkušeností vycházet a umět je uplatňovat v dnešních podmínkách. Zanedbávat válečnou zkušenost však není správné.

Obranné boje Sovětské armády v poslední válce prokázaly nutnost mít v bojové sestavě vojsk k obraně mimo jiné i tyto dva prvky — protitankové rajóny a protitankové zálohy (dělostřelecké), tankové i ženíjní (POZ). Každý z těchto prvků plní svůj obranný úkol svým, a to odlišným způsobem. Proto také jsou jak protitankový rajón, tak i protitanková záloha samostatnými prvky bojové sestavy a takto jsou i v předpise zakotveny.

Protitankový rajón zaujímá důležitý prostor na tankovém směru možného nepřátelského hlavního úderu, po případě na styku dvou tankových směrů, někde mezi obrannými postaveními, tak, aby překvapivým palebným úderem na malou vzdálenost spolehlivě roztříštil nápor nepřátelských tan-

ků, způsobil citelné ztráty nepříteli právě tam, kde to nejméně čekal, za postupu od jednoho obranného postavení k dalšímu. Palbu zahájí protitankový rajón na krátkou vzdálenost, aby její účín byl co největší a nejpřekvapivější. Protitankové rajóny v podstatě zhušťovaly obranu mezi obrannými postaveními a pásmy obrany, nutily nepřítel k nepřetržitému boji, k zasazování dalších sil a prostředků, opotřebovávaly ho.

Aby tento svůj úkol mohly protitankové rajóny úspěšně plnit, musí jejich osádky včas, co možná ještě před zahájením útoku nepřítel, obsadit svoje palebná postavení, provést všechny palebné přípravy k boji a své opevňovací práce dobře zamaskovat. Výjimky byly u protitankových rajónů armády, z nichž mnohé se předběžně vybudovaly a obsazovaly až v průběhu boje, a to výhradně protitankovými prostředky, staženými z pasivních úseků fronty. Tyto protitankové rajóny, protože šlo o rajóny v operační hloubce obrany, mohly být obsazeny přibližně tak jako před zahájením útoku, včas, skrytě a mohlo být počítáno s takovými účinky palebnými, jaké se od protitankového rajónu požadovaly.

Kdy je účelné organisovat protitankový rajón, a kdy je výhodnější věnovat více sil a prostředků protitankovým zálohám? Protitankové rajóny stavíme na ten směr, kudy musí směřovat nepřátelský tankový úder. Má-li nepřítel několik vhodných tankových směrů pro svůj útok, je za stejných podmínek zesílení protitankovými zbraněmi výhodnější pro obránce mít silné protitankové prostředky v ruce a zasazovat je tam, kde se projevuje nepřátelský tankový úder nejzávažněji. Tak vznikla také potřeba organisovat protitankové zálohy.

Protitanková záloha má tedy proti protitankovému rájónu zcela odlišný ráz činnosti. Vyčkává v stanoveném vhodném prostoru, taktéž předem vybudovaném k boji s nepřátelskými tanky, pohotova k zásahu na různé směry možného útoku nepřátelských tanků. Na těchto jednotlivých směrech má protitanková záloha několik (2 až 3) sledů předem vybudovaných protitankových postavení. Tato protitanková postavení mají svoji hloubku a jsou na bocích zabezpečována podle potřeby minovými protitankovými zátarasami. Před jejich průčelími bývají plánovány zásahy pohyblivých odřadů zátarasovacích, v součinnosti s nimiž ničí protitankové zálohy svými palbami nepřátelské tanky. Protitanková záloha z chodu mohla přijmout boj s nepřátelskými tanky za nejvýhodnějších pro ni podmínek.

Z toho, co bylo uvedeno, je vidět, že protitankové prostředky protitankové zálohy musí být schopny nejen účinné palby, ale i rychlého pohybu, kdežto protitankovému rájónu postačí účinná, překvapivá a v pravý čas zahájená palba.

Plukovník Parfemov, účastník obranných bojů Veliké vlastenecké války, poznamenává, že se při vzrůstajících tempech operací zpravidla stávalo, že nejen plukovní, ale ani divísi protitankové zálohy nestačily vyjet z prostorů svého rozmístění a musely čelit nepřátelským útočícím tankům hned na místě. Proto také činíme všechna opatření, aby protitankové zálohy byly s to přijmout boj nejen na protitankových postaveních, ale i v prostoru rozmístění.

Jestliže se dnes tempo útočných operací téměř zdvojnásobilo, a přihlídneme-li k uvedené zkušenosti plukovníka Parfemova, je logičtější a správnější, aby protitankové rájóny, až na některé armádní, byly předem obsazovány, a ne naopak.

Většina osádek protitankových rájónů, které by měly za úkol zaujmout palebná postavení v protitankovém rájónu až po skončení nepřátelské atomové, dělostřelecké a letecké přípravy, s velkou pravděpodobností by nestačila protitankový rájón zaujmout a v každém případě by v tomto rájónu bojovala zbytečně za velmi těžkých podmínek.

Proto myšlenka zaujímat protitankové rájóny až za nepřátelského útoku, zdá se, nevychází ze zkušeností z minulé války, ani z logických úvah a je ji třeba zrevidovat.

Je velmi pravděpodobné, že snaha obsazovat protitankový rájón až při nepřátelském útoku vyšla z nutnosti rozptylovat vojska před bojem, a to proto, aby ztráty způsobené nepřátelskými zbraněmi hromadného ničení byly co nejmenší.

Pak z toho všeho vyplývá neorganizovat

protitankové rájóny v pluku a v divísi prvního sledu vůbec a ponechat si raději na těchto stupních silné protitankové prostředky v několika protitankových zálohách, po případě ještě lépe — zesilovat protitankovými zbraněmi jednotlivé protitankové opěrné body rot předem.

Také systém nelineární obrany, kterou právě studujeme a v němž jednotlivá dvouzákopová postavení jsou od sebe vzdálena jen 2 až 3 km, téměř vylučuje vkládání samostatných obranných prvků (protitankových rájónů) mezi tato postavení, při nejmenším takovou potřebu nijak nezdurazňuje. Naopak. Razí se zásada všechny prvky sestavy i dělostřelecké skupiny a VS napojovat na obranná postavení (zákopy).

Z á v ě r

Ráz bojové činnosti protitankového rájónu a protitankové zálohy se od sebe podstatně liší.

Kdežto protitankový rájón organizovaný zpravidla mezi obrannými postaveními je včas obsazen, skryt, dobře maskován a jeho palba je velmi překvapivá a účinná, protitanková záloha vyčkává v prostoru rozmístění a zasahuje podle projevuujícího se hlavního náporu nepřítele na ohroženém směru zaujetím protitankového postavení z chodu.

Proto je metodicky nevhodné zaměřovat cba prvky nebo spojitvat jejich funkce. Nezdá se tedy také správné obsazovat protitankové rájóny až po vyrazení nepřátelského útoku.

Rychlá tempa novodobého boje, malé vzdálenosti (2 až 3 km) mezi obrannými postaveními naší nové obrany, nutnost rozptýlit vojska doporučují — protitankové rájóny u divísi a pluků prvního sledu neorganizovat stůj co stůj, nýbrž raději zesilovat předem jednotlivě protitankové opěrné body rot na obranných postaveních; protitankové zálohy mít k nahrazení ztrát protitankových prostředků a k přehrazení směru nepřátelského hlavního náporu na protitankových, předem vybudovaných postaveních.

Obsazovat dodatečně, až za boje, některé za tím účelem připravené a vybudované protitankové rájóny může zpravidla jen armáda (front), jejíž protitankové rájóny mohou se skládat z několika sledů, jsou ve větší hloubce a do nichž se přikazují protitankové prostředky stažené z úseků méně ohrožených.

Redakční poznámka.

Redakční kruh uveřejňuje článek generálmajora E. Uřeše, i když s názorem autora zcela nesouhlasí a vyzývá čtenáře Vojenské mysli k diskusi o této otázce, která je aktuální.

NA POMOC VOJENSKOVĚDECKÉ PRÁCI

ZPŮSOB DOPLŇOVÁNÍ ARMÁDY ZA SOUDOBÝCH PODMÍNEK VEDENÍ VÁLKY A ORGANISACE ZÁLOŽNÍCH VÝCVIKOVÝCH ÚTVARŮ

Major Petr Hlavatý, kapitán Jindřich Průša

Úvod

Mohutný rozvoj techniky nese s sebou nejen převratné změny ve výzbroji armád a v organizaci vojsk, ale i ve všech taktických a operačních zásadách vedení soudobé války.

Nová mohutnější bojová technika, dosud hromadně nepoužitá, má podstatný vliv na stále se zvětšující rozmach ozbrojeného boje. Tyto nové bojové prostředky dovolují provádět vojskům mohutnější údery na daleko širších frontách a do větších hloubek, přirozeně i s mnohem vyšší dynamikou.

Je zřejmé, že tyto důvody vedly i k podstatným změnám vedení boje za použití zbraní s atomovou náplní, vyznačující se možností hromadného vyřazení živé síly, bojové techniky a materiálu v krátkém čase. Neustálým zvyšováním požadavků na používané bojové prostředky se nutně změnil i možný poměr ztrát na bojišti. Objevila se nutnost mít daleko větší zálohy všech druhů vojsk a služeb i bojového materiálu. Proto doplňování čerstvými silami spolu s včasným nahrazováním vyřazené bojové techniky a materiálních prostředků bude pro úspěšné vedení boje činit čím dále tím větší těžkosti. To jsme si uvědomili již při studiu Veliké vlastenecké války, kdy si postupně narůstající údery Sovětské armády vyžádaly neustálého formování nových jednotek a systematického nahrazování ztrát. A zvláště nyní, především při zcela odlišném způsobu vedení války, se toto doplňování podstatně komplikuje.

Je proto již méně pochopitelné, že otázce doplňování vojsk za možného použití zbraní hromadného ničení nebyla dosud věnována náležitá pozornost, i když na tuto okolnost bylo již několikrát upozorňováno, a že nebyla ve větších cvičeních s vojsky komplexně řešena.

Nové bojové prostředky mají tedy vliv nejen na řadu operačních a taktických zásad, ale i na organizační strukturu vojsk vůbec. Mění se kvalitativní poměr důležitosti jednotlivých druhů vojsk a jeho potřebné nahrazování.

Není myslitelné, že naše studie rozebere všechny vážné otázky a vyřeší veškerou problematiku dotýkající se doplňování. To není ani účelem práce, která chce především vybrat hlavní zásady pro možné řešení a předložit takto zpracovaný návrh k širší diskusi.

I. VLIV POUŽITÍ A PRAVDĚPODOBNÉ ÚČINKY ZBRANÍ HROMADNÉHO NIČENÍ NA ZÁPOLÍ

Vzhledem k tomu, že až dosud nebyla otázka doplňování ztrát komplexně řešena, je především nutno přistoupit na podkladě všech dostupných pramenů k detailnímu rozboru ztrát způsobených zbraněmi konvenčními i atomovými.

Abychom mohli správně pochopit, jak atomové a vodíkové zbraně mění charakter budoucí války, vzhledem ke své velké ničivé síle (na živou sílu a na veškeré bojové prostředky) nejen na frontách, ale i v zápolí, je nutno především vycházet ze ztrát minulých válek a dedukcí vytvářet nové, co nejpravděpodobnější hypotézy.

Již srovnání ztrát mezi první a druhou světovou válkou je pro další úvahy velmi poučné, a to nejen samým množstvím ztrát, ale především jejich rozdělením na bojující armády a zápolí.

Druhá světová válka způsobila lidstvu podstatně větší ztráty než válka první. Nejmarkantněji vynikne toto srovnání ztrát v přehledných tabulkách. Tabulka T-1 uvádí:

PŘEHLED NENÁVRATNÝCH ZTRÁT ZA PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY

T-1

V LETECH 1914—1918

Trojdohoda	Celkové ztráty			Trojspolek
	v poli	v zápolí	v poli	
Rusko	1 700 000	—	—	Německo:
Francie	1 457 000	—	1 900 976	pozemní síly
Anglie	1 010 000	—	34 836	námořnictvo
Itálie	533 000	—	1 185	kolonie
Srbsko	322 000	—	100 000	nezvěstní
Rumunsko	158 000	—	1 047 000	Rakousko-Uhersko
Belgie	115 000	—	325 000	Turecko
Spojené státy	60 000	—	49 000	Bulharsko
Řecko	5 000	—	—	—
Portugalsko	5 000	—	—	—
—	—	500 000	—	—
Celkem	5 365 000	500 000	3 458 000	Celkem

Lze konstatovat, že v první světové válce byly ztráty způsobené převážně na frontě, kde padlo 8 823 000 mužů, kdežto zápolí bylo válečnými akcemi postiženo poměrně málo (asi 500 000 obyvatel).

Podstatně jiný obraz dává vyhodnocení ztrát za druhé světové války, kdy civilní část obyvatelstva byla celkovými ztrátami (to znamená bombardováním, politickou a rasovou perzekucí) postižena dokonce více než bojující armády.

Tento případ, že zápolí má větší ztráty než fronta, je zcela nový a dosud nikdy se ještě v historii válek nevyskytl.

Čím byl tedy ovlivněn? K jeho objasnění je třeba si uvědomit, že při totální válce bylo použito fyzického ničení živé síly zápolí především k podlomení morálky národa a znemožňování systematického doplňování vojsk živou silou i bojovými prostředky při soustavné likvidaci průmyslových, hospodářských i politických center v týlu.

Tabulka T-2 dává přehled celkových ztrát na mrtvých a nezvěstných za druhé světové války. V ní jsou ztráty rozděleny nejen na vojenské a civilní, ale je vyjádřen i poměr ztrát k celkovému počtu obyvatel.

VYHODNOCENÍ ZTRÁT DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY
(Průměrná čísla z různých pramenů)

Pořadové číslo	Země	Počet obyvatel	Ztráty						Celkové ztráty k počtu obyvatel	
			Vojenské		Civilní		Celkové		Procento	Pořadí
			celkový počet	poměr vojenských k civilním v %	celkový počet	poměr civilních k vojenským v %	počet	% vojenských a civilních ztrát ke ztrátám celkovým		
1	SSSR	200 000 000	7 833 000	45,7054	9 305 000	54,2946	17 138 000	46,2659	8,5690	3
2	Polsko	34 800 000	150 000	3,2967	4 400 000	96,7033	4 550 000	12,2832	13,0747	1
3	Čína	548 000 000	2 200 000	52,3809	2 000 000	47,6191	4 200 000	11,3383	0,7664	17
4	Německo	66 900 000	2 925 000	82,9780	600 000	17,0220	3 525 000	9,5162	5,2691	5
5	Japonsko	88 500 000	1 500 000	85,7142	250 000	14,2858	1 750 000	4,7243	1,9774	12
6	Jugoslávie	15 490 000	300 000	17,6471	1 400 000	82,3529	1 700 000	4,5893	10,9748	2
7	Francie	41 680 000	215 000	37,3913	360 000	62,6078	575 000	1,5523	1,3795	13
8	Anglické kolonie	*) —	450 000	90,0000	50 000	10,0000	500 000	1,3498	0,3126	21
9	Rumunsko	19 850 000	200 000	43,4782	260 000	56,5218	460 000	1,2418	2,3173	8
10	Maďarsko	9 200 000	140 000	33,3333	280 000	66,6667	420 000	1,1338	4,5652	6
11	Anglie	47 814 000	313 000	79,4416	81 000	20,5584	394 000	1,0636	0,8242	16
12	Rakousko	6 653 000	265 000	72,2070	102 000	27,7930	367 000	0,9908	5,5163	4
13	ČSR	15 310 000	100 000	32,2580	210 000	78,7420	310 000	0,8369	2,0248	11
14	Itálie	43 780 000	245 000	79,0322	65 000	20,9678	310 000	0,8369	0,7081	18
15	USA	167 858 000	265 000	100,0000	—	0,0000	265 000	0,7154	0,1578	22
16	Holandsko	8 729 000	12 000	5,7143	198 000	94,2857	210 000	0,5669	2,4058	7
17	Řecko	7 180 000	20 000	12,5000	140 000	87,5000	160 000	0,4319	2,2284	10
18	Belgie	8 386 000	12 000	13,6364	76 000	86,3636	88 000	0,2376	1,0493	15
19	Finsko	3 697 000	82 000	97,6190	2 000	2,3810	84 000	0,2268	2,2721	9
20	Bulharsko	6 270 000	10 000	50,0000	10 000	50,0000	20 000	0,0539	0,3189	20
21	Norsko	2 926 000	6 000	60,0000	4 000	40,0000	10 000	0,0271	0,3417	19
22	Lucembursko	380 000	4 000	80,0000	1 000	20,0000	5 000	0,0135	1,3158	14
23	Dánsko	3 794 000	400	28,5714	1 000	71,4286	1 400	0,0038	0,0369	23
24	Celkem	—	17 247 400	46,5601	19 795 000	53,4389	37 042 400	100,0000	2,9741782	

*) Nejistěn přesný počet; brán odhad 160 000 000 osob.

Použití atomových nebo vodíkových zbraní dává reálný předpoklad daleko většího rozšíření ztrát civilního obyvatelstva, a to z toho důvodu, že v týlu je možno používat pum s podstatně větším TNT ekvivalentem než na frontě, vzhledem k bezpečnosti vlastních vojsk.

Pro další závěry nás budou zajímat především tyto otázky:

- Jaké ztráty byly způsobeny civilnímu obyvatelstvu v průběhu minulé války leteckými údery a
- jak se může projevit možný poměr ztrát způsobený konvenčními leteckými zbraněmi a zbraněmi s atomovou náplní na civilním obyvatelstvu.

V první části je možno na příkladu uvést situaci, jak se vyvinula během druhé světové války v zápolí Německa. Z dostupných pramenů je možno zhruba shrnout, že na území Německa bylo shozeno 2 430 000 t běžně používaných trhavin.

Rozdělíme-li toto množství trhavin na jednotlivé zasažené cíle, je možno stanovit, že připadlo asi

36 % na ničení přepravy	— tj. 874 800 t pum,
24 % na nálety na města	— tj. 583 200 t pum,
20 % na vojenské cíle	— tj. 486 000 t pum,
14 % na zničení válečného průmyslu	— tj. 340 200 t pum,
6 % na ostatní cíle	— tj. 145 000 t pum.

Při další naší úvaze budeme vztahovat tyto údaje především na možnosti zasažení měst.

Vycházíme-li z předpokladu, že při použití

- tříštivotrhavých pum připadl 1 mrtvý na 1 t pum,
 - tříštivotrhavých a zápalných pum připadlo až 17 mrtvých na 1 t pum,
- lze v závěru zhruba stanovit ztráty na životech ve velkých městech (průmyslových centrech)

- a) s velmi dobrými kryty: 6 až 16 mrtvých/100 t pum,
- b) s běžně připravenými kryty: 600 až 1200 mrtvých/100 t pum,
- c) s nedostatečně upravenými kryty: 1300 až 1700 mrtvých/100 t pum.

Uvažujeme-li pro vyhodnocení střední údaje, dosáhly celkové ztráty leteckým bombardováním v Německu počtu téměř 1 500 000 osob, což ukazuje tabulka T-3.

Abychom mohli dále reálně kalkulovat s možným doplňováním vojsk

T-3

PŘEHLED ZABITÝCH NÁSLEDKEM LETECKÉHO BOMBARDOVÁNÍ V NĚMECKU

Kryty	% zásahu	Z celkové tonáže 583 200 t pum připadlo tun	Počet mrtvých na 1 t pum	Celkový počet mrtvých
Mimo cíl	25—30	145 800—174 960	0,001— 0,06	146— 175
I. kategorie	15—20	87 480—116 640	0,06 — 0,16	5 248— 6 998
II. kategorie	25—30	145 800—174 960	0,16 — 6,00	23 328— 27 994
III. kategorie	15—20	87 480—116 640	6,0 —12,0	524 880—699 840
IV. kategorie	10	58 320	13,0 —17,0	758 160
Celkem osob		1 313 541—1 491 388		

z jednotlivých krajů a okresů, musíme si při pravděpodobném použití zbraní hromadného ničení nepřítelem především uvědomit:

Jak velké mohou být ztráty způsobené zbraněmi hromadného ničení na civilním obyvatelstvu a jak nám tyto ztráty ovlivní, po případě naruší doplňování vojsk. V závěru pak třeba stanovit, jaký je procentní poměr ztrát způsobených leteckými konvenčními zbraněmi a pumami s atomovou náplní.

Z vyhodnocení pramenů západních teoretiků je zřejmo, že i nadále setrvávají na koncepci bleskové války za použití nukleárních zbraní. Z toho je pak patrné, že první úder by budou s největší pravděpodobností vedeny na průmyslová, hospodářská a politická centra, tedy zpravidla na města s velkou hustotou obyvatelstva. Tato snaha bude vedena převážně k ochromení válečného průmyslu, k vyřazení co největšího množství záloh (lidského potenciálu) a k psychologickému zastrašování všeho obyvatelstva.

Pro názorné srovnání účinků způsobených v druhé světové válce leteckým bombardováním pumami tříštivotrhavými a zápalnými se zbraněmi atomovými je sestavena tabulka T-4, kde jsou uvedeny celkové ztráty na živé síle a budovách některých důležitých průmyslových center v Německu, jež byly způsobeny bombardováním, a ztráty téhož typu, způsobené atomovými zbraněmi na japonská města Hirošimu a Nagasaki. Uvedené údaje jsou pro větší názornost převedeny na společného jmenovatele jednoho úderu (náletu), aby tím více byl podtržen účinek zbraní hromadného ničení.

Pro studium těchto údajů jsou velmi poučné ztráty na živé síle, třebaže i tu je nutno si uvědomit, že tak velké ztráty mohly být způsobeny atomovými zbraněmi právě proto, že úder byl veden s překvapením, bez vyhlášení poplachu a dále rozsáhlými požáry, které zachvátily celé město. Počet budov a způsob jejich zničení není však již tak typický, pro značné rozdílný ráz staveb v Evropě a Japonsku.

Z mimořádně zvětšených ztrát, které se pravděpodobně vyskytnou při použití zbraní hromadného ničení, vyplynou i podstatné změny při záchranných pracích, které budou muset být přísně organisované, masové a budou muset být prováděny soustavně.

Po skončení náletu tříštivotrhavými a zápalnými pumami mohlo zpravidla obyvatelstvo téměř hned zahájit záchranné práce, což však nebude vždy při použití zbraní hromadného ničení, neboť bude velké nebezpečí ze zamoření radiací nad přípustnou míru. Dalším podstatným faktem bude i to, že výbuchem atomové zbraně budou zamořeny vodní zdroje, porušeny telekomunikační sítě a plynová potrubí i vyřazeny energetické zdroje.

Kromě toho, jak je ostatně patrné i z předchozí tabulky, nastane velký problém s odsunem raněných a jejich léčením. Ztráty způsobené konvenčními leteckými údermi byly nesrovnatelně menší a bylo možno poměrně rychle likvidovat následky napadení. Za použití zbraní hromadného ničení bude tato otázka daleko obtížnější nejen pro zdravotnickou, ale i pro odsunovou a ubytovací službu.

Při vlastním určování ztrát na civilním obyvatelstvu ve velkých městech lze teoreticky uvažovat takto:

Nejpodstatnějšího snížení ztrát na živé síle lze dosáhnout

- evakuací částí obyvatelstva, především z důležitých hospodářských a průmyslových center;
- stavbou ženižně technicky vybudovaných úkrytů;
- operačním maskováním a vybudováním klamných staveb;

ZTRÁTY ZPŮSOBENÉ KONVENČNÍMI A ATOMOVÝMI ZBRANĚMI

Zbraně	Město	Celkový počet			Celkové ztráty			Průměrné ztráty 1 náletem		
		náletů	obyvatel	budov	počet		budov zničeno těžce poškozeno	počet		budov zničeno, těžce poškozeno
					mrtví	ranění		mrtví	ranění	
Konvenční	Köln a. Rhein	262	768 800	68 582	20 000	25 015	31 244	76	15	119
	Essen	272	666 743	65 000	7 500	9 375	35 000	28	35	129
	Düsseldorf	243	535 753	40 000	5 863	7 329	15 500	24	30	64
	Duisburg	299	433 530	41 037	5 730	7 164	10 688	19	24	36
	Wuppertal	126	399 718	53 671	7 000	8 754	15 763	56	70	125
	Bochum	225	305 485	24 627	4 095	5 119	8 742	18	23	39
	Aachen	77	162 164	13 285	2 347	2 934	6 534	30	38	85
	Bonn	11	100 788	11 107	1 569	1 961	2 807	143	173	255
	Tokio	33	708 700	—	83 000	102 000	—	2 515	3 090	—
Atomové	Hirošima	1	310 000	90 000	65 000	75 000	68 000	65 000	75 000	68 000
	Nagasaki	1	211 700	52 000	36 000	40 000	19 587	52 000	36 000	19 587
	předpoklad	1	333 333	28 500	70 000	78 167	8 400	70 000	78 167	8 400

- správným a včas provedeným rozptýlením válečně důležitého průmyslu;
- důkladnou znalostí účinků zbraní hromadného ničení;
- včasným poskytováním zdravotnické pomoci do zasažených míst;
- pečlivým vybavením prostředků individuální ochrany civilního obyvatelstva,
- znalostí odstraňování následků civilním obyvatelstvem,
- včasnou likvidací účinků atomového napadení (desaktivace, odmoření, hašení požárů apod.);
- včasným varováním obyvatelstva.

Abychom si tedy mohli udělat určitou představu, jaké mohou být pravděpodobné ztráty na civilním obyvatelstvu ve velkých městech majících zhruba $\frac{1}{3}$ milionu obyvatel, uveďme tento případ. Vycházíme-li z předpokladu, že z celkového počtu města bude

1. zmobilisováno asi 8 až 10 % obyvatel,

2. evakuováno zhruba 30 až 34 % obyvatel, především pak dětí a starých lidí,

přesto ještě ve městě zůstane pro potřebu národního hospodářství 56 až 62 % obyvatelstva, to jest asi 196 700 lidí.

Při shozu jedné střední atomové pumy lze předpokládat zhruba tyto ztráty:

T-5 PRAVDĚPODOBNÉ ZTRÁTY CIVILNÍHO OBYVATELSTVA

Atomová puma o ekvivalentu 50—80 KT	Při nenadálém napadení		Při včasné varování			
	počet obyvatel	% ztrát	s ukrytím asi 15 % obyvatel		v normálních krytech	
			počet obyvatel	% ztrát	počet obyvatel	% ztrát
Mrtví	70 000	35,6	59 000	30,0	41 900	21,3
Zdravotnické ztráty	80 200	40,8	65 900	33,5	51 300	26,1
Bez podstatného zranění	46 500	23,6	71 800	36,5	103 500	52,6

V této přehledné tabulce jsou zahrnuty ztráty na životech, způsobené tlakovou vlnou atomové pumy i jejími sekundárními vlivy (radiací apod.). Je přirozené, že by se při možné kombinaci s dalšími otravnými látkami a při zvětšení požárů, způsobených zápalnými pumami a napalmem, procento ztrát ještě zvětšilo.

Cílem této stati je dokázat velikost možných ztrát v zápolí, protože veškeré úvahy o ztrátách na civilním obyvatelstvu nutno uvádět právě v souvislosti s doplňováním ztrát na frontě. A tu je nutno si ještě položit otázku:

Jaký účinek může mít použití zbraní hromadného ničení na morální stav obyvatelstva v zápolí?

Pokusíme se na ni ve zkratce odpovědět.

Je pochopitelné, že téměř při každém náletu vzniká panika, která bývá zpravidla tím větší, čím větší jsou ztráty, které působí. Zvláště tu, při těžko představitelných destrukčních účincích atomové pumy, je velké nebezpečí, že právě tato panika může na poměrně dlouhou dobu omezit ob-

novení normálního života zasaženého města. Dalším krajně nepříznivým faktorem na sníženou morálku obyvatel bude i strach z případného dalšího možného úderu. Lze předpokládat, že bude psychologický účinek značný.

Abychom tedy maximálně snížili ztráty při možném napadení pumami s atomovou náplní, musíme již v době míru provést v průmyslových střediscích řadu opatření, jak je již dříve rozebráno.

II. URČENÍ PRAVDĚPODOBNÝCH ZTRÁT NA ŽIVÉ SÍLE BOJUJÍCÍ ARMÁDY ZA SOUČASNÉHO ZPŮSOBU VEDENÍ BOJE

Při určování celkových pravděpodobných ztrát při použití zbraní hromadného ničení je nutno vycházet z vyhodnocení ztrát druhé světové války, způsobených zbraněmi konvenčními, a z teoretických výpočtů ztrát, které nastanou při použití zbraní s atomovou náplní, biologickými a chemickými zbraněmi, a k reálnému stanovení operačních předpokladů na bojovou činnost za současných podmínek.

A. Vyhodnocení ztrát v druhé světové válce

1. V předchozí stati jsou uvedeny celkové nenávratné ztráty z druhé světové války. Pro naši potřebu je však nutno znát procento ztrát u vševojskové armády za jednotlivých operací. Z materiálu, který je dostupný, vidíme, že se ztráty u armády pohybovaly v mezích od 17 % do 45 % a činily

- při útočné operaci u 49. armády (sov.) za 62 dnů 20 %,
- při útočné operaci u 3. armády (sov.) za 20 dnů 40 %,
- při útočné operaci u armády USA za 12 dnů 37 %,
- při útočné operaci u 9. pěší divise (něm.) asi za 14 dnů 30 %,
- při obranné operaci 3. jezdeckého sboru (sov.) za 8 dnů 45 %.

2. Dalším detailním rozbořem ztrát dostáváme poměr mezi ztrátami nenávratnými a zdravotnickými. Tu možno stanovit, že na jednoho mrtvého připadlo 2,69 až 4,29 raněných. Je však naprosto logické, že tento vztah při použití zbraní hromadného ničení nebude zachován a že bude ještě podstatně nepříznivější. Tuto domněnku jen potvrdí závěr celé stati.

3. Provádíme-li konečně historický rozbor ztrát způsobených různými druhy zbraní na bojišti, poznáváme, jak se měnil poměr důležitosti druhů vojsk, což je uvedeno v tabulce T-6.

T-6

TABULKA ZTRÁT ŽIVÉ SÍLY

Letopočet	Procento ztrát, způsobené zbraněmi				
	pěchotními	dělostřeleckými	ženijními	letectvem	jinak
1870—1871	91,6	8,4	—	—	—
1877—1878	89,8	10,2	—	—	—
1904—1905	82,3	15,1	2,6	—	—
1914—1916	32,3	49,3	18,4	—	—
1917—1918	19,9	61,0	12,3	5,4	2,1
1943—1945	26,7	51,4	9,7	11,1	1,1

Je nasnadě, že se tento poměr použitím zbraní hromadného ničení podstatně změní a na ztráty způsobené pěchotou a dělostřelectvem připadne maximálně třetina až čtvrtina těchto ztrát. (Dnes 78,1 % ztrát, předpokládané ztráty způsobené konvenčními zbraněmi asi 30 %.)

Z vyhodnocených ztrát z druhé světové války se z cizích pramenů dovidáme, jaké procentní ztráty byly způsobeny konvenčními zbraněmi u amerických důstojníků podle příslušnosti k druhům vojsk.

T-7 ZTRÁTY DŮSTOJNÍKŮ PODLE TABULEK DRUHŮ VOJSK A SLUŽEB

Příslušnost	Procento ztrát
pěchota*)	81,7 %
dělostřelectvo	5,4 %
ženijní vojsko	3,5 %
zdravotnická služba	2,9 %
obrněné vojsko	2,6 %
ostatní (kromě letectva)	3,9 %

*) Pravděpodobně jde o celkové ztráty námořní, výsadkové i klasické pěchoty.

I když vyhodnocené ztráty u amerických důstojníků nejsou právě nejtypičtější, přesto dávají alespoň určitý názor o potřebě jednotlivých druhů vojsk. V zásadě se neztotožňujeme se ztrátami u pěchoty, které jsou podle našeho názoru nadhodnoceny, a u obrněného vojska, kde se nám zdají naopak příliš nízké. Jinak procento skutečných ztrát odpovídá naší studii.

B. Hypothesy o ztrátách živé síly za použití zbraní hromadného ničení

V této části studie nutno v zásadě vycházet z těchto předpokladů:

Armáda může být během jednoho roku války po doplnění zasazena asi ve třech, maximálně ve čtyřech frontových operacích. Abychom kalkulačně mohli stanovit roční potřebu záloh pro doplnění, způsob jejich výcviku a jejich rozmístění, budeme dále vycházet

- z kalkulačních norem účinků zbraní hromadného ničení na živou sílu za různých fází boje, jak je uvedeno v tabulce T-8,
- při shozu taktické atomové pumy možno počítat, že budou zpravidla vyřazovány celé jednotky do praporu vto, kde „vyřazením“ se nemíní jen fyzické zničení bojovníka, ale i množství povolené radiace, které lze dostat bez škodlivých následků, za předpokladu splnění daného úkolu; dále že
- při částečném zasažení zbraněmi hromadného ničení je nutno věnovat značnou pozornost vojskům ze stránky zdravotnické;
- konečně ze souhrnu všech ničivých účinků ostatních zbraní působících na bojišti.

Tabulka T-8 nám umožňuje pro další vyhodnocení ztrát zbraněmi hromadného ničení v operačním rámci stanovit procento pravděpodobných

T-8

PROCENTA PRAVDĚPODOBŇÝCH ZTRÁT PŘI VZDUŠNĚM VÝBUCHU MALÉ A STŘEDNÍ
ATOMOVÉ PUMY, VYJÁDRĚNÉ V METRECH OD EPICENTRA

Živá síla	Druh atomové pumy	Procenta pravděpodobných ztrát									
		100%	90%	80%	70%	60%	50%	40%	30%	20%	10%
Nekrytá – na přesunu po 1 ose komunikace (železnice, silnice)	malá	1190	1430	1730	2060	2470	2960	3560	4275	5125	6200
	střední	2100	2520	3020	3630	4335	5270	6260	7225	9050	11000
Při zteči, protizteči nebo při náhlém přechodu do obrany s využitím přirozených úkrytů	malá	1190	1370	1580	1810	2080	2400	2760	3160	3640	4200
	střední	2000	2260	2600	2980	3430	3940	4525	5200	5975	6880
Za obranného boje, při vybudování ženijních prací 1. pořadí	malá	800	900	1000	1120	1260	1410	1570	1760	1960	2300
	střední	1285	1440	1610	1800	2020	2260	2630	2840	3180	3660
Za obranného boje při vybudování ženijních prací 2. pořadí	malá	500	590	700	825	970	1145	1350	1590	1880	2150
	střední	800	950	1115	1310	1550	1830	2180	2550	3000	3600
Za obranného boje při vybudování ženijních prací 3. pořadí	malá	300	365	440	530	645	780	950	1140	1380	1670
	střední	540	655	790	960	1160	1400	1700	2050	2490	3020

taktických ztrát živé síly v přímé závislosti vzdálenosti vyjádřené v metrech od místa výbuchu malé a střední atomové pumy.

Jsou tu vyhodnoceny ztráty za různých taktických situací (jednotky za přesunu, při zteči, při provádění protizteči nebo při náhlém přechodu do obrany s využitím přirozených úkrytů).

Za obranného boje je pak počítáno s tím, že útvary (jednotky) (pluk — prapor) budou v stále bojové pohotovosti k odrazení možného nepřátelského útoku. Práce při budování obrany se provádějí podle pořadí důležitosti.

Celkové tabulky pravděpodobných ztrát jsou zpracovány po vyhodnocení účinků zbraní hromadného ničení na živou sílu při zachování těchto zásad:

— Předpokládané složení armády, její armádní a posilové prostředky:

4 střelecké divise,
2 mechanisované divise.

Posilové prostředky:

— 1 tanková divise,
— 1 dělostřelecká divise,

- 2 těžké dělostřelecké brigády,
 - 2 protitankové brigády,
 - 1 ženijní brigáda,
 - 1 dělostřelecký oddíl raketových střel,
 - 2 prapory chemické ochrany,
 - 1 prapor těžkých ohňometů,
 - 3 roty lehkých ohňometů.
- Operační předpoklady zasazení vševojskové armády
- Armáda může být za předpokladu doplnění ztrát po operaci během jednoho roku války zasazena
- ve dvou až pěti armádních útočných operacích, při čemž asi polovina útočných operací bude se zaujetím výchozího položení, zbytek s rozvinutím z chodu;
 - ve dvou až třech armádních obranných operacích, z čehož asi polovina bude při soustřeďování hlavního úsilí na první pásmo obrany, druhá polovina s hlavním důrazem na druhé pásmo obrany.

V ARMÁDNÍCH OPERACÍCH LZE PŘEDPOKLÁDAT, ŽE MOHOU NASTAT

v útočné operaci	v obranné operaci
1 až 2 střetná sražení, 1 až 2 pronásledování a	1 armádní protiúder a
možné obklíčení operačního učenění a jeho částečná likvidace	

- Předpokládáné zdravotnické ztráty a jejich návratnost
- Z celkových zdravotnických ztrát lze předpokládat, že bude asi
- 40 % TR (těžce raněných),
25—35 % SR (středně těžce raněných),
25—30 % LR (lehce raněných).
- Při tom asi u 50 % osob SR potrvá léčení 240 i více dnů,
u 40 % osob LR potrvá léčení 60—90 dnů,
u 30—35 % osob LR potrvá léčení do 30 dnů,
u 25—30 % osob LR potrvá léčení do 12 dnů.
- Z hlediska vyhodnocování ztrát nutno brát v úvahu, že
- při napadení zbraněmi s jadernou náplní vzniknou hromadné ztráty, kde ve ztrátách zdravotnických budou převažovat kombinovaná zranění, zvláště vnitřní,
 - nemoc ze záření postihne zhruba 75—85 % zasažených,
 - u 15—20 % nastane šok ze zranění,
 - ve velkém měřítku se vyskytnou popáleniny, které mohou činit zhruba:
 - 20 % popáleniny 1. stupně,
 - 45 % popáleniny 2. stupně,
 - 35 % popáleniny 3. stupně.

Nutno si uvědomit, že se vývojem nových ničivých zbraní stávají teoretické hypotézy o ztrátách živé síly úvahami, které mohou mít značné výkyvy. Je to proto, že zbraně procházejí rychlým vývojem, kde hlavní zřetel je kladen na přesnost zbraní, na zvětšení dostřelu, rychlosti střelby a především ke konstrukci zbraní nových — řízených a balistických střel a neřízených zbraní se zvláště mohutnou trhavinou.

Vyhodnocením různých operačních a zdravotnických pramenů při přihlédnutí k zadaným předchozím předpokladům je možno zhruba stanovit pravděpodobné procento ztrát živé síly — pěchoty — v průběhu jedné armádní operace, jak uvedeno v tabulce T-9.

T-9

PRAVDĚPODOBNÉ ZTRÁTY PĚCHOTY

Druh bojové činnosti	% ztrát		Ztráty způsobují	% ztrát		Druh bojové činnosti
	mrtví	zdravotnické		mrtví	zdravotnické	
Armádní útočná operace	4,06	8,87—11,37	atomové zbraně	5,78	9,03—10,03	Armádní obranná operace
	2,96	5,01— 7,07	střelecké zbraně	3,42	5,33— 8,45	
	1,13	3,64— 5,22	chemické zbraně	1,08	4,00— 4,63	
	0,38	1,45— 1,46	biologické zbraně	0,99	3,33— 4,58	
	0,05	0,37— 0,60	nemocní	0,08	0,40— 0,70	
	8,58	19,34—25,72	Celkem	11,35	22,09—28,39	

Vezmeme-li za základ organizaci vševojskové armády, je možno z procentního rozdělení druhů vojsk a z poměru ztrát mezi pěchotou, dělostřelectvem a ostatními druhy vojsk pomocí matematické četnosti určit, jaké pravděpodobné ztráty bude mít vcelku vševojsková armáda.

Tato závislost je vyjádřena pro mužstvo a poddůstojníky v tabulce T-10.

Chceme-li nyní stanovit pravděpodobné ztráty u kteréhokoli druhu vojska nebo služby, stačí tabulku T-9 násobit příslušným opravným koeficientem ztrát druhu vojska v poměru k pěchotě, jak je uvedeno v tabulce T-10.

Příklad. Určete celkové pravděpodobné nenávratné ztráty poddůstojníků a mužstva dělostřelectva v jedné armádní útočné operaci za předpokladu, že vševojsková armáda má 130 000 mužů, z čehož je 10,633 % důstojníků.

Řešení.

a) Celkový počet dělostřelectva je $130\,000 \cdot 133697 = 17 \times 381$ vojáků. Z toho je 1848 důstojníků.

Poddůstojníků a mužstva je 15 533 mužů.

b) Nenávratné ztráty u pěchoty v útočné operaci armády = 8,58 %. Opravný koeficient pro dělostřelectvo = 0,67.

Celkové procento nenávratných ztrát u dělostřelectva bude:

$$8,58 \% \cdot 0,67 = 5,7486 \%$$

c) Celkový počet důstojníků a mužstva u dělostřelectva je 15 533 mužů.

PROCENTNÍ ROZDĚLENÍ POČTŮ PODDŮSTOJNÍKŮ A MUŽSTVA PODLE DRUHŮ VOJSK
T-10 VE VŠEVOJSKOVÉ ARMÁDĚ S POSILOVÝMI PROSTŘEDKY

Druh vojska nebo služby	Procento poddůstojníků a mužstva ve vševojskové armádě	Opravný koeficient druhu vojska v poměru k pěchotě
Automobilní vojsko	20,762 032	0,55
Pěchota	18,465 381	1,00
Spojovací vojsko	13,698 283	0,67
Dělostřelectvo	13,369 689	0,67
Tankové vojsko	7,682 240	0,87
Ženíjní vojsko	5,866 874	0,75
Protiletadlové dělostřelectvo	5,311 006	0,85
Týl (bojový)	4,202 083	0,60
Týl	3,691 950	0,50
Zdravot. služba	3,346 467	0,70
Chemické vojsko	2,181 255	0,77
Silniční vojsko	1,314 382	0,40
Výsadkové vojsko	0,094 286	1,00
Letecký personál	0,014,072	0,50
Celkem	100,000 000	72,6344 = 75 %

T-11

PRAVDĚPODOBNÉ CELKOVÉ ZTRÁTY VŠEVOJSKOVÉ ARMÁDY

Druh bojové činnosti	% ztrát		Ztráty způsobují	% ztrát		Druh bojové činnosti
	Nenávratné ztráty (mrtví)	Zdravotnické ztráty		Nenávratné ztráty (mrtví)	Zdravotnické ztráty	
Armádní útočná operace	3,05	6,65— 8,53	Atomové zbraně	4,34	6,77— 7,52	Armádní obránná operace
	2,22	3,76— 5,30	Klasické zbraně	2,56	4,00— 6,34	
	0,85	2,73— 3,92	Chemické zbraně	0,81	3,00— 3,47	
	0,29	1,09— 1,10	Biologické zbraně	0,74	2,43— 3,44	
	0,04	0,28— 0,45	Nemocnost	0,06	0,06— 0,53	
	6,45	14,51—19,30	Celkem	8,51	16,50—21,30	

Druh ztrát	Operační předpoklady	Vševojsková armáda bude během jednoho roku války nasazena ve						
		2 ÚOA 2 OOA	3 ÚOA 2 OOA	4 ÚOA 2 OOA	5 ÚOA 2 OOA	3 ÚOA 3 OOA	2 ÚOA 3 OOA	6 ÚOA 4 OOA
Nenávratné (mrtví, nezvěstní)	Útok	12,90	19,35	25,80	32,25	19,35	12,90	38,70
	Obrana	17,02	17,02	17,02	17,02	25,53	25,53	34,04
	Celkem	29,92	36,37	42,82	49,27	44,88	38,43	72,74
	+ 20 %							
Zdravotnické	zdravotnické ztráty	12,40– 16,24	15,31– 20,10	18,21– 23,96	21,11– 27,82	18,61– 24,36	15,70– 20,50	35,41
	Celkem	42,32– 46,16	51,68– 56,47	61,03– 66,78	70,38– 77,09	63,49– 69,24	54,13– 58,93	108,15
	Útok	29,02– 38,60	43,53– 57,90	58,04– 77,20	72,55– 96,50	43,53– 96,50	43,53– 57,90	101,46
	Obrana	33,00– 42,60	33,00– 42,60	33,00– 42,60	33,00– 42,60	49,50– 63,90	49,50– 63,90	75,60
	Celkem	62,02– 81,20	76,53– 100,50	91,04– 119,80	105,55– 139,10	93,03– 121,80	78,52– 102,50	177,06
	— 20 %							
	zdravotnické ztráty	12,40– 16,24	15,31– 20,10	18,21– 23,96	21,11– 27,82	18,61– 24,36	15,70– 20,50	35,41
	Celkem	49,62– 64,96	61,22– 80,40	72,83– 95,84	84,44– 111,28	74,42– 97,44	62,82– 82,00	141,65
Celkové procento ztrát		91,94– 111,12	112,90– 136,87	133,86– 162,62	154,82– 188,37	137,91– 166,68	116,95– 140,93	249,80

*) ÚOA = útočná operace armády,
OOA = obranná operace armády.

Pravděpodobné nenávratné ztráty poddůstojníků a mužstva = 5,7485 % neboli $15 \times 533.5,7486 \% = 893$ osob.

K detailní kalkulaci výpočtu pravděpodobných ztrát slouží tabulka T-9 a T-10.

Nás však především zajímají souhrnné pravděpodobné ztráty ve vševojskové armádě, a proto je vyčíslíme zvláště v přehledné tabulce T-11.

Z předpokladů počtu armádních operací lze stanovit pak pravděpodobné ztráty vševojskové armády za použití zbraní hromadného ničení za jeden rok války. Z výsledků ztrát nám vyplyne potřeba povolání a výcviku záloh.

V tabulce T-12 jsou uvedeny pravděpodobné ztráty živé síly za různých operačních předpokladů za jeden rok války.

Použitím zbraní hromadného ničení je procento ztrát na živé síle značně vysoké. Nelze však předpokládat, že by nepřítel byl schopen použít

T-13

CELKOVÁ PROCENTA NENÁVRATNÝCH ZTRÁT A ZDRAVOTNICKÝCH ZTRÁT

Armádní operace	Počet	Ztráty v %		
		Nenávratné ztráty (mrtví)	Zdravotnické	Celkem
Útočná operace s použitím atomových pum	2 ×	12,90	29,02—38,60	41,92— 51,50
Útočná bez použití atomových pum	2 ×	6,80	15,72—21,54	22,52— 28,34
Celkem	4 ×	19,70	44,74—60,14	64,44— 79,84
20 % zdravotnických ztrát		8,95—12,03	8,95—12,03	—
Celkem		28,65—31,73	35,79—48,11	64,44— 79,84
Obranné operace s použitím atomových pum	1 ×	8,51	16,50—21,30	25,01— 29,81
Obranná operace bez použití atomových pum	1 ×	4,17	9,73—13,78	13,90— 17,95
Celkem	2 ×	12,68	26,23—35,08	38,91— 47,76
20 % zdravotnických ztrát		5,25— 7,02	5,25— 7,02	—
Celkem		17,93—19,70	20,98—28,06	38,91— 47,76
CELKEM		46,58—51,43	56,77—76,17	103,35—127,60
Původní předpoklad		61,03—66,78	72,83—95,84	133,86—162,62

takového množství jaderných zbraní na celém válčišti. Spíše je možno odhadnout, že atomových pum může být během jednoho roku války na celé frontě použito kalkulačně jen z 50 až 60 %.

Na typickém příkladu 4 útočných armádních operací a 2 obranných armádních operací lze pak z tohoto hlediska stanovit případné nižší pro-

Z tohoto přehledu je patrné, že při propočtech úhrnných ztrát během celého roku u vševojskové armády je nutno kalkulovat buď se všemi použitými zbraněmi nebo jen s dílčími hodnotami tabulky T-11.

Dosud bylo počítáno jen se ztrátami na mužstvu a poddůstojnících. Z vyhodnocení pramenů lze stanovit i procento ztrát důstojníků. Pro rychlý orientační výpočet lze opět z matematické četnosti vypočítat, jaké pravděpodobné ztráty připadají na důstojníky druhů vojsk a závěrem pak stanovit v procentech ztráty na důstojnících u vševojskové armády.

Lze předpokládat, že celkově v armádním průměru budou činit tyto ztráty zhruba o 5 % méně než u poddůstojníků a mužstva, jak uvedeno v tabulce T-9 a T-10.

Závěrem lze říci, že vzhledem k pravděpodobným vysokým ztrátám v poli i v zápolí bude doplňování vojsk obzvlášť těžký úkol. Proto si zabezpečení neustálého vycvičování vojsk pro frontu vzhledem na nepřetržitost výroby válečného materiálu a nejnужnějších životních potřeb vyžádá maximálního vypětí všeho obyvatelstva.

(Pokračování v příštím čísle)

NĚKTERÉ AKTUÁLNÍ VOJENSKOPOLITICKÉ A VOJENSKÉ OTÁZKY KAPITALISTICKÝCH STÁTŮ

Poprvé od založení Severoatlantického paktu konalo se v době od 16. do 19. prosince 1957 v Paříži zasedání Rady na úrovni šéfů vlád členských států. Rada Severoatlantického paktu jednala za složité situace charakterisované vzrůstajícími vzájemnými rozpory mezi členskými státy, zostřenými nespornými technickými úspěchy SSSR, které vážně otřáslы základy atlantické strategie založené na domnělé vojenské převaze USA a na nezranitelnosti jejich území.

Spojené státy americké, aby zmenšily dosah skutečnosti, že samy nemají mezikontinentální balistickou střelu, snaží se získat souhlas evropských členských států paktu s umístěním základen řízených střel s malým a středním doletem na jejich území. USA hodlají těmito prostředky nejenom nenadále udeřit zbraněmi hromadného ničení proti zemím lidových demokracií a SSSR, ale počítají s tím, že odvetné údery budou vedeny především proti těmto základnám, takže budou ničeny země jejich evropských partnerů a vlastní území USA zůstane před soustředěnými odvetnými údery uchráněno.

Z tohoto důvodu bylo v rámci amerického plánu na vojenské zesílení Severoatlantického paktu hlavním předmětem jednání rozmístění základen středního dosahu a rozmístění skladů atomových zbraní v evropském prostoru. Podle prohlášení vrchního velitele spojeneckých sil Severoatlantického paktu generála Norstadta má být na evropském válčišti rozmístěno šest až deset baterií řízených střel středního dosahu (do 2400 km), při čemž každá baterie má mít 15 střel. Řízené střely mají být dodány po dohodě s příslušnými státy během roku 1959. K upřesnění počtu odpalovacích základen řízených střel má dojít na zasedání ministrů obrany v dubnu t. r. Z řízených střel, které mají být vzaty v úvahu, jsou uváděny typy JUPITER, THOR a REDSTONE. Na zasedání ministrů obrany má být rovněž dojednáno rozmístění dalších skladů atomové munice v evropském prostoru.

Přestože jednání o rozmístění základen bylo hlavní projednávanou otázkou, nebylo na zasedání dosaženo úplné dohody, protože Dánsko a Norsko vybudování základen na svém území prozatím odmítly. Naproti tomu souhlas dala na základě dvoustranné smlouvy Velká Británie, kde mají být vybudovány čtyři základny. Další základny mají být vybudovány na území Francie, Itálie, Řecka a Turecka, kde je prováděn průzkum vhodných prostorů.

Kromě jiných projednávaných otázek (zlepšení politické a vojenské spolupráce členských států, soustředění vědeckého a technického výzkumu, zhodnocení mezinárodní situace apod.) vyšlo najevo, že v rámci jednání o koordinaci výroby byl podepsán tajný protokol o trojstranné spolupráci v oblasti výroby a výzkumu bojové techniky mezi Německem, Francií a Itálií. Dohoda se týká především protitankových řízených střel, standardních tanků, motorisovaného protiletadlového dělostřelectva a prostředků protiletectvé výstrahy.

Pozoruhodné je, že stranou tohoto trojúhelníku stojí Velká Británie. To jenom potvrzuje existenci rozporů mezi Velkou Británií a oněmi evropskými státy pro „evropský trh“ a „pásmo svobodného obchodu“ a vysvětluje zřejmou orientaci Velké Británie na Spojené státy americké. Podepsání trojstranné dohody o společném zbrojním programu na jedné straně svědčí o horečném zbrojení a na druhé straně ukazuje, že se rozpory v Severoatlantickém paktu v určitém smyslu vyhraňují mezi evropskou a tzv. „atlantickou“ skupinou států (USA + VB) a že zasedání Rady tyto rozpory v plné míře neodstranilo.

Přes to, že závěrečné komuniké zasedání Rady Severoatlantického paktu neodmítlo přímo možnost jednání s SSSR, ukazuje vývoj dalších událostí, že se USA snaží setrvávat na nesmyslné a po mnohé stránce již problematické politice „z posice síly“.

Vojenský rozpočet USA, který představoval na rok 1957/1958 částku 38,86 miliard dolarů, byl v lednu zvýšen o 1,41 miliardy dolarů. Rozpočtové zvýšení má být použito na vývoj mezikontinentálních řízených střel, na budování odpalovacích základen, na rozptýlení strategického letectva a na budování systému hlášené služby s důrazem na jeho automatizaci (SAGE). Rozvržení dodatečné rozpočtové částky ukazuje, že USA pokračují v přednostním budování vzdušných sil a PVO a že se orientují především na řízené střely. Částky vynakládané na vývoj a výrobu řízených střel jsou stále zvyšovány. V roce 1957/1958 je na tento účel plánována částka 5011 milionů dolarů. Ve srovnání s předchozím rokem byla tato částka zvýšena o 727 mil. dolarů, ve srovnání s rokem 1956 se více než zdvojnásobila a proti roku 1955 se téměř ztrojnásobila.

USA pokračují v reorganizaci pozemních sil. Počet svazků pozemních sil pravidelné armády byl zrušením dalších dvou divisí (jedné pěší, jedné obrněné divise, z nichž bylo ponecháno jen po jednom bojovém skupení) snížen na 15 svazků. Přechod svazků na novou organizaci, jejímž nejvýraznějším rysem je organické včlenění nosičů atomových zbraní, je ukončen. Naproti tomu pokračuje rušení velitelství vojenských okruhů a jejich nahrazování štáby záložních armádních sborů, přezkušování účelnosti organizací štábů svazů (štábu 7. americké armády v západním Německu), útvary polního dělostřelectva jsou plánovitě přezbrojovány protiletadlovými řízenými střelami atd.

Bojová hodnota letectva Národní gardy je zvyšována zaváděním soudobé bojové techniky, pohotovost strategického letectva doplňováním početních stavů pilotů, kteří jsou převáděni od stíhacího letectva PVOS. Plánuje se výstavba dvou letek řízených střel středního dosahu JUPITER a THOR.

V bojové přípravě přistupuje velení americké armády k přezkušování účelnosti provedených reorganizačních změn v praxi. S tímto cílem bylo v polovině února provedeno v západním Německu dvoustranné cvičení s vojsky, kterého se účastnily svazky a vyšší svazky 7. americké armády o celkovém počtu 120 000 osob.

Podle předběžných zpráv je v „Bílé knize“, která bude vydána ve Velké Británii, řešena výstavba námořních sil. V souvislosti s tím je požadováno zvýšení rozpočtem původně předpokládané částky 1483 milionů liber o dalších 42 milionů liber, která má být vyčerpána převážně ministerstvem zásobování a námořních sil na stavbu torpedoborců, na atomové ponorky a na atomový výzkum. Při výstavbě ozbrojených sil počítá Velká Británie

s dalšími dodávkami řízených střel třídy „země—země“ americké konstrukce, které jim mají být dodány v rámci americké vojenské pomoci. Do systému PVO mají být v dohledné době zavedeny řízené střely BLOOD-HOUND britské konstrukce. Okolnost, že Velká Británie vydává další značné částky na zbrojení a přitom vede vleklá a neúspěšná jednání s vládou Německé spolkové republiky o náhradu za vydržování britských svazků na jejím území, svědčí o tom, že v pozadí je nejenom vážná hospodářská situace Velké Británie, ale i komplikující se vztahy Velké Británie k západnímu Německu, které se dostává do čela západoevropských kapitalistických států.

Německá spolková republika v souladu s upevňováním svého vedoucího postavení v západní Evropě buduje ozbrojené síly. Podle výroční zprávy spolkového ministerstva obrany je k 1. 1. 1958 početní stav ozbrojených sil 125 000 osob (z toho 74 000 pozemních, 24 000 vojenských vzdušných, 14 000 vojenských námořních sil; zbytek připadá na teritoriální organizace). Začátkem ledna nastoupilo službu 7300 dobrovolníků ročníku 1937 a k 1. 4. má být povoláno 35 000 osob tohoto ročníku, čímž se celkový početní stav ozbrojených sil zvýší asi na 168 000 osob.

K 1. 1. 1958 byly včleněny do spojeneckých sil další dvě divise (3. a 5. tanková), takže je z pozemních sil v současné době vyčleněno celkem pět divísí a velitelství jednoho armádního sboru. Další svazky ve výstavbě (horská a vzdušná výsadková divise) mají být podřízeny velení spojeneckých sil v dubnu t. r. Rovněž výstavba vojenských vzdušných sil má být v roce 1958 urychlena. K roku 1960 má být postaveno celkem 20 leteckých křídla, z nichž bylo dosud postaveno jen jedno dopravní výsadkové křídlo a jedna letka bombardovacích stíhacích letounů. Během roku 1958 má být postaveno celkem 9 letek bombardovacích stíhačů (tři křídla) každá o 25 letounech. Byla zahájena výstavba útvarů PVO a je rozšiřován počet vojenských škol, aby byla kryta vzrůstající potřeba důstojníků i poddůstojníků. Pečlivě jsou zpracovávány plány na vyzbrojování soudobou bojovou technikou. Dosud dodané zbraně (konvenční americká výzbroj) jsou převážně hodnoceny jako zastaralé. Hlavní pozornost je věnována řízeným střelám a raketové technice. Podle některých zpráv byly již západoněmecké armádě odevzdány dva oddíly řízených střel NIKE a jedna skupina řízených střel MATADOR.

Francie plánuje vzhledem k složité hospodářské situaci snížení početních stavů ozbrojených sil o 150 000 osob. V první polovině roku 1958 má být propuštěno z vojenské služby asi 100 000 osob a do konce roku 1958 asi 50 000 osob. Tohoto snížení má být dosaženo především na úkor ozbrojených sil v metropoli v rámci plánované rozsáhlé reorganizace. Protože ozbrojené síly v Alžírsku mají být v podstatě zachovány (síly v Severní Africe mají být sníženy jen o 12 000 až 15 000 osob), je třeba počítat s tím, že Francie ve své politice barbarského boje o zachování zbytku koloniálního panství hodlá pokračovat bez ohledu na zájmy francouzského lidu.

Italské ozbrojené síly jsou vyzbrojovány řízenými střelami NIKE a podle některých zpráv byl jim dodán rovněž jeden oddíl dělostřeleckých raket HONEST JOHN. Belgické ministerstvo obrany oznámilo, že belgické ozbrojené síly v západním Německu dostanou koncem roku 1958 a počátkem roku 1959 řízené střely LITTLE JOHN, CORPORAL a dělostřelecké rakety HONEST JOHN. Rovněž plán budování holandských ozbrojených sil

(svazky mají být reorganisovány a vyzbrojeny dělostřeleckými raketami HONEST JOHN, do systému PVO mají být zavedeny řízené střely NIKE, mají být budovány záložní svazky k zesílení spojeneckých sil Severoatlantického paktu a pro vnitřní obranu) svědčí o tom, že usnesení rady Severoatlantického paktu z prosince 1956 a května 1957 o vyzbrojování armád všech členských států atomovými zbraněmi je plánovitě realizováno.

Přihlédneme-li k uvedenému již usnesení Rady Severoatlantického paktu z prosince 1957 o vybudování základen pro střely středního dosahu v evropském prostoru, můžeme učinit jenom ten závěr, že USA pokračují v Evropě v nezmenšené míře v politice ohrožující mír.

Informace o obsahu zahraničních vojenských odborných časopisů

INFORMACE O OBSAHU ZAHRANIČNÍCH VOJENSKÝCH ODBORNÝCH ČASOPISŮ

Informace o obsahu sovětského vojenského odborného časopisu

„Vojennaja mysl“

Číslo 12/1957

Resoluce pléna ŮV KSSS — O zlepšení stranickopolitické práce v Sovětské armádě a loďstvu

Úvod — V řízení komunistické strany — síla sovětských sil

S. Krasilnikov: Strategický útok a strategická obrana

H. Antipenko: Operační tyl v útočných operacích

A. Blažej, N. Karagin: K otázce uvedení vojenské terminologie do pořádku

K. Platonov: Psychologická věda a zájmy praxe ozbrojených sil

Vojenskohistorická část

L. Kozlov: Novorosijská útočná operace

Z cizích armád

N. Nikolajev: Soudobá protivzdušná obrana, výzbroj bombardovacích letounů

Kritika a bibliografie

I. Želtikov: Literatura o reaktivní a raketové technice

Číslo 1/1958

N. Pavlenko: Válečné tažení ve světle historických zkušeností

D. Ostrovskij: Příprava lidských záloh v soudobé válce

S. Poloskov: Vědecký význam umělých družic země

S. Sungurov: O vlivu vojenskogeografických podmínek válčičt na vedení ozbrojeného zápasu

N. Žuravlev: Manévr letectva

J. Jakuškin: Válečná ekonomika sovětské republiky v letech zahraniční vojenské intervence a občanské války

Z cizích armád

N. Maksimov: Prostředky boje s balistickými raketami

Kritika a bibliografie

M. Malachov, G. Chorošilov: Útočná operace 49. armády

A. Ryžakov, P. Ogarev: K vydání sborníků taktických příkladů

N. Ljaqušev: Vydát pomůcku o jaderné fyzice, atomových zbraních a protiatomové ochraně (dopis redakci)

Informace o obsahu sovětského vojenského odborného časopisu „Vojennyj zarubežnik“

Číslo 12/1957

PŘEKLADY

Všeobecné otázky války a vojenské vědy

Mobilisace na obranu

Prvořadé otázky chemické služby armády

Vojenské umění

Pohyblivost pozemních vojsk

Je toto absolutní zbraň?

Soudobá vojska PVO

Budování ozbrojených sil

Armáda v atomovém věku

Výzbroj a bojová technika

Konstrukce letadla s atomovým pohonem

Válečná ekonomika a příprava válčišť

K problému zásobování ozbrojených sil PHM:

— potrubní doprava naftových produktů,

— systém zásobování PHM

PŘEHLEDOVÉ ČLÁNKY

Problémy obrany proti mezikontinentálním balistickým řízeným reaktivním střelám

Ideologické zpracovávání příslušníků ozbrojených sil Velké Británie

NOVÁ ZAHRANIČNÍ VOJENSKÁ TECHNIKA

BIBLIOGRAFIE

Přehled západoněmeckého časopisu „Wehrkunde“

Jaderné zbraně a politika vměšování

Krátce o nových knihách

ZAHRANIČNÍ VOJENSKÁ KRONIKA

Číslo 1/1958

PŘEKLADY

Budování ozbrojených sil

Zpráva náčelníka štábu armády USA za období od 1. července 1955 do 30. června 1957

Operace „Lipfrog“

Výzbroj a bojová technika

Snadněji, pomaleji, úsporněji

Základní letoun letectva vojenských námořních sil

Válečná ekonomika a příprava válčišť

Zásobování vojsk v atomovém věku

Letecký průmysl Velké Británie

PŘEHLEDOVÉ ČLÁNKY

Změny v taktice pozemních sil USA

Použití komplexních výcvikových zařízení ve vojenských vzdušných silách a civilním letectvu USA

BIBLIOGRAFIE

Přehled časopisu „Revue militar jeneral“
 Občanská armáda — klíč k obraně v atomovém věku
 Program vzájemného zajištění bezpečnosti na rozpočtový rok 1957/58
 Tajná služba německého wehrmachtu v době války

NOVÁ ZAHRANIČNÍ VOJENSKÁ TECHNIKA
 ZAHRANIČNÍ VOJENSKÁ KRONIKA

Informace o obsahu polského vojenského odborného časopisu
 „Mysl wojskowa“

Číslo 11/1957

Major K. Sobczak: Polští vojáci v Rusku v době Říjnové socialistické revoluce
 Podplukovník M. Palkiewicz: O překvapení
 Plukovník F. Skibiński: Úvahy o budoucnosti tankových vojsk
 Plukovník A. Bielawski, podplukovník J. Stachowski: Bojová technika pozemního dělostřelectva v budoucí bojové činnosti
 Podplukovník M. Duryasz: Spolupráce letectva a pozemních vojsk v organisování letecké podpory
 Podplukovník S. Cybulski, major K. Nawrocki: Některé problémy protibiologické ochrany vojsk
 Major Ing. W. Jedrzejczyk: Televisi a možnosti jejího použití ve vojenství

Z cizích armád

Major Z. Bukowski: Reorganisace amerických svazků
 Přehled vojenských časopisů
 Krátké zprávy o ozbrojených silách kapitalistických států

Kritika a bibliografie

Podplukovník E. Weis, major J. Nowotarski: O „Časopisu místní protivzdušné obrany“

Číslo 12/1957

Před zahájením nového výcvikového roku
 Desetiletí akademie generálního štábu
 Major J. Gogol: Některé otázky plánování a organizace protiúderů
 Plukovník F. Skibiński: Úvahy o budoucnosti tankových vojsk (II. část)
 Podplukovník J. Krywko: Poznámky o použití vrtulníků v soudobých podmínkách boje
 Plukovník V. Szczepucha: Soumrak protiletadlového dělostřelectva?
 Podplukovník Z. Hrycko: O doplňování vojsk v průběhu bojové činnosti
 Major Ing. H. Jasek: K otázce řízení raketových střel

Z práce vojenskovědeckých kroužků

Podplukovník J. Belczewski: Plánování bojové přípravy na r. 1958 a práce vojenskovědeckých kroužků

Vojenskohistorická část

Major K. Kaczmarek: Boj 3. pěší divise o předmostí na levém břehu Visly ve Varšavě

Z cizích armád

Kapitán J. Kaczyński: Organizace a úkoly civilní obrany Velké Británie
 Podplukovník J. Roski: Zásady protitankové obrany podle západoněmeckých názorů
 Přehled vojenských časopisů
 Krátké zprávy o ozbrojených silách kapitalistických států

Číslo 1/1958

Generál brigády J. Drzewiecki: První výsledky diskuse (o vojenské vědě a vojenském umění)

*** Některé problémy útoku z výchozích prostorů rozmístěných v hloubce

Podplukovník F. Zyczowicz: O sledech k rozvíjení úspěchu

Major M. Klos: O střetném boji

Podplukovník J. Michalik: Partyzánské akce v soudobé válce

Major M. Nafalski: Dělostřelectvo svazku při pochodu za podmínek možného střetného boje

Podplukovník M. Fuks: Organizace velení týlu armády v budoucnosti

Podplukovník M. Plikus: Několik poznámek k rozvoji pěchotních zbraní

Z práce vojenskovědeckých kroužků

Major B. Papuzynski: Vojenskovědecké kroužky v přímořském vojenském okruhu

Vojenskohistorická část

Plukovník Z. Stapor, major E. Jadziak: Účast 1. polské armády ve Varšavské operaci 1. běloruského frontu (14.—17. 1. 1945)

Z cizích armád

Plukovník J. L.: Západní názory na charakter budoucí války a způsoby jejího vedení

Kapitán E. Mlynarczyk, kapitán E. Bobeck: Průběh bojové přípravy v pozemních silách Norska

*** Krátké zprávy o ozbrojených silách kapitalistických států

Kritika a bibliografie

Major J. Konkorski: Kniha o Clausewitzovi

Informace o obsahu rumunského vojenského odborného časopisu
„Cultura militara“

Číslo 6/1957

Generálporučík Tutoveanu Ion: K 10. výročí časopisu „Cultura militara“

*** Rumunská lidová republika — veliká vymoženost našeho lidu

Podplukovník Cernat Iulian: O faktorech určujících výsledek války

Podplukovník Grigore Ioan: Tendence v rozvoji tankových a mechanizovaných vojsk

Plukovník Marin Gheorghe: Názory buržoasních teoretiků na zvláštnosti soudobé války

*** Americké mateřské letadlové lodě a jejich použití v boji

Podplukovník Catana Nicolae: Některé údaje o anglo-francouzsko-izraelské agresi proti Egyptu

Kapitán Ing. Constantin Stelian: Nová technika radioreléového spojení

Plukovník Bina Nicolae: Diskuse: O formách a druzích boje

„Probleme de arta militara“

Číslo 6/1957

Podplukovník Ing. Tataru N., kapitán Ghita V., kapitán Ing. Mincu I: Protirádiová činnost v soudobé operaci

Plukovník Teodoru Vlad.: Pronásledování v boji a operaci

Podplukovník Marin Dumitru: Organizace protivzdušné obrany armády v útočné operaci

Podplukovník Ignat Dan: Součinnost týlu pozemních vojsk s týlem letecké armády při materiálně technickém zabezpečení

Kapitán Radasanu Ilie: Některé otázky operačního pozorování námořního válčiště

Podplukovník Boldescu Viktor: Některé poznámky k nové organizaci americké divise

*** Thematický plán na r. 1958

*** Obsah čísel vydaných v r. 1957

Informace o obsahu bulharského vojenského odborného časopisu „Vojenna misl“

Číslo 7/1957

Docent plukovník J. Mitev, plukovník G. Kynev: Vojenská příprava záříjového povstání
Generálmajor D. Simov: Nové bojové chemické a radioaktivní látky a význam PAO a PCHO
pro úspěch soudobého boje (operace)
Plukovník zdrav. služby I. Chariev: Soudobá útočná operace a manévr silami a prostředky
zdravotnické služby
Kapitán Ž. Vylkov: Vliv techniky na organizaci a činnost týlu

Z cizích armád

Major B. Lesev: O některých otázkách protivzdušné obrany v cizích armádách

Bibliografie

*** Některé základní problémy druhé světové války komentované bývalými hitlerovskými vojenskými odborníky

Příloha k číslu 7/1957

Generálmajor Iv. Vračev: O některých otázkách armádní útočné operace v počátečním období války
Plukovník Kr. Krystanov, podplukovník L. Josifov: Použití tankových a mechanisovaných vojsk v prvním sledu armády v útočné operaci
Generálmajor Iv. Stefanov: O některých otázkách bojové činnosti dělostřelectva v soudobé armádní útočné operaci

Číslo 8/1957

Úvod: 10. výročí časopisu „Vojenna misl“
Generálmajor M. Mišev: 40 let boje a vítězství
Generálplukovník Iv. Kinov: O charakteru budoucí války
Plukovník Ch. Dobrev: Vojenská technika a ráz útočné operace
Generálmajor V. Georgiev: Zničení vojenských uskupení nepřítele v soudobé útočné operaci
Plukovník Ch. Kalamov: Přeskupení a manévr dělostřelectva v průběhu operace
Plukovník K. Iliev: Některé otázky bojového použití řízených reaktivních střel a boj proti nim

Z cizích armád

Plukovník Il. Dinčev: O počátečním období války podle amerických názorů
Kapitán Z. Ljubenov: Organizace a použití tankových a mechanisovaných vojsk v turecké armádě

Vojenskovědecká práce

*** Vědecká konference a zasedání

Redakční kruh: Jan Knotek, Ján Lipový, František Houra, Václav Vitanovský, Jaromír Vyhnánek, Josef Slabý, Jaromír Rybníček, Karel Rovenský, Ludvík Varvařovský, Ladislav Hálek, Svatoslav Gosman;
Alois Chládek a Milan Růžička (redaktoři)

Adresa redakce: Redakce časopisu „Vojenská mysl“, GŠ-vojenskovědecká správa, Praha.
Vydává MNO/GŠ ve Vydavatelství časopisů MNO, Praha. — Tiskne „Naše vojsko“,
tiskárna, n. p., provozovna 2

Časopis se přiděluje jen služebně

